

KOLEDAR
DRUŽBE SV MOHORJA

Poštne pristojbine

	Iuzemstvo		Ino- zem- stvo	Tu- zem- stvo
	v kraju	med- kra- jevno		
Pisma in zalepke za vsakih 15 g ali del te teže	0'25	0'50		
za prvih 20 g			1'25	
za vsakih nadaljnjih 20 g			0'75	
Dopisnice	0'15	0'30	0'75	
Razglednice samo s podpisom in datumom	0'10	0'10	0'25	
z največ 5 besedami vljudnosti	0'15	0'20	0'25	
s sporočili	0'15	0'30	0'75	
Posetnice z največ 5 cesedami vljudnosti	0'20	0'20	0'25	
Naznanila o rojstvu, poroki, smrti itd. tiskana	0'15	0'15	0'25	
Trgovski računi	0'25	0'25	1'25	
Rokopisi za prvih 200 g za vsakih nadaljnjih 50 g		0'60		
do 250 g			0'20	
za vsakih nadaljnjih 50 g ali del tega			1'25	
Mali paketi za prvih 200 g		1'20		
za vsakih nadaljnjih 50 g		0'30		
Za inozemstvo niso dovoljeni				
Vzorci brez vrednosti za prvih 100 g		0'35	0'50	
za nadaljnjih 50 g		0'15	0'25	
Ekspresnina razen navadne pristojbine še		1'25	2'50	
Priporočnina razen navadne pristojbine za zaprte pošiljke še		1'25	1'50	
za odprte pošiljke		0'60	1'50	
Poštno ležeče pošiljke povrh navadne prist.		0'15		
Zrakoplovna pošta, pisma, dopisnice za vsakih 15 g ali njih del, razen navadne pristojbine še		0'50		
za Evropo za vsakih 20 g ali njihov del razen navadne pristojbine še				
Poslovni papirji (za Ljublj. pokrajino):			1'—	
do 100 g		0'75		
od 100 do 250 g		0'95		
od 250 do 500 g		1'15		
od 500 do 1000 g		1'70		
od 1000 do 2000 g		2'85		
Tiskovine za vsakih 50 g ali del te teže		0'10	0'25	
(Za uprave listov in revij posebna tarifa.)				
Paketi (promet omejen na Ljubljansko pokrajino):				
do 1 kg				2'50
od 1 kg do 3 kg				5'—
od 3 kg do 5 kg				7'50
od 5 kg do 10 kg				12'50
od 10 kg do 15 kg				16'—
od 15 kg do 20 kg				18'—
od 20 kg do 25 kg				20'—
Založbe in knjigarne imajo posebno nižjo tarifo.				
Paketi s svežim sadjem in paketi društva Rdečega križa (posebna služba v Ljubljanski pokrajini):				
do 6 kg				1'90
od 6 kg do 9 kg				3'05
od 9 kg do 12 kg				3'80
Poštne nakaznice:				
do 25 lir				0'40
od 25 lir do 50 lir				0'80
od 50 lir do 100 lir				1'20
od 100 lir do 200 lir				2'—
za vsakih nadaljnjih 100 lir ali njihov del				0'50
Brzojavne nakaznice, razen te tarife še brzojavna pristojbina				0'50
Izplačilno obvestilo				0'50
Cekovne položnice:				
do 50 lir				0'15
od 50 lir do 100 lir				0'20
od 100 lir do 500 lir				0'40
od 500 lir do 1000 lir				0'60
od 1000 lir do 5000 lir				1'—
od 5000 lir do 10000 lir				2'—
Brzojavke:				
do 10 besed				2'—
za vsako nadaljnjo besedo				0'25
in 0.10 lir za priznanico				
Nujne brzojavke — trikratna pristojbina.				
Telefonski medkrajevni pogovori za Ljubljansko pokrajino in druge pokrajine Italije čez dan:				
do 25 km				1'50
od 25 km do 50 km				2'—
od 50 km do 100 km				4'—
od 100 km do 200 km				7'—
od 200 km do 400 km				9'—
od 400 km do 600 km				11'—
od 600 km do 800 km				13'—
od 800 km do 1000 km				16'—
preko 1000 km				18'—

1825/82

KRALJEVSKA RODOVINA

VIKTOR EMANUEL III.

Kralj in Cesar, rojen 11. novembra 1869, vlada od 29. julija 1900.

HELENA

Kraljica in Cesarica, rojena kneginja Črnogorska 8. januarja 1873, poročena 24. oktobra 1896.

KRALJIČNA JOLANDA

rojena 1. junija 1901, poročena z grofom Karlom Calvi di Bergolo.

KRALJIČNA MAFALDA

rojena 19. novembra 1902, poročena s princem Filipom Hesenskim.

HUMBERT

princ Piemontski, prestolonaslednik, rojen 15. septembra 1904, poročen z Marijo José Belgijsko.

KRALJIČNA IVANA

rojena 13. novembra 1907, poročena z bolgarskim kraljem Borisom III.

KRALJIČNA MARIJA

rojena 26. decembra 1914.

MARIJA PIA

hči prestolonaslednika Humberta, rojena 24. septembra 1934.

VIKTOR EMANUEL

sin prestolonaslednika Humberta, rojen 12. februarja 1937.

Državni in civilni prazniki

Državni prazniki: 9. maj, obletnica ustanovitve Imperija; prva nedelja v juniju, praznovanje Zedinjenja Italije in njene ustave; 28. oktober, obletnica pohoda na Rim; 4. november, obletnica Zmage.

Praznični dnevi z vsemi pravnimi učinki: vse nedelje; Novo leto; Sv. Trije kralji (6. januar); sv. Jožef (19. marec); 21. april, ustanovitev Rima; 9. maj, obletnica ustanovitve Imperija; Vnebohod; sv. Rešnje Telo; sv. Peter in Pavel (29. junij); Vnebovzetje Marijino (15. avgust); 28. oktober, obletnica pohoda na Rim; Vsi sveti (1. november); 4. november, obletnica Zmage; Brezmadežno spočetje (8. december); Božič (25. december).

Narodni prazniki: 11. februar, obletnica sklenitve pogodbe in konkordata s sveto stolico; 23. marec, obletnica ustanovitve fašijev; 21. april, ustanovitev Rima; 25. april, obletnica rojstva Guglielma Marconija; 24. maj, obletnica vojne napovedi; 12. oktober, obletnica odkritja Amerike; 11. november, rojstni dan Nj. Vel. Kralja in Cesarja.

Dokler traja vojska, je odloženo praznovanje državnih praznikov, prazničnih dni in narodnih praznikov z vsemi pravnimi učinki, izvzemši: vse nedelje, Novo leto, Sv. Trije kralji (6. januar), sv. Jožef (19. marec), Vnebohod, sv. Rešnje Telo, sv. Peter in Pavel (29. junij), Vnebovzetje Marijino (15. avgust), Vsi sveti (1. november), Brezmadežno spočetje (8. december), Božič (25. december).

NJ. VEL. KRALJ IN CESAR
VIKTOR EMANUEL III.

NJ. VEL. KRALJICA IN CESARICA
HELENA

PRINC PIEMONTSKI HUMBERT

DUCE BENITO MUSSOLINI

Navadno leto 1942-XX-XXI

ima 365 dni ter se začne in konča s četrtkom

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Sedemdesetnica 1. II.	Sv. Rešnje Telo 4. VI.
Pepelnica 18. II.	Srce Jezusovo 12. VI.
Velika noč 5. IV.	Angelska ned. 6. IX.
Križev teden 11., 12. in 13. V.	Žegnanska ned. 11. X.
Vnebohod 14. V.	Misijon. ned. 18. X.
Binkošti 24. V.	Kristus Kralj 25. X.
Sv. Trojica 31. V.	1. adv. nedelja 29. XI.
	Zahvalna ned. 8. XI.

Od božiča do pepelnice je 54 dni = 7 tednov, 5 dni. Nedelj v predpustu je 7, po binkoštih 26.

Z zvezdico (*) zaznamovani prazniki: svečnica, Oznanjenje Marije Device, veliko-nočni ponedeljek, binkoštni ponedeljek, Rojstvo Marije Dev., sv. Štefan niso več cerkveno zapovedani prazniki.

POSTI IN ZDRŽKI

1. Pomladne (postne) kvatre 25., 27., 28. februarja.
2. Poletne (bink.) kvatre 27., 29., 30. maja.
3. Jesenske kvatre 16., 18., 19. septembra.
4. Zimske (adventne) kvatre 16., 18., 19. decembra. Kvatrne dni molimo za duhovnike.

1. Dnevi zgolj z držka (ne smemo uživati mesa in mesne juhe, pa se smemo večkrat najesti do sitega) imajo *. Kadar je zdržek, se sme za zabelo rabiti katera koli živalska maščoba.

Zdržek je ukazano vse petke v letu.

2. Dnevi zgolj posta (smemo uživati meso, pa se smemo le enkrat do sitega najesti) imajo †.

Taki dnevi so: 1. vsi delavniki v postu (razen pepelnice, velikega petka in velike sobote — ta dan le dopoldne, ko je strogi post) in 2. vse kvatrne srede in sobote.

Mesne jedi pri večerji take dni niso prepovedane. Komur pa se ni treba pritrgovati, sme uživati mesne jedi, kadar koli je.

3. Dnevi strogega posta (ne smemo uživati mesa in se smemo le enkrat do sitega najesti) imajo ††.

Taki dnevi so: 1. pepelnica. 2. petki v postu, 3. kvatrni petki, 4. dnevi pred petimi prazniki: veliko nočjo (le dopoldne), binkoštni, Marijinim vnebovzetjem, vsemi svetimi in božičem (do večerje).

Vsakega posta so oproščeni:

a) bolniki in okrevajoči ter telesno slabotni; matere pred porodom in po porodu; ubožci, ki živijo beračijo;

b) verniki v krajih, kjer je sejem ali slovesno praznovanje cerkvenega patrona ali druga cerkvena slovesnost, ko se ondi zbere mnogo ljudi;

c) razen na dan pred božičem in na veliki petek: vojaki, orožniki, policijski in finančni stražniki ter njih družine; rudarji in

tovarniški delavci z napornim delom in njih družine; prometno osebje pri železnici in drugih prometnih ustanovah in njih družine.

ASTRONOMIČNI LETNI ČASI

Pomlad se začne 21. marca ob 7. uri 11. min. Poletje se začne 22. junija ob 2. uri 17 minut. Jesen se začne 23. sept. ob 17. uri 17 minut. Zima se začne 22. decembra ob 12. uri 40 min. Ure se štejejo od 1 do 24, t. j. od polnoči do polnoči.

GODOVINSKO ŠTEVILO

Zlato število = 5 Rimska štev. = 10
Epakta = XIII Nedeljska črka = D
Sončni krog = 19 Letni vlad. je Merkur

NEBESNA ZNAMENJA

Pomlad		Jesen	
 oven ♈	γ	 tehtnica ♎	♎
 bik ♉	γ	 škorpiljon ♏	♏
 dvojčka ♊	π	 strelec ♐	♐
Poletje		Zima	
 rak ♋	♋	 kozel ♈	♈
 lev ♌	♌	 vodnar ♉	♉
 devica ♍	♍	 ribi ♊	♊

ZNAKI ZA MESEČNE SPREMENBE

Mlaj ● Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec ☾ Zadnji krajec ☾

MRKI SONCA IN LUNE

Letos bo mrknilo sonce trikrat, luna pa dvakrat. Pri nas bodo mrki vidni 3. marca, 26. avgusta in 10. septembra.

Dne 3. marca bo popolni lunin mrk; začetek ob 0,33, konec ob 2. uri 9 minut. Viden bo v Aziji, razen na vzhodnem delu, na Indijskem oceanu, v Afriki, Evropi, po Severnem Lednem morju, na Grönlandiji, na Atlantskem oceanu, na vzhodu Severne Amerike ter v Srednji in Južni Ameriki.

Dne 17. marca bo delni sončni mrk. Viden bo na Južnem Lednem morju, na južnem delu Indijskega oceana in na južnem delu Tihega oceana.

Dne 12. avgusta bo delni sončni mrk. Viden bo le z nekega dela Južnega Lednega morja.

Dne 26. avgusta bo popolni lunin mrk; začetek ob 4. uri 9 minut, konec ob 5. uri 35 minut. Viden bo v Afriki, Arabiji in Mali Aziji, v Evropi, na Grönlandiji, na Atlantskem oceanu, v Severni in Južni Ameriki, na Južnem Lednem in Tihem morju.

Dne 10. septembra bo delni sončni mrk. Viden bo v severnem delu Severne Amerike, razen na Aljaski, na severnem delu Atlantskega oceana, na Severnem Lednem morju, v Evropi, na Grönlandiji, v Mali Aziji, na Sredozemskem morju, razen vzhodnega dela, in v severni Afriki.

Herschlov ključ

Učeni možje danes še ne morejo dokazati, da luna res vpliva na vreme — podobno kakor vpliva na morsko dno. Vendar ponovna opazovanja dokazujejo, da je tako in da je torej Herschlov vremenski ključ, ki napoveduje vreme iz luninih sprememb, kar zanesljiv vremenski prerok, posebno če ga uporabljamo obenem z drugimi vremeniki.

Friderik Viljem Herschel se je rodil 1738 v Hannoveru v Nemčiji. Bil je učitelj glasbe in organist ter zvezdoslovec, spočetka samouk. Umril je 1822 kot dvorni zvezdoslovec na Angleškem. Sam je izdeloval velike daljnogledne in z njimi odkril Urana, zvezdo našega osončja, ter nešteto drugih novih zvezd in zvezdnih meglic na nebu. Sestavil je tudi znani vremenski ključ po luninih spremembah. Dunajska Kmetijska družba je spoznala leta 1839 ta ključ za najboljšega vremenskega napovedovalca. Herschlov ključ pravi: Če se luna spremeni:

ob uri	bo poleti (15. IV.—15. X.)	pozimi (15. X.—15. IV.)
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severo- zapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Kratko si zapomnimo lahko ta ključ takole:

1. Vreme bo tem bolj zanesljivo lepo, čim bliže polnoči se spremeni luna.
2. Vreme bo tem bolj gotovo grdo, čim bliže poldneva se spremeni luna.

Lepo bo torej, če se spremeni luna od 22 zvečer do 2 zjutraj; grdo pa, če se spremeni luna od 10 dopoldne do 14 popoldne. Vmesne ure (med 2. in 10. ter med 14. in 22.) malo pomenijo, takrat vplivajo na vreme drugi vzroki bolj kakor luna.

Ako Herschlov ključ napoveduje, recimo, lepo vreme za določen dan, moramo to razumeti tako, da bo okrog tega dneva, približno v teh dneh lepo.

O koledarju

Zemlja se vrti okoli svoje osi. Ko se enkrat zavrti, mine en dan; tega je človek razdelil na 24 ur. Zakaj prav na 24, nihče ne ve.

Mesec se vrti okoli zemlje. Da se enkrat zavrti, potrebuje 29,5306 dneva — to je približno naš mesec.

Zemlja se vrti tudi okoli sonca. Da se enkrat zavrti, potrebuje 365,2422 dneva (približno $365\frac{1}{4}$ dneva). To je naše sončno leto.

Tako si človek po gibanju nebesnih teles, to je zemlje, meseca in sonca, meri čas. Taka zapisana in lepo razdeljena, danes tudi s svetniškimi godovi in prazniki okrašena mera je — koledar.

Koledar so imeli že stari Egipčani, ki so bili veliki zvezdoslovci. Več kakor 4.000 let pred Kristusom so poznali sončno leto, ki je pri njih imelo 365 dni ali 12 mesecev. Vsak mesec je imel pri njih 30 dni. Da pa so dobili celo leto, so mesecem dodali 5 posebnih dni.

Stari Grki so merili čas po luni. Imeli so »lunino leto« po 354 dni ali 12 mesecev po 29 ali 30 dni. Dodajali pa so prestopne mesece in prestopna leta, da so lunino leto zravnavali tudi s sončnim letom.

Naš sedanji koledar pa se je razvil iz rimskega. Rimljani so imeli spočetka tudi lunino leto po 355 dni, novo leto pa so začeli 1. marca. Napake in težave takega koledarja je odpravil Julij Cezar leta 46 pr. Kr. Dodal je temu letu 2 prestopna meseca (67 dni), potem nastavljal 1. januar za začetek novega leta ter vsako četrto leto določil za prestopno. Tako se je ta julijanski koledar s 365 dnevi v letu (v prestopnem letu 366) približeval sončnemu letu, ki ima blizu $365\frac{1}{4}$ dneva. Veljal je ves srednji vek in je s tem, da ga je sprejelo tudi krščanstvo, postal svetovni koledar.

A tudi Cezarjev koledar je v 128 letih zaostal za 1 dan za natančnim sončnim letom. Tako so do papeža Gregorija XIII. bili dejansko že za 10 dni za pravim sončnim letom. Zato je ta papež odločil, da so po 4. oktobru 1582 takoj pisali 15. oktober in da bodi ob stoletju samo vsako četrto stoletje prestopno leto (1900 je bilo navadno, 2000 bo prestopno leto). Tako se je ta gregorijanski koledar najboljše zenačil s pravim sončnim letom. Imamo ga še zdaj. Katoliške dežele so ga takoj sprejele, protestantske in še nekatere druge dobrih sto let pozneje, Rusi šele po boljševiški revoluciji s februarjem 1918, nekaj pravoslavniških dežel leta 1923, Turki pa leta 1927. Srbsko pravoslavje ima še julijanski koledar, ki je zdaj že za 13 dni za resničnim sončnim in gregorijanskim letom (zato je v Srbiji šele našega 14. januarja novo leto).

Koledar je torej veliko delo človekovega računajočega in opazujočega uma, pa vendar vedno nepopolno kot vsa človekova dela. Čas pa, ki nam ga meri koledar, vse dozori, vse v kozji rog užene in vse bolečine ozdravi, pravi narodni pregovor.

Prosinec - Januar

1 Četrtek	NOVO LETO. OBREZOV. GOSPODOVO	Začnimo ga v ime- nu: IHS
2 Petek	* Makarij Aleksan., opat; Izidor	
3 Sobota	Genovefa, devica; Antér, papež	Jezusu dajo ime. (Lk 2, 21.)
4 Nedelja	PO NOVEM LETU. IME JEZUSOVO	
	Tit, škof; Angela Folinjska, vdova	Na vrata zapišimo: G † M † B!
5 Ponedeljek	Telesfor, papež, mučenec; Emilijana, devica	
6 Torek	RAZGL. GOSPODOVO. SV. TRIJE KRALJI	
7 Sreda	Lucijan, mučenec; Julijan, mučenec; Teodor	
8 Četrtek	Severin, opat; Teofil, mučenec	
9 Petek	* Julijan in B., mučenca; Peter, škof	
10 Sobota	Viljem, škof; Agaton, papež	
11 Nedelja	1. PO RAZGLAŠENJU SVETA DRUŽINA	Dvanajstletni Jezus v templju. (Lk 2, 42 do 52.)
	Higin, papež; Pavlin Oglejski, škof	Ne pozabimo na bra- tovščino svete Dru- žine!
12 Ponedeljek	Alfred, opat; Arkadij, mučenec	
13 Torek	Veronika Mil., devica; Juta	
14 Sreda	Hilarij, cerkv. učenik; Feliks (Srečko) Nol.	
15 Četrtek	Pavel, puščavnik; Maver, opat	
16 Petek	* Marcél, papež; Berard in tov., m.	
17 Sobota	Anton, puščavnik; Marijan, mučenec	
18 Nedelja	2. PO RAZGLAŠENJU GOSPODOVEM	O ženitnini v Kani Galilejski. (Jan 2, 1-11.)
	Sv. Petra stol v Rimu. Priska, devica	
19 Ponedeljek	Marij in tovariši, mučenci; Knut, kralj	
20 Torek	Fabijan in Sebastijan, mučenca	
21 Sreda	Neža (Janja), devica, mučenca	
22 Četrtek	Vincencij in Anastazij, mučenca	
23 Petek	* Rajmund, spoznav.; Zaroka Dev. Marije	
24 Sobota	Timotej, škof; Evgenij, mučenec	
25 Nedelja	3. PO RAZGLAŠENJU GOSPODOVEM	Jezus ozdravi stot- nikovega hlapca. (Mt 8, 1-13.)
	Spreobrnjenje Pavla; Ananija, mučenec	
26 Ponedeljek	Polikarp, škof; Pavla, vdova	
27 Torek	Janez Zlatousti, cerkveni učenik	
28 Sreda	Peter Nolasko, spoznav.; Prikazen Neže	
29 Četrtek	Francišek Saleški, cerkveni učenik	
30 Petek	* Martina, devica, muč.; Hiacinta, devica	
31 Sobota	Janez Bosko, spoznavalec; Marcela, vdova	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☺ 2. ob 16.42; lepo.
- ☾ 10. ob 7.05; sneg ali dež.
- 16. ob 22.32; lepo.
- ☾ 24. ob 7.35; dež, ob vzhodniku sneg.

Dan zraste za 56 minut.
Sonce stopi v znamenje vodnarja
dne 20. ob 17. uri 24 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Na spreobrnitev Pavla jasno vreme
obeta sadov lepo breme.

Če v prosincu ni snega,
ga mali traven dá.

V prosincu toplota,
v svečanu mrzlota.

Sv. Makarij jasen ali meglen
naznanja enako jesen.

Zapiski za januar

Svečan - Februar

1 Nedelja	PRVA PREDPOSTNA NEDELJA (v) Ignacij (Ognjeslav), škof, mučenec	O delavcih v vino-gradu. (Mt 20, 1 do 16.)
2 Ponedeljek	Svečnica. Darovanje Gospodovo*	Blagoslovljeno svečo imejmo vedno v hiši!
3 Torek	Blaž, škof, mučenec; Oskar, škof	
4 Sreda	Andrej K., škof; Janez de Britto, mučenec	
5 Četrtek	Agata, devica, mučenica; Albuin, škof	
6 Petek	* Tit, škof; Doroteja, devica, mučenica	
7 Sobota	Romuald, opat; Julijana, vdova	
8 Nedelja	DRUGA PREDPOSTNA NEDELJA (€) Janez Matajski, spoznav.; Juvencij, škof	Prilika o sejaleu in semenu. (Lk 8, 4 do 15.)
9 Ponedeljek	Ciril Aleksander; Apolonija, dev., mučenica	
10 Torek	Sholastika, devica, muč.; Sotéra, devica	
11 Sreda	Lurška Mati božja; Adolf, škof	
12 Četrtek	7 ustanoviteljev; Melecij, škof	
13 Petek	* Katarina R., devica; Gregorij II., papež	
14 Sobota	Valentin (Zdravko), mučenec; Vital	
15 Nedelja	TRETJA PREDPOSTNA NEDELJA (•) Favstin, mučenec; Jordan, spoznavalec	Jezus ozdravi slepca. (Lk 18, 31—43.) Po večjih krajih 40-urna molitev.
16 Ponedeljek	Julijana, mučenica; Onezim, škof, mučenec	
17 Torek	Pust. Frančišek Kle; Favstin, mučenec	
18 Sreda	†† Pepelnica. Simeon, škof; Flavijan, škof	
19 Četrtek	† Gabin, mučenec; Julijan, mučenec	
20 Petek	†† Sadot, škof, in tovariši, mučenci	
21 Sobota	† Feliks (Srečko), škof; Severijan	
22 Nedelja	PRVA POSTNA NEDELJA Sv. Petra stol v Antiohiji. Marjeta K.	Jezus trikrat skušan. (Mt 4, 1—11)
23 Ponedeljek	† Peter Dam., c. uč.; Romana, dev.	
24 Torek	† Matija (Bogdan), apostol; Sergij, muč.	Veliki in splošni post je, da se zdržimo krividenosti in nedovoljenih naslad tega sveta. (Sv. Avg.)
25 Sreda	† Kvatre. Valburga; Viktorin, mučenec	
26 Četrtek	† Andrej, škof; Viktor (Zmagoslav)	
27 Petek	†† Kvatre. Gabrijel Žalostne Matere božje	
28 Sobota	† Kvatre. Roman, opat; Antonija Florent.	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☉ 1. ob 10.12; mrzlo, mrzel veter.
- ☾ 8. ob 15.52; lepo in prijetno.
- 15. ob 11.02; mrzlo, mrzel veter.
- ☾ 23. ob 4.10; sneg in vihar.

Dan zraste za 1 uro 21 minut.
Sonce stopi v znamenje rib dne 19.
ob 7. uri 47 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Svečnica zelena,
velika noč snežena.
Svečnice dan zima van.
»To je laž,« reče Blaž.
Pust na trati,
velika noč na peči.
Če se svečnica jasno zdani,
zima še dolgo trpi.

Zapiski za februar

Sušec - Marec

1 Nedelja	DRUGA POSTNA NEDELJA. Albin, škof	Jezus se na gori izpremeni. (Mt 17, 1 do 9.)
2 Ponedeljek	† Pavel, mučenec; Neža Praška, devica	
3 Torek	† Kunigunda, cesarica; Marin, mučenec ☉	
4 Sreda	† Kazimir, spoznavalec; Lucij, papež	
5 Četrtek	† Janez Jožef od Križa, spoznavalec	
6 Petek	†† Perpetua in Felicita, mučenici	
7 Sobota	† Tomaž Akvinski, cerkveni učenik	
8 Nedelja	TRETJA POSTNA NEDELJA	Jezus izžene hudiča. (Lk 11, 14–28.)
9 Ponedeljek	Janez od Boga, sp., Julijan, škof	
10 Torek	† Frančiška Rim.; Gregorij, škof ☾	
11 Sreda	† 40 mučencev; Makarij, škof	
12 Četrtek	† Sofronij, škof; Kandid, mučenec	
13 Petek	† Obletnica kronanja Pija XII.; Gregorij	
14 Sobota	†† Teodora, mučenica; Kristina, dev., muč.	
15 Nedelja	† Matilda, kraljica; Matilda, devica	
16 Ponedeljek	ČETRTA, SREDPOSTNA NEDELJA	Jezus nasiti pet tisoč mož. (Jan 6, 1 do 15.)
17 Torek	† Klemen M. Hofb.; Ludovika Marillac	Papeževa nedelja.
18 Sreda	† Hilarij in Tacijan, mučenca; Herbert	
19 Četrtek	† Patrik, škof; Jedert, devica ●	
20 Petek	† Ciril Jer., c. uč.; Salvator, spoznavalec	
21 Sobota	JOŽEF, ŽENIN MARIJE DEVICE	
22 Nedelja	†† Aleksandra, mučenica; Janez Parmski	
23 Ponedeljek	† Benedikt, opat; Serapion, škof	Judje hočejo Jezusa kamenjati. (Jan 8, 46–59.)
24 Torek	PETA POSTNA, TIHA NEDELJA	
25 Sreda	Lea, vdova; Zaharija, papež	
26 Četrtek	† Jožef Oriol; Pelagija, mučenica	
27 Petek	† Gabrijel, nadangel; Simon, mučenec	
28 Sobota	Oznanjenje Marije Device* ☽	Ne pozabimo na matere!
29 Nedelja	† Emanuel, mučenec; Maksima, mučenica	
30 Ponedeljek	†† Marija sedem žalosti. Janez Dam., c. u.	Jezus jezdi v Jeruzalem. (Mt 21, 1–9.)
31 Torek	† Janez Kapistran; Sikst III., papež	Butaro nesemo!
	ŠESTA POSTNA, CVETNA NEDELJA	
	Ciril, diakon in mučenec; Bertold, spozn.	
	† Janez Klimak, opat; Kvirin, mučenec	
	† Benjamin, mučenec; Modest, škof	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 3. ob 1.20; mrzlo, če ni jugo-zapadnik.
☾ 9. ob 23.00; lepo.
● 17. ob 0.50; mrzlo, če ni jugo-zapadnik.
☾ 25. ob 1.01; mrzlo.
Dan zraste za 1 uro 38 minut.
Sonce stopi v znamenje ovna dne 21.
ob 7. uri 11 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Igrajo v sušču se mušice,
v aprilu vzemi rokavice.
Moča v tihi nedelji,
se žetve nikar ne veseli.
Sv. Jožef lep in jasen,
dobre letine prerok prijazen.
Če o sv. Rupertu lepi dni,
se seno lahko suši.

Zapiski za marec

Mali traven - April

1 Sreda	† Hugo, škof; Venancij, škof, muč. ☉	Veliki teden — veliko snaženje. Osnajži dušo s spovedjo.
2 Četrtek	† Vel. četrtek. Frančišek Pav.; Leopold G.	Vel. sob. Post preneha opoldne. Zegen!
3 Petek	†† Vel. petek. Rihard, škof; Sikst, papež	Jezus vstane od mrtvih. (Mk 16, 1—7.)
4 Sobota	†† Vel. sobota. Izidor; Benedikt N.	
5 Nedelja	VELIKA NOČ. VSTAJENJE GOSPODOVO Vincencij (Vinko) F.; Irena, devica	
6 Ponedeljek	Velikonočni ponedeljek.* Peter, mučenec	
7 Torek	Herman Jožef, spoznavalec; Hegezip	
8 Sreda	Dionizij, škof; Julija Biliart ☾	
9 Četrtek	Marija Kleofova; Tomaž Tol., mučenec	
10 Petek	* Apolonij, mučenec; Ezekiel, prerok	
11 Sobota	Leon Veliki, papež, cerkveni učenik	
12 Nedelja	1. POVELIKONOČNA, BELA NEDELJA Julij I., papež; Angelus, spoznavalec	Jezus se prikaže ob zaprtih durih. (Jan 20, 19—31.)
13 Ponedeljek	Hermenegild, mučenec; Ida, devica	
14 Torek	Justin, mučenec; Valerijan in tovariši	
15 Sreda	Anastazija, muč.; Teodor, mučenec ●	
16 Četrtek	Benedikt Jožef L., spoznavalec	
17 Petek	* Štefan, opat; Anicet, papež	
18 Sobota	Antija, mučenica; Apolonij, mučenec	
19 Nedelja	2. POVELIKONOČNA NEDELJA Leon IX., papež; Konrad Askulski	Jezus dobri pastir. (Jan 10, 11—16.)
20 Ponedeljek	Neža Montepulčanska, devica	
21 Torek	Anzelm, cerkv. učenik; Simeon, škof	
22 Sreda	Varstvo sv. Jožefa. Soter in Gaj, p.	
23 Četrtek	Vojteh (Adalbert), škof; Egidij A. ☽	
24 Petek	* Jurij, mučenec; Fidelis Sigm., mučenec	
25 Sobota	Marko, evangelist; Ermin, mučenec	
26 Nedelja	3. POVELIKONOČNA NEDELJA Klet in Marcellin, papeža	Pojdimo za prošnjo procesijo za poljske pridelke! Jezus napoveduje svoj odhod. (Jan 16, 16—22.)
27 Ponedeljek	Hosana, devica; Peter Kanizij; Cita	
28 Torek	Pavel od Križa, spoznavalec; Lukezij	
29 Sreda	Peter, mučenec; Robert, opat	
30 Četrtek	Katarina Sienska, devica; Jožef Ben. ☽	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 1. ob 13.32; sneg in dež.
- ☾ 8. ob 5.43; sneg in vihar.
- ☾ 15. ob 15.33; spremenljivo.
- ☾ 23. ob 19.10; lepo, dež ob jugo-zapadniku.
- ☾ 30. ob 22.59; lepo, prijetno.
Dan zraste za 1 uro 29 minut.
Sonce stopi v znamenje **blaka** dne 20.
ob 18. uri 40 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

- ☉ sv. Jurju naj se vrana v setvi skrije.
- ☉ sv. Jurju še slepe mlade vrane, kmetje bodo volje razigrane.
Dež v aprilu je res božji dar iz nebes.
Če v dežju drevo cvete, nikdar sadja ne daje.

Zapiski za april

Veliki traven - Maj

- 1 Petek
2 Sobota
3 Nedelja
- 4 Ponedeljek
5 Torek
6 Sreda
7 Četrtek
8 Petek
9 Sobota
- 10 Nedelja
11 Ponedeljek
12 Torek
13 Sreda
14 Četrtek
15 Petek
16 Sobota
17 Nedelja
- 18 Ponedeljek
19 Torek
20 Sreda
21 Četrtek
22 Petek
23 Sobota
24 Nedelja
- 25 Ponedeljek
26 Torek
27 Sreda
28 Četrtek
29 Petek
30 Sobota
31 Nedelja

* Filip (Zdenko) in Jakob ml., apostola Atanazij, cerkveni učenik; Saturnin, muč.

4. POVELIKONOČNA NEDELJA

Najdenje sv. križa. Aleksander, papež
Monika, vdova; Florijan (Cvetko), mučenec
Pij V., papež; Irenej, mučenec
Janez Ev. pred L. v.; Benedikta, devica
Stanislav, škof, muč.; Dujam, škof
* Prikazanje Mihaela nadangela
Gregor Nacianški, cerkveni učenik

5. POVELIKONOČ., KRIŽEVA NEDELJA

Križev teden
Francišek Hijer.; Mamert, š.
Pankracij in tov., m.; Nerej
Servacij, škof; Robert Belar.

KRISTUSOV VNEBOHOD. Bonifacij

* Janez Krstnik Salle, sp.; Zofija
Janez Nepomuk, mučenec; Ubald, škof

6. POVELIKONOČNA NEDELJA

Pashal Bajlonski, sp., Bruno, škof
Venancij, mučenec; Erik, kralj
Peter Celestin; Pudenciana, devica
Bernardin Sienski, spoznavalec; Plavtila
Feliks (Srečko) Kant.; Andrej Bobola
* Emil (Milan); Marjeta Kasijska

†† Janez Krstnik de Rossi, spoznavalec

BINKOŠTL. PRIHOD SVETEGA DUHA

Marija, Pomočnica kristjanov
Binkoštni ponedeljek.* Gregorij, papež
Filip Neri; Eleverij, papež

† Kvatre. Beda Čast.; Janez I., papež
Avguštin, škof; Viljem, opat

†† Kvatre. Marija Magdalena Paz., devica

† Kvatre. Ivana Orleanska; Feliks, p.

1. POBINKOŠTNA. PRESVETA TROJICA

Marija srednica. Kancij; Angela, devica

Hodimo k šmarnicam!

Jezus obeta učencem Svetega Duha. (Jan 16, 5-14.)

9. maja: obletnica ustanovitve Imperija.

Jezus uči o moči molitve. (Jan 16, 23 do 30.)

Ledeni možje. Prošnje dni prosimo v procesijah za dobro letino!

O pričevanju Svetega Duha. (Jan 15, 26-16, 4.)

Jezus govori o Svetem Duhu in ljubezni. (Jan 14, 23 do 31.)

Jezusu je dana vsa oblast. (Mt 28, 18 do 20.)

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 7. ob 13.13; veliko dežja.
- 15. ob 6.45; spremenljivo.
- ☾ 23. ob 10.11; veliko dežja.
- ☾ 30. ob 6.29; spremenljivo.

Dan zraste za 1 uro 11 minut.
Sonce stopi v znamenje dvojčkov
dne 21. ob 18. uri 9 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Pred Pankracijem naj poletnih ne
bo dni,
da za Ksaverijem slana polj več
ne mori.

Slana v začetku maja
zoritvi sadja nagaja.

Brez dežja Pankrac in Urban,
dobre trgatve up je dan.

Zapiski za maj

Rožnik - Junij

1 Ponedeljek	Pamfilij in tovariši, muč.; Feliks (Srečko)	<i>Prvo nedeljo v juniju: praznovanje Zedinjenja Italije in njene ustave.</i>
2 Torek	Marcelin, mučenec; Peter, mučenec; Erazem	
3 Sreda	Klotilda, kraljica; Pavla, devica, mučenica	
4 Četrtek	SVETO REŠNJE TELO. Frančišek Kar.	
5 Petek	* Bonifacij, škof; Valerija, mučenica ☺	
6 Sobota	Norbert, škof; Bertrand, škof	
7 Nedelja	2. POBINKOŠTNA NEDELJA	
8 Ponedeljek	Robert, opat; Baptista Varani, devica	<i>Prilika o veliki večerji. (Lk 14, 16 do 24.)</i>
9 Torek	Medard, škof; Pacifik; Viljem	
10 Sreda	Primož in Felicijan, mučenca	
11 Četrtek	Marjeta, kraljica; Bogomil, škof	
12 Petek	Barnaba, apostol; Rembert, škof	
13 Sobota	* Srce Jezusovo. Janez F., spoznavalec	
14 Nedelja	Anton Pad., spozn.; Akvilina, dev. ●	
15 Ponedeljek	3. POBINKOŠTNA NEDELJA	<i>Prilika o izgubljeni ovi in denarju. (Lk 15, 1-10.)</i>
16 Torek	Bazilij, cerkveni učenik; Elizej, prerok	
17 Sreda	Vid in tovariši, mučenci; Germana, devica	
18 Četrtek	Frančišek R., spoznavalec; Gvido Kort.	
19 Petek	Adolf, škof; Nikander, mučenec	
20 Sobota	Efrem S., c. uč.; Marko in Marcelin, muč.	
21 Nedelja	* Julijana, devica; Gervazij in Protazij Silverij, papež; Mihelina ●	
22 Ponedeljek	4. POBINKOŠTNA NEDELJA	<i>Čudežni ribji lov. (Lk 5, 1-11.)</i>
23 Torek	Alojzij (Vekoslav), spoznavalec	
24 Sreda	Ahacij, mučenec; Pavlin Nol., škof	
25 Četrtek	Agripina, devica, muč.; Ediltruda, kraljica	
26 Petek	Kres. Rojstvo Janeza Krstnika	
27 Sobota	Viljem, opat; Henrik, škof	
28 Nedelja	* Janez in Pavel, mučenca; Vigilij, muč.	
29 Ponedeljek	Hema (Ema), vdova; Ladislav, kralj	<i>Zakurimo kres!</i>
30 Torek	5. POB., TREZNOSTNA NEDELJA ☺ Irenej, škof, mučenec; Potamijena, dev., muč. PETER IN PAVEL, APOSTOLA Spomin svetega Pavla; Lucina	

*O grehu v misli in besedi. (Mt 5, 20 do 24.)
Družba treznosti!*

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 5. ob 22.26; lepo.
 - 13. ob 22.02; lepo.
 - ☾ 21. ob 21.44; lepo, dež ob jugo-zapadniku.
 - ☾ 28. ob 13.09; veliko dežja.
- Dan zraste do 21. za 16 minut in se skrči do 30. za 3 minute.
Sonce stopi v znamenje raka dne 22. ob 2. uri 17 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Kakor vreme na Medarda kane,
tako ves mesec ostane.

O svetem Vidi
se skoz noč vidi.

Kakor se Medard zdani,
vreme 40 dni trpi.

Sv. Vid dežja ne daj,
da bo lepe žetve kaj.

Zapiski za junij

Mali srpan - Julij

1 Sreda	Presveta Rešnja Kri. Teobald, puščavnik	
2 Četrtek	Obisk Marije Device. Martinijan, mučenec	
3 Petek	* Leon II., papež; Bernardin Real.	
4 Sobota	Urh, škof; Berta, vdova; Lavrijan	
5 Nedelja	6. POBINKOŠTNA NEDELJA	☪
	Ciril in Metod , slov. apostola; Antonij, sp.	Jezus nasiti štiri ti-
6 Ponedeljek	Izaija, prerok; Bogomila; Tomaž M.	soč mož. (Mk 8, 1
7 Torek	Vilibald, škof; Benedikt, papež	do 9.)
8 Sreda	Evgenij III., papež; Elizabeta, kraljica	Ciril-Metodova ne-
9 Četrtek	Nikolaj in tovariši, gorkumski mučenci	delja.
10 Petek	* 7 bratov mučencev; Amalija, devica	
11 Sobota	Pij I., papež; Olga, kneginja; Savin, muč.	
12 Nedelja	7. POBINKOŠTNA NEDELJA	
	Mohor in Fortunat , mučenca; Janez G.	☉ O lažnivih prerokih.
13 Ponedeljek	Anaklet, papež, muč.; Frančišek	(Mt 7, 15—21.)
14 Torek	Bonaventura, škof, cerkveni učenik	
15 Sreda	Henrik I., kralj; Vladimir, knez	
16 Četrtek	Devica Marija Karmelska	
17 Petek	* Aleš, spoznavalec; Marcelina, devica	
18 Sobota	Kamil L.; Friderik (Miroslav), mučenec	
19 Nedelja	8. POBINKOŠTNA NEDELJA	☽ O krivičnem hišniku.
	Vincencij Pavelski; Avrea (Zlata), devica	(Lk 16, 1—9.)
20 Ponedeljek	Marjeta, devica; Hijeronim; Elija, prerok	
21 Torek	Prakseda, devica; Angelina	
22 Sreda	Marija Magdalena; Lavrencij Brind.	
23 Četrtek	Apolinarij, škof, mučenec; Liborij, škof	
24 Petek	* Kunigunda, dev.; Kristina, dev., mučenica	
25 Sobota	Jakob (Rado) , apostol; Krištof, mučenec	
26 Nedelja	9. POBINKOŠTNA NEDELJA	☼ Začetek pasjih dni.
	Ana , mati Device Marije; Valent, škof	
27 Ponedeljek	Pantaleon; Rudolf in tov., mučenci	☺ Jezus joka nad Je-
28 Torek	Nazarij in tovariši; Viktor; Inocencij	ruzalemom. (Lk 19,
29 Sreda	Marta, devica; Feliks in tovariši, mučenci	41—47.)
30 Četrtek	Abdon in Senen, mučenca; Julita, mučenica	
31 Petek	* Ignacij (Ognjeslav) Lojolski, spoznavalec	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 5. ob 9.58; spremenljivo.
- ☉ 13. ob 13.03; veliko dežja.
- ☾ 21. ob 6.13; spremenljivo.
- ☉ 27. ob 20.14; lepo, ob jugu dež.

Dan se skrči za 50 minut.
Sonce stopi v znamenje leva dne 23.
ob 13. uri 8 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Če Marijinega dne ne bo lepo,
se dež ves mesec ustavil ne bo.

Če na dan sv. Marjete deži,
orehov pričakovati ni.

Jakobova ajda in Ožbaltova repa
je malokdaj lepa.

Je tega mesca presuho,
ostane grozdje prav drobno.

Zapiski za julij

Veliki srpan - Avgust

1 Sobota	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje	
2 Nedelja	10. POBINKOŠTNA NEDELJA Porcijunkula. Alfonz M. Lig., škof	
3 Ponedeljek	Najdenje Stefana; Lidija, vdova	
4 Torek	Dominik (Vladimil), spoznavalec	☾
5 Sreda	Marija Snežnica. Ožbalt, kralj	
6 Četrtek	Gospodovo spremenjenje. Sikst II.	
7 Petek	* Kajetan, spoznavalec; Donat, mučenec	
8 Sobota	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci	
9 Nedelja	11. POBINKOŠTNA NEDELJA Janez Vianej, spoznavalec; Peter Faber	
10 Ponedeljek	Lavrencij, mučenec; Pavla, devica	
11 Torek	Tiburcij, mučenec; Suzana, devica, muč.	
12 Sreda	Klara, devica; Hilarija, mučenica	●
13 Četrtek	Janez Berhmans; Hipolit in Kasijan, muč.	
14 Petek	†† Evzebij, spoznavalec; Atanazija, vdova	
15 Sobota	VNEBOVZETJE MARIJE DEVICE	
16 Nedelja	12. POBINKOŠTNA NEDELJA Joahim, oče Dev. M.; Rok, spoz.	
17 Ponedeljek	Hiacint, spoznavalec; Julijana, devica	
18 Torek	Helena (Jelena), cesarica; Agapit, mučenec	
19 Sreda	Janez Ed., sp.; Ludovik; Marijan	☽
20 Četrtek	Bernard, opat; Samuel, prerok	
21 Petek	* Ivana Frančiška šantalska, vdova	
22 Sobota	Timotej, mučenec; Hipolit, škof, mučenec	
23 Nedelja	13. POBINKOŠTNA NEDELJA Jernej, apostol; Ptolomej, škof	
24 Ponedeljek	Ludovik, kralj; Patricija, devica	
25 Torek	Cefirin, papež in muč.; Rufin, škof	☺
26 Sreda	Jožef Kal., spoznavalec; Antuza, mučenica	
27 Četrtek	* Avguštin, cerkveni učenik; Hermes, muč.	
28 Petek	Obglavljenje Janeza Krstnika. Sabina	
29 Sobota	14. POBINKOŠTNA NEDELJA Roza Limanska, devica; Pamahij	
30 Nedelja	Rajmund (Rajko), spokornik; Pavlin, škof	
31 Ponedeljek		

Prilika o farizeju in cestninarju. (Lk 18, 9—14.)

Jezus ozdravi gluho-nemega. (Mk 7, 31 do 37.)

Prilika o usmiljenem Samarijanu. (Lk 10, 23—37.)

Jezus ozdravi deset gobavih. (Lk 17, 11 do 19.)
Konec pasjih dni.

O božji previdnosti. (Mt 6, 24—33.)

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 4. ob 0.04; lepo.
- 12. ob 3.28; hladno in deževno.
- ☾ 19. ob 12.30; veliko dežja.
- ☾ 26. ob 4.46; dež.

Dan se skrči za 1 uro 25 minut.
Sonce stopi v znamenje device dne
23. ob 19. uri 59 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Ob Lovrencu in Jerneju lepi dni,
se vsakdo jeseni lahko veseli.

Ce Lovrenc je jasen,
bo grozdec strden
in vincar bo glasen,
prijetna jesen.

Kakršno vreme da Kasiján,
bo ostalo še marsikateri dan.

Zapiski za avgust

Kimavec - September

1 Torek	Egidij (Tilen), opat; Verena, devica	
2 Sreda	Štefan, kralj; Maksima, mučenica	€
3 Četrtek	Evfemija, Doroteja in tovarišice, mučenice	
4 Petek	* Rozalija, devica; Ida, grofinja	
5 Sobota	Lavrencij J., škof; Viktorin, škof, mučenec	
6 Nedelja	15. POBINK., ANGELSKA NEDELJA	
	Caharija, prerok; Petronij, škof	
7 Ponedeljek	Marko in tovariši, mučenci	
8 Torek	Rojstvo Marije Device.* Hadrijan	
9 Sreda	Peter Klav., spoz.; Gorgonij; Serafina	
10 Četrtek	Nikolaj Tol., sp.; Pulherija, devica	☉
11 Petek	* Prot in Hiacint; Teodora, spokornica	
12 Sobota	Ime Marijino. Macedonij, škof	
13 Nedelja	16. POBINKOŠTNA NEDELJA	
	Filip, mučenec; Notburga, devica	
14 Ponedeljek	Povišanje sv. križa. Krescencij, mučenec	
15 Torek	Marija 7 žalosti. Nikomed, mučenec	
16 Sreda	† Kvatre. Kornelij, papež; Ljudmila, vdova	
17 Četrtek	Lambert, škof; Frančiškove rane	☽
18 Petek	†† Kvatre. Jožef K., spoz.; Zofija in tov.	
19 Sobota	† Kvatre. Januarj, škof, in tovariši, muč.	
20 Nedelja	17. POBINKOŠTNA NEDELJA	
	Evstahij in tovariši, mučenci	
21 Ponedeljek	Matej, apostol in evangelist; Jona	
22 Torek	Tomaž Vil., škof; Mavricij in tovariši	
23 Sreda	Lin, papež; Tekla, devica, mučenica	
24 Četrtek	Marija Devica, rešiteljica ujetnikov	☽
25 Petek	* Pacifik, spoznavalec; Kleofa	
26 Sobota	Ciprijan in Justina, mučenca; Vigilij, škof	
27 Nedelja	18. POBINKOŠTNA NEDELJA	
	Kozma in Damijan, mučenca	
28 Ponedeljek	Venčeslav, knez; Lioba (Ljuba), opatinja	
29 Torek	Mihael, nadangel; Evtihij, mučenec	
30 Sreda	Hijeronim (Jerko), cerkveni učenik; Zofija	

Jezus obudi mladeniča. (Lk 7, 11 do 16.)

Jezus ozdravi vodeničnega. (Lk 14, 1 do 11.)

O največji zapovedi. (Mt 22, 35—46.)

Jezus ozdravi mrtvo-udnega. (Mt 9, 1 do 8.)

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 2. ob 16.42; lepo.
- ☉ 10. ob 16.53; lepo.
- ☾ 17. ob 17.56; lepo.
- ☉ 24. ob 15.34; spremenljivo.

Dan se skrči za 1 uro 33 minut.
Sonce stopi v znamenje tehtnice
dne 23. ob 17. uri 17 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Na Malo mašo lepo —
dva meseca suho.

Tilen meglen,
grda jesen.

Če zgodaj se selijo ptiči,
bo huda zima o božiči.

Zapiski za september

Vinotok - Oktober

1 Četrtek	Remigij, škof; Janez D., spoznavalec	Rožnovenska pobožnost!
2 Petek	* Angeli varuhi. Leodegar, škof ☞	
3 Sobota	Terezija Deteta Jezusa; Kandid, mučenec	Prilika o kraljevi ženitnini. (Mt 22, 1 do 14.)
4 Nedelja	19. POBINK., ROŽNOVENSKA NEDELJA Francišek Serafinski, spoz.; Edvin, kralj Placid in tovariši, mučenci; Flavijana Brunon, spoznavalec; M. Franciška, devica Marija, kraljica sv. rožnega venca	
5 Ponedeljek	Starček Simeon; Birgita, vdova	
6 Torek	* Posvečevanje cerkva (v ljublj. škofiji)	
7 Sreda	Frančišek Borgia; Danijel in tovariši ●	
8 Četrtek	20. POBINK., ŽEGNANSKA (v ljub. škof.) Materinstvo Matere božje. Nikazij	Jezus ozdravi sina kraljevega uradnika. (Jan 4, 46—53.)
9 Petek	Maksimilijan, škof; Serafin, spoznavalec	
10 Sobota	Edvard (Slavoljub), kralj; Koloman Kalist, papež, mučenec; Just, škof	
11 Nedelja	Terezija, devica; Avrelija, devica	
12 Ponedeljek	* Jadviga, vojvod.; Gal; Gerard M. ☽	
13 Torek	Margareta M. Alak., devica; Florentij	
14 Sreda	21. POBINK., MISIJONSKA NEDELJA Luka, evangelist; Julijan, puščavnik	O trdosrčnem hlapcu. (Mt 18, 23—35.) Ne pozabimo družbe za širjenje vere!
15 Četrtek	Peter Alkant., spoznavalec; Etbín, opat	
16 Petek	Janez Kan., spoznavalec; Felicijan, mučenec	
17 Sobota	Uršula in tovarišice, mučenice; Hilarion Kordula, mučenica; Marija Salome	
18 Nedelja	* Teodor, mučenec; Roman, škof	
19 Ponedeljek	Rafael, nadangel; Feliks (Srečko) ☼	
20 Torek	22. POBINKOŠTNA, KRISTUS KRALJ Hrizant in Darija, mučenca; Krispin, muč.	O božjem kraljestvu. (Jan 18, 33—37.) Praznik Katoliške akcije.
21 Sreda	Evarist, papež; Gavdizoz (Veselko)	
22 Četrtek	Frumencij, škof; Vincencij, mučenec	
23 Petek	Simon in Juda, apostola; Cirila, devica	
24 Sobota	Posvečevanje cerkva (v lavantinski škofiji)	
25 Nedelja	* Alfonz Rodrig., sp.; Cenobij, mučenec	28. oktobra: obletnica pohoda na Rim.
26 Ponedeljek	†† Volbenk, škof; Antonin, škof	Okrasimo grobove za Vse svete.
27 Torek		
28 Sreda		
29 Četrtek		
30 Petek		
31 Sobota		

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 2. ob 11.27; veliko dežja.
- 10. ob 5.06; spremenljivo.
- ☾ 16. ob 23.58; lepo.
- ☾ 24. ob 5.05; vetrovno, sneg.

Dan se skrči za 1 uro 33 minut.
Sonce stopi v znamenje škorpiljona
dne 24. ob 2. uri 16 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Kakor je sv. Uršula pričela,
bo zima vsa izpela.

Sveti Luka —
sneg prikuka.

Sv. Gal deževen ali suh,
prihodnjega poletja ovaduh.

Se nerado listje obleti,
vsak se zime naj boji.

Zapiski za oktober

Listopad - November

1 Nedelja	23. P., PRAZNIK VSEH SVETNIKOV ☾ Žegnanska nedelja (v lavantinski škofiji) Spomin vernih duš. Just, mučenec Viktorin, škof; Venefrida, devica Karel Boromejski, škof; Vital; Modesta Caharija in Elizabeta; Feliks, mučenec * Lenart (Lenko), opat; Sevér, škof Janez Gabrijel Perb., mučenec	Osem blagrov. (Mt 5, 1-12.) Ves november moli- mo za duše v vajah.
2 Ponedeljek		
3 Torek		
4 Sreda		
5 Četrtek		
6 Petek		
7 Sobota		
8 Nedelja	24. POB., ZAHVALNA NEDELJA ●	4. novembra: obletnica Zmage.
9 Ponedeljek	Teodor (Božidar), mučenec	Prilika o pšenici in ljudski. (Mt 13, 24 do 30.) Obenem karitativna nedelja.
10 Torek	Andrej Avelin, spoznav.; Trifon, mučenec	otroci že molijo za Miklavža. IZSELJE- nim sorodnikom pi- šimo pismo!
11 Sreda	Martin (Davorin), škof; Menas, mučenec	
12 Četrtek	Martin, papež, mučenec; Avrelij, škof	
13 Petek	* Stanislav Kostka, spoznavalec; Didak	
14 Sobota	Nikolaj Tavilič; Jozafat Kunč, škof	
15 Nedelja	25. POBINKOŠTNA NEDELJA ☽	Prilika o gorčičnem zrnu. (Mt 13, 31 do 35.)
16 Ponedeljek	Leopold, spoznavalec; Albert V., c. učenik	
17 Torek	Jedert, devica; Otmar, opat	
18 Sreda	Gregorij Čudodelni, škof; Saloma, devica	
19 Četrtek	Odon, opat; Roman, mučenec	
20 Petek	Elizabeta, kraljica; Poncijan, papež	
21 Sobota	* Feliks Valoaški, spoznavalec; Edmund	
22 Nedelja	Darovanje Marije Device. Kolumban	
23 Ponedeljek	26. POBINKOŠTNA NEDELJA ☽	O razdejanju Jeruza- lema. (Mt 24, 15 do 35.)
24 Torek	Cecilija, devica; Filemon, mučenec	
25 Sreda	Klemen (Milivoj), papež; Felicita	
26 Četrtek	Janez od Križa; Hrizogon, mučenec	
27 Petek	Katarina, devica, mučenica; Mojzes, muč.	
28 Sobota	Silvester, opat; Leonard P., spoznavalec	
29 Nedelja	* Virgilij, škof; Valerijan, škof	
	Gregorij III., papež; Jakob P., sp.	
30 Ponedeljek	PRVA ADV., IZSELJENSKA NEDELJA Saturnin, mučenec; Filemon, mučenec Andrej (Hrabroslav), apostol	O poslednji sodbi. (Lk 21, 25-33.) V adventu zornice!

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 1. ob 7.18; dež, ob severo-zapadniku sneg.
- ☀ 8. ob 16.19; lepo.
- ☾ 15. ob 7.56; dež in sneg.
- ☾ 22. ob 21.24; dež in sneg.

Dan se skrči za 1 uro 10 minut.
Sonce stopi v znamenje strelca
dne 22. ob 23. uri 31 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Če mokro zemljo sneg pokrije,
bo malo prida za kmetije.

Deževni Vsi sveti,
pozimi tudi zameti.

Sneg sv. Andreja
polju ni kaj prida odeja.

Sv. Martin naj bo suh,
da pozimi raste kruh.

Zapiski za november

Gruden - December

1 Torek	Marijan, mučenec; Natalija ☾	
2 Sreda	Bibijana, dev., mučenica; Pavlina, mučenica	
3 Četrtek	Frančišek Ksaverij, spoznavalec	
4 Petek	* Barbara, dev., mučenica; Peter Hrizolog	
5 Sobota	Saba, opat; Krispin, mučenec	
6 Nedelja	DRUGA ADVENTNA NEDELJA	Janez Krstnik pošlje svoja ucenca do Jezusa. (Mt 11, 2 do 10.)
7 Ponedeljek	Miklavž (Nikolaj), škof; Leoncija	
8 Torek	Ambrozij, škof in c. učenik; Urban, škof	
9 Sreda	BREZM. SPOČETJE MARIJE DEV. ●	Praznik mladine.
10 Četrtek	Peter Fourier, škof; Valerija, mučenica	
11 Petek	Melhiad, p.; Lavretanska Mati božja	
12 Sobota	* Damaz, papež; Danijel, stolpnik	
13 Nedelja	Aleksander, mučenec; Dionizija, mučenica	
14 Ponedeljek	TRETJA ADVENTNA NEDELJA	Janez Krstnik pričuje o Kristusu. (Jan 1, 19-28.)
15 Torek	Lucija, devica, mučenica; Otilija, devica ☽	
16 Sreda	Konrad Of.; Spiridion, škof	
17 Četrtek	† Kvatre. Evzebij, škof; Albina, devica	
18 Petek	Lazar, škof; Vivina, devica	
19 Sobota	†† Kvatre. Gracijan, škof; Teotim	
20 Nedelja	† Kvatre. Urban V., papež; Favsta	
21 Ponedeljek	ČETRТА ADVENTNA NEDELJA	Janez Krstnik poklican v službo predhodnika. (Lk 3, 1 do 6.)
22 Torek	Evgenij in Makarij, mučenca	
23 Sreda	Tomaz (Tomislav), apostol; Severin	
24 Četrtek	Demetrij, mučenec; Flor, mučenec ☺	
25 Petek	Viktorija (Zmagoslava), devica, mučenica	
26 Sobota	†† Adam in Eva; Hermina, devica	Na sveti večer preneha post pri večerji. Jaslice postavimo! Pokadimo vso hišo!
27 Nedelja	BOŽIČ. ROJSTVO GOSPODOV	
28 Ponedeljek	Štefan, prvi mučenec.* Marin, mučenec	
29 Torek	NEDELJA PO BOŽIČU. Janez Ev.	
30 Sreda	Nedolžni otročiči. Kastor, mučenec	Simeon in Ana označujeta Gospoda. (Lk 2, 33-40.) Pametival!
31 Četrtek	Tomaz, škof, mučenec; David, kralj	
	Evgenij, škof; Liberij, škof; Anizija ☾	Silvestrov večer bodi trezen!
	Silvester, papež; Melanija	

SPREMEMBE SONCA IN LUNE

- ☾ 1. ob 2.37; sneg, vetrovno.
 - 8. ob 2.59; sneg in vihar.
 - ☾ 14. ob 18.47; dež in sneg.
 - ☾ 22. ob 16.03; lepo.
 - ☾ 30. ob 19.37; dež in sneg.
- Dan se skrči do 22. za 16 minut in
zraste do 31. za 2 minuti.
Sonce stopi v znamenje kozla dne 22.
ob 12. uri 40 minut.

VREMENSKI PREGOVORI

Prvega tedna v adventu mraz,
trajal bo ves zimski čas.

Dež in veter pred božičem
jamo kopljeta mrličem.

Božični dež — vzame rž.

Zelen božič — bela velika noč.

Zapiski za december

Priprošnjiki — zavetniki

Najbolj vroče je o sv. Jakobu. Sv. Jernej mašuje že v kožuho. O sv. Mihelu in o sv. Juriju se hlapi in dekle selijo. Eno leto pase kače sv. Marjeta, drugo leto pa sv. Urh. Tako in podobno pravimo — hočem reči, da še danes merimo čas po svetniških godovih. Za mnoge pa je vse to le spomin na tiste čase, ko so si bili verni ljudje in svetniki bolj blizu.

Starejši ljudje še znajo dostavljati angel-skemu češčenju očenaše v čast zavetnikom za preraslične potrebe. Mlajši rod tega skoraj ne zna več, povrh se mu zdi to čisto tudi naivno. Tako skoraj ne poznamo več ali vsaj skoraj ne častimo posebnih zavetnikov. S tem se zgublja lep kos vere pobožnosti, pa tudi našega dragocenega izročila. Zato naj Koledar med slovenskim ljudstvom osveži spomin na svetnike zavetnike in opozori nanje, da bomo vsaj vedeli za pobožne navade svojih prednikov.

Zavetniki v sili

V hudih stiskah poznega srednjega veka (v 14. stoletju) se je začelo širiti češčenje »štirinajstih zavetnikov v sili«, to je 14 svetnikov, ki so jih častili za posebne potrebe in jih zato tudi skupaj slikali. Razen sv. Tilna so bili vsi ti mučenci. To češčenje je nastalo, kolikor moremo vedeti, takole: V življenjepisih in v cerkvenih obrednih knjigah so brali, kako je Bog te svetnike za njih življenja v posebni potrebi izredno, včasih tudi čudežno uslišal. Zato so se verni ljudje v vseh podobnih potrebah obračali na te svetnike, verujoč, da ima njihova priprošnja v teh potrebah pri Bogu posebno moč. Res, za večino teh zavetnikov nimamo popolnoma zanesljivih zgodovinskih poročil, temveč po večini samo legende (pobožne povesti). In na te legende se opira večinoma tudi priporočanje v posebni potrebi. Toda tudi strogi zgodovinarji trdijo, da take legende niso samo pesniške izmišljnine, temveč da je v njih resnično zgodovinsko jedro, ki pa ga je potem ljudska domišljija razširila v pobožno povest (legendo). Podobno tudi naše narodne pesmi odevajo resnične zgodovinske dogodke v pesniško obleko.

Splošno so povsod častili 14 zavetnikov v sili. Mednje pa so ponekod šteli različne svetnike, zlasti tase, ki so jim bili bolj znani ali ki so jih v njihovih krajih bolj častili. Tako nimajo povsod istih svetnikov za zavetnike v sili. Najbolj splošno veljajo pa za te tile svetniki:

Ahacij (22. junija), vojak, o čigar življenju nič zanesljivega ne vemo. Pri nas so ga častili zlasti v bojih proti Turkom, posebno še po bitki pri Sisku, kjer so prav na dan sv. Ahacija kristjani premagali Turke in s tem rešili slovenske dežele pred turško zasedbo (22. junija 1593).

Barbara (4. decembra), zavetnica za srečno zadnjo uro, ker ji je po legendi na poti

v mučeniško smrt angel prinesel sv. popotnico. Zavetnica tudi v viharjih in nevihtah, zato jo radi upodabljajo na zvonovih zoper hudo uro. Častili so jo tudi vojaki in zato slikali na orožarne in smodnišnice.

Blaž (3. februarja), zavetnik zoper boleznin vratu in zob, ker je po legendi ozdravil materi sina edinca, ki je bil požrl ribjo kost. Zavetnik tudi zoper kugo, zavetnik tkalcev in klobučarjev.

Cirjak (8. avgusta), zavetnik zoper napade hudega duha, ker je po legendi ozdravil Artemijo, Dioklecijanovo hčer, hudega duha. Upodabljajo ga z zmajem — ki pomeni hudega duha — pri nogah.

Dionizij (9. oktobra, francoski Denis), mučenec v Parizu, ki je po legendi nesel sam svojo odsekano glavo do pokopališča, zavetnik, češčen na Francoskem.

Erazem (2. junija), zavetnik mornarjev. Častili so ga najprej v deželah okrog Sredozemskega morja ter ga upodabljali s sidrom, na katerega so bile navite vrvi. To znamenje pa so v drugih deželah imeli za njegovo črevesje, ki naj bi mu ga med mučenjem z vitlom trgali iz telesa. Tako je postal zavetnik strugarjev ter zavetnik zoper trebušne krče in vse trebušne bolezni.

Evstahij (20. septembra), general pod cesarjem Trajanom, zavetnik lovcev in gozdarjev (kakor ponekod sv. Hubert), ker se mu je po legendi prikazal na lovu jelen s križem med rogovi.

Jurij (24. aprila), vojak in mučenec, zavetnik vojakov, strelec, popotnikov, posebno še kmetov (v grškem jeziku pomeni njegovo ime: »kmet«) in njihovega imetja, zlasti konj. (Zmaj, ki o njem govore legende, tudi slovenske, pomeni poganstvo, cesarja Dioklecijana, ki je kristjane preganjal, hudega duha, greh in podobno.)

Katarina (25. novembra), zavetnica za zdravo pamet. Upodabljajo jo po legendi s kolesom, nataknenim z meči, zato je zavetnica kolarjev in mlinarjev.

Krištof (25. julija, ime pomeni »Kristonosec«), zavetnik zoper naglo in neprevideno smrt, zlasti za časa kuge, zavetnik pri vseh nevarnih opravilih, zavetnik splavarjev, mornarjev, popotnikov, nosačev, šoferjev, tudi vrtnarjev (po legendi naj bi njegova palica zacvetela, ko jo je bil zasadil v zemljo, kar ima duhovni pomen, kakor razlagajo). Včasih so ljudje mislili, da tisti dan, ko zjutraj vidijo podobo sv. Krištofa, ne bodo umrli. Zato so tega svetnika slikali, in sicer velikega, da je bil daleč viden, na stene zunaj cerkve in na križišča.

Marjeta (20. julija), zavetnica porodnic.

Pantaleon (27. julija), zavetnik zdravnikov, ker je bil po legendi zdravnik, zavetnik tudi zoper glavobol in za živino.

Tilen (Egidij, 1. septembra), opat, zavetnik mladih mater in tudi za živino, ker ga je

po legendi v puščavi redila košuta s svojim mlekom.

Vid (15. junija), zavetnik zoper »Vidov ples« (bolezen), kačji pik, strelo, zoper očesne bolezni, slepoto, histerijo, zavetnik za živino, posebno za perutnino, zavetnik setve in žetve, zavetnik igralcev, pohabljenih, gluho-nemih, zavetnik kotlarjev.

Tega ali onega izmed teh zavetnikov pa je ponekod zamenjal kdo izmed naslednjih svetnikov:

Lenart (6. novembra), zavetnik jetnikov in za živino, ker se je po legendi za reševanje jetnikov posebno trudil.

Kvirin (30. marca), zavetnik zoper tvore, čire in izpuščaje.

Magnus (6. septembra), zavetnik zoper mrčes.

Miklavž (6. decembra), zavetnik zoper povodnji, zavetnik brodnikov in mornarjev.

Rok (16. avgusta), zavetnik zoper kužne bolezni.

Nekateri drugi, zlasti stanovski zavetniki

Abraham (9. oktobra), zavetnik prenočišč.

Aleš (17. julija), zavetnik zoper potres.

Ambrozij (7. decembra), zavetnik čebelarjev.

Ana (26. julija), zavetnica mater, vdov in sirot, priprošnjica zoper nerodovitnost.

Anton Padovanski (13. junija), pomočnik za zgubljene predmete, zavetnik zaročenih in poročenih, zavetnik zoper nerodovitnost in zoper živinsko kugo.

Anton puščavnik (17. januarja), zavetnik za domače živali, zlasti za prašiče, zavetnik mesarjev in krtačarjev.

Apolonija (9. februarja), zavetnica zoper zobobol, ker so ji pri mučenju izbili zobe.

Bernard Mentonski (15. junija), zavetnik turistov in planincev, imenovan od Pija XI. leta 1923.

Cita (27. aprila), zavetnica služkinj.

Cecilija (22. novembra), zavetnica glasbenikov.

Eligij (1. decembra), zavetnik zlatarjev.

Elija (20. julija), zavetnik letalcev (časte tudi lavretansko Mater božjo).

Fabijan in Sebastijan (20. januarja), zavetnika zoper kužne bolezni.

Florijan (4. maja), zavetnik zoper ogenj in sušo, zavetnik gasilcev.

Francišek Borgia (10. oktobra), zavetnik zoper potres.

Francišek Saleški (29. januarja), zavetnik katoliškega tiska, pisatelj in časnikarjev, imenovan od Pija XI. leta 1923.

Hermenegild (13. aprila), zavetnik zoper potres.

Izidor (15. maja), zavetnik kmečkega stanu.

Jakob starejši, apostol (25. julija), zavetnik romarjev; bil je zaščitnik v bojih zoper mohamedance (Turke).

Janez Krstnik (24. junija), zavetnik krojačev, pastirjev, zidarjev; nekateri ga imajo tudi za zavetnika radiofonije.

Janez od Boga (8. marca), zavetnik bolnišnic, bolnikov in bolniških strežnikov, imenovan od Leona XIII. leta 1886 in Pija XI. leta 1930.

Jožef, rednik Jezusov (19. marca), zavetnik delavcev in obrtnikov vobče, posebej še tesarjev, mizarjev, drvarjev, zavetnik vzgojiteljev, sirot, otrok, popotnikov, družin, priprošnjik za srečno zadnjo uro.

Kozma in Damijan (27. septembra), zavetnika zdravnikov, zlasti kirurgov, lekarnarjev, zdravniških visokih šol (medicinskih fakultet).

Krišpin (25. oktobra), zavetnik čevljarjev.

Lucija (13. decembra), zavetnica zoper očesne bolezni (ime pomeni »luč«).

Luka, evangelist (18. oktobra), zavetnik slikarjev.

Pavel, puščavnik (15. januarja), zavetnik pekov, ker mu je v puščavi krokar nosil kruh.

Pavel, apostol (29. junija), zavetnik tkalcev in tapetnikov.

Peter, apostol (29. junija), zavetnik ribičev, mornarjev, ključavničarjev, tudi kovačev, mesarjev, delavcev po kamnolomih in urarjev.

Štefan (26. decembra), zavetnik poleg drugih za konje.

Tomaž Akvinski (7. marca), zavetnik krščanskih modroslovcev in bogoslovne znanosti, tudi knjigarjev, zavetnik vseh katoliških visokih šol, imenovan od Leona XIII. leta 1880.

Valentin (14. februarja), zavetnik zoper bolezni grla (zoper »grče«, angino).

Vreme

Vremena vsi preroki,
le pojte rakom žvižgat!

Tako je že navihani France Prešeren povedal, da je z napovedjo vremena velik križ. Danes pravijo na vreme učeni ljudje:

1. da se vreme niti za krajši čas ne da popolnoma natančno napovedati in

2. da je danes še nemogoče napovedati vreme za daljšo dobo.

Zakaj vreme je odvisno od mnogih mnogih pogojev. Povsod je treba upoštevati na primer zračni pritisk, vlago in temperaturo zraka, oblačnost in še marsikaj, za vsak kraj pa še posebej krajevne posebnosti, na primer to, da leži kraj morda pod gorami, na odprti ravnini, ob morju, nizko ali visoko nad morjem, v dolini in podobno. Že iz tega uvidimo, da so za večino dni povsem brez podlage na-

povedi vremena v pratikah, ki celo za vsak dan naprej povedo, kakšno vreme bo, in še točo vse leto naprej uganejo! Resen vremenoslovec in praktičen gospodar z njimi ne moreta računati.

Vsakemu stanu in poklicu, celo uradnikemu, pa vendar pride prav, ako vé za bodoče vreme. Za kmeta pa tudi takega obrtnika in delavca, ki opravljata svoj posel na prostem, ima to naravnost gospodarski pomen; kmet, ki zvečer vé za vreme drugega dne ali vsaj zjutraj zve za popoldansko vreme, bo znal svoje delo pametno razdeljevati in bo modro gospodaril.

Naj navedemo letos več »vremenikov«, to je napovedovalcev in znamenj prihodnjega vremena. Nobeden izmed njih nam seveda ne bo znal natančno povedati vremena, temveč nam bo pokazal le bolj ali manj verjetno vreme. Če pa bomo vprašali za vreme več teh vremenikov hkrati, bomo že bolj gotovo vedeli, kaj bo čez nekaj ur. Tele splošne migljaje, ki jih tu navajamo, pa naj vsakdo spopolni s krajevnimi skušnjami in svojim posebnim opazovanjem.

Vremenske napovedi

vremenoslovnih postaj napovedujejo vreme za en dan ali včasih dva dni naprej. Sestavljene so po stalnem in obsežnem opazovanju po mnogih državah in kar celinah. Sporočajo jih časopisi in radijske postaje. Te pridejo prav posebno meščanom, ki imajo časopise takoj pri rokah, po njih se ravnajo seveda rade volje planinci in izletniki. Za kmeta so navadno manj pomembne, ker nima mnogo časa poslušati radio; ko pa dobi časopis — ako ga, kajpak — napoved zanj ni nič več vredna.

Barometer

meri zračni pritisk, ki je za vremenskega napovedovalca najvažnejši podatek. Sam zase seveda ni noben zanesljiv vremenski prerok, vendar precej pove in zato v kmečki hiši ni gosposka šara, temveč potreben kos pohištva! Za spoznavanje vremena iz barometra veljajo tale pravila:

1. Če se barometer znatno dvigne, naznanja **lepo vreme**. Če se dvigne hitro, **lepo vreme hitro nastopi** in tudi hitro mine. Če se dvigne počasi, **lepo vreme počasi pride** in ostane.

2. Če barometer znatno pade, naznanja **grdo vreme**. Če pade hitro, **grdo vreme hitro nastopi** in hitro mine. Če pade počasi, **grdo vreme počasi pride** in ostane.

Majhen dvig ali padec ne pomeni nič, zakaj barometer se pri enakem vremenu do 10 dopoldne in do 22 zvečer malce dvigne, a do 4 zjutraj in do 16 popoldne malce pade; to ni nobeno znamenje, da bi se vreme spremenilo!

Vremenska hišica

kaže le, koliko je v zraku vlage. To za vreme ni najvažnejše all edino, zato je taka hišica bolj ljubka igrača kakor vremenski prerok.

Črevesna struna se namreč na vlažnem zraku odvija, na suhem pa zavija. Nanjo moramo pritrčiti deščico s figurami, tako da nam zavijajoča se struna pokaže na primer »ženo s sončnikom«, odvijajoča pa »moža z dežnikom«, in imamo vremensko hišico, ki zelo nazorno kaže, ali je zrak suh ali vlažen. Seveda mora biti taka hišica postavljena na prostem. Šolarji naj bi si jih sami naredili in z njimi začeli »študirati« vreme.

Veter

vpliva na vreme zelo odločilno. Iz opazovanja so ljudje že davno uganili pravila, kateri veter prinaša tako all tako vreme. Splošno velja:

1. Severovzhodnik prinaša **lepo vreme**, jugozahodnik **grdo vreme**.

2. Veter, ki hitro menjuje smer, naznanja **hudo uro**.

»Veter« pa vremenoslovcu ne pomeni samo pravega vetra, ki ga zares čutimo, temveč vsako sapico, ki je morda niti ne čutimo. Ozračje je namreč redko brez vsake sapice. Če se drugače ne moremo prepričati, kateri »veter« vleče, niti po dimu iz dimnikov all cigarete, mu na planem pazljivo nastavnino obraz all s slino omočen prst in ga bomo kmalu rahlo občutili.

Vremenski pregovori

Ako Herschlov ključ* napoveduje, recimo, **lepo vreme za določen dan**, moramo to razumeti tako, da bo okrog tega dneva, približno v teh dneh **lepo**.

Tako je treba razumeti tudi kmečke vremenske pregovore, ki iz vremena enega dne napovedujejo bodočo letino all vreme za dalje časa. Na primer pregovor: »Deževni Vsi sveti, pozimi hudi zameti« hoče reči: ako je okrog Vseh svetih dež, bo pozimi dosti snega.

Znamenja lepega vremena, ki jih je nabrala dolga in zanesljiva skušnja, so še: dim se dviga naravnost pod nebo; plamen veselo šviga navzgor; rosa je obilna in dolgo ostane; sončni vzhod all zahod je brezoblačen; gorski vrhovi so čisti; luna je svetlobela; na nebu se pasejo »ovčice« (kodravi oblački); zvečer se bliska, a ne grmi; ptiči veselo pojo; zvezde so velike in redke; lastovice letajo visoko; škrlanec se dviga; mušice rajajo še po sončnem zahodu; petelini zjutraj zelo pojo; pajki predejo all so na preži; po drevju so nove pajčevine; čebele se pozno vračajo domov.

Znamenja slabega vremena: dim pada po tleh; jasno jutro je brez rose; sonce vzhaja megleno all s kolobarjem; sonce zahaja v zamok (»drugi dan cmok«); luna ima kolobar; gorski vrhovi imajo kape; daljni hribi se vidijo zelo jasno; kamenje in zidovje je mokro, sol je vlažna; po ozdravljenih udih trga; vreme je zelo soparno; na nebu je mnogo drobnih zvezd, lastovice letajo pri tleh; pajki so se skrili; petelini dopoldne zelo pojo.

* O Herschlovem ključu smo govorili na uvodnih straneh našega koledarja.

Božidar Jakac: Starovaška lipo.

Marija Pomagaj

Jože Pogačnik

Marija Pomagaj od doma je šla,
pod lipo široko sred polja počivala.
Kronano glavo je k Sinu sklonila,
zraven je tiho, tiho molila.

Tam so igrali se otroci grdi,
Materi sveti hudobno se rógali:
»Dete nam daj, da se bomo igrali,
dete ti bomo pri igri zaklali.«

Mati nasmehne se, s prstom tenkim
prvemu prsi potrka: »Zbudim
naj ptičko ti v srcu — ta ti to brani!«
Hip — in otroci ostali so sami.

Marija Pomagaj je dalje šla,
zopet pod lipo široko počivala.
Kronano glavo je k Sinu sklonila,
zraven je tiho, tiho molila.

Mladi možje so tam cesto kopáli,
kleli vročino in ženo zmerjáli:
»Posedaš? Gospém je odbilo, saj veš!
Lakota vama, če delat ne greš!«

Mati zavzdihne, prvemu ujame rokó,
križ mu zastavi in dé mu: »Takó!
V imenu Očeta... in kruh boš imell«
In ni je. Le veter je v lipi šumel.

Marija Pomagaj je dalje šla,
zopet pod lipo široko počivala.
Kronano glavo je k Sinu sklonila,
zraven je tiho, tiho molila.

Shujšane žene žito so žele,
osat so bodeči nažele in pleve.
»Mož ni, sinov ni; nimamo hiše.
Kdo naj nam sproti solze obriše?«

Mariji zrosé se oči. Razgrne
róke in plašč ter se v zarjo obrne:
»Dokler je svet, je miza in postelja,
čez pa potegnjena streha — Očetova.«

Marija Pomagaj je dalje šla,
z njo je šla verna procesija.
Križ so nosili, v pesmi prosili:
»Tolaži, Marija Pomagaj, nas v silil!«

Sveta noč

F. S. Finžgar

Sveta noč, blažena noč...

Od kdaj si spočeta, ti skrivnostna noč? Od kdaj pričakovana, od kdaj zaželena, kolikokrat hrepeneče prerokovana — ti sveta noč, blažena noč? Iz vseh duš bednega človeštva so poganjale tvoje kali; v umu modrijanov si se lesketala kot daljna lučca, v srcih pastirjev si brlela, po pergamentih božjih vidcev si bila oznanjena.

In prišla si. Nebo je zažarelo, zvezde zamigljale, hribčki so se posuli s cvetjem, novi studenčki so privreli iz tal, skozi tiho noč je šlo čudežno, neslišano petje ptičkov, vesoljstvo je od veselja vztrepetalo, da se je soha Jupitrova v velikem poganskem mestu zamajala, padla s podstavka in se razbila na kosce. Z neba je prihitel kot svetel meteor angel in razodel pastirjem: »Naznanjam vam veliko veselje. Nocoj vam je rojen Zveličar, ki je Kristus Gospod.«

Sveta noč, blažena noč!

Skoraj dva tisoč let stara in vedno mlada; velemesta so se sesula v prah, a ti, noč, žariš. Kraljestva so padla, ti vstajaš vsak božič pred nami živa in blagoslovljena. Človeštvo rije in se vije v bojih in bolečinah, ti ljubo prepevaš: Mir ljudem na zemlji, ki so blage volje! Zares, mir v svetu bo ljudem le, če je v njih volja do miru.

Sveta noč, blažena noč!

In v melodijo se je izlilo, kar je bilo v srcu. V srcu vaškega župnika Jožefa Mahra, ki se je vozil o božiču leta 1818 na saneh po belem snegu, pod nebom, posutim z zvezdami. Prav nič nimamo drugega od njega. Samo ta topli vzdih, to otroško začudenje: Sveta noč, blažena noč! S to toplo mislijo, zares pobožno in verno občuteno, ki se mu je zilila v kitice, je prišel do prijatelja učitelja Franca Gruberja. Ta je sédel za orgle, tipal in tipal; dve misli, dve srca, dvoje občutij se je strnilo, še tisto božično noč je izzvenelo v akorde in ljudstvo je ostrmelo pri polnočnici, ko je s kora zaplavala pesem: Sveta noč, blažena noč! Iz te va-

ške cerkvice je šla pesem po vsem svetu; ni več zemeljske celine, kjer bi je ne peli; v katedralah velemest prav tako kot v indijski in afriški misijonski kapelici. Pred jaslicami v leseni koči, pred dreveščkom v gosposkem salonu — povsod: Sveta noč, blažena noč!

Pred seboj imam pismo slovenskega dekleta. Pisala mi je nekoč iz Južne Amerike, tamkaj izpod ekvatorja, kjer je o božiču največja vročina. Popisuje svojo sveto noč v tujini. Dva delavca in ona se dogovorijo, da zbeže iz velemesta za sveti večer v pragozd. Pod stoletnim drevesom se utaboré. Na deblo pripnó jaslice, revne jaslice, skromno, majčkeno podobico. Pod drevesom zakurijo ogenj, k jaslicam prižgo dve rdeči svečki. Nato stopijo vsi pod drevo, odkrijejo se in zapojó: Sveta noč, blažena noč! — Samo prvo kitico, dalje ne morejo. Vsem teko solze po licih, vsi so v duhu doma, na slovenski zemlji, v rodni hiši. Delo, trud in hrup velemesta jih omamlja, da ne utegnejo misliti na dom. Ta noč, ta samota, daleč od milijonskega mesta, jih pokliče v domovino. Kaj vse bujno cvetje in zelenje pragozda? Kaj vsa opojna toplota — vse nič, vse sama bolečina. Kje je naša polnočnica, kje naš sneg, naše zvezde, naše planine, naše snežene gazi in plamenice, gredoč s hribov proti cerkvi! — Razjokajo se, solze si otarejo — in spet pojo, pojo, dokler svečke ne dogorijo. Nato posedejo. Škattla konserve jim je čaša za vodo, ki si jo zajemajo iz studenca, kos kruha in slanine božični obed. Poskušajo se šaliti. Ne gre.

»Oj, naše jaslice,« zavzdihne prva dekle.

»Oj, naša polnočnica,« doda drugi.

»Oj, tiste naše kolone,« toži tretji.

Tako pismo slovenskega dekleta. Sveta noč, blažena noč, v zibki si nam bila dodeljena, z nami hodiš, duši te naše trdo življenje, a spet in spet zagoriš v duši kot večna skrivnost, kot goreča ljubezen iz onostranstva — za

vse, za vse brez izjeme: za vse verne in maloverne, za vse trudne in obupane, za otroka in za starčka, za mater in za očeta, za domače in izgnance, ki so se raztepli po svetu v boju za vsakdanji kruh.

Sveta noč, blažena noč!

Postojmo še za hip ob jaslicah. Ne pri betlehemskih, pri naših, pred katerimi smo stali kot otroci. Vprašajmo se: Od kdaj jaslice? Ali že po betlehemskih takoj to praznovanje? Ne. Jaslice, posvečene po Odršeniku v hlevcu na pašnikih pred Betlehemom, nam je dala večna božja ljubezen, praznovanje jaslic pa nam je podelila ljubezen asiškega ubožca sv. Franciška. Tri leta pred smrtjo je sv. Francišek, pesnik Sončne pesmi, ki je zgorel v ljubezni do Boga in bližnjega, svetnik, ki so ga opevali in upodabljali največji umetniki, prebival v votlini gozdiča, ki mu ga je podaril bogat posestnik Giovanni Velitta. V gozdiček pred to votlino je povabil za sveti večer svoje brate in vaščane. Posestnik Giovanni mu je posodil jasli, prave jasli iz hleva, in mu prignal živega oslička in volička. Sveti Francišek je postavil jasli v votlino, na levo in desno oslička in volička. Prišli so bratje, prišli kmetje, njih cokle so klopotalle po kamnitni stezi, s plamenicami so si svetili. In ko so bili zbrani, je spregovoril Francišek: Sveta noč je danes. Konec posta. Ko bi stene mogle jesti meso, pa bi jim ga dal na to sveto noč. Oj bratje, ko bi poznal našega cesarja, pa bi ga prosil, naj bi zaukazal prinesiti to noč žita osem pticam, posebno še našim bratcem škrjančkom. Vsak pa, ki ima živino v hlevu, bi ji moral dati prav dobro klajo na ta praznik, dati iz ljubezni do deteta Jezusa, ki je bilo rojeno v hlevcu. Bogatini pa bi morali nasiti vse ubožce. Tako vesel sem danes in vam ne morem povedati, kako zelo sem si želel, odkar sem prišel iz Svete dežele, da bi mogli obhajati sveto noč prav tako, kakor je bilo tedaj v Betlehemu, ko je bil Jezus resnično rojen. Vidite, nocoj pa imamo jasli, imamo volička in oslička in vi, pastirčki, ste prišli. Brat Leon, ta ovčica božja, nam bo bral mašo in jaz mu

bom stregel. — Bratje in ljudstvo so strmé poslušali. Začela se je maša. Plamenice okrog votline so prasketale, vse drevje je utihnilo in si ni upalo sumeti, zvonček je pel, Francišek se je sklanjal nad jasli in skušal božati pravo božje Dete, bratje so se trkali na prsi: Sveta noč, blažena noč!

Take so bile prve jaslice v letu Gospodovem 1223 v gozdičku poleg mesteca Greccio v Italiji, taka je bila prva Franciškova polnočnica. Sveta noč, blažena noč.

Poleg Franciškove polnočnice se za trenutek ustavimo še pri našem svetem večeru, kakor ga je praznovala in ga še praznuje naša slovenska vas.

Ko se zgrne noč na zemljo, je po hišah že vse umito: javorova miza se belo blešči, vsa navlaka pod klopmi je zginila, v kotu že rastejo jaslice iz gore mahu. Družina je vsa praznična, vsa mirna in slovesno pričakuje skrivnostne polnoči.

Sedaj je čas. Sveti večer se je začel. Gospodinja natrese v posodo žerjavice, gospodar nasuje nanjo kadila, hčerka ima že pripravljen rožmarinov vršiček in blagoslovljeno vodo. Gospodar se pokriža in začne: »Ki si ga Devica rodila.« Vsa družina se uredi v spreved, vse sobe, vse shrambe obhodi, pokadi in pokropi. In nato gredo ven v hlev, h konjem, h govedu, k ovčicam: vsa živina naj zve, da je nocoj sveti večer. Ko so opravili, obstanejo ponekod pred hišo. Gospodinja prinese jervas pogače in ga postavi na sneg. Vsi pokleknejo kar v sneg in molijo, molijo in z molitvijo blagoslovljajo kruh, ki ga bodo uživali na božični dan. Ne samo ljudje, vsaka živalca v hlevu bo dobila kos pogače za ta sveti dan. Franciškova misel živi še danes, misel na odkletev svetá po rojstvu božjega Deteta, odkletev za vse: za človeka in živali.

Po opravljenem domačem obredu se vrnejo v hišo. Luči goré, na to noč mora goreti svetilka brez prestanka. Kaj malega popravijo še pri jaslicah, dokler ne zapoje veliki zvon. Vse se razgiblje, vse oblači in vsa družina razen varuha odhaja k polnočnici. Od

povsod, iz vseh vasi, iz vseh naselij, vse, vse vre proti razsvetljeni cerkvi. Polnoč odbije. Orgle zadone in po cerkvi se razlije iz vseh src pesem: Sveta noč, blažena noč!

Polnočnica je dokončana. Ljudje hité domov. Pesem zvonov jim potrka koračnico, goste zvezde na nebu jim svetijo. In doma: na mizi praznji prt, na njem koline. Ne, to ni večerja, to je pesem, to je lepota in dobrot, ki je vsa sodobna tehnika, vse raz-

košje ne more pričarati človeku, ki je izgubil najdražje, kar imamo: otroško živo vero v božje betlehemsko Dete.

Dete svete noči, bodi nam moč v bojih žibljenja, bodi nam luč v temnih zablodah, bodi nam tolažba v bridkosti, daj nam voljo do resničnega miru, po katerem vesoljni svet tako hrepeni.

Sveta noč, blažena noč, stotisočkrat pozdravljena!

Sveta Barbara

Narodna

Leži, leži ravno poljé,
čez polje pa bele cesté.

Po cesti pa svetinja gre,
svetinja svete Barbare.
V rokàh nese lep kelih zlat,
v kelihu sveto Rešnje Telo.

Srečal jo je nek pobič mlad.
Ni se priklonil, ne odkril,
je le prevzetno govoril:
»Kam pa mi ti, svetinja, greš,
svetinja svete Barbare?«

»Jaz grem v koroške deželé,
tja kjer ljudje bolni ležé,
menè svetinjo kličejo,
da bi jih izpovedala,
spovedala in obhajala,
jim Rešnje Teló dajala.«

»Pojdi, svetinja, kamor hoč,
jaz te ne bom klical na pomoč.«

»Le pazi, pazi, pobič ti,
ko pride zadnja ura ti,
boš klical, pobič ti, menè,
da bi prišla tolažit te.«

»Jaz pobič pojdem na vojskó,
dol na pokrajino ogrsko.
Sovražnik me bo ustrelil tam,
odsekal mi bo glavco preč.
Jaz te ne bom klical na pomoč,
da bi prišla tolažit me.«

Komaj stopi v vojaški stan,
ni bil več zdrav kakor en dan.
In sedem let bolan leži,
da se meso loči od kosti,
kosti se ločijo od mesa,
pa le še, le še smrti ni.

On je dobil vojake tri:
prvi je sekal prestrašno,
drugi je streljal presrčno,
tretji mu je vrgel glavco preč.

Glavica tam na fleh leži,
nazaj se k truplu privali,
pa le še, le še smrti ni.

Zdaj je zaklical na pomoč
svetinjo svete Barbare.
Prišla je sveta Barbara,
ona ga je spovedala,
spovedala in obhajala,
mu Rešnje Telo dajala,
spremila dušo v sveti raj,
ki nam ga Bog vsem skupaj daj!

Ženina je iskala

Jože Dular

I

Jesensko sonce je stalo nizko nad hribom.

Stara Krčonka se je obrnila od okna in pogledala po hčeri, ki je iz velike popotne košare jemala svojo obleko in perilo.

»Micka, praviš, da ti je bilo lepo pri botri?« jo je vprašala.

»Saj vam povem, mama, da mi je bilo sijajno, prekrasno!« ji je odgovorila hči, vsa živahna in razvneta. »Nimate pojma! To je življenje v mestu, drugače kot tu na vasi. Sami bi morali vse videti! Saj pravim, pojma nimate, pojma!« je hitela.

»E, molči! Bolje poznam mesto kot ti in vem, kako se živi tam!« je nejevoljno otresnila mati, ko je slišala hčerine besede, ki so se ji zdele tako tuje in polizane.

»Kaj me pa potem vprašujete, če nočete, da govorim,« je Micka užaljeno dejala in zaloputnila s pokrovom košare.

»Po domače povej! Kaj se boš pačila, če se ti ni treba! Dober mesec si od doma pa govoriš, da te človek komaj razume.«

»Seveda, v mestu so se mi smejali, ker sem bila tak kmetavs! Namesto da bi bili veseli moje izobrazbe, se pa še jezite,« ji je šlo skoraj na jok. »Tako čudni ste! V mestu so delali z mano kot z rokavicami, ko sem botri pomagala v gostilni. Marica, prosim, Marica, hvala, Marica sem, Marica tja, povsod samo Marica! Aahh!« je olajšano vzdihnila in obraz se ji je razjasnil.

»Kaaaaj: Marica so te klicali?« se je začudila mati.

»Seveda, kako pa mislite! Micka sem bila, zdaj pa nisem več! Saj vendar nisem nikaka pastirica! V mestu tega imena sploh ne poznajo. Micka! To je vendar tako smešno! Zdaj sem Marica in to ostanem!«

Vzbočila je sredinec v pesti in z njim udarila ob mizo, kot bi hotela pribiti svojo zahtevo, da bo odslej tudi doma Marica in ne Micka. Potlej pa se je zasmejela in zavrtela po sobi, da je njeno svilenlo krilo zašumelo kot čebele na paši.

»Dobro znam, kajne, mamica?« se je vsa zardela ustavila pred njo.

»Saj vam povem, mama, da mi je bilo sijajno...«

»Kaj, tudi plesala si tam?«

»Še vprašate, mama! Joj, kako ste še starinski! Kaj mislite, da sem šla k botri na pogrebščino?« se je čudila hči. »Plesali smo, pa še kako! Vsak večer! Saj vam povem, da je bilo vse tako čudovito, zares bajno! Aahh! — Videti bi morali, vam pravim! Gramofon, radio! In kakšni gospodje so hodili pome! Gospodična Marica, pardon, gospodična Mary, smem prositi za ples? Kar pulili so se zame! Ah, saj se ne smem spomniti, kako lepo je bilo pri botri!«

Mati je pogledala hčer. Rada bi se še pojezila nanjo, pa se ni več mogla. Saj res kmalu še spoznala ne bi svoje Micke, ko pa je kar cela gospodična! Svilena obleka, visoke pete in klobuček! Čisto prav ima dekleta. Naj bo vesela, dokler je mlada! In če noče biti Micka, naj pa bo Marica v božjem imenu. Saj se navsezadnje drugo ime res lepše sliši kot prvo. Gospodična Marica! To jo bodo v nedeljo zijali, ko bo šla v tej obleki v cerkev. Dekleta bodo kar zelena od nevoščljivosti! Pa še sama se bo oblekla v najboljše, da jih bo še bolj podžgalo. Kar naj jih, bodo vsaj videle, da stara in mlada Krčonka nista kar tako!

»Micka, v kuhinjo...«

»Ah, Marica mi recite vendar,« ji je hči vljudno popravila.

»Seveda, Marica,« se je materi še zatakala beseda. »Marica, v kuhinjo pojdi in naroči Rezi, naj ti kaj pripravi! Saj moraš biti vendar že lačna?«

»Grem, precej grem! Kaj pa Peter? Je ta čas kaj spraševal po meni?«

»Pa še dostikrat! Spočetka je bil skoraj vsak dan tukaj. Najrajši bi videl, da bi govorila samo o tebi. Strašno rad te ima! Zadnji teden — skoraj deset dni bo tega — pa se ni nič več oglasil. Menda ima toliko dela ali kaj?« je bila mati skoraj v zadregi pred hčerjo.

»Uh, topoglavec!« je Micka togotno udarila z nogo ob tla. »No, ta je lepa. Kaj misli, da ga bom lovila okoli? Če me bo res kdaj dobil za ženo, bo tako plesal, kot bom jaz godla! To vam že naprej povem, mama!«

Ponosno je stopila iz sobe in trdo zaprla vrata za seboj.

Krčonka je gledala za njo. Res, prava hči rajnega moža! Ko je bil še živ, je morala tudi zmeraj obveljati njegova, sicer je bil precej ogenj v strehi. Pa mu je to

rade volje pustila, kajti njen Janez je bil res mož na mestu. Ni zaman veljal za najtrdnejšega kmeta v vasi. Sam Bog ve, če bi brez njega imela danes najlepšo hišo v vasi in še tak grunt povrh! Le njen sosed Rihar bi se še lahko meril z njo. Pa še ta ne! Res, da ima polne hoste, zato se pa ne more postaviti z denarjem v hranilnici, kot se lahko postavita Krčonki. E, pa je njen rajniki mož imel glavo na pravem koncu in sta se zato s starim Riharjem že pred leti dogovorila, da bo najbolj pametno, če vzame Riharjev Peter njegovo Micko in bo tako nastal grunt, ki mu ne bo para petnajst ur hoda naokoli. Vse se je lepo napletalo, kajti Peter in Micka sta se brez mešetarjenja njunih očetov rada videla in tako so se to jesen Riharjevi in Krčonovi odločili, da bodo župnik še ta predpust Petra in Micko vrgli s prižnice in ju potlej pred oltarjem zvezali za večne čase.

Ko je Krčonka vse to razmišljala, se ji je le malo čudno zdelo, čemu se Peter zadnje dni tako ogiblje njihove hiše. Če se drži zavoljo tega, ker je Micko poslala k botri v mesto, mu bo kar v obraz povedala, da je neumen, ali pa mu bo rekla še kaj hujšega, če ji jezik ne bo strpel pri miru. Vesel naj bo, da se je privadila mestni kuhi in da ne bo dobil kakega štora za ženo! Micka je še prepametna zanj! Prava mestna gospodična je! Še doktorja bi dobila, če bi le hotela.

Na cesti onkraj vrta je zaškripal voz. Že po ropotu koles in zavori, ki je cvilila na položnem potu, je spoznala, da je Riharjev. Spustila je na stol hčerino obleko, ki jo je držala v rokah, in stopila k oknu. Zvrhan voz rjave stelje je počasi drsel po nizkem klancu. Domači hlapec je stopal ob konjih, za vozom pa je brezbrizno hodil Peter. Ne na desno ne na levo se ni ozrl.

»Peter! Peter!« ga je poklicala z okna.

Ta se ni ozrl.

»Peeteer!« je močneje zavpila.

Zdaj se je okrenil. Nekaj je naročil hlapcu, potlej pa stopil čez vrt.

»Ste me vi klicali?« je vprašal, ko je obstal pod oknom.

»Seveda, jaz! Saj menda nisi gluha?« je skoraj jezno dejala Krčonka, a precej nato omedila glas. »Peter, zakaj se nas pa tako izogiblješ? Micka se je prejle vrnila,« je povedala tiho, kot bi mu zaupala največjo skrivnost.

Gledala ga je in čakala, kako bo od sreče vse zaigralo v njem, ko je zvedel, da je njegovo dekle zopet doma. Toda Petrov obraz je ostal resen in šele čez čas je dejal trdo in odsekano:

»Zavoljo mene bi lahko ostala tam, kjer je bila!«

»Misliš resno?« je prestrašeno izdabila Krčonka.

»Prav zares!«

Okrog hiše je pritekla Micka.

»Peter, ti si tukaj?« ga je veselo prijela za roke.

»Pusti me!« se ji je iztrgal. »Če so ti bili do zdaj drugi dobri, naj ti bodo še vnaprej! Zadosti lepih sem slišal o tebi!« je dejal razburjeno in stiskal zobe. »Med nama je vsega konec! Za zmerom! Zbogom!«

Obrnil se je in stopil po vrtu.

»Peter, ne hodi! Peter!« Micka je stekla za njim.

Krčonka, ki je prihitela iz hiše, jo je prestregla.

»Nikamor ne boš šla! Da mi ne zineš z njim niti besede! Taka ošabnost! — K njim greva! Tam naj pove, kar ima! Toda če misli, da boš pokleknila predenj, se moti. Izmed Krčonovih se ni še nihče krivil!«

Malo zatem je bil pri Riharjevih cel pekel. Oče in mati sta mirila Petra, toda ta je vztrajal pri svojem. Ničesar več noče imeti z Micko! Krampužev Polde, ki služi pri mesarju v mestu, in še drugi so jo videli, kako se je ljubimkala z moškimi. Poljubljala jih je in celo na kolena jim je sedala. In to ne enkrat! Prav tako kot tiste mestne deklina. In ta naj spomladi postane njegova žena? Nikoli! Rajši ostane večni samec!

Ko je stari Rihar vse to slišal, toliko da ni s svojo okovanko planil nad Micko. Pa bi to tudi storil, da ga nista žena in sin zadržala.

Micka je jokala in niti videli niso, kdaj je potihoma zdrsnila iz sobe. Samo Krčonka je ostala, pihala kot mačka in zmerjala vsevprek, da jo je Rihar nazadnje v sveti jezi s palico trlesnil čez hrbet in ji pokazal vrata.

»Da mi ne prideš več pred oči! Ne ti ne tvoja deklina! Mi smo zgovorjeni za zmerom!« je še zakričal in zaloputnil za njo z vrati.

»Nismo, Rihar, nismo! Na sodišču se pomenimo! Vam že zavežem jezike! Petru pa še posebej! Boste že pomnili, kdo sta Krčonki!« je grozila v onemogli jezi.

»Svojat nemarna!« je upehan izdaval iz sebe stari Rihar in se sesedel na klop ob peči.

II

Jesen se je naenkrat sprevrgla v zimo. Mrzle sape so osmukale še zadnje listje z drevja, ki je s svojimi širokimi kronami od zgodnje pomladi pa do prvih jesenskih slan zakrivalo staro Riharjevo hišo v gost, zelen plašč. Šele zdaj, ko se je obletelo zadnje listje in je v hladnih dneh svetilo sonce s svojo blede lučjo, je Riharjeva hiša zablestela kot osamela zaplata snega na osojnem kraju. Trdna kmečka visokoprtilična hiša, ki se je že pred poldrugim stoletjem zakoreninila v to zemljo, hiša, v kateri je stekla zibel že četrtemu rodu in je z nekim ponosom gledala na svojo sosedo, enonadstropno, bledorjavo pritepenko rajnega Krčona, ki se je šele pred dvanaajstimi leti vsa lačna zajedla v zeleno rušo.

Riharjeva hiša je bila najveljavnejša v vasi. Imela je ugled, kajti v nji so živele nenapisane postave, po katerih so gospodarji te hiše sodili vaške prepire. Nihče se ni pritoževal zoper razzodbo, zakaj vsakokratni gospodar je bil tudi prvi cerkveni ključar. Človek pa, ki dela za cerkev in čast božjo, tudi sporov med vaščani ne bo nápak razsojal. Res se je po svetovni vojski marsikaj preobrnilo in mladi ljudje so se rajši tožarili po sodišču, toda če je kdo potreboval pameten svet, se je bodisi naravnost ali po ovinkih obrnil na Riharja. In ta mu je svetoval po vesti in božjih postavah.

Stari Rihar je bil človek, vajen sreče in trpljenja, in je zato vedel, kaj je prav in kaj ni. Trdo ga je preskusil Bog: trikrat ga je udaril in trikrat se je Rihar še tesneje naslonil nanj. »Molimo za Franceta!

Starši, preskrbite sebe in svoje! Sebe za stara leta, otroke pa za primer-no doto zavarujte pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

Obrnite se nanjo ali na njene zastopnike vsaj za pojasnila!

Božja volja se je zgodila!« je dejal strt, ko je zvedel, da mu je na fronti padel tretji sin. Še dve hčeri je imel in Petra, ki je takrat doraščal v fanta. Že se je bal zanj, pa je vojska vendarle šla srečno mimo. Leta so tekla, hčeri je pošteno in dobro omožil, zdaj pa je samo še čakal, da pripelje Peter mlado k hiši in se jima sam z ženo umakne v zapeček.

Med njegovim Petrom in Krčonovo Micko je bilo vse lepo napeljano; še nekaj mesecev je manjkalo pa bi bile zadnje skrbi pri kraju. Potlej mu niti smrt ne bi bila več težka, ko bi bilo vse urejeno. Že pred leti sta z rajnim Krčonom premišljala o tej stvari. Micka je bila edinka, zakaj ne bi zato obeh gruntov, ki mejita drug na drugega, spravili skupaj. To bi bil ugled, to bi bila moč! Pa ga je menda prav zavoljo te njegove samopašnosti Bog četrtič rahlo potipal. Zdaj, ko je bila vsa stvar skoraj narejena, se je nanagloma vse razkopal. Kot je po eni strani nosil sveto jezo na obe Krčonki, tako mu je bilo po drugi žal, da je prišlo do tega. Le zakaj je soseda morala poslati svojo hčer v mesto? Sedel je na zapečku in premišljal, toda pravega izhoda ni našel. Vedel je le, da je bil v eni sami uri opeharjen za vse dni, ki jih bo še preživel.

Medtem so ljudje, ki so si pred mesecem še pošteno brusili jezike zavoljo Petra in Micke, vso stvar počasi pustili v nemar. Celo stara Krčonka, ki je imela prve dni polna usta groženj, se je počasi unesla. Tudi na to je pozabila, da mora z Riharjevimi opraviti pred sodiščem, kajti hči ji je priznala marsikaj; tako je končno vendar sprevidela, da Petrove besede tisto popoldne niso bile čisto prazne. Toda v nji je bilo preveč ponosa, da bi se uklonila pred Riharjem in da bi pri hčeri napela vajeti, kot bi bilo prav. Ravno narobe je delala. Ko so namreč pričeli šušljati po vasi, da sta si Peter in Slavčeva Majda na roke in da oba kar resno kanita s poroko, je pozabila na vse Mickine nerodnosti. Samo to se ji je vrtelo po glavi, kako bi svoji hčeri čimprej priskrbela ženina ter tako pokazala Riharjevim in vsem vaščanom, da njeni Micki nikakor ne manjka boljših, lepših in tudi bolj študiranih mož, kot je Peter.

Ko je staremu Riharju prišla na uho novica, da si sin izbira nevesto pri Slav-

čevih, ga je trdo prijel. Ni mu bilo prav, da je to vedela vsa vas prej kot on sam. In vrh tega Slavčevi niso bili niti kmetje, temveč navadni osebenjki in še revni; stara dva sta se morala pošteno pehati, da sta poleg sebe prehranila še sedem glav družine. Zato ni bilo nič čudnega, če se je sprva upiral sinovi odločitvi. Ravno po najrevnejši seže, kot da ne bi bilo na stotine deklet za njihovo hišo pripravnejših od Slavčeve. V svoji razburjenosti je Petru celo zagrozil, naj se pobere z doma, če z Majdo vsega ne pretrga. Toda sin je ostal trden; resno se je pripravljal, da si gre po svetu iskat službe. Zdaj je stari počasi odnehal. Žena pa je bila že od vsega začetka na Petrovi strani. Po njeni pameti denar še nikdar ni prinesel sreče in čemu bi si čez mero kopicili bogastvo, ko pa imajo za pošteno življenje vsega dovolj.

Tako se je polagoma le začelo obračati Petru v prid. Stari Rihar se je skoraj vdal v to, da bo pri njih zagospodarila Slavčeva Majda. Če je vse prav premislil in bodočo snaho z vseh strani presodil, je bila le dekle, s katero se v pridnosti in delu Krčonova še zdavnaj ni mogla meriti. Denarja res ne bo imela, toda kaj pa človek navsezadnje vzame s seboj na oni svet? Prav nič! Zato se res ni vredno preveč pehati za zemeljsko bogastvo. Sreča in zadovoljstvo sta le prvo. Kar vzameta naj se, če jima je res tako usojeno.

Ko je Peter videl, da je oče popustil, se mu je zazdelo, da se je njegovo življenje obrnilo popolnoma v drugo smer. Res sta bila prijatelja s sosedovo Micko in rad jo je imel, toda ko je pred leti zvedel, da sta mu jo oče in rajni Krčon namenila za ženo, se mu je zdela vsak dan bolj tuja. Čim bolj je doraščala, tem bolj je postajala samosvoja, objestna in zmerom je silila na veselice in zabave. Ko pa nekoč na prošenju ni hotel iti plesat in je potlej odšla sama, je sprevidel, da sta se pričeli njuni poti križati. Odslej je šlo zmerom bolj narazen. Tako prazno mu je potekalo življenje, da ga celo delo ni več veselilo. Samo sedel bi in premišljeval. Takrat mu je kot luč v življenje posvetila Slavčeva Majda. Na gornji njivi so želi, sonce je grelo, pa se mu je kar naenkrat, da sam ni vedel kdaj, vžgalo zanjo srce. Do tistega časa sta si bila skoraj tuja, redkokdaj sta se srečala, zdaj pa ga je njena podoba

nenadoma vsega prevzela. Kaj ko bi Majda postala njegova žena? Sprva se je skoraj ustrašil te misli. Toda čim bolj jo je odganjal, tem bolj se je jasnila njena slika v njegovi duši in po zadnjem prepirlu z Micko je bila zanj Majda edina na svetu.

Pri Slavčevih sprva skoraj verjeli niso, da se je stari Rihar omedil, posebno ker je bilo prav v teh dneh pri njih toliko

III

Novica, da sta Riharjeva dva zadnjo nedeljo pred božičem snubila pri Slavčevih, je zadela staro Krčonko kot strela z jasnega. Sicer je malo slutila, da se lahko kaj splete, da pa se bo izvršilo vse tako nanagloma, ji še na misel ni prišlo. Celo dan poroke so določili. Zadnjo nedeljo pred pustom bo, prav na tisti dan, ko bi

Kaj ko bi Majda postala njegova žena?

ljudi, ki so svarili Majdo, naj nikar ne zaupa Petru. Mlada je in neizkušena pa ne pozna gruntarskih. Le kakšen zakon bi bil to, če bi res prišla skupaj. Gruntar naj si poišče dekle svoje vrste in naj zato ne stika po bajtah z nevestami!

Ko je stari Rihar izvedel za to govorjenje, se je pošteno razhudil. In tako se je zgodilo, da je tisti dan po večerni molitvi odkrito spregovoril s sinom.

»Peter, v nedeljo popoldne se pripravi, da bova ljudem prirezala predolge jezike!« je dejal odločno.

Sin ga je pogledal. Ni razumel, o čem govori oče.

»Kaj me gledaš, če misliš resno? Snubit greva! K Slavčevim!«

Peter je ostrmel. Od veselja in sreče ni mogel spraviti besede iz sebe.

se morala poročiti njena Micka s Petrom. Taka nesramnost! O, pa jim bo tudi to veselje prikrajšano. Če si obrusi noge do kolen, do takrat mora priskrbeti Micki ženina! In prav tisto nedeljo se bo poročila kot Peter! Mora se, da bodo vsi videli, da nji ni sile stradati boljših ženinov, kot bi ga dobila pri starem Riharju.

Zvečer je ugibala, kje naj ji izbere moža. Vse hiše v vasi je v mislih obredla, pa nikjer ni bilo pravnega fanta za njeno hčer. Ta ji je bil prereven, drugi premlad, tretji spet preneroden in prelesen. Saj je hči kot živ ogenj, vesela, živahna, pa naj bi bila potlej vse življenje vezana na kakega kmečkega telebana, ki ne bi poznal drugega kot samo delo. Njena Marica je gospodična, prava gospodična! Nekaj boljšega ji mora izbrati. Samo koga?

— Tedaj se ji je posvetilo. V mesto k botri jo bo spet poslala. Tam je fantov na pretek. In še kakšnih! Sami uradniki, učitelji in še celo doktorji! Saj ji je hči zadnjič pravila, kako je hotel neki sodnik, da bi venomer pri njem sedela. To tudi ni kar tako brez vsakega pomena. Kaj ko bi mislil resno! Njihova hiša bi mu gotovo ne delala sramote. Micka bi bila gospa v mestu. Poleti bi pa hodila domov na počitnice. Še enega hlapca bi najeli, radio bi kupili, kočijo, v sobo bi dali parket, v kuhinjo nov štedilnik. No, to bi bilo res nekaj kolosalnega, kot bi rekla hči.

Še istega večera je ves načrt razodela hčeri. Ta je bila vsa navdušena zanj.

»Seveda, mama, tako bo najbolje, kot ti praviš! Najbolj prav bo, če grem že jutri v mesto. Boš videla, kakšnega zeta ti bom pripeljala!«

»Kako pa govoriš z materjo? Kaj sva svinje skupaj pasli ali kaj?« je Krčonka naenkrat postala ostra, ko je videla, da jo hči tika.

»Toda, mama, kako si starokopitna! Kje še dandanes v boljših hišah otroci starše vikajo? To je vendar smešno! Zakaj pa potlej ti mene ne vikaš?« je zrasla Micka.

Mati je ostrmela. Ni vedela, kaj naj ji reče.

»Dobro, če si taka, ostanem doma! Povem ti pa, da noben boljši človek ne bo hotel priti k hiši, kjer so taki kmetavzarji, kot si ti!« je hči gnala svojo.

Krčonka je omahovala.

»No, pa me tikaj, če misliš, da je tako prav!« se je nazadnje vdala. »Lepo pa ni, to ti lahko povem! Jaz ne bi za ves svet tikala svoje matere!«

»Seveda ne, toda danes so drugi časi in mi smo druge pameti, kot ste bili vi! — V mesto grem, toda če misliš, da bom pri botri mogoče cele mesece čakala na tistega, ki me bo hotel, ne veš prav! Zakaj so pa časopisi na svetu?«

Mati je začudeno pogledala. Niti malo ni vedela, kam meri hči s temi besedami.

»Mama, kaj me vendar gledaš tako zmešano? V časnik bom dala oglas, da iščem življenskega tovariša. Boš videla, koliko se jih bo oglasilo z vseh strani! Moja prijateljica v mestu ga je tako dobila. V nedeljsko številko je dala oglas, v sredo dopoldne se je javil, popoldne sta

bila že zgovorjena za vse življenje. In kako je zdaj srečna!«

»Marica, otrok moj zlati, tako boš naredila, prav tako!«

IV

Za novo leto je nebo zvrhano nakacalo snega.

Na vasi je vse počasi zamrlo in le od soseda do soseda so bile utrte gazi. Ljudje so prestali z delom in posedali okoli peči, kajti zdaj na zimo ni bilo nikakšnih posebnih opravkov.

Toda pri Slavčevih so imeli dela čez glavo, posebno odkar je Petrova mati poslala v njihovo hišo šiviljo in cele kupe blaga. Tako nenadno je prišla ta snubitev, da Slavčeva stara dva skoraj verjeti nista mogla, da se bo njuna hči res primožila v tako bogatijo. Saj sta branila Majdi, ko sta videla, kakšni berači so v primeri z Riharjevimi. Še za revno balo bi ji komaj spravili skupaj, o kaki doti pa sploh ni moglo biti govora. Zdaj pa bo kljub vsemu kmalu Petrova žena. Nič niso zahtevali od njih, vse bodo sami pripravili, samo Majdo naj jim dajo. Že drugi dan so jim Riharjevi poslali pol voza krompirja in moke, ko so videli, da je nimajo prav preveč. In zdaj še balo in šiviljo. Moj Bog, da bodo kdaj pri Slavčevih učekali tako srečo, res nista niti v sanjah mislila.

Pa še ena hiša je bila v vasi, kjer so se hoteli ljudje pretrgati od dela; Krčonova namreč.

Micka je že pred novim letom prišla v mesto, njena mati pa je vzela iz hranilnice precejšno vsoto denarja in najela celo kopico delavcev. Ljudje so že pošteno dvomili, če je Krčonka še pri zdravi pameti, ko je sredi največje zime dala podreti krušno peč, prebeliti veliko sobo in položiti vanjo parket. Ženske so opletale okoli nje s kopo vprašanj, a kot je bila Krčonka v tej stvari molčeča in sama vase zaprta, so navsezadnje le izvedele, da se bo Marica še ta predpust možila. Ko pa je neki ženski skrivaj zaupala, da bo hči dobila moža po oglasih, se je ta novica kot ogenj razširila vsepovsod. Menda še tisto popoldne ni bilo človeka v vasi, ki ne bi vedel zanjo. Samo Krčonka je hodila, kot da edina hrani to skrivnost.

Dnevi so se kar prehitro umikali drug drugemu. Delavci so pri Krčonki večidel že

vse postorili in zdaj jo je skrbelo le to, če bo hči o pravem času našla ženina. Če ga do pusta ne misli pripeljati v hišo, potem so vsa ta popravila proč vržen denar. Za koga vse to pripravljaja, če ne za bodočega zeta? Zanju bi bila še zmerom dobra krušna peč in deske po tleh, toda za mestnega človeka to ni! Še pobegnil bi jima od tod.

Krčonka je postajala iz dneva v dan bolj nestrpna. Že včeraj se minilo štirinajst dni, odkar je odšla hči v mesto, prihodnjo nedeljo bodo že Riharjevega in Slavčevo prvič oklicali, njena Marica pa ji je v vsem tem času komaj enkrat pisala. Da je že poslala ženitni oglas v časnik, da sta z botro vse potrebno pripravili, ji je sporočila in drugega nič. Kaj vendar čaka, ko ve, da je vsaka ura dragocena. S silo se je krotila, da ni napregla konja in šla sama v mesto vprašat, kako je s to stvarjo.

Prav tisti dan, ko je bila od same nestrpnosti taka, da sta jo hlapec in dekla komaj prenašala, je nenažno prejela pismo. Botra ji je pisala, naj pride nemudoma v mesto, da bo videla svojega bodočega zeta. Dosti se jih je ponudilo njeni hčeri, končno je pa le prišel pravi. Kar zavida ji ga. Pošten je, lep, študiran in bogat povrh. Svoje posestvo ima na štajerskem, pa ga bo prodal in tako prinesel veliko denarja k njeni hiši. In kako prijazen je in dober! Menda ga je res samo nebo poslalo njeni Mary. Seveda, tudi to ji mora sporočiti, da so Marico prekrstili v Mary. Ime ima v današnjih časih velik pomen. Če bi jo klicali za Micko, bi se taki gospodje še obregnili ne vanjo, češ saj to je navadna kmečka punčara in nič več. Zato je zdaj postala Mary! Mary Krčon! Samo slišati bi morala ženina, kako lepo jo kliče: »Mary, moja zlata Mary, moja edina, najdražja...« Ah, saj se ne da popisati, kako se imata rada! Ko dva golobčka! Zato naj pride, takoj naj pride, da se bodo o vsem potrebnem dogovorili.

Krčonki so od veselja odpovedale noge. Kar spodneslo jo je na stol.

»Micka... Marica... Mary... študiran je, bogat... kot dva golobčka... ah... ah...«

Jecljala je od sreče, vse podobe okrog nje so se zgostile v čuden kolobar samih smejočih se obrazov, ti pa so naenkrat

izginili in naredili prostor drugim, ki so bili vsi bledi od nevoščljivosti, ker se bo njena hči tako srečno in bogato poročila. Le kaj bodo rekli vsi tisti, ki bi njo in hčer najrajši v žlici vode utopili; le kako bodo pihali Riharjevi, ko bodo vse to zvedeli. Saj jih bo razgnalo od jeze!

Tedaj se je spomnila, da mora v mesto. Skočila je pokonci in kot brezumna letala po sobi. Toliko stvari si je nameravala kupiti, ko bo šla k botri, zdaj pa je vse pozabila. Samo Mickin ženin ji je šel po glavi.

»Reza, Juriju povej, naj se obleče in pripravi sani! V mesto me bo peljal!« je razburjeno zaklicala dekli v kuhinjo, potisnila botrino pismo med perilo in si pripravila najboljšo obleko. Moj Bog, tako presenečenje! Vsa se je tresla in, ko si je spletala lase, so ji prsti trepetali, kot bi ji bilo osemdeset in ne šele dobrih petdeset let.

Četrť ure nato so rdeče sani že letele proti mestu.

V

V gostilni »Pri zlati raci« se je kar trlo ljudi. Res je bil danes ravno semanji dan in je bilo zato v obeh gostilniških sobah živo kot v panju, toda tudi druge dneve se Brcarjeva Liza zavoljo tega ni smela nič pritoževati. Bila je lastnica te hiše, daljna sorodnica Krčonovih in Mickina botra. Svoje delo je dobro razumela in njen posel ji je šel v cvet kot malo kateremu gostilničarju v mestu.

Tukaj »Pri zlati raci« se je tako nenažno skovala Mickina sreča. In tjakaj so zdaj v galopu pridrvele sani njene matere.

Komaj je hlapec ustavil razgretega konja na dvorišču, že je skočila Krčonka z njih in vsa žareča stekla skozi vežo v kuhinjo, da bi čimprej videla in objela svojo srečno hčer. Toda tukaj je ni bilo, samo gospodinja in stara dekla sta se neutrudno sukali okoli štedilnika, na katerem je cvrčalo in prasketalo.

Krčonka je planila k Lizi in jo prijala za ramo.

»Reza, glej jo no, kdaj te je pa prineslo semkaj?« je ta presenečeno vzkliknila, ko se je okrenila in zagledala Krčonko pred seboj. »Mislili smo, da boš prišla jutri, pa si že danes privihrala kot burja!«

»Saj si mi pisala, naj precej pridem!

Kje ju pa imaš?« je hotela vsa nestrpna takoj vedeti.

»Kar počakaj! Ne bosta ti ušla! To pa le vedi, da sem ju jaz tako lepo spravila skupaj. Kar pa Brcarjeva poveže, to drži za zmerom!«

»Liza, do smrti ti bom hvaležna.«

»Saj si mi lahko! Če mene ne bi bilo, sploh skupaj ne bi prišla. Lep zajec je tvoja hči! Sprva vsa navdušena, ko pa fant pride, se mu skrije. Če je jaz ne bi trdo prijela, bi še danes hodila vsak zase.«

»Sem že rekla, da ti bom do konca življenja vedela hvalo,« je bila Krčionka vsa ganjena. »Pa je fant res študiran, kot si mi pisala?« je spet hotela vedeti.

»Seveda je in prav zavoljo tega bi ga bilo škoda, če bi se nam izmuznil. V Zagrebu na Hrvaškem je študiral gozdarske vede. Inženir je!«

»Kaj sem prav slišala? Da je inženir, praviš?« se je čudila Krčionka. »Moj Bog, inženir! Tak gospod! Saj ne vem, če je res ali samo sanjam. Reci, povej še enkrat, če je to resnica ali ni!« jo je vsa zmedena tresla za roko.

»Bodi no tako šavkasta! Če ti rečem, da je inženir, potlej je! Gozdarski inženir in sijajen dečko. In pod palcem bo imel nekaj! Saj sem ti pisala, da ima posestvo na Štajerskem. Skoraj celo farmo ima, če veš, kaj je to?« ji je vsa navdušena govorila Liza.

»Kje pa sta zdaj? Daj no, da ju vidim!« ni mogla Krčionka več strpeti. »Je Marica sploh doma?«

»Marice ni, pač pa je v našem salonu Krčionova Mary,« ji je Liza skoraj uradno popravljala. »Tvoji hčeri je ime Mary in nič drugače. Zapomni si, da nam ne boš po nepotrebem delala škandalov. — Oba sta doma! Mary in njen ženin! Igor Banič mu je ime!«

»Joj, kakšno imenitno ime! Svoj živ dan ga nisem slišala... Igor Banič!... Igor in Mary Banič! — Liza, saj se mi bo zmešalo od sreče, če na vse to pomislim.«

»Rajši manj misli in lase si popravi! Kaj boš taka stopila pred bodočega zeta? Ne veš, da je od prvega vtisa vse odvisno?«

Krčionka je zmedena stekla v vežo, da si spravi lase v red. Liza je še poklicala natakario, da bi pomagala kuharici, minuto nato sta pa že stali z Rezo pred vrati salona.

Krčionki je tolklo srce od razburjenja. Še trenutek pa ju bo videla. Liza je potrkala in odprla.

»Oprostite, gospod inženir, da vaju motimo,« se je vljudno opravičila. »Mary, tvoja mama...«

Onadva sta se naglo dvignila z divana, kjer sta sedela.

»Mamica, ti si tukaj? Tako sem vesela, da te spet vidim!« jo je hči vsa zardela objela okoli vratu. »Moja mama! — Gospod Banič! Inženir Igor Banič!« ju je nerodno predstavljala.

»Gospa Krčionova? Kakšna čast, da poznam mamico te ljubke gospodične Mary! Moj poklon, gospa!« se ji je vljudno krivil visok, vitek mladenič z gladko polizanimi lasmi.

»O, prosim, prosim, gospod inženir! Tudi vam moj poklon!« je vsa zmedena jecljala Krčionka. »Kdo bi si mislil, da bomo kdaj s tako imenitnim gospodom v sorodu! Sicer pa tudi moja hči...!«

Liza jo je zadaj na skrivaj dregnila v hrbet, da je Reza precej nehala govoriti in se ozrla po nji. Menda vendar ni zinila kaj neumnega? Gospod Banič se je obrnil proti oknu, Micka je ponovno zardela in šele Liza, ki jih je povabila, naj sedejo za mizo, je vse skupaj rešila iz zadrege.

Toda Krčionka se ni dala ugnati. Kaj bi slepomišili! Led je bil prebit, čeprav malo nerodno in nehote. Zdaj lahko pridejo z jasno besedo na dan! Saj je prišla vendar zato v mesto, da bi se vse potrebno dogovorili o poroki, ne pa da bi se zdaj izmikali drug drugemu, da navsezadnje še vedela ne bi, pri čem je. Čez dobre tri tedne bo zadnja predpostna nedelja in ni zato prav nič časa za kakšno nepotrebno obiranje.

»Oprostite, gospod inženir,« je kar naravnost začela, »menda vam je že moja Marica — pardon, moja hčerka Mary! — povedala, kako je s to stvarjo. Sami sva in krepke moške roke potrebuje naša hiša. Zato mislim, da bi bilo prav, če ste se res odločili, da se poročite z mojo Mary, da vaju že v nedeljo prvič okličejo.«

»Draga gospa, tako naglo to vendar ne gre!« je skoraj prestrašeno vzkliknil gospod Banič. »Res sem pripravljen vzeti vašo hčerko za ženo, toda da bi naju že to nedeljo oklicali, ne gre in ne gre. Naj-

manj štirinajst dni bom potreboval, da spravim dokumente skupaj.«

Krčonko je ta novica zadela v živo.

»Ne morete, v resnici ne morete... v štirinajstih dneh, pravite, da bi lahko dobili dokumente. Prepozno bo...! Vse je izgubljeno!« je stokala vsa obupana in bleda, da je hči v strahu stekla po vodo v kuhinjo in je gospod Banič ves preplašen planil za njo.

»Reza, ne nori vendar! Ne delaj takih komedij, če ni treba!« je Liza vsa jezna

Krčonka je skočila pokonci. Hotela je nekaj reči, toda Liza ji ni pustila do besede. Prav na kratko je pojasnila gospodu Baniču, da bi gospa Krčonova rada videla, da bi bila že ta predpust poroka. Inženir se je veselo nasmehnil.

»Če še nimam dokumentov, to vendar ni nikaka ovira. Čez štirinajst dni jih dobim, potem naju okličejo enkrat za trikrat in poroka je tu!«

»Moj Bog, gospod inženir, da se tega nisem poprej domislila!« se je Krčonki

Vtem sta se onadva vrnila...

bevsknila vanjo. »Kaj pa steguješ po nepotrebem jeziku, če ti ga ni treba! Še fanta nam boš odgnala!«

Krčonka ni nič odgovorila. Sedela je popolnoma brezbrizna. Če se pred tem pustom ne moreta poročiti, potlej je vseeno, če se poročita čez tri leta ali pa nikoli. Če so se podrli njeni načrti, kako bo zaigrala Riharjevim, ji je tudi prav, če njena hiša nikdar ne vidi moškega.

Vtem sta se onadva vrnila. Micka s kozarcem vode, Banič z brisačo.

»Oprostite, gospod inženir, hipna slabost!« je Liza opravičevala Krčonko. »Saj razumete, nismo vsi trdnega zdravja.«

razjasnil obraz. »Kajpak, enkrat za trikrat! Še bolje bo tako! Ljudje bodo kar zijali. Zjutraj še na oklicih, popoldne pa že poroka!« se je vsa prešerna smejala.

»Seveda, prav tako bomo naredili, mamica!« je veselo pritrdil inženir. »Samo glede denarja bo malo nerodno —«

»Ne vem, kaj imate v mislih, gospod inženir? Kar na dan z besedo!« ga je vsa srečna spodbujala Krčonka.

»Zavoljo dokumentov mislim. To stane denar! Najbolje bi bilo, da takoj vse uredim in opravim svoje denarne obveznosti — nekaj formalnosti — skratka, moral si bom nekje izposoditi nekaj tisočakov, kajti

sedaj res ne utegnem domov na Štajersko, sicer bomo s poroko še prekasni,« je vljudno besedičil.

»Gospod inženir, nikjer si ne boste izposojali!« ga je prekinila Krčonka. »Saj boste čez mesec dni že naš, pa vam ne bi pomagali? Kar recite, koliko bi radi.«

»Šest, sedem tisočakov bo menda dovolj...« je tipaje govoril.

»Gospod Banič, deset vam jih dam! Nič ne skoparite! Če bo kaj preveč, kar pridržite, saj denar tako v družini ostane. Mary, Igor, otroka moja, kakšna sreča, da vaju bom že čez mesec dni videla pred oltarjem!« Vsa se je raznežila in nič več ni mogla zadrževati solz, ki so se ji curkoma ulile po licih.

Popoldne je Krčonka izročila deset tisočakov svojemu bodočemu zetu, ki se je še isti dan odpeljal z vlakom v Ljubljano, da pravočasno uredi vse potrebno.

Zvečer sta se Krčonka in hči s sanmi vrnili domov. Mesec je lezel izza hriba, kraguljčki so peli in obema je bilo pri srcu, kot bi se vozili v deveta nebesa.

VI

Trije tedni pred pustom so zbežali kot slana pred soncem.

Odkar sta se vrnili obe Krčonki iz mesta, so vse ženske govorile samo o Mickinemu ženinu. Stara Krčonka ni varčevala s hvalo in je vse stvar kmalu obesila na veliki zvon. Tudi tega, da je dobila njena hči ženina z oglasom v časniku, ni prav nič več prikrivala; sicer pa je bilo to že vsem znano. Starejšim ljudem se je sicer zdelo tako lovljenje zakonskega druga po časopisju grda stvar, malodane greh, toda Krčonka je na vse odgovarjala z nasmehom, češ kaj jim mar, kako ga je dobila; glavno je, da ga ima in da bo mož na mestu. Zavidni so ji, ker je inženir in bogat povrh. Pa je čisto prav, da jih grize, ko nimajo zanju dve nikoli dobre besede.

Žeganje pri svetem Antonu puščavniku v Smrekovcu, kamor so hodila dekleta prosit svetnika, da naj jim priskrbi dobre može, je bilo tudi že davno mimo. Mogoče so dekleta lansko leto premalo prosila svetca za pomoč, kajti ta predpust sta le dva para nameravala stopiti pred oltar. Riharjev Peter s Slavčevo Majdo in Krčonova Micka s tistim inženirjem.

Prva dva naj bi v nedeljo zadnjič oklicali in bi bila precej popoldne poroka, o drugih dveh pa niso vedeli nič pravega. Krčonovi sta napekli cele kupe dobrot. Kot sta prej pravili, bi moral že minulo nedeljo priti ženin. Pa ga ni bilo od nikoder, zato sta postajali zmerom bolj nestrpni, dokler se nista končno odpeljali v mesto v upanju, da je njun Igor morda ostal pri botri.

Ko sta v mestu povedali Lizi, po kaj sta prišli, ta ni bila nič manj vznemirjena kot onidve. Trdno je bila prepričana, da je Igor že pri njiju. Po tistem, ko so bili zadnjikrat skupaj, se je še nekaj dni pomudil pri nji, potem pa rekel, da gre h Krčonovima. In zdaj se je izkazalo, da sploh ni bil tam. Le kaj misli, saj vendar ve, da je danes petek in da mora biti po jutrišnjem že poroka. Saj ju župnik niti poročiti ne bo hotel niti ne mogel, če ne bo imel vsega v redu.

Ko je Micka videla, da njenega ženina ni, je planila v jok, da sta jo mati in botra komaj potolažili. Po vsem tem, kar je slišala, tudi Krčonka ni imela nikjer obstanke. Kaj če jih ni Igor potegnili? Mogoče je celo pobegnul z njenim denarjem? Svojo slutnjo je razkrila Lizi. Toda ta se je razburila, češ da je nesramna, ker tako slabo misli o svojem bodočem zetu. Še vredna ga ni, nehvaležnica! Igor je vendar poštenjak!

Naslednje jutro se je »Pri zlati raci« zglasil orožnik. Ko je poklical gospodinjo in jo vprašal, kaj ve o nekem Igorju Kuzmiču, ki je stanoval tukaj, ni takoj vedela, kaj bi rad. Začudeno je strmela vanj.

»Nekaj podatkov o Igorju Kuzmiču bi rad,« je dejal uradno.

»Oprostite, nobenega Kuzmiča ni bilo tukaj zadnje čase. Neki Igor je pač bil. Igor Banič!«

Orožnik je spravil beležnico.

»Potem je najbolje, da vaju soočimo. Nič hudega ne bo, gospa! Mislim, da bo pravi. Dvakrat je že spremenil ime, čemu ga ne bi še tretjič? To pot ga bomo priprli, da se ne bo zlepa izmuznil.«

»Oprostite, toda ne vem, o kom govorite.«

»O Igorju Kuzmiču, oziroma Baniču, kot pravite vi. Priznan slepar in goljuf! — Kajne, lepi tički se shajajo v našem mestu. Toda jim bomo že pristrigli predolge peruti,« je zadovoljno besedičil orožnik.

In ta je prinesel novice ...

Brcarjeva ni mogla spraviti besede iz sebe. Samo plašč je ognila in šla za orožnikom skozi mesto. Mar jim bo Igor res napravil tak škandal?

Ko sta obe Krčonki stopili v kuhinjo in vprašali kuharico po gospodinji, jima je ta povedala, da je Liza odšla na sodišče. Menda prav zavoljo tistega inženirja, če se ne moti. Kar počakata naj, saj se bo precej vrnila.

Obe Krčonki je spreletela zla slutnja. Niti za trenutek se nista obotavljali. Skoraj tekli sta za njo.

Ko ju je vratar spustil v dvorano in sta zagledali svojega Igorja, ki je sedel med dvema paznikoma, sta završili od strahu in presenečenja. Ta pa se jima je samo rahlo smejal.

Krčonka je prebledela in planila s stisnjenimi pestmi proti njemu.

»Lopov nesramni! Denar nazaj!«

»Umirite se, gospa!« jo je ustavljal preiskovalni sodnik. »Dve sto trideset dinarjev smo našli pri njem.«

Krčonka je pobesnela. Toliko da so jo pazniki zadržali.

Zadnja nedelja pred pustom je prišla. Zmrzel sneg je ležal vsepovsod in nebo je bilo jasno kot umito steklo. Zjutraj pri prvi maši so Riharjevega in Slavčevo tretjič vrgli s prižnice. Po krščanskem nauku pa je bila poroka, lepa in prisrčna, kakor je niso pomnili niti najstarejši ljudje v fari. Kaj ne bo, ko pa je gruntarjev sin vzletel hčer navadnega osebenjka!

Zjutraj so ljudje zaman čakali, da bo župnik oklical še druge par, ki je bil že

davno napovedan. Ko so se vračali iz cerkve, je završalo med njimi in vsak se je ozrl na velika okna Krčonove hiše, ki so bila zavešana in vsa temna. Nikakega življenja ni bilo tam. Kot bi vsi pomrli.

Tisti dan je pri Riharjevih kar mrgolelo ljudi. Kdor koli je prišel voščiti srečo mladima zakoncema, so ga pogostili, in ko je odhajal, ni odšel praznih rok.

Pozno popoldne se je pripeljal iz mesta na Petrovo svatbo njegov prijatelj Krampužev Polde. In ta je prinesel novice, ki jih ni menda nihče pričakoval. Da so ženina Krčonove Micke prijeli orožniki, je povedal, da ni nikak inženir, ampak da je bil svojčas navaden trgovski pomočnik, ki je bil že dvakrat zavoljo poneverb zaprt in ga je tudi zdaj prijela policija zavoljo nekih goljufij. Da nima nikakega premoženja, niti ne poštenega dela in da se bosta obe Krčonki lahko za zmerom obrisali za svojih deset tisočakov.

Ko so ljudje to slišali, niso vedeli, ali bi ju pomilovali ali bi jima vse to privoščili. Skoraj bi bilo zadnje bolj prav, čeprav ne bi bilo lepo. Čemu sta se pa toliko gnali za ženinom?

Drugi dan popoldne sta se Peter in Majda Rihar odpeljala k Materi božji na Brezje, da bi si pri nji izprosila blagoslova na novi življenjski poti.

Še isti dan pozno ponoči sta se Krčonovi dve vrnili iz mesta. Ko je hlapec vozil skozi vas, je snel konju kraguljčke z vratu.

V jutru na pepelnično sredo pa se je na visokem slemenu Krčonove hiše razščeperil velik slamnat mož. V rokah je držal široko desko in na nji je bilo z debelimi črkami napisano:

»Iskala si me in zdaj me imaš!«

Očetov glas

Skoraj vsako sredo sprejme sv. oče novoporočence in jih v prelepih govorih vnema za krščansko življenje v družini. Prinašamo nekaj odlomkov iz teh čudovitih pridig, ne le za branje, temveč za — premišljevanje. Naj tudi družine Mohorjanov črpajo iz njih zdravje in moč.

Starši vzgojitelji otrok

Vi ste tudi, vedno pod vodstvom duhovnika, prvi in najbližji vzgojitelji in učitelji otrok, ki vam jih zaupa in daje Bog. Pri zidanju templja sv. Cerkve, ki ga ne sestavljajo mrtvi kamni, temveč žive duše, pri posredovanju novega in nebeškega življenja ste vi kakor duhovni predhodniki, vi sami ste duhovniki otrok v zibeli, v otroški in deški dobi, ko jim morate s prstom kazati v nebo.

V krščanskem oblikovanju majhnih duš, ki jih bo Bog ustvaril in vam zaupal, da oživljajo telesa, ki jih boste vi rodili, je tudi vam prihranjen delež: učenitstvo, katerega vam ni dovoljeno pustiti v nemar in v katerem vas nihče ne more povsem nadomestiti. Pri tem svetem oblikovanju boste nedvomno iskali pomoči pri gorečih duhovnikih in katehistih, pri najboljših vzgojiteljih, redovnikih in redovnicah; toda s tem se ne odtegnete svojim dolžnostim in svoji odgovornosti. Kako često se krščanski učitelji pritožujejo, kako težko nadomeste s svojo skrbjo pri vzgoji njim zaupanih otrok to, kar bi bila morala narediti družina, ki pa svoje dolžnosti ni storila ali jo je slabo storila; včasih je to vobče nemogoče popraviti.

Varujte angelčke, ki vam jih bo dalo nebo, za Boga, za njegov nebeški Jeruzalem, za mater Cerkev. In nikoli ne pozabite, da morata ob vsaki zibeli stati dva očeta in učitelja: prvi naravni, drugi duhovni. In ne pozabite: kakor po redni božji previdnosti duše ne morejo krščansko živeti in se zveličati zunaj Cerkve in brez službe duhovnikov, ki so za to posvečeni z zakramentom sv. reda, tako redno ne morejo krščansko rasti zunaj domačega ognjišča in brez učiteljske službe staršev, ki jih je združil in posvetil zakrament sv. zakona. (Iz govora dne 15. jan. 1941.)

Prisrčnost in ljubeznivost med možem in ženo

Prisrčnost in ljubeznivost, ki morata krasiti moža in ženo, sta dva cvetova različne lepote — kakor cvetova, ki poganjata iz različnih korenin. Korenina teh kreposti pri možu je neoskrunjena zvestoba, ki si ne dovoljuje nobenega madeža, kakršnega bi ne mogel trpeti na svoji tovarišici, in zaradi katere je — kakor se zanj, ki je glava, spodobi — svetel zgled npravne veličine in pogumne neustrašenosti — zgled, kako naj mož nikoli ne krene od vestnega spolnjevanja dolžnosti. Pri ženi koreninita prisrčnost in ljubeznivost v modri, razumni in vestni obzirnosti, ki se varuje celo sence vsega tega, kar bi moglo zatemniti blesk brezmadežnega dobrega imena ali bi ga kakor koli spravljalo v nevarnost.

Iz teh dveh korenin — iz prisrčnosti in ljubeznivosti med možem in ženo — klije tudi tisto medsebojno zaupanje, ki je oljka večnega miru v zakonskem življenju in cvetoče ljubezni v njem. Zakaj ali ni morada res, da brez zaupanja ljubezen ugaša, se ohlaja in umira, trga in mori srca?

Ljubosumnost je samoljubje

Ljubosumnost, dim in bolezen srcá, se ne rodi tam, kjer gori ljubezen, ki ohranja in daje zoreti pravi kreposti. Ljubosumnost nikakor ni znak globoke in resnično močne ljubezni, nasprotno: odkriva njene slabše in nižje strani, ki odpirajo pot sumničenju in tako ranijo nedolžnost ter izsiljujejo krvave solze. Ljubosumnost je najčešče le prikrito samoljubje, ki pači srce. (Oboje iz govora dne 29. jan. 1941.)

Starši — za otroke zrcalo!

Bodite otrokom zgled lepega življenja. In ostanite vedno taki, da vas bodo otroci v vsem lahko posnemali in zaslužili pohvalo, da so vaša podoba in da se povsem upodabljajo po načrtu, ki ga je imel z njimi Bog, ko jim je z vašim sodelovanjem dal življenje, podobno vašemu. Pogled na vas naj jim bo luč na poti. Naj se ravnajo po vašem svetlem zgledu. In ko vas ne bo več ob njihovi strani, naj jih vodi spomin na vaše opomine, katere bo

preskusilo in utrdilo vestno spolnjevanje krščanskih dolžnosti, nežen in globok čut dolžnosti brez popuščanja, vera in zaupanje v Boga, ki ju ne omajejo niti najtrše

pozneje zaupali rokam učiteljev, ki bodo vredni zaupanja krščanskih staršev, in tudi ko bodo odrasli, jih boste še vedno podpirali s svojimi sveti in pobudami. Toda

Raffael Santi: Mati božja.

preskušnje, medsebojna ljubezen, ki z leti še vedno raste, ter ljubezniva in darežljiva dobrota, ki se v vseh stiskah razdaja.

Vaši otroci bodo mnogo pričakovali od vaše nežne skrbnosti, s katero boste spremljali njihove prve korake in prvo prebujenje njihovega uma in srca. Ko jih boste

bolj kakor beseda bo vplival vaš zgled. V zrcalu vašega zgleda se bo pred njihovimi očmi leta in leta neprestano odražalo vaše praktično življenje med stenami domače hiše. In zgled bodo otroci opazovali in presojali s strašno bistrovostjo in z neizprosno ostrino svojih mladih oči.

Stari Tobija ni imel več velikega imetja. Gospod ga je preskusil: v izgnanstvu je bil in slep. A imel je neko boljše bogastvo za svojega sina: čudovit zgled svoje kreposti in modrih opominov. — Tudi mi živimo v hudih časih: morda se vam ne bo posrečilo, da bi priskrbeli svojim otrokom udobno in lepo življenje, kakor si ga zanje zamišljate. Dobra božja previdnost bo skrbel, da jim vsakdanjega kruha, upamo, ne bo manjkalo. A z drugimi dobrotami, ki bi jim jih radi zagotovili, jih boste težko mogli zadovoljiti. Toda zemske dobrine nikoli ne spremene te solzne doline v raj veselja, tudi mogočnjakom in bogatinom ne; a laže kakor takih morete dati svojim otrokom in dedičem boljših dobrin: kruh in bogastvo vere, ozračje upanja in ljubezni, vzgojo za pogumno in vztrajno krščansko življenje. Tako bo vaše krščansko spolnjevanje očetovskih in materinskih dolžnosti otrokom dajalo rast in napredek pred Bogom in ljudmi, vam pa nudilo oporo. (Iz govora dne 19. marca 1941.)

Kristus v družini

Prvo mesto v svoji hiši dajte vedno Kristusu Odrašeniku, Kralju in Gospodu vaših družin. On je luč, ki jih razsvetljuje, plamen, ki jih greje in razveseljuje, vse-mogočni varuh, ki bo v njih ohranil mir in srečo. Ljubezen, ki vas družiti in na katero je Bog udaril pečat svojega zakramenta, bo ostala, kolikor bo ostala krščanska; ne bo oslabela ali celo zamrla, temveč se bo poglobljala in krepila, čim dalje boste skupaj živeli. Branite jo zoper vse, kar bi jo hotelo narediti pogansko. Joj, koliko krščenih ljudi se zna ljubiti samo še pogansko! (Iz govora dne 30. jul. 1941.)

Krščansko življenje v družini je junaštvo!

Zelo bi se motil, kdor bi verjel, da sta velikodušnost in junaštvo kreposti, ki ju najdemo kakor izredni cvetlici le na krvavih poljanah, v vojnih časih, ob polomih, v časih krvavega preganjanja in političnih ter družabnih prevratov. Tako junaštvo, taka velikodušnost, taka blesteča dejanja so očitna in vidna; toda razen teh klije in raste po samotnih dolinah in poljanah, po ulicah in sencah mest mnogo prav tako junaških dejanj, ki jih zastira vsakdanja enoličnost, ki pa tiho izvirajo iz prav tako

velikih in močnih duš — tihih posnemovalk najlepših del, kar jih svet občuduje.

Nič čudnega torej, če se skriva tudi v senci domačih sten družinsko junaštvo in če ima življenje krščanskega moža in krščanske žene tudi svoje skrito junaštvo: izredno junaštvo, kadar so razmere bridko žalostne — svet zanje često nič ne ve, in vsakdanje junaštvo žrtev, ki prihajajo druga za drugo in se ponavljajo uro za uro — junaštvo očeta, matere in obeh skupaj. (Iz govora dne 13. avg. 1941.)

Velike besede o krščanski materi

Zlasti žena, mati naj bi bila za družino vir veselja in miru, naj bi ju ohranjala in budila. Ali ne vzbuja ljubezni, ali ne veže in ne spaja očeta z otroki v ljubezni prav mati? Ali ne nosi mati v svojem srcu tako rekoč vse družine? Mati bedi nad njo, jo varuje, ščiti in brani. Mati poje pesem ob zibeli, mati se nasmiha otrokom, pa naj bodo cvetoči in živahni, ali pa objokani in bolni. Mati je prva učiteljica, ki kaže otrokom nebo, uči sinove in hčere poklekati pred sv. oltarji in jim navdihuje včasi najbolj vzvišene misli in sklepe. Dajte nam mater, ki — vzvišena — čuti v svojem srcu prav tako duhovno kakor naravno materinstvo, in gledali bomo v njej junakinjo družine, močno ženo, ki jo morete poveličevati s spevom v knjigi Pregovorov.

In še drugo hvalo naj izrečemo materi: hvalo junaštva v bolečini, saj je v šoli nesreč, bridkosti in bolečin mati često bolj neustrašena in bolj vdana kakor mož, zakaj ljubezen jo uči prenašati bolečino. (Iz govora dne 20. avg. 1941.)

Junaštvo krščanskih mož in žen — za visok cilj!

Ozirajte se z zaupanjem k visokemu cilju, ki ga ima junaštvo tiste življenjske poti, na katero ste stopili. Vedno je bilo res, da iz malega raste veliko in da je krepost cvet, ki okrona že doraslo steblo, katero je zalivalo neutrudno vsakdanje prizadevanje. To je vsakdanje junaštvo, junaštvo zvestobe navadnim in preprostim dolžnostim vsakdanjega življenja, junaštvo, ki oblikuje in prestvarja duše, jih dviga in utrjuje za dneve, ko bo Bog morda zahteval od njih izrednega junaštva. (Iz istega govora.)

Slovo

Ksaver Meško

Z dolgim, zamišljenim pogledom se je ozrl stari Andrej Koren po sobi. Pravkar je bil spremil iz hiše mlada dva in snahinega očeta, ki je bil prišel, natančen, skoraj skop mož, k predaji, in se je vrnil s počasnimi, nekako zastajajočimi koraki, kakor ne bi prav vedel, kam naj stopi, ali naj še gre v hišo ali ne.

Ustavil se je sredi sobe. Postal je tam s povešenimi rokami, z nekoliko sklonjeno glavo. Kakor zlat potok je plalo sonce, lijoče skozi odprto okno, čez njega, da so mu nekako zagoreli redki beli lasje in se mu je suho, sicer zdravo lice kljub pet in sedemdesetim letom pomladilo in se zadelo lepo.

Tako je stal sam sredi precej velike sobe — hlapec in dekla sta takoj po obedu odšla nekam po vasi, pastir je odšel k večernicam.

Počasi se je ozrl po sobi. Ko je pogledal proti oknu, je nehote zamežikal: zaščemela ga je žarka sončna svetloba — in ali oči niso bile nekoliko bolne od siloma zadržanih solz?

Skoraj začudil se je, da sije sonce tako lepo in veselo, ko se mu pa dom in soba in vse okrog njega zdi nekako neprijazno. Glej, res: saj ni več njegova soba, njegova lastnina — to in vse je izročil danes mladima! Zdaj je »stari«, preužitkar, človek, ki mu je v kratki uri zdrsnilo iz rok, kar je držal dolga leta tako krepko, skopuško skoraj... Ni miza tam v kotu več njegova, za katero je sedel toliko let na prvem mestu, govoril vedno prvo in zadnjo besedo, molil družini naprej in z molitvijo blagoslavljal jed, ki jo je prideval s pridnostjo in trpljenjem, z molitvijo se zahvaljeval, da jo sme in more uživati zdrav in krepak... Ni več njegova zelena peč, ki mu jo zdaj meri in boža oko, pri kateri je ob meglenih jesenskih in dolgih zimskih večerih posedal z otroki, jim, ko so bili še majhni in močne vere, pripovedoval zgodbe in pravljice, posedal s tujci in gosti, krošnjariji, ki so romali s svojim blagom od vasi do vasi in so najrajši prenočevali pri njem, največjem in najuglednejšem posestniku v vasi, dosti-

krat z berači, ki so ga radi prosili prenočišča in jim ga je rade volje dajal za božji lon. In jih je napeto poslušal, ko so bajali in pripovedovali, kako poteka življenje zunaj v svetu, kaj so videli, slišali in doživeli na svojih potovanjih. Veselje in pouk so mu bili taki večeri... In na veliki stenski uri so se mu ustavile oči in misli: »Ne bo dolgo in bo bila tudi meni zadnja. Starega se čutim, danes brž starejšega kot kdaj.«

Siloma se je iztrgal iz malodušne zamišljenosti, ki se ga je lotevala. Počasi, s težkimi koraki, težjimi kot včeraj in pred včerajšnjim, z bolj sklonjenim hrbtom kot še pred nekaj dnevi, je stopal proti stari javorovi mizi v kotu sobe. Ni sédel na svoje dosedanje mesto, odmaknil je od mize stol, na katerem je navadno sedela rajna žena, kadar je pač utegnila prisesti k mizi — večinoma je jedla kar v kuhinji, med delom, mimogrede. Previdno, nekako spoštljivo ga je obrisal s plosko roko, Ana ga je brisala s predpasnikom, preden je sedla ali ga je komu ponudila.

Utrujen, kakor po težkem delu, je sédel. In se je nenadoma domislil, kako je videl očeta nekaj dni pred smrtjo, da je prav tako utrujen sédel za mizo in zamišljeno, nekako izgubljeno strmel po sobi. Se je li poslavljaj? Dva dni zatem se je zvrnil nanj sod vina in ga je ubil, tega silno treznega moža. Tako je prevzel za njim domačijo in gospodarstvo on, dvajsetleten šele.

Ko je tako sedel, se je spomnil tudi nje, ki je sedevala na tem stolu, rajne žene Ane. Videl jo je v mislih, v nekakem privedu, kako je sedela tu mlada nevesta, nekaj dni po poroki. Sama sta bila v sobi, Anka je predla, on je obrezoval toporišče za sekiro. Oba sta bila nekam zamišljena,

Zoper požar zavarujte svoja poslopja vedno le za resnično vrednost pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani
Zato pogledajte, če je Vaše zavarovanje še primerno današnji vrednosti zavarovanih predmetov! Če ni, povišajte zavarovanje!

le zdaj in zdaj je padla kaka beseda. Kar je nepričakovano nehal drdrati in peti kolovrat in, ko jo je pogledal, je videl, kako Anka naslanja glavo na mizo in joka. Začudil se je, nekako preplašil se v mislih, češ: »Pa ji je tako hudo pri meni?« Pristopil je k nji, ji polahko dvignil glavo, jo zaskrbljen vprašal: »Anka, kaj pa ti je?« Zroč mu s solznimi očmi v njegove, je ihtela: »Od vsega sem se morala ločiti, vse zapustiti, mater, očeta in sestre.« Oddahnil si je, da ni kaj hujšega, ter se ji nasmešnil: »Glej, Anka, življenje je pač takšno: vsak čas se je treba od česa ločiti, kaj zapustiti.« Ko je pred tremi leti umrla, mu je tista dva dni, kar je ležala na odru in ko so jo nesli iz hiše, ves čas bolno kljuvalo v mislih in srcu: »Takšno je pač življenje, vsak čas se je treba od česa ločiti, kaj zapustiti.« Ločiti se je moral od nje, ločiti se mora zdaj od tega, za kar sta oba tako vestno skrbela, petdeset let skoraj — »je pač takšno življenje...«

Počasi je potegnil z roko čez čelo. Je li hotel izbrisati boleče spomine, ali so mu silile solze v oči?

»Posloviti se bo treba tudi od polja,« se je zdajci domislil, kakor bi mu bilo od nekdaj prišepetalo, ga z rahlim očitanjem spomnilo, kako je mogel polja pozabiti.

Sunkoma je vstal, nekako zaskrbljen, kakor bi bil nekaj zamudil, in je stopal proti vratom, snel klobuk s klina za vrati, se pokrtil, šel iz sobe. Stoječ na nekoliko vzvišenem podstenu pred hišo, je skrbno zaklenil vežna vrata in položil ključ med cvetlične lončke na oknu, kamor so ga navadno skrivali. Postal je pred pragom in z dolgim pogledom objel dvorišče, po katerem se je bahato sprehajal star petelin, nekaj kokoši si je skrbno iskalo hrane, nekaj se jih je ob gnojišču kopalo in ščeperilo v prahu. Nato se je obrnil na desno, počasi stopal ob hiši in zavil za vogal.

Za hišo se je v senci stare jablane spet ustavil, si ogledal drevje in z obžalovanjem, kakor skoraj vsak dan, pomislil, da bo slaba sadna letina. »Deževalo je, ko je ravno cvetelo, pa se je zaredil v cvetu črv. A da bi Bog le kruha dal, brez pijače bomo že nekako prebili. Za dom ga menda tako za silo bo, če le ne bo posebne nesreče — Bog nas jih varuj!«

Nekako pomirjen se je obrnil k polju, ki se je sprostil od hiše daleč gor proti

hribom, z gozdovi poraslim. Počasi je stopal po ozarah, gledal zdaj polje, zdaj lastovke, ki so s silno naglico poletavale nad njim, črtajoč po zraku črne črte, velike kroge. V višini je drobil svoje pesmi škrjanček, naših polj veseli pevec. Ker ni bilo vetra, je stalo vse bilje mirno, svečano in pobožno, kakor kadar stopa sam Gospod čez polje in blagoslavlja zeleneče in rodeče žito.

Včasih je postal, se sklonil, nežno kakor deklica svoje rože prijel šop bilk, jih ljubeče ogledoval, jim zadovoljno pokimal. Že je odevetelo, skrivnostno se je porajalo seme v klasju — »varuj ga Bog, da srečno dozori,« je pobožno molil v mislih.

Stopal je dalje, premišljal, kako je na teh njivah delal in trpel sedemdeset let v lepem in slabem vremenu, dostikrat že ob vzbujajoči se zori in v temno noč, zlasti v prvih letih, ko se je bal, da bi bil slabši gospodar kot rajni oče in bi posestvo začelo pod njegovim gospodarstvom pešati. Z leti je tako zrastel z zemljo, da se mu je zdela skoraj tako njegova kakor Anka in jo je imel skoraj tako rad kakor ženo. A glej, kakor ga je zapustila ta in se je moral ločiti od nje, tako ga zapušča zdaj zemlja. Pač bo še hodil po nji, ako Bog da, še jo obdeloval, a tako vsa njegova ne bo več kakor doslej.

Stopal je po ozarah dalje in dalje, vse svoje — do danes njegovo! — je hotel videti, pregledati s pogledi in v mislih še zahvaliti, blagosloviti.

Na koncu posestva se je ustavil — zorana je bila tam njiva, rjava, sejalca in seme čakajoča. Stopil je nanjo, šel po grudah, ki so se mu pod nogami drobile, kakor bi mu nameravale narediti pot zločnejšo, ko je pa stopal po njih tolikokrat s težkim korakom sključen nad plug, z močno roko držeč plužnice, da se je lemež rezoval globoko v zemljo in so se v naglici valile v stran, kakor bi se hotele umakniti neusmiljenemu rezilu. A danes, glej, stopa čeznje v miru, dober prijatelj.

Ustavil se je sredi njive, ozrl se na vse strani, tako počasi in tehtajoče kakor poprej v sobi doma, in je nagnil glavo nekoliko proti gozdu na hribu ob njivi, kakor bi skušal razumeti, kaj mu poje tam kos, najneugnanejši vseh pevcev, ki mu je pel tolikokrat, ko so v padajočem mraku utihnili in pospali že vsi drugi pevci.

Pobožno, kakor kadar je v nedeljo stopil v cerkev — še pokropil bi se, če bi imel blagoslovljeno vodo — se je odkril, si počasi pogladil lase s čela in v tihi molitvi kakor pri veliki maši govoril:

»Mnogo si zahtevala od mene, o zemlja, mnogo truda in potu, vendar si mi bila dobra: dajala si življenje meni in mojim — zahvaljena bodi! Dajaj živež tudi mladim, da ne bo pomanjkanja in gladu v Korenovi hiši. Bog te blagoslovi!«

Dvignil je nekoliko glavo, pomežiknil proti soncu, ki je viselo že nizko nad daljnimi gorami: »Grela si me dostikrat, sonce božje, hudo me peklo marsikdaj, ko sem delal in se trudil na teh njivah. Vendar si mi bilo dobro: dajalo si rast posevkom, zorilo si seme — zahvaljeno bodi! Sij tudi mojim mladim, zori jim vsakdanji kruh, dar božji.«

Više je dvignil glavo, pogledal gor proti nebu: »In ti, Oče nebeški, si blagoslavljal

moje delo, dajal si soncu sijati in nebu deževati, pošiljal si veter in dajal mirno vreme. In če si poslal kdaj točo, si mi dal tudi moč, da nisem obupal, ampak sem šel po prvi žalosti z novo močjo na delo. Zahvaljen za vse, dobri Bog! Pomagaj še mojim mladim, blagoslavljal jih, kakor si blagoslavljal mene in moje delo, blagoslavljal jim dom, polja, njih delo... In kadar me pokličeš, glej, svoje delo sem dokončal, kolikor sem s svojimi slabimi močmi mogel — bodi mi tudi v večnosti dober in milostljiv...«

Tako je stal z odkrito glavo, z vdanimi očmi in zahajajoče sonce mu je oblivalo sive lase in resno, a mirno obličje z zlatimi žarki. Počasi je nagibal glavo na stran, čelo nabral v gube, oči nekoliko priprl, kakor bi napeto poslušal, pričakujoč odgovor iz večnosti...

Kos v gozdu je za trenutek prenehal, kakor bi tudi on prisluhnil daljni, skrivnostni pesmi...

Karel Jakob: Na vasi.

Dobro za mlade ljudi, ki se v šoli kaj prida zučijo

Jakob Šolar

Pred sto leti smo Slovenci dobili knjigo, ki je bila za našo izobrazbo tako imenitna, da nam mora biti še danes ljuba in draga, čeprav je seveda zaradi spremenjenih razmer v njej marsikaj zastarelega in nerabnega. Knjigo je napisal tedanji župnik v Vuzenici, kasnejši lavantinski škof Anton Martin Slomšek. Namenjena je bila preprostim slovenskim otrokom v nedeljski šoli, kakor kaže naslov *Blaže ino Nežica v nedeljski šoli*. Nedeljske šole se bodo starejši ljudje še spomnili, mlademu rodu, ki je že ves moral skozi obvezno šolo, je seveda to močno neznana ustanova. Zato pa lahko tudi koj ugotovimo velik razloček med današnjo obvezno in tedanjo nedeljsko šolo: danes večinoma prisiljeno delo, zato brez pravega veselja in zanimanja — tedaj ukaželjnost, pridnost, zanimanje, radovednost in veselje. Tak nekako je tudi razloček med to Slomškovo učno knjigo in med današnjimi šolskimi knjigami. *Blaže ino Nežica* je pomenila dolga leta bogat vir izobrazbe našim ljudem, bila je tako izvrstna učna knjiga, da so jo občudovali tudi Nemci kot odlično in metodično napredno knjigo. Pomudimo se torej ob stoletnici pri tej slavni knjigi in jo spoštljivo prelistajmo!

Prva vrlina Slomškove učne knjige je nenavadna veselost in ozka zveza z vsakdanjim življenjem. Pisec se je dobro zavedal, da mora napraviti izobraževanje mikavno in prijetno, če hoče, da se ga bo kdo lotil; v tem pogledu je imel pred seboj vse drugače težko nalogo, kakor jo imajo danes pisci šolskih knjig, ko po takem branju mora segati vsakdo pri obveznem šolskem pouku. Zato nam je po sto letih knjiga v metodičnem pogledu lahko kar za zgled živosti, uporabnosti in vedrosti.

Slomšek je dobro vedel, kako radi otroci poslušajo povesti in zgodbe. Zato je ves šolski pouk zavil v povest in jo prepletel s samimi živimi dogodki iz kraja ali okolice. Tako nam je s svojo učno knjigo napisal nekako vzgojno povest, saj nam slika življenje Mlinaričevega Blažeta in sestre Nežice od šolske dobe pa tja do ženitve in

možitve; res da pošolsko dobo samo nakuže, a vendar toliko, da te usoda teh dveh otrok zanima od prvega začetka, ko ti ju predstavi v prvem in drugem poglavju, pa tja do konca. Kako ga je pri sestavi take knjige vodil okus časa, nam sam zelo jasno pove v uvodnem pismu: »Pri setvi mora sonce sijati, da se dá lepo orati; tudi pri nauku bodi vesel, dobre volje, kar je prav. Povedal sem ti torej mnogotero za smeh... Naj tudi setev pohleven dežek pomoči, se bo hitro ozelenila. Rodoviten dež na razložen nauk so solze iz ginjenega srca.« Oboje je Slomšek v obilni meri dosegel v svoji knjigi: veselje je gojil zlasti s pesmijo, srca pa je mečil mladini zlasti z ganljivimi zgodbami. Pri vsaki uri zna najti kaj novega, da podžiga zanimanje, daje pogum in veselje do dela, kaže potrebo in korist šole. Že v naslovih njegovih poglavij se kaže nekakšna vzgojna enota ure, ta prepleta vse, kar se tisto nedeljo v šoli obravnava, naj bo učitelj pri pisanju, računanju, nemščini ali pa kaplan pri vzgoji. Ni čuda, če potem tako živo zapiše: »Vsa šola je bila eno samo oko na tablo pa eno uho na gospoda. Prvošolci so bili prav dobre volje.«

Knjiga obsega 52 poglavij, torej za vsak teden v letu po eno, a prvi dve sta uvodni in šele uvajata v šolo z zgodbo o Blažetu in Nežici doma, zadnjih osem pa v pismih sporoča nadaljnjo usodo teh dveh otrok po šoli, da pokaže, koliko koristi jima je prinesla dobra šolska izobrazba in vzgoja. Pouk se začne z novembrom in se zaključi na »šent mihalsko« nedeljo s slovesnim spraševanjem g. dekana vpričo staršev in z razdelitvijo daril. Slomšek spremlja leto po praznikih, domačih navadah in delu ter sproti kaže na njih lepoto in pomen, na razvade in napake med ljudmi. Govori nam o božičnih navadah; o novem letu se selijo posli, zato uporabi priložnost in pošlje dvoje šolarjev služit ter ob tej priložnosti govori o poslih, kako se je treba vesti vpričo Boga, vpričo gospo-ske, vpričo svojega stanu in kako se v družbi počteno govori (VIII. ura). Mraz

je, zato enota ure: Huda zima, da drevje poka (IX); pouči otroke, kaj je treba storiti, kadar kdo zmrzne. Za predpust daje nauke za dobro voljo (X) in razlaga pustne šege in krive vere s sklepnim akordom: kratek pust, pa veliko ust (XI). O postu se vrstijo nauki drugačne vsebine, a zmeraj kako zvezani s poukom. Kaplan pride v šolo in vidi, kako pišejo, pa naveže: »Po vsi pravici čedno pišete; pa vam povem, da bi ne bilo prav, lepo pisati, pri domačiji pa vse nesnažno imeti in če bi dekleta rajši za pero prijele kakor za metlo. Danes bom posebno dekletom eno povedal.« Sledijo nauki o domači snažnosti (XII). Prihodnjo nedeljo je učitelj bolan; nadomešča ga kaplan in zaključi uro takole: »Zdaj bi se vam spodobilo iti bolnega gospoda obiskat, ko so vam toliko dobri; pa bi se vas lahko ustrašili, tudi bi vsi prostora v njegovih sobi ne imeli. Le nekoliko, troje ali četvero vas naj po opravili v imenu vseh gre, da jim voščite spet ljubo zdravje.« Potem poučuje, kako se bolniki obiskujejo (XIII). Ali ni to preplemenita poteza, ki bi je danes zaman iskal v šoli? Ob računski nalogi dobi priložnost, da svari pred nevarnostjo ognja, pouči, kako ravnati, kadar gori, in opozori na bratovščino sv. Florijana, nekakšno zavarovalnico (XIV). Ko se začenja prekopavanje vinogradov, opozori, kako se za zdravje skrbi (XV), drugič pride kaplan v šolo naravnost od previdevanja in pove, kako mu je žena v rokah umrla zaradi napačnih zdravil, ki jih je kupila od Mažarja; zato pouči otroke, kaj je treba storiti, če je v hiši bolnik (XVI), prihodnjo nedeljo pa učitelj razlaga o domačih zdravilih (XVII); še danes ljudje mnogo teh zdravil in navodil poznajo. Danes ginejo bezgovi grmovi iz vasi, a Slomšek jih je visoko cenil: »Pred bezgom, ki blizu vsakega stanu raste, se odkrij; žlahtna reč je njega cvetje pa tudi njega grozdje. Bezgovega in lipo-vega cvetja, sleza, kumne, brinja itd. vsaka pridna gospodinja pripravljenega ima.« Nauk o denarnih vrednotah, utežih, dolžinskih, votlih in časovnih merah zaključuje takole: »Ali pa tudi tisto uro poznate, ki jo povsod s sabo imate, da vam kaže nagli tek vašega življenja? Katera ura je to?« Potem govori o človeškem telesu in človeški duši (XVIII in XIX). Tako zaključuje z XX. uro prvo polovico pouka z

BLASBE

INO

NESBIZA

V
NEDELSKI ŠOLI.

UZHITELAM INO UZHENZAM SA
POKUSHNO SPISAL

ANTON SLOMŠEK,

VOSENŠKI FAJNOŠTER.

V ZELI 1842.

NA PRODAJ V NEMŠKIH ŠOLAH.

Naslovna stran Slomškove knjige.

velikonočnimi prazniki. Ker se bliža poletna doba, svari pred zapravljanjem po semnjih in žeganjih (cerkvanjih) in po božjih potih, češ kjer ima Bog en oltar, ima peklenšček dva.

Kako si je Slomšek prizadeval, da vso uro strne v celoto, nam kaže XXI. poglavje. Učitelj začne z zgodbo, kako cigan nablazi lahkovernega Belka, da v starem gradu denarji cvetijo; v tej zgodbi jih zanima, koliko je cigan izvil od Belka in kolikšna je njegova izguba. Od tod prehaja na računanje z ulomki. Ob koncu pa kaplan naveže: »Naj bi v starem gradu denarji ležali, že zdavnaj bi jih bili izkopali. V zemlji so denarji povsod; pa jih mora drugače saditi. Poglejte skoz okno, kako lepo cvetijo.« Pokazal jim je sadni vrt. »Vsako rodovito drevo je gotov denar, ki iz zemlje cveti.« Nato govori o sadje-reji, gotovo izmed najljubših in najprisrčnejših ur v knjigi; sadjereja je bila Slom-

šku pač posebej pri srcu, kakor nam pričajo tudi drugi njegovi spisi. Drugič se kaplan prismeje v šolo in pové smešno zgodbo s ceste, na to pa naveže nauk o prometnih predpisih in navodilih (XXII). Dražba v sosesčini dá povod za pouk o pametnem gospodarstvu, posebej o knjigovodstvu (XXIII). Hkrati je učna enota »ljubo doma, kdor ga ima« lep uvod v zemljepis, ta pa v učenje tujih jezikov; tako začne v XXIV. uri z nemščino. Sončni mrk v preteklem tednu napelje pogovor na »nebeške luči« in »nebeške prikazni« (XXV in XXVI). Tako se vrsté nauki za najrazličnejše priložnosti in o najrazličnejših panogah življenja: o lepi nedelji, o skrbi za živali, cepljenju koz, o strahovih, o hudi uri in strelji, toči in vražarstvu, o vojaški službi in tihotapstvu, o strupenih gobah, o pokvarjeni jedi, nečisti posodi in nevarnosti zastrupitve, o ravnanju z orožjem, o štirih »elementih« (zraku, zemlji, ognju in vodi), o cesarskih oblasteh in pravicah, o steklini itd. V knjigi je torej dobil otrok tedanjih dni mnogo več, kakor dobi dandanašnji v šoli. Ne mislim tu na izčrpnost obdelave, marveč na vsestransko obsežnost snovi in pobude. Kako malo ali nič nam šola danes skrbi za vzgojo dobrih poslov, za pouk o prometu, o gospodarstvu, upravi, o lepem vedenju itd. itd. In vendar bi bil tak pouk danes mnogo potrebnejši kakor v Slomškovem času, ko je bil preprost človek tako Bogu za hrbtom in daleč od današnje silnosti, ko življenje vsakogar grabi in tira v sredo dogodkov. Knjiga s Slomškovo razsežnostjo in današnjim razmeram primerno obdelana — da ne govorim o Slomškovi ljubeznivosti in zanimivosti — bi ljudem danes prav tako dobro došla in bi jim bila enako koristna kakor tedaj. Dobiti bi morali nekaj priročnik za mladega človeka, ki zapusti ljudsko šolo, da si v teku naslednjih let sam izobrazbo in vzgojo dopolnjuje.

Kako je znal Slomšek živo zbuditi pozornost v razredu, nam kaže primer s pravopisom (XXXVI): »Moj brat mi je iz Lipoglava pisal. Kdo vas to pismo bere?« vprašajo gospod učitelj ter Lukeju pismo podajo, naj bi ga bral. Dolgo se je silil pa težko iztišči te besede: Maj lubbrat, ti vajš da mam malo semle, rat be kupu 3 koze, če bi mi ti pomaga, naj te lebo nabrusim, slišal si moja nezrečo doberniku

bob mi je gravo zdrolu... srov bodi toj brad Jur. — »Ste zastopili pismo? Tudi jaz komaj. Nikoli ni v šoli bil, jaz sem ga svoje dni brati naučil, pisati se je sam lotil; ni mu torej zameriti. Vam bi pa grdo bilo, se ne bolje zučiti.« Včasih se nam zdi, kakor bi brali kak smešen popis šole, ko na primer razlaga zaimke (XXXII): »Kovač ima klešče, da mu ni treba v ogenj segati; poglavitniki pa svoje namestnike, da namesto njih storijo: tako pregovor veli. Poglejte, rečejo gospod učitelj, celo poglavne besede (= samostalniki) imajo svoje namestnice (= zaimke); one namesto reči in ljudi stojijo. Danes jih bomo spoznavali.« Računske naloge so po vrsti vse vzete iz kmetškega gospodarstva in gospodinjstva po letnem času in delu iz različnih resničnih dogodkov v kraju ali okolici, da so vsi učenci morali imeti občutek žive koristi, če se tega učé. Knjiga je dokaz, kako iznajdljiv in samostojen bi moral biti vsak učitelj pri šolskem delu, da bi znal vsako priložnost izkoristiti in prav uporabiti, da bi morala biti splošno veljavna knjiga pač neko vodilo, a učitelj bi moral izhajati iz krajevnih razmer, gospodarskih, socialnih, miselnih in čustvenih. Slomšek nam je dal prelep zgled, kakšna mora biti dobra šola s strnjanim poukom. Velika vrlina njegove vzgoje je čudovita enotnost s središčem v krščanskih resnicah; enaka vrlina je spretno vključevanje vsega znanja v praktično vzgojno koristnost, tako da otrok nikoli nima vtisa, da je s svojim šolanjem zašel v neko življenjsko praznino, ki naj izpolni leto. Vsega tega danes tako močno pogrešamo po šolah, da bi morali zmeraj znova z Blažetom ino Nežico v Slomškovo šolo.

Ko takole listaš po častitljivi knjigi, te obide tudi otožnost. Iz porumenelih listov starine ti oživi čas z neštejimi plemenitimi in lepimi potezami, ki jih danes prereditko srečaš med ljudmi. Knjiga je otrok svojega časa in polna zanimivih podatkov za poznanje takratne dobe. Če hočeš razumeti mišljenje in vedenje ljudi v Ciglerjevi povesti Sreča v nesreči, moraš brati Slomškovo knjigo in spoznal boš tedanji socialni nazor, tedanje domače navade, tedanji način življenja itd. S te strani nam je knjiga dragocen kulturni spomenik za poznanje dobe pred znamenitim letom 1848.

Pisana je v preljubeznivo domačem jeziku, kakršnega je mogel pisati le mož, ki je svoj materin jezik tako čislal kakor škof Slomšek. Saj je prav v tej knjigi položil v usta umirajočemu Mlinariću: »Ni človeku slajšega kakor materin jezik. Dete sem po slovenje ateja ino mamu klical; po slovenje tudi svojo dušo Očetu nebeškemu izročiti želim.« Pogosto zaduha iz

knjige spomin na lastno mladost in dom, zato ni čuda, če je v knjigi toliko prisrčnosti in topline. Stvarno je mnogo pobledelega, nerabnega, drugačnega, naj že bo v pouku ali vzgoji, toda duh, ki je knjigo rodil, je še ves mlad in sodoben. Da bi nam zraslo veliko tako odličnih učiteljev in vzgojiteljev, more biti naša edina želja ob stoletnici imenitne knjige.

Aleksander Manzoni

Dr. Joža Lovrenčič

Iz bogate italijanske književnosti imamo že marsikaj prevedenega. V svojem jeziku zdaj lahko občudujemo Dantejevo Božansko komedijo v Debevčevem prevodu, Gradnik nam je poslovenil dolgo vrsto italijanskih pesnikov, ob katerih spoznamo razvoj italijanske lirike od začetka do naših dni, na naših odrih smo videli že marsikatero italijansko dramo in komedijo; tudi najpomembnejše predstavnike italijanskega pripovedništva moremo že brati v slovenščini. Tako tudi Manzonijev roman »Zaročenca« — *I promessi sposi*, ki je vrh in mejnik v razvoju italijanske književnosti.

Kakor moremo mi pokazati svojo književnost z narodno pesmijo, ki opeva bajeslovne, legendarne in junaške motive srednjega veka tja noter v deseto stoletje, prav tako se je začela v tej dobi italijanska književnost z nabožnimi in viteškimi motivi, iz katerih je prešla v dobi humanizma in renesanse v vrhove, ki jih predstavljajo s svojimi deli Dante, Petrarca, Boccaccio, Ariosto, Aretino, Torquato Tasso, nakar srečujemo klasicistične in baročne predstavnike, ki so uspevali ob naklonjenosti najrazličnejših dvorov in niso imeli smisla za preprosto ljudstvo in njegovo resnično življenje.

Duh francoske revolucije z geslom svobode, enakosti in bratstva je zajel tudi Italijo, kjer se je začelo tedaj prvo gibanje za zedinjenje, kar je odmevalo prav tako v književnosti, o čemer nam pričajo Monti, Pindemonte, Foscolo, Cuoco, Leopardi in zlasti Manzoni, ki so utrlji nova pota in se približali ljudstvu.

Italijan je ponosen na svojega Dante-

ja in še na sto in sto drugih, a z vsem svojim južnim srcem je vzljubil Manzoniya in nemara ni človeka v Italiji, ki ne bi bral njegovega romana, ki je v končni pisateljevi ureditvi izšel leta 1840.

Ob tej pomembni stoletnici se spominimo tudi mi slavnega pisatelja in se seznamimo z njegovim življenjepisom in delom!

Aleksander Manzoni se je rodil 7. marca 1785 v Milanu. Oče Peter je bil plemenitaš, poročen z Julijo Beccaria, hčerjo slovitiga pisca knjige o zločinah in kaznih, ki pomeni pravo prenovo kazenskega prava. Mladi Sandro pa svojih otroških in deških ter mladeniških let prav za prav ni preživel v očetovi hiši. Mati, kakih dvajset let mlajša kot oče, se z možem ni prav razumela. Zato se je po desetih letih zakona 1792 ločila in poslej živela v Parizu z grofom G. C. Imbonatijem. Sin, ki so ga dali takoj po rojstvu na kmete v Caleoto pri Leccu dojlji, je bil potem od svojega šestega do enajstega leta gojenec zavoda, katerega so vodili redovniki somaski, ki so v teh krajih nastali in imeli tedaj v Italiji v rokah vzgojo mladine. Iz zavoda Merate v Brianzi je odšel nato za dve leti v zavod sv. Antona istega reda v Lugano, kjer ga je učil tudi pater Francesco Soave, tedaj znan pisatelj, čigar »Podučne povesti« je

Vse svoje zavarovalne zadeve zaupajte vedno le naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

Osrednja pisarna v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19, zastopniki po vseh župnijah in občinah.

Slovenec prevedel in izdal že 1851 v Gorici pri Paternolliju naš znani učenjak Štefan Kociančič. V teh dveh letih se je v mladem Manzoni začelo vzbujati pod Soavejevim vplivom zanimanje za književnost in tedaj so nemara ob prvem Napoleonomem pohodu v Italijo tudi v Luganu začutili dih novih idej, ki so omamile tudi študentovo glavo. Kakor je bil dotlej vzoren v vedenju in učenju, da so ga vsi ljubili, je tedaj postal — revolucionar: zavedno je pisal besedi papež in cesar z malo, v obleki pa je pokazal svoje mišljenje s tem, da si je odrezal škrice pri fraku... Iz Lugana je prišel v Milan, kjer je nadaljeval svoje študije v plemiškem zavodu, ki so ga vodili barnabiti. Tačas je nekega dne videl na ulici pesnika Vinc. Montija, ki se je bil navdušil za francoske revolucionarne ideje. Njegove pesmi je poznal, jih znal tudi na pamet ter posnemal. Že v Luganu je pisal prve verze, v Milanu pa se je osvobodil vseh predpisanih pesniških navodil in začel ubirati svojo pot, o čemer govori njegova pesnitev iz teh dni »Zmagoslavje svobode« in nekateri soneti, med katerimi sta zlasti zanimiva »Lastni portret« in »Muzi«.

Tudi zgodovinske dogodke je doživel tačas: v zavodskem počitniškem domu v Castelazzo dei Barzi je 1798 videl, kako so Avstrijci in Rusi podili Francoze — torej boj tujcev na italijanskih tleh, kar je tudi vodilna misel v njegovih poznejših dramah. In še nekaj je doživel. Po Marengu je bil 1800 v milanskem gledališču Skala (Scala) in tedaj je videl Napoleona in ujel njegov pogled...

Leta 1801 je dal zavodskemu življenju slovo, vendar je ostal v Milanu, študiral dalje ter si po svoji volji iskal in izbiral družbo, občujoč tudi z Vincencem Couco, ki se je tedaj vrnil iz Pariza, in se navdušil ob njem za zgodovinske snovi. O počitnicah se je vedno mudil na očetovem posestvu v Caleotu, kamor je povabil tudi Montija, da bi v njem Adda dobila svojega pevca.

Od oktobra 1803 do septembra 1804 je bil v Benetkah, kjer se je razsipno predal življenju, pisal svoje satire »Sermoni«, v katerih biča književne in družabne prilike po Horacijevem vzorcu, mislil na pesnitev o ustanovitvi tega lagunskega mesta, ki se ga pozneje spominja tudi v tragediji Il Conte di Carmagnola.

Vrnivši se v Milan, ni ostal dolgo v rodnem mestu. Odšel je k materi, ki je ostala po Imbonatijevi smrti sama, v Pariz, kjer je preživel pet let (1805—1810). Ob svojem prihodu je spesnil v prostih verzih v tolažbo materi in spomin umrlemu »Ob smrti Karla Imbonatija«. Čeprav je Manzoni že tačas hodil svojo svobodno pot, vendar je v to pesem položil veliko npravstvenih nauk, ki jih imenujejo »Manzonijeve zapovedi«. Takšne so:

Čutiti moraš in premišljevat: z malim bodi zadovoljen, s cilja ne odmikaj nikdar oči, ohrani roko čisto in duha, s posvetnimi stvarmi se ukvarjaj le toliko, kolikor je potrebno, da skrbi ne delajo; ne daj nikdar se usužnjiti in s podleži ne barantaj, nikdar Resnice svete ne izdajaj in zavračaj besedo, ki veliča zlo in smeši čednost.

Dvajset let je tedaj imel in še ni bil ustaljen, a vendar, kako zrelost mišljenja pričajo že ta navodila!

V pariški družbi je občeval zlasti z znanstvenikom Klavdijem Faurielom, bral Chateaubrianda, potoval trikrat v Italijo, drugič ob očetovi smrti 1807 in tretjič istega leta v septembru. To pot se je mudil tri mesece v rodni zemlji in se protestantsko poročil s sedemnajstletno švicarsko protestantko Henriko Blondel, s katero se je junija 1808 vrnil v Pariz. Mlada žena je bila strogo versko vzgojena in ji pariško življenje ni ugajalo. Ko se je rodila prva hčerka Julija, je mlada mati želela, da bi bila družina enotna v veri. Zato se je dala poučevati v katoliškem nauku ter potem prestopila v katoliško Cerkev, narkar sta z možem obnovila poroko po katoliškem obredu. Vse to je tako prevzelo Manzoni, da se je poslej s poglobljeno ljubeznijo in z vso odločnostjo oklenil vere mladih let ter ji ostal zvest v svojem družinskem in javnem življenju; izpovedoval jo je v vseh svojih spisih, po katerih je postal glasnik katoličanstva.

Ko se je vrnil za stalno v Italijo, je živel večinoma v Milanu, a tudi v svoji vili v Brusugliju. Nič več ni iskal Montija ne Foscola, v svoji številni družini — devedtero otrok je imel — in ob svojem delu je bil srečen in zadovoljen.

Prvo delo versko čutečega, umirjenega srca so bile »Svete himne«. Dvanajst jih

je imel v načrtu, da bi v njih proslavil ob cerkvenih praznikih skrivnost vere in odrešenja, a jih je spisal samo pet: Vstajenje (1812), Ime Marijino (1813), Božič (1814), Trpljenje (1815) in Binkošti (1822). Nič več ni v njih staroveškega bajeslovja, samo krščanstvo pojo in kažejo njegov odrešilni vpliv v življenju posameznikov in človeštva.

Od pesmi je prešel k dramam. Spisal je dve tragediji: »Grof Carmagnola« in »Adelchi«. Prva je zajeta iz življenja slavnega lombardskega vodje (1390—1432), ki je prešel od Viscontijev k Benečanom in vodil njihovo vojsko proti svojim prvim gospodom, bil nato obdolžen izdaje in obsojen na smrt. Idejno je ob svojem junaku zajel svoj čas, da bi pokazal svojim nesložnim rojakom kvarnost bratomornih bojev in jih spodbudil k složnemu delu za zedinjenje. S to tragedijo doma ni uspel. Obsojali so jo — morda zaradi tega, ker je v njej prelomil z dotedanjo teorijo, ko je zavrzel enotnost časa in kraja v drami — a zadoščenje je vendar dobil: sam Goethe se je zanjo navdušil in mu čestital.

Čeprav je »Grof Carmagnola« dober, je vendar »Adelchi« močnejši. Ta tragedija je zajeta iz bojev med Langobardi in Franki pod Karlom Velikim. Ob Adelhiju, sinu langobardskega kralja Deziderija, je zlasti sijajno podana njegova sestra Ermengarda, ki je bila poročena s Karlom Velikim, a je potem zavržena živela v samostanu v Brescii in kljub vsemu ni mogla pozabiti nanj. Pretresljiv je prizor pred njeno smrtjo, s katero mora zadostiti za krivdo vseh svojih. Trdijo, da je Ermengarda eden izmed najvzvišenejših ženskih likov v književnosti.

Ob »Adelchiju« je mislil tudi še na tretjo dramo iz socialnega življenja v starem Rimu, a preko načrta, ki je ohranjen, ni prišel. Bil bi to »Špartak« (Spartaco), sloviti organizator gladiatorjev, s katerimi je strahoval Rim.

Kako je Manzoni katoliško čutil, nam kaže tudi njegova razprava »Opombe o katoliški morali«. Tedaj je bil izdal ženevski zgodovinar De Sismondi knjigo »Zgodovina italijanskih republik srednjega veka« in trdil, da je bila morala katoliške Cerkve vzrok sprijenosti v Italiji. Proti tej trditvi je nastopil Manzoni in jo z vso odločnostjo zavrnil, ugotavljajoč, da je katoliška mo-

Aleksander Manzoni.

rala sveta in v vseh pogledih utemeljena in da izvira vsa pokvarjenost iz tega, ker se ljudje ne ravnaajo po njej ali pa je ne poznajo ali ker jo napačno tolmačijo; zoper njo ni mogoč dokaz, ki bi držal. V svojih izvajanjih je goreči »konvertit« ne le pobil Sismondijevo trditev, temveč podal, poznavajoč evangelije, cerkvene očete in dela italijanskih in francoskih starih in sodobnih bogoslovcev, obsežen in temeljit zagovor (apologijo) moralnih nauk katoliške Cerkve.

Iz te razprave diha že vsa duhovna ubranost in zbranost, iz katere je vzrastel velpomembni roman »Zaročenca«, ki ga je začel pisati v Brusugliju 24. aprila 1821. Malo prej je ob izbruhu revolucije v Milanu in Torinu zapel pesem »Marec 1821«, posvečeno nemškemu pesniku Körnerju, ki je padel za svojo domovino, kakor bodo padli tudi Italijani za svobodo svoje, ker je Bog dal vsakemu narodu domovino in mu jo zagotovil. Istega leta 18. julija ga je do dna srca pretresla vest — štiri mesece je potrebovala, da je prišla v Gazzetti di Milano z dne 16. VII. v Brusuglio! — o Napoleonovi smrti na otoku Svete Helene. Spomnil se je, kako sta se z očmi srečala v milanski Skali, in iz srca mu je privrela veličastna pesem, oda, vredna največjega moža stoletja — »Peti maj«, ki bo živela

in slovela, dokler bo živel spomin Napoleona.

Medtem je v dveh letih dokončal 14. septembra 1823 roman o zaročencih (Gli sposi promessi), a ga ni dal še v tisk. Pilil in popravljaj ga je vsebinsko in jezikovno, nakar ga je šele izdal v treh zvezkih v Milanu 1825—1827 pod končnim naslovom »I promessi sposi«.

Naslednje desetletje je doživel v družini udarec za udarcem: 1833 mu je umrla žena, potem tri hčere in še druga žena, Tereza Borri, vdova kneza Decija Stampa, s katero se je bil 1837 poročil. Pisma iz te dobe nam kažejo, kako je vdan v božjo voljo prenašal vse gorje.

Obenem z dokončno redakcijo Zaročencev leta 1840 je izdal »Zgodovino Sramotnega stebra«, po kateri je občinstvo prav tako hlastno segalo kakor po romanu, a je bilo razočarano, ker je bil spis — zgodovinska razprava. Zadnja njegova dela so razprava o pisateljski zamisli, pisma o jezikovnih vprašanjih, v katerih se zavzema za florentinščino, ter razprava o romantiki in zgodovinskem romanu z obsodbo leposlovnega dela kot ponesrečenega, ako je v njem pomešana zgodovina s fantastičnimi izmišljotinami, in še zgodovinska razprava o francoski in italijanski revoluciji.

V letih, ko je šlo za zedinjenje, je občeval s Cavourjem in Garibaldiem, postal tudi senator, sprejemal v svoji hiši najpomembnejše predstavnike tedanje italijanske književnosti in se še vedno zanimal za jezik, umetnost, vero, modroslovje in zgodovino ter bil osebnost, o kateri so vsi govorili in želeli ob vsakem velikem vprašanju slišati njegovo mnenje.

Ko je šel 85letni mož nekega dne v cerkev sv. Fidela blizu stolnice, se je spotaknil in tako nesrečno padel, da si je ranil glavo. Udarec je bil tako hud, da se mu je omračil dotlej še sveži in bistri um in je zadnje tri mesece svojega življenja ležal. Umrl je v Milanu 22. maja 1873.

*

Zdaj, ko sem vam očrtal v poglavitnih potezah Manzonijevo življenje in delo, ste radovedni, kakšen je roman, ki je ustvaril njegovo svetovno slavo. Poslušajte zgodbo, ki jo povem prav na kratko:

Ob južnem rokavu Komskega jezera je v Alpskem predgorju vas, kjer je pasel svoje

ovčice župnik don Abbondio. Proti večeru v novembru 1628 se je vračal z brevirjem v roki s sprehoda in opazil pred vasjo na mostu dva plačanca grofa don Rodriga, ki je strahoval vso okolico svojega gradu. Župnik se je ustrašil in ugrabil, kaj naj bi iskala, a je še prehitro izvedel, da čakata nanj. Kratko in odločno sta mu povedala, da ne sme poročiti oklicanega para Renca Tramaglino in Lucije Mondella. Župnik se izvija, a se končno le ukloni z obljubo, da ugodí grofovi želji. Ves nesrečen pride domov in skuša pred kuharico Perpetuo zakriti svojo zaskrbljenost, a se mu ne posreči... Drugo jutro pride k njemu Renco, da bi izvedel, ob kateri uri bo poroka, za katero je že vse pripravljeno. Župnik je v zadregi, izgovarja se z zadržki, dokler ne mine Renca potrpežljivost, nakar se le nekako zmenita, da bi se poroka vršila čez 14 dni. Odhajajočega Renca Perpetua pomiluje in mu namigne, kaj je vzrok župnikovega zadrževanja. Fant gre jezen spet k župniku in pritiska nanj, dokler ne izve, da je Rodrigo tisti mogočnejši, ki bi rad preprečil poroko.

Ko se vrne Renco na nevestin dom, odslovi svate z izgovorom, da je župnik prehlajen in ne more poročati, nato pa pove nevesti in materi Agnezi, kaj je v župnišču izvedel. Po dolgem posvetovanju posluša Renco navsvet matere Neže in gre v bližnji kraj Lecco k odvetniku Zmešnjavi, ki je sicer stalen gost Rodrigov pri pojedinah. Rencova pot je bila zaman. V stiski jih je rešil frater, ki je prav tedaj prišel v hišo po bero. Njemu so naročili, naj pater Kristofor, ki so ga vsi ljubili in cenili, nujno pride k njim.

Pater Kristofor pride in, ko izve vse, sklene pomagati. Ne da bi zaročenca vedela, gre na grad k Rodrigu in ga najde ravno pri pojedini med običajnimi gosti, med katerimi je tudi grof Attilio, s katerim sta stavila, da bo imel do svetega Martina nevesto Lucijo že na gradu. Po obedu, med katerim je moral poslušati razne plemiške objestnosti, skuša pater na samem najprej zlepa odvrniti grofa od njegove namere, a ko nič ne pomaga, mu grozi z vso apostolsko gorečnostjo.

Renco pa je medtem našel dva prijatelja, da bi mu bila za pričo pri poroki, katero je hotel skleniti z zvijačo. Ko je pater povedal, da ni na gradu nič opravil, se je Renco odločil. Še tisto noč so prekanjeno prišli v župnišče; pred razburjenim župnikom in obema pričama sta Renco in Lucija izjavila, da se vzameta. Župnik je bil ves iz sebe in je tako kričal, da je zbudil mežnarja, ki je začel zvoniti za pomoč, a v župnišču tedaj že ni bilo nikogar več — župnik in Perpetua pa sta o vsem tem molčala. Vendar je bilo zvonjenje umestno, ker prav tačas so Rodrigovi oboroženi hlapeci napadli Nežino hišo, da bi ugrabili Lucijo. Zaman so jo iskali, ker hiša je bila prazna, nato pa so morali bežati, da jih ne bi opazili vaščani.

Po tem dogodku sta »poročenca« z matorjo Nežo zbežala. Pater Kristofor je poskrbel, da sta mogli hči in mati v samostan v

Monzi, kjer ju je sprejela nenavadna redovnica gospa Gertruda, katere čudno zgodbo z oznako tedanjih plemiških razmer nam pisatelj živo pove. Renco pa je šel proti Milanu, da bi kapucinski gvardijan, za katerega je imel priporočilo od patra Kristofora, posredoval pri Rodrigovem stricu, visokem dostojanstveniku, ki naj nečaka primerno pouči, kako je treba pošteno živeti... Medtem je Rodrigo izvedel, da mu je Lucija zbežala in da je v samostanu v Monzi, kamor ji je pomagal pater, kateremu se sklene maščevati, da potem končno le dobi deklet. Attilia pošlje s svojim poročilom k stricu v Milan...

Renco je medtem že v Milanu, ne da bi prišel s priporočilom h gvardijanu. Zajel ga je val razbesnele množice, ki je demonstrialala in udirala v pekarno, da bi prišla do kruha, ki ga je tiste dni začelo zmanjkovati in je bil zelo drag. Ko se je rešil iz gneče, se je zatekel k nekim znancem v gostilno, a tam so ga prijeli kot podpihivalca in slabo bi se mu godilo, ako ga ne bi med potjo pred sodnike ljudstvo rešilo. Milana je imel dovolj in ga je previdno zapustil ter hodil dolgo pot k bratrancu v Bergamo, kamor je končno srečno prišel, a moral potem, ko so ga začele oblasti iskati, bežati v drugo vas onstran meje, kjer se je udinjal pod drugim imenom.

Rodrigo je dosegel s stričevim posredovanjem, da je bil pater Kristofor prestavljen v Rimini, s svojim sosedom, strahovitim roparskim viteзом Neimenovanim (Innominato) se je pa domenil, da ugrabi Lucijo in mu jo izroči. Innominato je res po svojih ljudeh in v zvezi z gospo Gertrudo dobil Lucijo na svoj grad, a ob nesrečnem dekletu in njenih prošnjah se je začelo njegovo srce mehčati in čuden nemir se ga je lotil. Vso noč so ga preganjale dotlej neznan misli in, ko je navsezadnje v lepem jutru zaslislal praznično zvonjenje in izvedel, da je prišel v vas milanski kardinal Federigo, brat Karla Boromejskega, birmovat, je ves skrušen ukazal na gradu, naj z Lucijo lepo ravnajo, nato pa odjezdil v vas; v župnišču ga je v splošno začudenje kardinal takoj sprejel. Po sprejemu je bil Innominato ves drug. Izpreobrnil se je. Po kardinalovem naročilu je poslal na grad po Lucijo in še po mater v Monzo ter jima zagotovil svoje varstvo, ju bogato podprl in povabil, naj bi se zatekli k njemu, ako bi bili še kdaj v stiski... Med vojsko, ki je tedaj zbesnela v pokrajini, se je mati res zatekla na Innominatov grad, Lucijo pa je sprejela v svoje varstvo neka dobrodelna gospa v Milanu. Tako Renco ni našel nobene doma, ko se je vrnil v zmedbi vojske. Izvedel je za mater Nežo, jo obiskal in šel potem v Milan, da bi našel Lucijo in jo privedel domov. V Milanu je tedaj divjala kolera, ki jo je Renco že prebolel. Ko išče po praznih ulicah hišo, v kateri je stanovala Lucija, izve, da je v bolnišnici za okužene. Ves iz sebe hiti tja, najde patra Kristofora, ki so ga medtem poslali v Milan, da bi skrbel za bolnike; pove mu svojo zgodbo, nato pa najde še Lucijo, ki je prebolela bolezen, a ne mara zaradi svoje

zaobljube Mariji nič več slišati o poroki. Pater jo pouči, da je zaobljuba ne veže, in Lucija je spet vsa srečna. Obenem izvesta od patra, da je Rodrigo v bolnišnici in so mu štete ure. Preden je umrl, sta mu še osebno vse odpustila...

No in potem sta se zaročenca vrnila domov, don Abbondio ju je slovesno poročil in nobenih težav in stisk ni bilo več...

Medla se vam bo zdela ta zgodba po mojih besedah, a ko boste kdaj sami brali roman, boste videli, da se ni zaman ob njem navduševal Goethe, da je lahko očaral francoskega pisatelja Lamartina, da ga niso mogli prehvaliti Manzonijevi sodobniki in da je po pravici Tommaseo trdil, da je poleg sv. pisma in Dantejeve Božanske komedije to delo najbolj krščansko, ter da je pozneje eden največjih italijanskih književnih zgodovinarjev De Sanctis ugotovil: Kot plod domišljije je ta njegova knjiga najveličastnejše in najbolj občudovanja vredno delo, kar jih je izšlo v Italiji izza Dantejeve Božanske komedije in Ariostovega Besnega Orlanda.

Manzoni je s tem romanom začetnik in največji mojster italijanske romantike. Dejanje je postavil v odmaknjeno 17. stoletje, zajel z vso ljubeznijo znano pokrajino in Milan, prikazal zgodovinsko verno vse tedanje razmere in poustvaril tako žive ljudi, da jih nikdar več ne pozabiš.

Manzoni je dahnil v svoje delo vso duhovitost svojega bogatega življenjskega doživetja, pa naj veliča ponižane in razžaljene, naj prikazuje svetniške osebnosti, naj biča prevzetneže in domišljjavce in omahljivce ali naj kaže vladajoče kroge z njihovim uradništvom ali pobesnelo množico...

Manzonijevo delo, prežeto s katoliško miselnostjo, je preživelo stoletje in bo ostalo živo in brano vse čase ter učilo, da je le v dejanskem krščanstvu rešitev posameznika in vsega človeštva.

Zoper posledice nezgod najbrž še niste zavarovani, ker Vam pač niso znani ugodni pogoji tega zavarovanja. — Stopite k zastopniku naše domače

Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani
in se z njim posvetujte glede tega prekoristnega in vsakomur potrebne zavarovanja.

Čebelji rod v panju številka 14

Cene Kranjc

Panji v čebelnjaku so kakor hiše v vasi. Ta panj in ta hiša imata veliko veljavo, veliko medu, veliko zemlje. V panju prebiva močna čebelja družina, v hiši trdni ljudje. Tako živita že mnogo let, nihče ne pomni, da bi bilo kdaj drugače. Kakor da ni zanju nesreče, ki bi ju mogla zadeti. Še celo smrt jima nič ne more. Kadar ju obiše, se iz njenega prihoda razvije majhen praznik.

Drugi panj in druga hiša sta velika reveža, veliko otrok imata in prazne kašče. Nihče ne pomni, da bi bilo kdaj drugače. Roj za rojem leti iz žrelca, iz satja se pa sveti le redka kaplja medu. Brat dobiva sestrico in sestra bratca, toliko je krstov, da so jih sosedje že čisto navajeni, ob gozdu pa leži ena sama ozka, kratka nji-vica. Čebelar malo upošteva te pogoste roje, le redkemu izmed njih določi prostor v novem panju, kjer začne živeti svoje življenje. Navadno jih pridruži močnim družinam, da z njihovo pomočjo še bolje uspejajo. Bratci in sestrice pa ostanejo pastirji in pastirice v desetih farah.

Ta panj in ta hiša imata spet svoje navade in svoje šege. Teden jima mineva za tednom in leto za letom. Ne preživljata se slabo, a tudi blaginje ne poznata. Žrelce kakor da je zakleto; redek je roj, ki zašumi na njem, premalo medu priteče skozenj v satove. Ograje okrog teh hiš kakor da so previsoke; nič ne pljuske čeznje ne na to ne na drugo stran. Življenje gre mimo teh panjev in mimo teh hiš.

Tudi čebelnjaki v repenjskih vrtovih so verna podoba vasi, ki leži ob cesti malo nad njimi. Od marsikateri hiše pelje pot med bogate njive, marsikateri konji pripeljejo iz neizčrpnega gozda prenekateri voz. Druge hiše pa stoje v gneči in od njih ni bilo mogoče speljati potov na polje in tudi za hleve, kjer bi stali močni konji, ni bilo prostora. Tako so nekoč postavili domove in uredili pota in tako je ostalo. Nekoč je potovala po svetu sreča, pa ni obiskala vseh božjih bitij. Tudi v čebelnjakih je bila, pa se je nasmehnila samo nekaterim panjem.

Moj prvi čebelnjak je stal sredi našega vrta. Nekaj korakov čez mejo je

imel sosedu, v katerem je takrat sameval edini panj, ki je še ostal po umrlem gospodarju. Veselo življenje tostran ograje in morda tudi spomin na lonce, polne medu, pa sta povzročila, da na sosedovem vrtu kmalu ni nič manj šumelo kakor na našem. Sredi vasi je zrastle dvojice čebeljih kraljestev.

Prvo leto sta oba čebelnjaka složno živela drug ob drugem. Vso pomlad so se na obeh straneh ograje dvigali med visoke jablane roji in si v obeh vrtovih iskali pripravnih mest, kjer so se skrili pred vročim soncem. Poleti so oboje čebele šestokrat preletele travnike in vrtove in vsa travnata pota med njivami daleč okrog. Ko je jeseni cvetela ajda, sta se čebelnjaka združila v en sam hrumeč vlak, ki je rohnel nad vrtovi v smer, od koder je najbolj dišalo. Septembrsko deževje je zaključilo zelo uspešno leto in zazibalo čebele v zimski počitek.

Drugo leto pa se je začelo v drugačnih okoliščinah. V sončnih marčnih dneh, ko še ni bilo medenega cvetja, so moje čebele ovohale na sosedovem vrtu med. Neki delavki, ki ni mogla biti brez dela, se je posrečilo, da se je prikradla v panj onstran ograje in prinesla domov sladko kapljico, prvi novi med. Lahko si mislite, kakšno veselje je vzbudil v panju ta zgodnji pridelek. Ko se je čebela čez nekaj minut vračala na svojo pašo, že ni bila več sama. Deset novih medenih kapljic je spravilo na noge ves panj. Debel čebelji curek se je potegnil med čebelnjakoma.

Tako se je podrlo prijateljstvo med čebeljima kraljestvoma sredi vasi. Sosede so kmalu opazile, kaj se godi v njihovem panju, in so seveda branile svojo lastnino. Razvil se je boj, v katerem je padlo veliko čebel. Po dišeči poti čez ograjo je kmalu šumel v obe smeri tak promet, da sem lahko jasno ugotovil, da se čebelnjaka ropata. Tudi sosedu so namreč obisk vrnile. Preveč je dišal pretakajoči se med. Že drugi dan so v velikem številu navalile na žrelca mojih panjev.

Treba je bilo nekaj ukreniti.

»Peter, poglej!« sem poklical sosedovega čebelarja.

Priprla sva žrelca do ene same čebele. To je nekaj časa pomagalo. Toda kolikor bolj sva žrelca odpirala, toliko več tujih čebel se je nabiralo pred čebelnjakom.

»Peter, s temle ne bo nič! Nekaj drugega bova morala napraviti. Najina čebelnjaka sta preblizu skupaj. Postaviti ju morava daleč narazen ali pa ju združiti, da se bo duh tvojih čebel in tvojega medu

du ni bilo več o ropanju. Takrat je cvetela sladka češnja in panji so delali, da je bilo veselje. Najlepše med vsemi pa je letela družina v začetku druge vrste.

Ko sem kupoval čebele, sem se ustavil pri Silvestru v Hrašah. Njegov čebelnjak mi je bil najbolj všeč izmed vseh, kar sem jih videl. Sami novi panji so stali v njem, lepo pobarvani, v ravnih, strnjenih vrstah,

Maksim Sedej: Za mizo.

spojil z duhom mojih panjev. To morava narediti ali pa čebele prodati.«

Čez dva dni sva naložila panje na voz in jih peljala k znancu v bližnjo vas. Čez štirinajst dni starih čebelnjakov ni bilo več, na meji med našim in sosedovim vrtom pa je stal nov čebelnjak, predeljen z leseno steno na dva dela. Zgornji del je bil moj, spodnji Petrov. Nato sva šla po čebele. V srednji predelek sem zložil svoje panje in jih zaznamoval s številkami. V začetku druge vrste od leve je stal panj številka 14.

To zadevo sva s Petrom pametno uredila. V novem čebelnjaku so se Petrove in moje čebele dobro razumele, nobenega sle-

skoraj nobene špranje ni bilo med njimi. Že zunanji videz je bil nad vse zapeljiv. Ko pa mi je Silvester panje tudi odprl in se je zasvetilo iz njih samo belo satje, vse zalito z medom in bogato zasedeno s sivimi čebelami, sem takoj videl, da bodo te čebele moje. Silvester je bil dober čebelar. Nisem še videl človeka, ki bi lepše skrbel za svojo žival. S tako obzirnostjo je spihal čebele s satnikov in s tako priročnostjo je vlekel sat za satom iz panja, da sem kar gledal. Vsako čebelo, ki je padla s satja, pa je bila šele komaj nekaj ur stara in še ni mogla leteti, je s posebno ljubeznijo pobral in položil nazaj na sat. Kar pogovarjal se je s svojimi prijatelji-

cam. Veliko panjev sva pregledala, pa se ni nobeden prav nič razburil. Zadelala sva jih pa tako skrbno, kakor naredi to samo mati s svojim otrokom.

Potem sva kupovala in prodajala. Jaz bi seveda najrajši odpeljal kar ves čebelnjak, toda bil je prevelik. Kljub ponovnemu računanju je ostala številka, ki je moj žep ni zmogel. Odločiti sem se moral za deset panjev. Silvester je najbrž videl, da pri čebelah še nisem posebno doma, pa mi je pustil, da sem izbral družine. Ko sem ga prosil, naj mi jih sam določi, ker jih dobro pozna, ni hotel o tem nič slišati.

»Tukaj so. Kakršne boš izbral, take boš imel,« mi je odgovoril.

Vse mi je pritrdil čebelar, kar sem rekel. Ko pa je opazil, da so mi posebno všeč tiste družine, ki so bile na videz najbolj močne, se je malo nasmehnil. To sem videl, pa sem brž pokazal še na panj, ki je stal ob posebno živahnem in ki na zunaj ni kazal nič posebnega. Takrat se je pa Silvester začel izmikati.

»Tele družine pa res ne dam rad. Tri leta sem jo iskal. Ko sem jo našel, sem dal zanjo dva nova panja.«

Imenoval je daljno hribovsko ime, kjer je bil doma ta čebelji rod. Cena je bila visoka, zame zelo visoka, toda tudi ta družina je bila kupljena.

Novi dom je dobila v panju številka 14. Bila je vredna ugleda, ki ga je uživala. Njeno delo je bilo tako uspešno, da se ji je bilo treba velikokrat samo čuditi. Za noben denar je ne bi dal iz čebelnjaka.

Sčasoma pa se je pokazalo, da združitve Petrovega in mojega čebelarstva vendarle ni bila čisto dobra. Težave so nastale, ko so čebele začele rojiti. Velikokrat se je zgodilo, da sta ob istem času rojila Petrov in moj panj. Takrat je bilo treba veliko dela, da sva roja v zraku ločila, da nista sedla skupaj. Včasih pa vse prizadevanje ni nič pomagalo. Nekaj

časa sva si pomagala tudi z vršo. Ko je roj začel leteti, sva jo nastavila pred žrelce in čebele so se ujele vanjo. Vendar sva to napravo kmalu opustila. Roj, ki se je ujel v tisto ječo iz trdih desk in še trše železne mreže, je tako begal in se tako razgrel, da se je veliko čebel zadušilo ali pa si vsaj pokvarilo krilca. Tudi matica se v taki gneči ni mogla dobro počutiti. Zato sva s Petrom sklenila, da bova pustila roje, naj se izlete po božji volji. Če bosta njegov in moj roj sedla skupaj, si jih bova po vrsti delila. Rešitev se nama je zdela dobra, drugače skoraj nisva mogla ravnati. Prvi tak roj bo Petrov.

Kakor da so čebele prisluškovale najinemu pogovoru! Nisva še končala, že je zašumelo sredi Petrovih panjev. Roj se še ni odtrgal od panja, ko se je dvignila še številka 14. Seveda sta se oba roja takoj zmešala. Kako mi je bilo žal!

Dolgo sem hodil pod vejo, na kateri je visel Petrov roj. Kaj je z mojo matico? Bila je tako lepa žival, temne barve, med desetimi drugimi bi jo bil spoznal. Ali se bodo združene čebele odločile zanjo? Ali bodo sprejele Petrovo, mojo pa umorile? Čebele dveh družin so se trgale od grozda in se spet zbirale v gručo, čutile so, da ni vse v redu. Hitro sva jih s Petrom ogrebla, že sva se bala, da nama bosta oba roja pobegnili.

Čez dobro uro je roj mirno sedel na stropu lovilnika, pod njim pa je držala v trdnem klobčiču kepa čebel neizvoljeno kraljico. Ko Petra ni bilo blizu, sem strkljal tisti klobčič čebel in ga v strahu razvozlal. Umirajoča matica moji ni bila prav nič podobna! Kraljica čebelica številka 14 je še živela! Zanjso se odločile združene čebele.

Dva roja, ki ju je Peter sam izbral, sem dal za tistega pod jablano, za tisto lepo, črno matico.

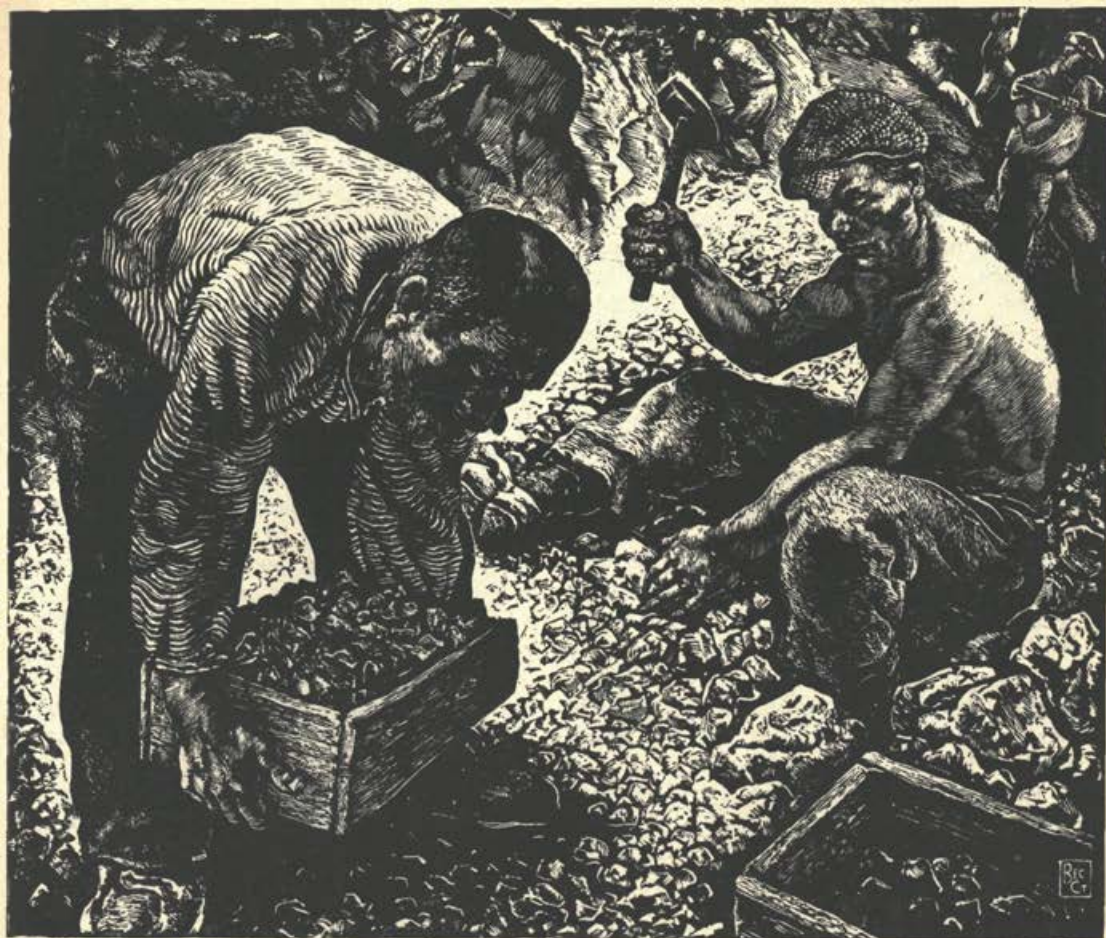
(Iz »Knjige o čebelah«)

Ob mlinu

Jože Šmit

*Voda zveni kakor sanja,
vrbe so dobri duhovi noči,
ločje se tiho priklanja,
noč ko v zibelki v njem spi.*

*Mlinar je kamne zavrl,
v žlebu le misel še toplo polzi;
tudi srcé bom zaprl —
lučka v njem skrita se vetra boji.*

V. Stojkov: Kamenarji.

Dela dolžnost in svetost

F. S. Finžgar

»Kako lepo hišico ste si postavili!« sem nagovoril ženo, ki je delala v zelenjadnem vrtičku krog nove hiše.

»Hvala Bogu, da je dokončano. Saj sva si jo tudi trideset let znašala od novčka do novčka, preden sva jo sezidala. Leto in dan si časih nisva privoščila ne krčme ne izleta. Pa zato nisva obolela in otroke sva na kratko držala in so danes vsi pri dobrem kruhu. Tukaj imajo sedaj svoje gnezdo, od koder koli pridejo. Danes ljudje sploh preveč beže pred delom, a vsi bi bili radi bogati in iménitni. Ne verjamem, da bi se jim sponeslo.« — Pridna in modra žena!

Beg pred delom »v trudu in znoju« je bil — le kar odkrito si priznajmo — v komaj minulem času vsesplošen. Pritisk v šole ni bil zato tako velik, da bi šolanje usposobilo človeka za bolj razumno, skrbno in že zaradi tega bolj naporno delo. Ne. Šola naj bi bila le tista vrata, skozi katera smukneš v gosposko krilo in suknjo in na ta način tudi v lagodno življenje.

Res je, da nam je želja po ugodnem in nenapornem življenju prirojena. Toda to slabost je treba zgodaj premagati in sicer tako temeljito, da nam bo življenje zares en sam »delovni dan, od zore do mraka rosan in potan«. Prav vse dobrine na svetu

rastejo iz dela: vsak grižljaj kruha, vsako polence, vsak kos premoga, vsaka obleka, hiša, vse, vse iz dela. In knjiga, lepa in učena, knjiga izuma, odkritja, čudovito umetelni stroji — vse iz dela. Leta in leta naporenega dela, večkrat vse življenje in še stradež povrhu so žrtvovali in še žrtvujejo učeni možje, preden morejo en sam nov izum nuditi človeštvu v prid. Življenje ni igrača. Za življenje si je treba zavihati rokave, delo zgrabititi s trdimi kremplji, sicer ostaneš godrnjač, zajedavec na drevesu človeštva, ki boš pil trudno kri drugih in se z njo redil. Vse sanje o zlati dobi so jalove, če se človeštvo ne oprime dela z vso voljo, z vso poštenostjo in pridnostjo. Življenja brezdelnih potegonov, ljudi, ki so za prazen nič želi težke tisočake, mora biti konec za vselej. Prav tako pa tudi ne sme nobena roka, ki je zdrava in dela željna, trkati od vrat do vrat in prositi miloščine. Gotovo pa bo na svetu vedno nekaj iz gole lenobe delomrznežev. Za take ni druge rešitve kakor vzgojno prisilno delo. Vsaka potuha takim je nadloga in škoda obenem. Ves tak red mora oskrbeti krepka roka vladajočih.

Kako pa naj preženemo prirojeno slabost, zaradi katere se človek tako rad umika poštemu delu? Z z g l e d o m in z v z g o j o !

Najboljši zgled za delo daje kmet. Ko otrok prikobaca čez prag, že vidi očeta in mater v vednem delu. In ko majčkeno poraste, ima takoj delo: materi nanosi drv, steče po vodo, živino goni na pašo, pomaga z lahkim delom na polju, oskrbi kokoške, zajčke, tlači seno ob nakladanju, pobira sadje, krompir, koscem in žanjicam je za vodirja. Vse polno dela ga nenehoma kliče in povrhu še šola in naloge. Kmečkemu otroku zaide delo v meso in kri. Zato so kmečki otroci tudi pri drugačnem delu, v šoli in obrti, navadno zelo vztrajni in pridni.

Pri mestnem otroku je čisto drugače. Mestni otrok ne vidi očeta skoraj nikoli delati, vsaj večina otrok ne. Oče zgine zjutraj v pisarno ali tovarno, mati otroku dela odkazati skoraj nima s čim, otrok se dolgočasí in mora na ulico med družčino, naj je že taka ali taka. Zgodaj se navadi pohajkovanja in le s težavo se kasneje vda pridnemu delu. Prav zato je morda pri mestnih otrocih tudi v šoli tako malo uspe-

ha. Zato morajo biti mestni starši naravnost iznajdljivi, da otroka kakor koli že zgodaj zaposlijo in mu vcepijo veselje do dela. Prvi hip se nam zdi brezmiselno, ko vemo, da so kmečki starši oskrbeli otrokom tudi pozimi delo včasih na ta način, da so jim zmešali rž in pšenico in so jo otroci morali izbirati. Smisel tudi take zaposlitve je bil: Delo je dolžnost!

Kljub temu pa, da je kmetija kakor nalašč za zgled pridnega dela, je povsod postajal beg s kmetije čezdalje večji. Vse je drlo v mesto in tovarne. Zakaj?

Danes, v stiski časov že vse spoznava, da je grunt res tisti, ki ima korenine do pekla, kakor pravi stari pregovor. Pa tudi to je resnica, da je kmečko delo ob vsakem letnem času zanimivo in drugačno, naj se vrši v soncu in zraku na polju, ali doma v hlevu in na podu. Njegova zdrava in vesela živahnost se ne da primerjati s topim, večno enakim, duhomornim delom v tovarni. In vendar beg z grude! Zakaj?

Človeka izmami zlasti dvoje: kratek delavnik in denar! Oboje pa mu nudi mnogo priložnosti za veseljačenje in pohajkovanje.

Kmečki delavnik je včasih res kar predolg. To pa zlasti zaradi tega, ker mora na kmetih večkrat en človek opraviti delo za dva, za tri. Kdor pomni nekaj desetletij nazaj, ve, da je bilo za travnik, ki ga danes pospravijo trije, štirje kosci, potrebnih po šest do osem koscev. Prenaporno garanje! Ob dobri sadni letini sem šel skozi vrtove in dobesedno bredel po sadju, ko so se drevesa že trebila. Samo dobro, užitno sadje. Ko sem vprašal gospodinjo: Ali ni škoda, ko gre toliko sadja v izgubo? mi je odgovorila: Sami vemo in vidimo. Nimamo ljudi, da bi mogli pospraviti. Imamo drugega dela preveč. In ljudi niso imeli, ker ljudje niso marali v kmečko delo, ker je bila plača preskromna. Pridelki niso imeli prave cene, gospodar ni mogel dostojno plačati hlapcev in dekel. Vlekel je težo dela s svojimi, navadno nedoletnimi otroki, pa še tem je komaj napravil skromno obleko, kaj še da bi jim bil mogel kaj plačati. Zato so mu otroci kmalu zbežali z grude in se potaknili po tovarnah. Zemlja je začela hirati povsod. Zato so mnoge vlade po svetu — Italijani, Nemci, Angleži, Američani — dobri uvideli, da je tak beg z grude in vdor v indu-

strijska središča — smrt naroda. S strogimi zakoni so začeli to nesrečo zavirati in skrbeti za blaginjo kmečkega stanu. Nedvomno bo tó po vojski še strožje in se mora začeti tudi pri nas. Kmečko delo mora biti spoštovano in pošteno plačano. Zajeziti je treba nepotrebni beg z grude, a zemljo naj ima tisti, ki jo 'ljubi in obdeluje s svojimi žuljavimi rokami. Lepoto in trdoto kmečkega dela pa bi moral preskusiti prav vsak, da bi kmeta bolj cenil in spoštoval. Kakor so vse te zadeve važne, so tudi težke. Toda lotiti se jih je treba, sicer bo kmečki stan izhiral in z njim vred narod.

Razumljivo je, da duševni delavec nujno potrebuje oddiha: naj je uradnik ali študent. Na kmetih starši radi naprežejo študente sinove v delo. Prav je. Saj ni lepšega, za telo in duha bolj koristnega oddiha umsko in živčno utrujenemu človeku, kakor je telesno delo. Toda kam z mestnimi študenti? Starši jim dela dati ne morejo. Zato pasejo vse dolge počitnice cele jate študentov lenobo in dolg čas. Ali bi se ne dali mnogi pod skrbnim vodstvom tudi zaposliti na deželi? Vsi res hočejo taborit, v planine, a seveda zgolj pohajkovat. Ni prav tako. Ko bi v planinah, kjer tabore ali četudi ne — vsaj steze na gore popravljali, pašnike trebili, zdravilne rože nabirali, bi bilo že mnogo koristnega dela opravljenega. Pa si niti drv sami ne napravijo in krese kurijo s tujim, narabutanim lesom. Navadno se vsak zmrduje ob najmanjšem delu, poje naj samo pink ponk pa žoga, kopanje, ležanje in sončenje. Vse, kar je prav. Treba je pametne mere za vse.

Mestnega otroka tišče v šole. V redu, saj nikamor drugam ne vedo z njim. Toda nehati mora tista zmota, da deklica in

deček, ki sta s stokom in prošnjami dovršila malo maturo, ne smeta več prijeti za ročno delo: ne za obrt in ne za kuhalnico. Prav taka je kajkrat s študenti kmetijskih šol. Na javne stroške doštudira za umnega kmeta, potem pa postane gospod dacar iz njega. Iz srednje tehnične bi morali priti najboljši predelavci raznih strok, pa premnogi hočejo biti takoj palirji in na pol inženirji, da so zaradi nesposobnosti večkrat starim delavcem v posmeh.

Izbijmo si iz glave napihnjeno gospoščino, da mora sedeti polovica ljudi v pisarnah. Več uma in vsesplošnega znanja kakor za pisarne je treba izvrstnemu obrtniku in največ še pravemu kmetu. Saj mora ta biti pri hiši za vse: delavec, rokoделец za vse kmečko orodje, živinozdravnik, bister obdelovalec zemlje, računar, sadjar in vrtnar in še in še. Le po takih bosta dvig in kakovost dela in pridelkov zares uspešna in plodonosna.

Delo pa ni samo naša dolžnost. Delo je tudi nekaj svetega. Z delom postane človek sostvaritelj, pomočnik največjega večnega delavca Boga. Pridno in pošteno delo človeka Bogu bliža in ga varuje npravnega propadanja. Iz lenobe pa se kotijo vse nesreče: lenoba je pognala mnoge kmečke domove na boben, lenoba dela tatiče in tatove, lenoba je zajedavka pridnih ljudi, lenoba rodi korupcijo, dela zločince, potepuhe in pijance, ki so breme soljudi in žalost družin.

Delo je poleg molitve najlepša čistitev Boga samega. Stvarnik nam je dal vse bogastvo zemlje, vse njene moči in skrivnosti v last, toda njegov ukaz je danes in vekomaj:

»V trudu se boš živil od nje vse dni svojega življenja.«

Nevesta umrje

Narodna

»Vstani, vstani, Micka, gor,
svatje te že čakajo.«
»Jaz pa nimam čemu vstati,
ker ženina že izbranega imam.
Za ženina imam pa izbranega
ljubega, usmiljenega Jezusa.
Za družico imam pa izbrano
ljubo Devico Marijo.

Za druga imam pa izbranega
ljubega svetega Jožefa.
Za svatovščino imam pa izbrano
vso to nebeško bratovščino.
Za godce imam pa izbrane
vse te žegnane zvoné,
ki mi bodo takrat zvonili,
ko me bodo pokopali.«

Rodbinski priimki iz starih svetniških imen

Dr. Anton Breznik

Marsikdo bi rad vedel, od kod so naši rodbinski priimki vzeti in kaj prav za prav pomenijo. Pri nekaterih imenih se dá to na prvi pogled spoznati (n. pr. Kovač, Podbregar, Petrič), pri drugih se dá pomen teže določiti, pri nekaterih se pa sploh ne dá določiti, ker ne poznamo virov, iz katerih so vzeti.

Veliko rodbinskih priimkov je nastalo iz svetniških imen. Če bi hoteli vsa ta imena razložiti, bi bilo treba napisati debelo knjigo. Tu se hočemo lotiti le priimkov, ki so nastali iz najstarejših svetniških imen in jih ni mogoče lahko spoznati. Ti so zanimivi tudi zaradi tega, ker nam kažejo, katere svetnike so Slovenci v najstarejši dobi častili. Zgodovinarji sklepajo, da so za zgodovino češčenja svetnikov v stari dobi važni zavetniki (patroni), katerim so bile cerkve posvečene. Prve naše cerkve so bile posvečene sledečim svetnikom: sv. Janezu Evangelistu, sv. Juriju, sv. Lenartu, sv. Lovrencu, sv. Mihaelu, sv. Nikolaju, sv. Ožboltu, sv. Petru in Pavlu, sv. Rupertu, sv. Štefanu (prim. Dr. Fr. Kovačič, Zgodovina Lavantinske škofije, Maribor 1928, str. 232—235). Najstarejše cerkve pa nam niso ohranile imen vseh tistih svetnikov, ki so jih Slovenci tedaj častili, ker niso postavljali cerkvá vsem svetnikom, katerim so izkazovali čast. Ta imena pa so ohranili naši priimki, ker obsegajo ne le vsa imena tistih svetnikov, katerim so bile posvečene naše prve cerkve, ampak vsebujejo tudi številna druga imena in s tem kažejo, katere svetnike so Slovenci v starejši dobi častili. Tako nam podajajo naši rodbinski priimki važno dopolnilo za zgodovino češčenja svetnikov.

Najstarejša imena pa so znamenita še z druge strani. Ker so nastala v starejši dobi, jim je dalo ljudstvo tako obliko, kakor da so slovenska. Tuje, navadno dolgo svetniško ime, ki ga je kdo prejel pri krstu, je bilo za domačo rabo preokorno, zato so ga v domači govorici okrajšali (včasih so ohranili zadnji del imena, n. pr. Tine, iz

Valen-tin; Gorše, iz Gre-gor; navadno pa so sprejeli prvi del, n. pr. Bolè, iz Bol-antin, Valentin). Iz okrajšane oblike tuje ime ni bilo več razvidno, zato so na domačo (okrajšano) obliko pristavljali domače končnice, kakor da je osnova slovenska, n. pr. Repè, nastalo iz Rupè (okrajšana oblika za Rupert), Repšè, Repina, Repinc, Repovš itd. Znamenito je tudi to, da so tvorjena skoraj vsa ta imena po cnem kopitu, s končnicami -è, -ec, -še, -in, -ina, -ih, -ha; -ovh, -ovš. To obliko pa imajo le najstarejša imena, pozneje ni imel jezik več stare moči in tuji vplivi prevladujejo tudi pri končnicah (obrazilih).

Da bo vrsta priimkov preglednejša, jih bomo razvrstili kar po abecednem redu.

Ažbe, ponekod Ožbe, na Koroškem: Ožbej (nastalo iz Ožbolt, sv. Ozvald); na okrajšano obliko so pristavljali domače končnice: Ozbič (Repentabor), Ažbič (Žiri), Ožbin, Ožbinc, Ožbinček (hišno ime v Šmartnem pri Ljubljani)¹.

Bedè (Kranj), nastalo iz: Bedenek in to iz Benedikt. Premena (metateza) je stara, že v stiškem urbarju iz l. 1505. se za Grosuplje omenja ime: Bedenko. Iz oblike Benedek, Benedikt so imena: Benko, Benkovič, Benčič, Benčina.

Bernè (Slavina), nastalo iz Bernard, Bernhard; od tod Bernjač. Poleg tega se nahaja oblika: Vernè (pisatelj Mihael Verne, tržaški prošt).

Boltè poleg oblike: Bolta (iz Boltežar), od tod Boltin (št. Lambert pri Zagorju). Iz oblike Boltežar (Balthazar) so nastala imena Vavtižar (na Koroškem), Lavtižar, Bavčar (Goriško).

Bonè (Grgar, Sv. Križ na Vipavskem), nastalo iz Bonifacij; od tod Bonač, Bonča, Vončina (nastalo iz Bončina).

Damše (nastalo iz Damjan; Žiče, Makole, Negova).

Danè (Črnuče), nastalo iz Danijel; od tod Danko.

¹ Pri bolj redkih priimkih je naveden kraj, kjer se ime nahaja. Imena so večinoma vzeta iz Koledarja Družbe sv. Mohorja za leto 1904.

Falè (Gornji Grad), nastalo iz Falež, Faleš in to iz Feliks, kakor je dokazal že pisatelj Trdina.

Felè (Polšnik), Felej (Šmihel pri Pliberku), nastalo iz Felicijan.

Fendè (Šenčur pri Kranju), iz Bendè, Benedikt.

Flerè (iz Flerjan in to iz Florjan), od tod Flerin (Domžale).

Forte (Trbovlje), iz Fortunat; od tod Fertin (Breznica).

Golè (iz Galè, sv. Galus), od tod Govše (Sostro; iz Golše), Golec.

Goršè (iz Gre-gor), Goršič.

Gržè (Loški potok), Grzej (na Krasu), Gržina (Postojna), Gržinčič (nastalo iz Grga, Gregor).

Habè (iz Fabè, Habjan iz Fabijan), od tod Habič, Habinc (Artiče), Fabinc.

Jakšè poleg oblike Jakša, Jakoš (Dole pri Litiji), Jakoša (Horjulj), nastalo iz Jakob; od tod Jakšič (Fara pri Kostelu).

Jenè (iz Janè, Janez), v Ihanu; od tod Jenko (iz Jenkò, Jankò), Jenčič; Jenšek (Črneče pri Dravogradu).

Jerè (iz Jurè in to iz Jurij). Priimki iz tega imena so zelo številni: Jurak (Kozje), Juran (Žihpolje; na Kranjskem je v rabi mlajša oblika: Jeran, toda v 16. veku se je še pisalo Juran, kakor je dokazal dr. Janko Polec), Jurančič (Sv. Anton v Slov. goricah), Jurinec (Ljutomer, Veržej), Jurca, Jurman (Cerkno, enako v srbohrv., glej Akademski rječnik), Jurša (Ljutomer, enako v srbohrv.), Jurše (Ruše, Pritova), Juršič (Stopiče, Ruše; zdaj se piše v mlajši obliki: Jeršič), Jerala (nastalo iz Jurala in to iz Juralja, kakor se je prej še pisalo: Juraila (1622), Jurailia (1631), kakor je dokazal za Selško dolino dr. R. Andrejka; ime je pristno slovensko, Akademski rječnik ga ne pozna), Jeralič (Stopiče), Jeranko (Sv. Ema pri Rogatcu, nastalo iz Juranko), Jeraša (Loka, iz Juraša), Jeretič (Gorica, iz Juretič), Jeretina (iz Juretina), Jeriha (iz Juriha), Jerin (Kamnik, iz Jurin), Jerina (iz Jurina, tako obliko navaja za srbohrv. Akad. rječnik), Jerinc (Moravče, Dobropolje), Jeriša (iz Juriša), Jeršan (Unec, iz Juršan), Jerše (iz Juršè, v tej stari obliki se nahaja ime za vas Topole pri Mengšu v stiškem urbarju iz l. 1505.), Jer-

šin (iz Juršin; da je oblika z -u- stara, dokazujejo srbohrv. imena: Jure, Jurica, Jurin, Jurina, Juriša, Jurišič, Jurša, Juršič, Akad. rječnik), Jeršinovec (Vrhnika), Jerjan (Dolina pri Trstu; iz Jurjan).

Jerko (Črnuče, iz Jeronim, sv. Hije-ronim).

Ješè (iz Jušè, nastalo iz oblike Juh, in to iz Joahim), od tod Juhan (tako piše stiški urbar iz l. 1505. za Primskovo; zdaj pišejo to ime v mlajši obliki: Ihan (Stična, št. Vid pri Stični); ime Juhan je tvorjeno kakor Lukan (stiški urbar iz l. 1505.; iz Luka), Petran (Bled), Juran (Jeran iz Jur) itd., Mrtan (št. Vid n. Lj.)

Klemšè (Rečica pri Gornjem Gradu, Ustje, Šmarje pri Komnu), nastalo iz Klemen.

Kobè (nastalo iz Jakob; na Koroškem: Kobej, od tod Kobi); Kopše (Žetale, Majšperk), Kapš (Toplice).

Kocè (Črnomelj), nastalo iz Kocijan, sv. Kancijan.

Kržè (iz Križman in to iz Kristijan, Kristan), Kržina (Majšperk), Kržič, Kržan.

Kunej (Buče pri Kozjem, mlajše oblike: Kenè (Pišce), Knè (Cerklje pri Kranju), Kušej (iz Kunšej), Kunšič (nastalo iz imena Konrad).

Lekšè (iz Lukše; napačno izvaja to ime J. Koštiál, Dom in svet, 1904, 562 sl. iz: Alekš, Aleš. Nastalo je iz imena Luka, enako v srbohrv.: Lukša, Lukšan, Akad. rječ.), od tod Lekšan (iz Lukšan), Lukšič (Prečna), Lukša (Trst). Od tod je tudi Lukan (stiški urbar iz l. 1505., Moravče).

Lenko (iz Lenart, sv. Leonhard), Lenče, Lenček, Lenič.

Lovko (iz Lovrenc, sv. Lavrencij), Lovša (Mengeš, Sostro), Lovše, Lovšin, Lovšina (Preska); iz daljše osnove tega imena so še: Lovro, Lovre, Lovrin, Lovrinc (Laško), Lovriha (Dolina pri Trstu; v Selški dolini iz l. 1691.), Lavriša (Horjulj).

Ni dovolj, če imate zoper požar zavarovana le poslopja. Smotno ste zavarovani le, če imate pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani zavarovane tudi premičnine (pohištvo, obleko, zaloge hrane, krmo, živo, poljedelske stroje, vozila, orodje itd.).

Lipše (Ljutomer), iz Lipe, Filip.

Mikše (Hodiše), iz oslabelega -i- so nastale oblike: Makše (Mirna peč, Šmarjeta), Mekše (Dobrnič); dalje: Mikš, Mikuž, Mikuš (iz Miklavž).

Meše (iz Mišè, nastalo iz Mihael; v šiški); Mišec (Koroško), Mišič, Mešek (Litija).

Morè (iz Movre in to iz Mavre, sv. Mavre), Movrin (Črnomelj), Moràn (Šenčur, Predoslje), Merše (iz Morše).

Oražè (Kapla v Rožu), nastalo iz Erazem; dalje: Orož (Konjice), Oraž (Radiše, Škocjan v Podjuni), Oraš (Šteben v Podjuni), Rože (Tomaj), Rožej (Dev. M. na Jezeru), Režè (iz Oražè), Režek; Režun (Čemšenik p. Zagorju), Rožič, Rožman, Orožen, Orožim (Gomilsko), Ražem (Klanec pri Trstu), Oražen, Oražem.

Patè (iz Patruš, koroška oblika imena Bartolomevs, od tod potvorjeno: Patermost).

Perko (iz Per-nhard, Bernhard, sv. Bernard, od tod tudi Pernat). Ime Perko se omenja že v stiškem urbarju 1505 za Mleščevo pri Muljavi, od tod Perčič, Pirkovič. Iz osnove Per- so še: Perše, Prše, Prša (Prekmurje), Peršin, Peršina (Novo mesto), Pršina (Toplice p. Nov. mestu), Peršak (Sv. Jurij ob Ščavnici, Mala Nedelja), Peršek (Pliberk), Peršič. Mlajše so oblike iz osnove Pern-: Pernè, Pernič (Kranj), Pernuš (Vuzenica, Sv. Primož na Pohorju).

Permè (iz Primè in to iz Primož), od tod Primec.

Povšè (iz Pavšè in to iz imena Pavel). Napačno je pisal dr. Pregelj v Šmoñci: Polše, prav je Pavšè; stiški urbar iz l. 1505. piše za vas Luče pri Žalini: Pawsche; to obliko pozna tudi srbohrv.: Pavše (Akad. rječnik). Staro obliko so ohranili izvenkranjski Slovenci: Pavše (Dev. Mar. na Jezeru), Pavša (Kodrmaci v Benečiji, Ljutomer), od tod: Pavšin (Ljubljana), Pavšič (Šiška), Pavšek; Pavko (Ptuj).

Rakše, Rukše (Brusnice), nastalo iz Rokše, sv. Rok.

Repè (iz Rupè, okrajšana oblika imena Rupert; iz oslabelega -u- je nastalo več oblik: Rapè (Brdo pri Lukovici), Ropè (Dolsko). Od tod: Repše (Šentjanž), Repina (Stična, Kamnik, Maribor), Repinc (Bohinj), Repovš (Ljubljana), Rapovž (Svibno), dalje: Rupič (Šmartno pri Ljub-

ljani), Repič, Ropič (Sv. Barbara pri Zavrču), Ropač (Sv. Ilj v Rožu). Že knez Pribina je dal sezidati l. 853. cerkev na čast solnograškemu sv. nadškofu sv. Rupertu (Kovačič, r. t. 26).

Romè (iz Roman, zdaj se pišejo ti primki v obliki Rman (Šentjanž), Erman (št. Vid n. Lj.) kakor Erbida (Žužemberk) za Robida. Nahaja se tudi oblika: Rom (Semič, Toplice p. Novem mestu), od tod: Romšek (Črnomelj; iz podstave Romše), Romih (pogosto ime na Štajerskem), Romavh (v Rožu), Romavš (tako pišejo freisinški urbarji v 16. veku za Poljane nad škofjo Loko), od tod sedanja oblika Romovš.

Semè (iz Simè in to iz Simon) v Jurklostru; od tod Sem (Ljubno na Štaj.), Semič (Ustje), Simčič, Simec.

Šmè (iz Šimè in to iz Šimen), Domžale; Šimè (Ljubljana); iz oslabelega -i- so oblike: Šumè (Zagorje, Sv. Križ p. Litiji), Šemè (Ljubljana); dalje: šimenc.

Štefè (iz: Štefan); okrajšano obliko Štefe zaznamuje že stiški urbar 1505 za vas Dolenje jezero pri Cerknici; od tod Štefin (Postojna), Štefulja (Brdo pri Lukovici), Štefec (Mozirje); iz podomačene oblike (**b, p** za tuji f) so imena: Štepec (Maribor), Štebè (Komenda), Štepic, Štepec (prim. hrv. Stepinac).

Tomè (iz Tomaž), tudi Tom (št. Gothard), od tod Tomše (to ime ima že stiški urbar 1505 za vas Stranje pri Postojni), Tomšej (Fram), Tomšič, Tomec, Tonih (iz Tomih).

Ulè (iz Velè in to iz Veleb, Velep, kar je iz imena Filip). Iz tega imena je veliko oblik: Olip (Sele na Kor.), Olipic (Kapla v Rožu), Oliban (Moravče), Olifčič (Goriško), Veleb (hišno ime v Dobu), Velep (Ihan), Haleb, pri Halebu (hišno ime na Lipoglavu), Velepč, Ulepč pl. Krainfels (dež. predsednik na Kranjskem).

Uršej (Slov. Gradec; iz Urh, Ulrik), od tod Uršič, Voršič.

Venè (Leskovec), iz Venedek, Benedek, sv. Benedikt. Nahaja se tudi oblika Benè (Notranjsko), od tod Beno, Benko, Benda.

Vrbè (iz Vrban, sv. Urban), od tod Vrbič, Vrbec (Verbic), Verbinc (Ljubljana).

Žebrè (iz Žibrè in to iz Žibert, Žibret (Braslovče), iz nem. imena: Sifrid in to iz Sigfried.

Volovska šola

Narte Velikonja

Menda bo le poznal kdo med vami starega Česnika? Tistega z bradavico na bradi, ki je tako rad pripovedoval. Sédel je k peči in prižgal viržinko. Edina strast, ki jo je poznal, je bila viržinka. Vrtel jo je med prsti in potegnil slamico: »Ná, fant!« Gorje, če je nisi vzela. »S teboj ne bo nič. Ali ne veš, da s to slamo najlaže in najbolje očistiš očetu pipo?«

Če si rekel, da oče ne kadi pipe, je vedel, da jo lahko očistiš stricu. In če si ugovarjal, se je namrdnil: »Ne veš, da se moreš prikupiti samo s takimi malenkostmi? S teboj ne bo nič!«

Česnik ni pil. Niti srknil ni, če so mu ponujali.

»Le pijte, fantje, a pijte po pameti! Samo žganja ne.«

»No, pa bi le tudi vi!«

»Pusti ga!« so suvali drugi.

»O, le naj sili, če pa še ne vé! Kadar ga bo vol izšolal, bo vedel. Veste, nekatere izučé šole, druge mokre cunje in korito, mene je vol. Navaden vol, fantje, je pokazal več modrosti, kakor bi jo človek prisodil živinčetu.«

Naročil je pokalico in prisedel.

»Bil sem vaših let; imenitno se mi je zdelo posedati po gostilnah. Imel sem dekle — menda je ni bilo take pod zvonom! Ne rečem, da ni rada gledala za menoj, a oče se je upiral. Dejal je, da pijancu hčere ne dá. Ne dá, je rekel. In konec besedi! Poznal sem njegovo trmo, poznal svojo, imel dekle rad, ona mene, a vrag, ko je bilo tisto vmes: »Pijancu hčere ne dam!«

»Ne bo vino moj gospodar! Kar pustil ga bom!« In sem ga pustil. Pustil leto dni in čez. Niti požirka si nisem privoščil, dasi mi je včasih prišla potna kaplja na čelo od samega premagovanja. Čutil sem, da me ljudje drugače gledajo, čutil, da moja beseda nekaj velja, da so tisti fantje, ki so se me prej ogibali, začeli iskati moje družbe. Nazadnje so prišli, da bi se vpisal v njihovo društvo. Ko sem se vpisal, so mi koj ponujali predsedstvo. No, v društvo sem se vpisal, predsedstva pa nisem maral. Nekoč mi je njen oče na nekem izletu tega društva ponudil piti. Odklonil

sem, dasi sem vedel, kakšna strašna zamera je, če odkloniš kozarec.

»No, naj bo!« je dejal, dasi se mu je na obrazu videlo, da tega ni pričakoval. »No, naj bo! Samo preizkusiti sem te hotel!« se je reševal iz zadrege in sramote. »Zakaj te ni več k hiši, Tone?«

Omahnil sem, tako sem se zavzel.

»Saj me ne marate,« sem dejal.

»I no, pa kaj pridi!«

Obrnil se je k sosеду, kakor da mene ni več zraven.

Zvečer sem skrivaj vprašal dekle, kaj to pomeni.

»Kaj?« je rekla. »Vprašaj!«

Priložnost je dala priložnost; po nekaj obiskih sem segel po korajžo! Nič ne veste, kako daleč je bilo takrat seči v prsi po korajžo! Segel sem po korajžo in napeljal pogovor na dekle.

»Pripelji dva moža in zasubi!« je bil odgovor. — To ni tako kot v naših dneh, ko ne snubijo več, in bi skoraj rekel, da se dva vzameta sredi krčme. Da domá izvedo, ko skoraj že gresta k proki.

Pripeljal sem dva moža, ki sta zasnobila. Po starem zasnobila. Kupovala sta junico in rožljala s cvenkom. Nazadnje sta ugotovila, da iščeta táko, ki ima zelo glasno verigo. In je oče dejal, da ima táko in jo ceni na toliko in toliko, kot bo imela njegova hči dote. Pa če je ne proda, jo bo dal hčeri k doti za nameček.

»Prav za to hčer gre!« je zinil prvi snubač.

»Slišali smo, da je pridna in dobra. Mi dva sva pripeljala takega fanta s seboj, ki mu ni kaj reči. Če bi dali Vašo zjalo za našega telebana, bi dejali Idričani, prav tako vprašava kar naravnost, če bi šla s temle fantom.«

»Zadnje čase sem marsikaj slišal o njem. Prej ga nisem poznal.« — Dà, rekel je, da me ni poznal, ko mi je bil za krstnega botra! Zdaj sem vedel, koliko je ura bila zaradi tistega pitja. — »Punco dobiš. Dobiš jo, ker sem zadnje leto slišal, da si pustil pijačo. Vidim, da si se zdaj spame-toval. Zaupam ti otroka. Za doto dobi: tri sto goldinarjev, polno skrinjo povese-

tisto junico, ki je bila v pogovoru, in balo, kolikor peljeta naša dva vola. Ta dva vola, voz in vprega ostaneta pri vas, toda če se opiješ, voz in vole nazaj. Sem rekel!»

Nato je prišla ona. Kar bliskalo se ji je v očeh. Tako smo trčili. Čez mesec dni je bila svatba. Niti kapljice nisem pokusil. Da bi ga videli vraga! To je bilo hudo. Tast je kar mežikal, ko sva se pogledala.

Vola sta bila pametna in sta mirno drobila po cesti.

Nenadoma sem se prebudil. Vola sta stala. Megla je bila, da nisi videl predse, noč vsa črna pred menoj. Hotel sem pognati voz, a vola se še ganila nista. Skočim z voza, tipljem okoli in okoli sebe. Kje neki sem? Doma ne, ker pri nas smo imeli psa, ki se je že od daleč oglasil in bi

Božidar Jakac: Turjak.

Kadar me je imelo, da bi pil, sem nevesto stisnil za roke pod mizo. Nikoli ni izvedela za to pomoč.

Pripeljal sem nevesto domov. Balo sta pripeljala vola, da je škripalo in so na klancih potiskali. Zraven je šla tista junica, »ki je bila v pogovoru«.

Pa hudič ne počiva! Vozil sem iz Smrekove drage čoke. Sam ne vem, kako je naneslo. Nekaj je bil kriv likof, nekaj pa družba, nekaj pijača. Začeli smo z žganjem. Škoda besedi, skratka: opil sem se! »Enkrat ni nobenkrat!« bi bil dejal, če bi mi bil kdo oponesel. Zleknil sem se lepo na voz in smo šli. Menil sem, da se mi bo od Slokarjev na Dol že izkadilo. Na vozu sem zaspal. Koliko časa sem vozil, ne vem.

bil koj pri vozu. Tipljem, pa ne najdem korita, ki smo ga imeli za napajanje, ne najdem klopi.

Začeli so se mi ježiti lasje. Kam sta me zavlekla? Zeblo me je, oblekel sem jopič. Nekje vendar moram biti. Imel sem občutek, da sem na nekem borjaču.¹

Tipljem, tipljem pa se nazadnje pritipljem do vodnjaka. Oblil me je mrzel pot. Nikoli si nisem tako želel smrti kakor tistikrat: stal sem na borjaču svojega tasta. Po navadi so bila vrata zaprta. Zakaj so bila tisto noč odprta, ne vem in si ne morem razložiti.

V hiši se je začelo nekaj gibati, jaz pa sem pustil voz in zdirjal domov. Sklical

¹ Borjač = zaprto kraško dvorišče.

sem hlapca in povedal, da grem v Smrekovo drago. Kje sta vola in voz, naj žena kar tasta vpraša. In sem šel.

Dva dni sem spravljal hlode k poti in spal v oglarski koči. Oglarji so namigavali na »tihi teden«. Kar čudili so se, so pravili, da je bil pri nas tako dolgo praznik. Zakaj bi ne bil enkrat post? — Ko so me pa videli mrkega in redkobesednega, je umolknilo njihovo namigavanje. Opazil sem, da je enega zmanjkalo. Dejali so mi, da je šel po moko na Dol.

Čez dva dni sem zaslišal ropotanje voza. Znano ropotanje znanega voza. Še to, da bo sramota popolna. Tast gre nalašč z nekdanjo mojo vprego po hlode. No, te druge sramote ne bom počakal. Zvil sem svoj jopič in v hrib! Ne bom čakal tasta!

Ropotanje voza je bilo vedno bližje. Med ropotanjem zaslišim glas svoje žene: »Bjè, lès, plavec!«

Skril sem se v grmovje in čakal.

Čez čas je žena vsa potna prignala voli; voz je tako lepo ropotal, da mi je paralo srce.

Nisem mogel drugače. Smuknil sem skozi grmovje in se postavil na pot.

»Hvala Bogu!« je rekla in nič več,

gorjanka, kakor je bila. »Ali misliš, da jih bom gonila jaz, ti pa pohajal? Lepa reč! Oče mi je sporočil, naj pridem ponje!«

»Ali je kaj rekel?«

»Naj pridem ponje!«

Dolgo nisem več spravljal besede iz nje, nazadnje je vendarle spregovorila: »Kar je bilo, je bilo,« je rekel. »Vola ženi nazaj. Vračam mu besedo, ker tako nič ne velja. Če je ne drži, je pač ne drži!«

Veste, da me je pogrelo. V življenju še nisem bil tako ponižan. Molče sem prijel za bič in naložil čoke.

Potem pa tista pot k tastu! No, če bi moral bos po trnju sedemkrat daljšo pot, pa bi rajši šel.

»Priložnost...« sem začel.

»Kaj bi!« je zamahnil z roko.

In začela sva govoriti o vsem, samo o tem, kar mi je tiščalo srce, niti besedice. O tisti pijani poti niti besedice!

Od tega dne nisem poskusil niti kapljice.

O, mene je izšolal vol in ne črne šole. Vol, ki me je pijanega pripeljal k tastu. Ná, fant, slamico!«

In je vlekel viržinko iz žepa.

O nafti

A. Z.

V svetem pismu beremo, da je Noe z zemeljsko smolo závároval svojo barko, da bi vanjo ne vdírala voda. Prav tako so zemeljsko smolo uporabljali za malto tedaj, ko so v Babilonu gradili znameniti stolp zmešnjav. Stari Egipčani so trupla umrlih mazilili z zemeljskim voskom. O Židih poročajo, da so »babilonsko olje« močno cenili kot zdravilo. V srednjem veku je veljal Carigrad za nezavzetno mesto, zakaj branil se je s skrivnostnim »grškim ognjem«, ki je gorel celo pod vodo. Ob obali Kaspiškega morja, pri mestu Baku, so že v davnih časih švigali ognjeni zublji iz zemlje. Nihče ni netil tega ognja in vendar je gorel neprenehoma tisoč in tisoč let. Ljudstva tam okoli so ga častila kot »sveti ogenj«. Hranil ga je plin, ki je uhal iz notranjosti zemlje.

Snovi, ki smo jih našli, so videti kaj različne: so ali trdne, tekoče ali pa bežni

plini. Vendar so si vse te snovi zelo sorodne. Kemiki so dognali, da gre za spojine dveh splošno znanih prvin — ogljika in vodika. Naj se imenujejo kakor koli že — parafin, ocokerit, asfalt, metan, nafta, petrolej, bencin — vse so skupnega izvora.

Kako naj si predstavljamo njihov izvor?

Na dnu jezer in morja se venomer nabirajo sesedline, saj reke pridno prinašajo pesek in drugo. Tako se je godilo že v sivi davnini, pred milijoni in milijoni let. Kajpa, zelo počasi gre to — ali naravi se ne mudi. Po malem so se na morskem dnu kopičile plasti peska, apna, gline; vmes so se mešali ostanki rastlin in poginulih živali. Pritisk se je večal, obenem je rastla tudi toplota. Saj vemo iz rudnikov: če se spustimo sto metrov globoko, postane okoli nas za tri stopinje topleje. Pod pritiskom in v toploti se pa rastlinske in živalske snovi, zlasti če je za to več milijonov let

časa, na poseben način spremené: pretvorijo se v pline, tekočine, smole in voske.

Zemeljska skorja nikdar ne miruje. Brez prestanka jo spreletavajo krči, zdaj rahlejši zdaj silovitejši — znani so nam kot potresi. Nekoč so po trupu zemlje razgrajali vse hujši potresi kakor kdaj koli v zgodovinski dobi. Pa ne povsod. Mestoma je bila prožnejša, tam se je gubala. Tako so prišli skladi peščenca, apnenca in skrilavca, ki so spočetka ležali vodoravno, v vse mogoče položaje. Ponekod so se strmo naježili, ponekod celo prekopicnili. Kaj čuda, če so zaradi tega nastale v nagubanih slojih neštete razpoke, izmed katerih so nekatere segale zelo globoko. Skozi te razpokline je začelo polagoma siliti na dan tisto, kar se je bilo v temnih globinah zvarilo iz ostankov rib, školjk, alg in drugega drobiža, kakršen je živo-taril v predzgodovinskem morju.

Skozi podobne razpoke je v Mezopotamiji že v starem veku polzela na površje zemeljska smola — ljudem v korist. Druge razpoke v mezopotamski zemlji so bile v zvezi s še boljšimi zalogami. Na takih krajih je curljalo na dan kámeno olje in delalo potočke, ki so zagoreli, če je kdo prišel z ognjem zraven. Takile goreči potoki so svetili Aleksandru Vélikemu, ko je kot zmagovalec vkorakal v Babilon.

Ponekod sili iz zemlje neverjetno veliko zemeljske smole. Otok Trinidad v Južni Ameriki se ponaša z jezerom, ki je dvakrat tolikšno kakor Blejsko in mu leži dno kakih 60 m globoko — torej nič posebnega. Čudno je pa to, da najdeš v jezeru malo vode, toliko več pa asfalta ali zemeljske smole.

Dobrih 80 let je tega, odkar so začeli kámeno olje na veliko izkoriščati. Leta 1859 so v severnoameriški državi Pennsylvaniji vrtali arteški vodnjak. Namesto na pitno vodo so v globini 22 m naleteli na kámeno olje ali nafto. Pa ne morda, da bi se bilo prikradlo na svetlo le tako mimo-grede nekaj kapljic. Ne, to vam je kar curkoma lilo izpod zemeljske odeje! Z vseh strani so vreli ljudje zijala prodajat. Brž so se pa zavedeli ter hiteli zajemati. Ni trajalo dolgo pa so že vrtali po vsej deželi in preden je minilo leto dni, je štela Pennsylvanija malodane 2000 rofov. Samo pičlo število jih je ostalo jalovih. Tako močni so bili vrelci, da niti ni bilo mogoče

pripraviti dovolj sodov. Prvi čas je neverjetno veliko nafte odteklo v reke in šlo tako v izgubo. Mestoma se je olje tudi vnelo, vžgali so se poleg tega še plini, ki so kot znanilci nafte uhajali iz pravkar navrtanih lukenj. Nastalo je precejšno raz-dejanje. Toda vlada je krepko posegla vmes ter napravila red.

Od tedaj je nafta na zmagovitem po-hodu v vesoljnem gospodarstvu. Amerika se je, kar zadeva proizvodnjo, postavila vsemu svetu na čelo, a tudi po drugih zem-ljinah niso držali križem rok. Navrtali so nafto v Rusiji, Romuniji, Galiciji, Južni Ameriki, Perziji. Kajpa, Združene države Severne Amerike so si ohranile prvenstvo do današnjega dne.

Očiščena nafta (pravimo ji petrolej) je začela vedno bolj tekrovati s premogom, zlasti se je pa širila raba neke posebno gorljive tekočine, ki so jo z nadaljnjim čiščenjem pridobivali iz nafte. Vsak otrok jo že pozna — bencin. Že so se oglašali navdušenci, ki so polni ponosa peli hvalo »stoletju nafte«. Vendar se zdi, da ne polnoma po pravici. Strokovnjaki namreč zmajujejo z glavo. Po njihovih računih ni kaj prida nafte na svetu. V kakih 50 letih, morda celo prej, je bo baje zmanjkalo. Kaj potem? Potem bo pač treba posplošiti to, kar v Evropi že sedaj delajo: s tako imenovano destilacijo bo treba širom sve-ta, celo v bogati Ameriki, pričarati bencin iz premoga. Saj je tudi premog nastal iz odmrlih rastlin in temeljne sestavine v njem so enake kakor v nafti. Nu, črnih zakladov je pa v zemeljski skorji še toliko nakopičenih, da bo odšlo nešteto človeških pokolenj v večnost, preden bo poslednji rudar odložil lopato. Po domnevah neka-terih učenjakov bodo premogovne zaloge našega planeta zadostovale za nič manj kakor 5000 let.

O slovenskem kozolcu

Marjan Mušič

Popotnik, vračajoč se iz tujine, se zga-
ne, ko ga pozdravijo kozolci, prvi znanilci
domovine. V raskavi obleki iz grobo obte-
sanih hrastovih hlodov, brez vsakega okra-
sa stoje zleknjeni k zemlji z na široko
razkrcenimi nogami, oporami. Delo tež-
kih stoletij, porojeni iz potrebe in v da-
našnji dokončni obliki sproščeni vsega od-
večnega; od tod uravnovešeno razmerje
posameznih sestavnih delov.

Kozolec je v prvi vrsti priprava za su-
šenje žita in krme. V naših krajih je po-
leti mnogo dežja, zato je skoraj onemogo-
čeno uspešno sušenje žita na prostem v
rázstavah, ne da bi se pri tem zrnje in
slama pokvarila.

Najpreprostejše sušenje žita v obliki
stav ali razstav (sl. 1 in 2), to je kupcev,
postavljenih kar po njivah, je poznano tudi
pri nas povsod tam, kjer ni kozolca: na
Koroškem, v Slovenskih goricah, Halozah
in na Ptujskem polju, prav posebno v Prek-
murju, nadalje vzdolž hrvaške meje, na Bi-
zeljskem, v Beli krajini, na Krasu in v
Istri.

Kakor nimamo pri razstavah opravka
z nikako pripravo, saj se postavljajo kup-
ci brez posebnega ogrodja po njivah, tako
so ostrve ali ostrnice (sl. 3 in 5) in kope
(sl. 4) prvi pojav posebne, sicer zelo pre-
proste priprave. Po večini so to nekaj me-
trov dolgi ravni vršiči smrek z na kratko

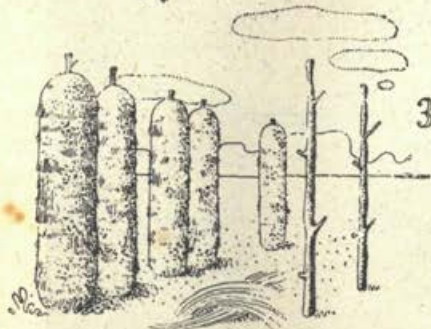
1

2

3

4

5

okleščenimi vejami, na katere obesijo žito, krmo in sploh poljske pridelke, ki jih je treba osušiti. Ostrve so doma povsod tam kjer rázstave, posebno pa v krajih, kjer imajo mnogo vlage. V glavnem obvarujejo že ostrve žito pred dežjem, saj premoči dež le vrhno plast in odteče po najbližji poti v zemljo, tako da ostane sredina suha.

Nadaljnji vmesni razvojni člen je kozolec brez strehe. Srečamo ga v neposrednem območju povsem razvitega kozolca s streho, med drugim na Ptujskem polju, na Goriškem pa dalje globoko v Švici. Vrsté se nešteti primeri najpreprostejše oblike (sl. 6), kjer sta po dve ostrvi povezani poprek s koli, pa vse do docela izoblikovanega kozolca brez strehe. Sušilne priprave, ki so enake ostrvam in za čudo podobne kozolcu brez strehe, so doma tudi v daljnih deželah; tako, postavim, jih srečamo na Finskem, Švedskem, v Beli Rusiji in Ukrajini, da, celo na Kitajskem in Japonskem, kjer suše na njih riževno snopje.

To so več ali manj vse sušilne priprave, od preproste razstave do kozolca stegnjenca brez strehe, ki so bile porojene iz potrebe, pa niso izoblikovale svoje zunanjsčine vse do kraja. Zato nas na tem mestu morejo dalje zanimati le v toliko, kolikor pripomorejo pregledu razvojne poti od najpreprostejše oblike ostrve v do kraja dognano obliko našega kozolca. Oblika kozolca s streho je končna izčiščena oblika, ki je zorela v stoletjih.

Stegnjeni kozolec (sl. 7, 8, 9 in 12) je najznačilnejša in najpogostejša slovenska sušilna priprava, ki daje čudovit poudarek deželi. Njegova zgradba je kaj preprosta: late, na katerih se suši žito, so pritrjene na močne hrastove, ponekod tudi na zidane stebre kvadratnega ali okroglega prereza. Stebri se vrsté v razmakih 4—5 metrov v ravni vrsti in so pričvrščeni na skalno babo z železnimi obroči (sl. 13). Kamnitna, v novejšem času pogostoma betonska baba obvaruje les pred trohnenjem. Čim vlažnejši je kraj, tem izrazitejša je baba. Preko stebrov je preprosta strešna konstrukcija, ki nosi ozko dvokapno streho, krito v poljedelskih predelih z rženo slamo, v gorskih predelih pa s skodlami ali deskami. Stebri kljubujejo vetru z oporami, podporniki, ki so ponekod, v močno izpostavljenih predelih, na

široko razkročeni, celo tako, da so že skoraj vodoravni in ujeti v posebnih lesenih stebričkih (sl. 8). Ravnotežje je ustvarjeno in tudi za kraje s silovitimi in sunkovitimi vetrovi je kozolec dobro opremljen. Veter je zanj nevaren le tedaj, če piha od strani in pravokotno pritiska na obdeto ploho; čelo kozolca je tako neznatno, da ne nudi posebnega prijema vetru. Prostor med stebri je okno; redkeje ima kozolec le dvoje oken, po večini jih ima okrog deset, celo do dvajset. Število oken, štantov je zaupno merilo velikosti in kakovosti kmetije. Pri obdevanju žita pomaga »hlapec« (sl. 10 in 11), stolu podobna priprava, ki jo je moči poljubno prestavljati in obešati na late z železnimi kljukami.

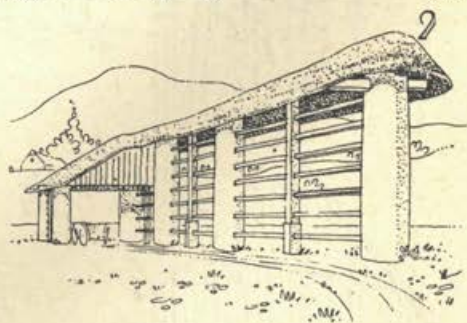
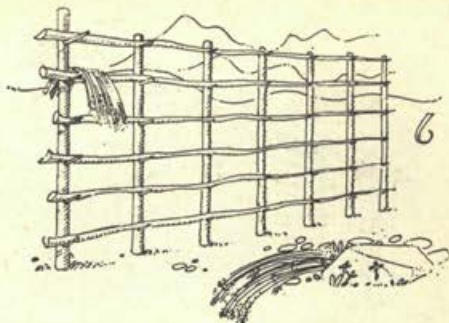
Dvojni stegnjeni kozolec (sl. 15) predstavlja dva vzporedno stoječa stegnjenja, ki sta v razmaku 4—5 metrov med seboj povezana s prečniki. Zgradba dvojnega stegnjenega kozolca je v sebi trdna, zato manjkajo opore, podporniki. Tudi skalne babe so v primeri z onimi pri enojnem stegnjenem kozolcu le še nizki kamnitni podstavki, na katerih prosto stojе stebri, kakor bomo to videli pri vezanem kozolcu.

Prislonjeni kozolec je v osnovi stegnjeni kozolec, ki pa ne stoji samostojno, ampak je prislonjen h kakemu drugemu poslopju, k skednju ali hlevu. Srečamo ga v krajih z majhnimi kmetijami na Notranjskem, na Dolenjskem, v Beli krajini, na vzhodnem štajerskem in v Savinjski dolini; nanj naletimo tudi v planinah.

Vsi ti primeri kozolcev so izrazite sušilne priprave. Kozolec pa služi mnogokrat tudi kot shramba poljskega orodja in vozov. Slede poglavitni primeri kozolcev, ki jih je porodila obojna potreba: sušenje in shranjevanje.

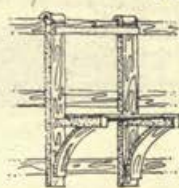
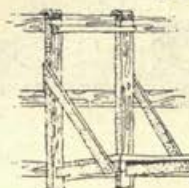
Stegnjeni kozolec s plaščem (sl. 9). Pogosto je v obsegu enega okna stegnjenčeva streha na eno stran podaljšana in podprta z dvema stebroma, ki sta med seboj povezana z latami. Ta pristrešek se imenuje plašč in služi v prvi vrsti kot shramba predmetov, ki jih rabijo na polju.

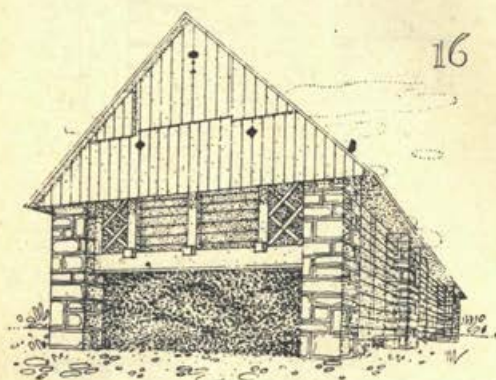
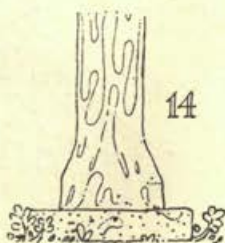
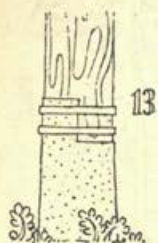
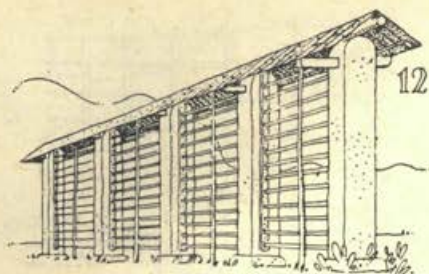
Vezani kozolec (sl. 16 in 17) je izpopolnjeni dvojni stegnjeni kozolec, ki dobi enotno strešno pokrivalo, tako da služi obenem kot shramba. Nešteto je vrst

10

11

te najpopolnejše kozolčeve oblike, zastopan je povsod, prav posebej pa na Dolenjskem in Štajerskem. Ker se na tem mestu ne moremo baviti z vsemi različki, se pomudimo le pri primeru dolenjskega vezanega kozolca, ki predstavlja kot najpopolnejše izoblikovani primer v glavnem vse druge.

Vezani kozolec je razdeljen na tri dele: v spodnji, srednji in zgornji prostor. Spodnji prostor služi kot shramba za vozove in poljedelsko orodje, srednji prostor kot shramba za seno najboljše vrste, zgornji prostor pa za seno neizbrane kakovosti. Srednji in zgornji prostor sta dostopna ali od znotraj skozi štirioglasto odprtino v odru ali skozi veliko lino, oziroma skozi vrataca skoncema, ali sta pa prostora dostopna po lesenih stopnicah, ki se nadaljujejo v lesenem hodniku z ograjo ob riglju.

Močni hrastovi stebri kvadratnega preza, ki so pri tleh odebeljeni, stojijo na skalnih plohih podstavkih (sl. 14). V oknih so razpete late od tal pa vse do strehe; do tu imamo opravka s stegnjenim kozolcem, le da manjkajo podporniki, ki postanejo spričo trdne zgradbe vezanega kozolca, kakor smo to že videli pri dvojnem stegnjenem kozolcu, nepotrebni. Spodnji oder nosijo spodnji, zgornjega pa zgornji branji prečniki. Skoncema, na obeh čelnih straneh je vezani kozolec omejen z brano, ki jo sestavljajo pokončni branjeki in v obliki Andrejevega križa navzkriž ujeti lepo obdelani hrastovi tramiči. Da je sestava stebrov in prečnikov v sebi trdna, so med seboj povezani z ravnimi rokami ali pa z ukrivljenimi krivinami. Brana je, posebno v vlažnih alpskih predelih, mnogokrat prekrita z deskami, da ostane seno obvarovano pred močo.

Streha, ki je dvokapnica in ima po večini skoncema kapo, čop, je krita v poljedelskih predelih večinoma z rženo slamo, v gozdnih in posebno v alpskih predelih pa s skodlami ali deskami. V koroškem alpskem območju sem opazil kombinirano kritje slame in skodel: obroba ob kapu je prekrita s skodlami, vse drugo pa z rženo slamo. Danes to kritje močno izpodriva opeka, prav posebej cementna zarezna opeka domačega izdelka. O tem pozneje. Streha obvaruje z izdatnimi napušči leseno zgradbo in v nji shranjeno žito in mrvo, poleg tega pa zgornji prostor skoncema štrli preko brane in jo še posebej váruje

pred močo. Pojav, ki je dobro viden pri konstrukciji hiše v planinskem območju. Preko zime obdenejo late na gosto s koruznico, da ostane kozolec obvarovan pred dežjem in snegom.

Kozolec na psa ali na kozla (sl. 18) je vmesna oblika med stegnencem s plaščem in vezanim kozolcem. Doma je posebej tam, kjer se kultura žita umika pred vinogradništvom, večkrat pa tudi v krajih z revnejšimi kmetijami. Zgradba tega kozolca je enaka poprejšnjim, zato se ne bomo z njo nadrobno ukvarjali.

Nevarnosti preté kozolcu od vetra, od požara in od vlage. Proti vplivu vetra, ki se upira v njegovo obdeto ploho in ga skuša prevrniti, zavarujemo kozolec z več ali manj razkrcenimi podporniki, oporami, s katerimi se kozolčeva osnovna ploškev izdatno poveča, da stoji trdno na zemlji.

Pred požarom obvaruje pazljivost. Glede vlage, ki ima za posledico trohnenje lesenih delov, pa pri kozolcu ni najbolje preskrbljeno. Izboljšanje je možno s prav preprostimi sredstvi.

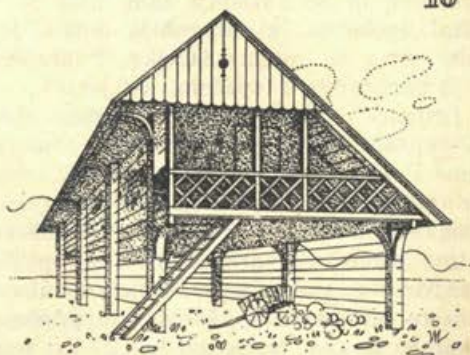
Neposredna vlaga prodira v kozolec od tal. Stegnjenec je pričvrščen h kamnitni ali betonski babi z železnimi obroči. Baba je sorazmerno visoka in je tako hrastov steber dosti odmaknjen od tal. Ko se pojavi na dolnjem koncu trohnoha, odžagajo načeti del stebra, ga bodisi dopolnijo z novim dostavkom ali pa stegnjenec za načeti del skrajšajo. Občutnejši kot pri stegnencu pa je vpliv vlage pri drugih vrstah kozolca, prav posebej pri vezanem kozolcu; tudi popravilo že strohnelih delov je prav težavno.

Stebri vezanega kozolca stoje prosto na skalnem ali betonskem podstavku, ki je sorazmerno zelo nizek. Vrhnja površina podstavka ni vedno enaka, dostikrat je taka, da odteka voda prej navznoter kakor navzven. Peta stebra je sicer nekoliko odebeljena, vendar ta odebelitev ne poveča mnogo niti stabilnosti niti ne preprečuje trohnenja. Steber prične najprej gniti pri stiku s skalnim podstavkom. V risbi št. 19 je prikazano izboljšanje. Podstavek, ki naj bo v krajih z domačim naravnim kamnom praviloma kamniten, je treba na vrhnji površini preurediti tako, da voda nemoteno in najhitreje odteče; tudi površina naj bo čim gladkejša, da posebno v zim-

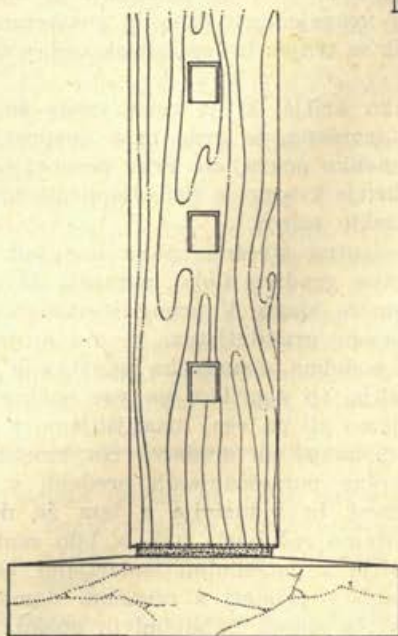
17

18

19

skem času ne pride do razkrajanja kamna. Hrastov steber opremimo na spodnjem koncu z rego; stično ploskev in rego premažemo z izolacijsko smolo ali s katranom. Na ta način je steber obvarovan na najbolj izpostavljenem mestu pred vlaženjem in trohnenjem.

Prvotno so bili kozolci brez izjeme pokriti ali z rženo slamo v poljedelskem področju, ali pa s škodlami v gozdnem in alpskem pasu. Kritje s slamo je v zadnjem razdobju pričela nadomeščati glinasta strešna opeka — bobrovci, posebno tam, kjer je ponovno razsajal požar, tam, kjer imamo opravka s trdnejšim gospodarstvom, in ne nazadnje tam, kjer je v bližini opekarna, ki uporablja dobro domačo glino za opečne izdelke. Pokrajina se je sprijaznila z opečnim kritjem.

Drugače pa je s cementno strešno opeko. Čeprav je v dovoljni množini i ržene slame i škodel i glinastih strešnikov, vendar opažamo, da izpodriva celo v najbolj odmaknjenih vaseh te stare preizkušene kritine cementna zarezna strešna opeka, ponajveč domačega izvora. Kmet si nabavi v mestu železen kalup, šablono in izdeluje, kakor ve in zna, cementno kritje. Pri tem sevé ne pazi mnogo na pravilno pripravljanje gradiva, ne ve za prava razmerja posameznih primesi, ne za njih izbor, ne pazi končno na lepoto izdelka; vse se vrši v naglici in površno, kar ustreza današnjemu neurejenemu času in razmeram, v katerih se trajen in lep izdelek vedno manj ceni.

Tako kritje, ki je vrhu vsega še površno izvršeno, je grdo in v nasprotju z našo mehko pokrajino. Prav posebej pa je tako kritje kvarno iz čisto tehničnih in gospodarskih ozirov.

Cementna strešna opeka ima kot vse cementno gradivo slabo lastnost, da rosi, kondenzira vlogo. V primerih našega preizkušenega graditeljstva, ki mu stoje ob strani sodobna znanstvena izkustva in raziskavanja, to nepriliko na vse načine odpravljamo ali pa vsaj zmanjšujemo z raznimi izolacijskimi sredstvi. Na kmetih in v površno pomeščanjenih predelih v bližini mest in industrije s tem še dolgo ne moremo računati; tudi bi bilo cementno kritje s potrebnimi izolacijami veliko predrago v primeri s cenenimi domačimi gradivi: s slamo, škodlami in opeko.

Cementna zarezna opeka, ki je zaradi nepravilno prebranega peska, slabo pripravljenega betona in površnega izdelka po večini luknjičava, s časom propuša močo in jo kaj hitro uničuje zmrzlina. Najneprijetnejša njena stran pa je rošenje, kondenziranje, ki ima za posledico trohnenje lesa strešne konstrukcije neposredno pod opeko. Vse te napake in posledice za sedaj še niso prav opazne, prekratka je še doba uporabe cementnih izdelkov; takrat pa, ko bodo vidne, bo tudi že prepozno. Ostanimo torej pri preizkušenih starih gradivih, ki jih, kjer koli je to mogoče, izboljšujemo!

Zaključek: Kozolec je bil porojen iz potrebe; z njim je postal kmet gledé sušenja žita povsem neodvisen od vremena. O njegovi razvojni poti so možna le ugibanja. Zelo verjetno pa je, da smo Slovenci prinesli to sušilno napravo v preprosti obliki že s seboj v te kraje. Zemljepisne in z njimi vremenske prilike so vplivale na njen nadaljnji razvoj. V območju gozdov, ki jih je bilo v tistih davnih časih mnogo več kot danes, je bilo tudi več vlage in padavin, zato je bila nujna posledica kozolec s streho. V krajih, kjer ni več čuti naše govorice, celo na Tirolskem, spominjajo na naš izumrli rod kozolci. V dotiku s sosedi so se stalno izmenjavali vplivi: kakor smo mi prevzeli od sosedov marsikaj, kar je v zvezi z živinorejo in s pastirstvom, tako so oni prevzemali od nas mnogo iz področja poljedelstva. Na ta način si moremo razlagati razširitev kozolca še preko naše zgodovinske narodnostne meje. Od tod dalje pa se je kozolec pojavljal kot posrečena sušilna naprava vse do danes. So kraji, kjer je kozolec popolnoma zamrl, postavim na Koroškem, v Vzhodni Prusiji; so pa tudi kraji, kjer se je pojavil pred dve sto, sto leti (Švedska, Finska) in se pojavlja danes. Neposredni posredovalci širjenja kozolca so pač v prvi vrsti naši kmetovalci, ki se naselijo na tujem, poneso s seboj misel in spomin na tega dobrega kmečkega prijatelja in ga o prvi ugodni priliki postavijo. Prav tako so ga širili naši dušni pastirji pa ženitbeni odnosi prek meja.

Zapomnimo si: Kozolec ima svojo domovinsko pravico pri nas; v naši sredi je izoblikoval vso svojo dokončno lepoto, iz njega diha ustvarjalni genij našega naroda. Naj nas ne moti, da je brez posebnega

okrasja; nasprotno, ponosni bodimo, da je stisnil vso svojo lepoto v raševinasto obliko hrasta in slame. Razumen je v svoji doslednosti in neizprosno služi potrebi, plemenit in lep pa je v prilagoditvi naravi, ko prepeva med njegovimi vodoravnimi latami razgibana slovenska krajina. Ostal bo naš edini in najčistejši izraz. Kakor se že

menjavajo tipi hiš in kmečkih domov po raznih območjih, kakor slede tlorisne in gradbene ureditve in lepotni okras meni časov pa zunanjim in notranjim vplivom, tako gleda na vse to prelivanje in spreminjanje gradbeno in lepотно dograjeni kozolec in pripoveduje o prečiščeni modrosti slovenskih rodov.

Krčma pri Kurentu

Ivan Zorec

Pri svobodnjaku Trlepu so pospravili letino. Bila je kaj lepa. Strni in ajde so namlatili, prosa nameli pa korenja in repe napulili, da so vse shrambe kar zvrhoma napolnili. Tudi čebele so bile pridne vse leto, posebno pa ob ajdi, in so nanosile medu za tri polne kadice, še nekaj čez. Še beli hramček na Primskovem se je ljubeznivo spogledoval z milo Temeniško dolino in ji ob najlepšem jesenskem soncu veselo mežikal, tako poln je bil vina.

Srečni gospodar Trlep je vse še enkrat pregledal in je bil čisto zadovoljen, kakor je bil Bog Oče tačas, ko je svet stvaril.

»Otroci, zdaj pa le vkup vsi!« je veselo sklical otroke in vso družinčed. »Po naši stari navadi slavimo praznik dobre letine, jejmo in pijmo — tako veselico naredimo, da je bo vesel tudi Bog sam!«

Otroci so se obrnili in brž po očetovi besedi storili, kar je bilo treba za praznik in veselico.

Štirje sinovi in hči Marijana so se po tlej stisnili okoli očeta za mizo, vsa družinčed pa zraven njih.

»Tako, le k meni, otroci,« se jim je smehljaj. »Leto osorej me nemara ne bo več med vami; tja, kjer je mati, pojdem; za menoj pa le pošljite kak očenaš, kaj se ve, potreben mi bo.«

»Oče, to pa ni beseda za veselico,« so mu otroci, vsi že sami odrasli ljudje, nekoliko ugovarjali, a se vendar strahoma tudi spomnili, da očetu že nekaj let srce peša ali kaj.

»E, star sem ko zemlja in že truden, kakor bi nosil ves svet,« se je veselo zasmeljal. »Pa se nič ne bojim, večnega počitka si kar želim. Smrti se bojijo le otroci

in ženske. Veseli bodimo in katero zapojmo, pa je.«

In so peli in pili, se veselili in gostili tri dni in tri noči vkup.

Tretjo noč je Trlep razločno začutil, da mu srce nekako zastaja.

»Duša,« je rekel, pa tako, da ga je slišala sama, »lezi no lepo počez, ne sili še ven, saj se nama nikamor ne mudi!«

»Ne pij več,« ga je angel varuh sva-reče opominjal, »škodilo bi ti.«

»Nikar mi ne brani veselja, angelček varuh moj, saj mi dela, kadar ga je bilo preveč, tudi nisi branil, čeprav mi je včasih škodilo,« se mu je Trlep upiral, pa spet tako, da nihče drug ni slišal. »Ko sem trsju gnojil, sem se hudo potil, močno znojil; potlej sem se vse leto veselil, da bom svoje dobro vino pil.«

»Nisi zdrav, škodilo bi ti,« je angel varuh svaril.

»Saj ne veš, kaj je vino,« je Trlep trmoglavil.

»Vem, kaj ne bi vedel.«

»Ne, ne veš, ker ga uživati ne moreš.«

»Kako da ne?« se je angel branil.

»Ne moreš. Kam bi ti pa šlo, ko si brez posode?« se je Trlep poredno smehljaj. »Jaz, vidiš, jo pa imam, tako, da menda še dna nima, kadar pridem do dobrega vina.«

»E, kaj boš, saj ne veš, kako sem.«

Vlomske tatvine so vedno pogostejše.

Zoper posledice vloma pravočasno sklenite zavarovanje pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

»Vem, dobro vem,« se je Trlep še hudomušneje smehljajal. »Kadar Bog Oče skliče vas angele in vam veli sestiti, mu vselej rečete: „Na kaj, Bog Oče, če pa oné nimamo?“«

Trlep se je še smehljajal, segel po majoliki, pa je, preden jo je dosegel, že z nosom kavsnil po mizi; duša je izskočila, angel varuh jo je prestregel in švignil pred nebeška vrata.

Pred nebeškimi vrati je stala lepa domača krčma; zelena brajda, polna zrelega grozdja, jo je objemala; izza krčme se je v položen breg širil čudovit vinograd, kakor daleč so Trlepu nesle oči; med ukanjem in vriskanjem se je iz krčme slišala glasna domača pesem; gosli, kakršnih še ni slišal, so z njo pele, za njo pa citre brnele.

»Jehhata, jehhata!« se je Trlep čudil. Oči so božale krčmo, brajdo in vinograd, samo prečisto veselje ga je privzdigovalo ob godbi in pesmi. »Kaj sva že v nebesih?« je kakor v cerkvi šepete vprašal angela varuha.

»Da, v malih nebesih,« se je krilatec božji nekoliko nasmehnil, »še v malih nebesih.«

»I, če je tako, pa kar tu ostaniva,« se je Trlep ustavljajal in silil proti krčmi.

»Pred sodbo moraš prej,« je angel odkimal in ga prijel za roko.

Kar se ti je na prag krčme ustopil z majoliko v roki Kurent, okroglolični, rdečenosi in trebušasti nebeški krčmar.

»O, glej ga, Trlepa!« se je glasno zahahljal. »Saj sem vedel, da že prideš, kakor čakal sem te, glej,« je veselo rekel in mu pomolil majoliko vina. »Le ga, da se ti beseda pred Bogom Očetom ne bo preveč zatikala.«

»Joh, joh, prebito bova orala!« se je Trlep ustrašil, po majoliki je pa le segel in pil, pil, da je vse izpil.

»Teče ti pa, teče, še krčmo nam usušiš, ko se je lotiš!« ga je Kurent pohvalil. »Pa le daj ga še eno majoliko, da ne boš ob sapo med sodbo.«

»Sam si ne upam pred Boga Očeta,« je Trlep po drugi majoliki v skrbeh povedal angelu varuhu, ki je molče stal ob njem. »Moj patron sveti Janez Krstnik me bo, to verujem, zagovarjal in branil, saj

sem ga vsako leto častil s kresovi in z veselnicami.«

»In si se vselej vina nacedil,« mu je angel varuh blago oponesel.

»Kako pa bi se človek brez njega veselil?« se je Trlep spet netrelepno otesal. »V Kani Galilejski ga je še Jezus za veselje pil. Pa le pustiva to, pijanec tudi jaz nikoli nisem bil, moj sveti patron me bo lahko zagovarjal, le poiščiva ga.«

»Sveti Peter tamle ob vratih nama pove, kje je,« je angel varuh dejal in s Trlepom stopil tjakaj.

»Svetega Janeza Krstnika bi rada?« je nebeški vratar zamomljal, vzel iz ust dolgo pipo in jo ob nohet levega palca iztrkal. »Po nebeških tratah kobilice lovi in jih zoblje.«

Hrup v krčmi je bil tak, da Trlep ni vedel, ali je slišal prav; vprašuje se je ozrl v angela varuha.

Sveti Peter je opazil in razločneje rekel:

»Kobilice lovi, kobilice.«

Kar so se nebeška vrata odprla, čez prag je stopila Mati božja, vsa v soju nebeške bleščave, vsa lepa ko najlepša nebeška zarja.

Sveti Peter je brž pokleknil, angel varuh in Trlep pa tudi.

Trlep se je spomnil kratke molitve, katera ga je še mati učila, in je tudi v tej zadnji stiski povzdignil roke in srce:

»Naša ljuba Gospa presvetega srca, prosí zame Boga!«

»Nič se preveč ne boj, Trlep!« se je Mati božja sladko, premilo lepo nasmehnila. »Ne zapustim te, v mojem varstvu si, saj si me vse življenje častil in se mi priporočal.«

Trlepu je odleglo, angelu varuhu tudi, kleče sta ji zamaknjeno gledala v nebeško obličje.

»Sveti Jožef!« je Mati božja zaklicala in trenila proti Kurentovi krčmi.

In že je iz krčme pridrobentel sveti Jožef, star, močno plešiv in precej okrogel možiček z zdravimi, rdečimi lici.

»Saj veš, Mati božja, patron sem dežele, od koder so te duše, ki tako rade hodijo h Kurentu v malih nebesih,« je sveti Jožef dobrodušno pripovedoval. »In kar ne moreš od njih, take ti razdirajo, posebno tile moji ljubi veseli Dolenjci.«

Mati božja se je nežno smehljajala.

»Sveti Jožef, hoj, lilijo si med nami pozabil!« je veseli Kurent skoraj priplesal z veliko belo lilijo in jo lepo izročil svetemu Jožefu.

»O, saj res,« se ji je ta malo nasmehnil in jo na rahlo stisnil pod pazduho. »Med ljubeznivimi Dolenjci se vselej tako zamo-

Trlepom pa za njo. Zdajci se vsi znajdejo v nebesih.

Joj, kako je v nebesih lepo. Največje veselje, kakršno kdo ima na zemlji, ga v neskončno povečani meri čaka v nebesih, da ga ves blažen v milosti božji uživa vse večne čase.

Alojzij Repič: Slepi ubožec.

tim, da nazadnje rad kaj pozabim. Dobro, da nisem imel s seboj tudi oslička. Ali bi rigala s Kurentom!«

Mati božja je molčala in se mu prijazno smehljala.

Trlepu je bilo to kaj všeč.

»Tudi pome je žena prišla, če sem se kdaj zasedel kje,« se je milo spominjal, »pa je takisto vselej lepo pametno molčala in se le smehljala.«

Mati božja se zdaj nameri proti nebeškim vratom, sveti Jožef in angel varuh s

Trlepu kar oči jemlje. Kaj mu jih ne bi! Povsod sama čudovito lepa polja in zeleni travniki, vmes vrtovi s čebelnjaki, drugod vinogradi z belimi hramčki, tu, tam mogočne temne hoste, prijazni grički in tihe doline s čednimi vasicami.

»O sveta nebesa!« se Trlep čudi in strmé gleda vso to nebeško lepoto mile, ljube kmečke zemlje. »Kajne, to so pa že velika nebesa?« ugiba Trlep.

»Ne, to je le nekaj daljne okolice velikih nebes,« mu angel varuh razodene. »V

prava, velika nebesa prideš šele, ko ti jih Bog Oče prisodi.«

»E, Bog je dober, morda me kar tako porine semkaj,« začne Trlep zvitorepiti po stari domači kmečki navadi. »Tu mi je tako všeč, da ne bi tiščal v nobena druga nebesa več.«

»Dober je Bog že, dober, pa tudi strog in pravičen. In kar brž moraš predenj, da te sodi in ti prisodi, kje boš,« pravi v svetem strahu angel varuh in ga rahlo potegne za seboj. »No, pusti že, ne obiraj se mi več todkaj.«

Komaj Trlep odtrga oči z nebeških kmetij, pa ti že stoji pred večnim Sodnikom.

Ob eno stran Trlepa se ustopi sveti Janez Krstnik, ki je tisti trenutek švignil od nekod, ob drugo sveti Jožef, za hrbet se mu postavi po Mati božja.

»Bog Oče,« pravi dobri sveti Jožef, »glej, Trlep iz prelepe Temeniške doline je tu...«

»Molči no,« zašepeče Mati božja in ga dobrovoljno dregne. »Kaj meniš, da Bog Oče ne pozna Trlepa?«

Bog Oče se res nekoliko nasmehne in si počasi pogladi mogočno sivo brado, odpre debelo knjigo življenja, obrne nekaj listov in še dosti prijazno pogleda Trlepa.

Trlep pa kar trepeta in pobeša oči.

Sveti Janez Krstnik, njegov nebeški patron, mu brž da roko na ramo in našteje njegova dobra dela.

»Oče naš, prosim te, sodi ga po milosti, saj je bil moder mož dobrega in veselega srca. No, tisto je že res, pil ga je rad, pil, pa zmerom po pameti. V vinskosti je bil moško vesel, neroden pa nikoli. Če je le mogel, je svojemu bližnjemu rad pomagal; nikogar ni opravljal, zdražb med ljudmi ni delal nikoli, zmerom je bil le za mir in slogo.«

Tudi sveti Jožef, vesel teh lepih besedi, položi roko Trlepu na ramo in začne:

»Patron sem razen drugih tudi kranjske dežele, kjer sta prelepa Temeniška dolina in zmerom sončno, veselo Primskovo z belimi vinskimi hramčki. Kakor Kranjci, posebno v Temeniški dolini, močno radi častijo mene, tako tudi jaz vsako dušo, ki jo angel varuh privede od ondo, zvesto izročam v Tvoje milostno naročje, Oče naš, ki si dober in pravičen Sodnik. Po Temeniški dolini ljudje živijo ubogo: premalo

so napredni, gospodarijo še čisto po starem in trmoglavijo v svoji zaspanosti. Tale Trlep pa, Bog Oče, je bil zmerom napreden gospodar in je vse življenje do bolečine ljubil svojo rodno zemljico. In voljno je dajal Bogu, kar je božje, in vladarju, kar gre njemu, obenem si je pa prizadeval živeti po božjih in cerkvenih zapovedih.«

Bog Oče se je zdaj resno držal, zdaj prijazno smehljal.

»Če mu je kdaj kaj spodrsnilo, zbriši, prizanesi mu, o Sodnik večni, in ga vzemi v večno nebeško veselje,« je dobri sveti Jožef še pristaval.

Zdaj še Mati božja svoje premile oči upre v Boga Očeta in reče:

»Trlep je vse življenje častil mene, Mater božjo.«

»To je veliko zasluženje, zato Trlepu prizanesem glede marsičesa,« je Bog Oče pokimal in zaprl tisto debelo knjigo. »Kdor v življenju Marijo časti, se ne pogubi. Amen.«

Potlej je Bog Oče izrekel sodbo:

»Za nebesa še nisi zadosti čist, drži se te še velika pega hudega greha.«

Bil si velmož, umen gospodar, vse oči so se upirale vate; ljudstva pa vendar nisi vodil dobro, preveč si mislil nase in na svoje, nisi mu bil čisto pravi voditelj in učitelj.

Vicaj se let sto in še in še. Za pokoro blodi po Temeniški dolini in tudi ti trpi bolečine, ki jih ji naložim zavoljo njene nesloge in slepote. Zakaj ondi le podirajo in razdirajo, kar bi lahko lepo in složno živelo. Opazuj vse to in trpi, kajti kriv si najbolj ti.

Ob nerodnostih Temeniške doline ti naj rodoljubno srce trpi, da bi od žalosti umrl, če bi še živel.

To ti bodi pokora.

A ko se ljudstvo strezni in spregleda, ti ugasnejo vice in se ti odpro vsa večna nebesa, ki ti jih je izprosila Marija, Mati božja. Amen.«

Pred Trlepovimi očmi so se utrnila nebesa, z angelom varuhom je kar nenadoma spet stal pred nebeškimi vrati. V srcu in v ušesih mu je še vedno grmela velika beseda večne sodbe.

In Trlep se vica še zdaj in trpi zmerom bolj.

Pisava in značaj

Dr. Anton Trstenjak

O grafologiji ali nauku o pisavi se danes veliko govori. Po svetu, pa tudi pri nas, nastopajo celo pravi vedeževalci, ki iz pisav prerokujejo ljudem prihodnost, srečo ali nesrečo v zakonu, na potovanjih in v raznih podjetjih, napovedujejo, koliko otrok bodo imeli in podobne stvari. Tako so naredili iz pisave posebne vrste »črno čarovništvo«, ki sloni deloma na spretno prikriti prevari, deloma pa se sklicuje na tajne, ljudem nevidne sile in na tisočletno modrost starodavnih narodov. Tem je bila pisava sveta reč, dar nebeških bogov, naloga vedeževalca pa je, da iz nje razbere skrivno usodo, ki so jo bogovi naklonili človeku. Vse to je seveda neresna zadeva in spada v isto vrsto kakor »metanje kart«, prerokovanje usode iz stanja zvezd, iz živega srebra, iz dlani ali druge podobne praznovorne umetnije. Takšna grafologija nam v najboljšem primeru utegne biti le predmet zabave za kratek čas, zato jo zavračamo.

Razen te mazaške in sleparske grafologije pa poznamo tudi pravo resno znanstveno grafologijo, s katero se bavijo danes nekateri največji sodobni učenjaki, na primer švicarski profesor dr. Ludvik Klages. Ta znanstveni nauk o pisavi nam kajpak ne obeta nobenih prerokb za našo prihodnost, si ne lasti nobenih čudežnih spoznanj in zato tudi njegovi zastopniki ob njem ne obogaté kakor omenjeni mazaški grafologi. Kljub temu pa je tudi znanstveni nauk o pisavi prav zanimiv; zanimiv morda tem bolj, ker nam pokaže, koliko je človek v resnici zmožen samo s svojim lastnim razumom prodreti v skrivnosti naše pisave in vsega tega, kar je z njo v neposredni zvezi. To pa je vprav človekov značaj in lastnosti, ki so njegova neposredna posledica. Vsakdo, ki je imel priliko slišati razlago svojega značaja na podlagi znanstvene prepoznavne pisave, je bil vedno neverjetno začuden nad natančnostjo in resničnostjo zaključkov, ki mu jih je dal pisavoslovec samo na podlagi pisave.

Naše poznanje značaja iz pisave pa je v ozkem in zakonitem razmerju med človeškim telesom in dušo. Vse, kar človek v svoji duši doživlja, kar čuti, misli in

hoče, se na neki način hočeš nočeš razodeva tudi na telesu, v njegovem razpoloženju, gibih, kretnjah itd. Kadar smo veseli, je naš obraz, naša hoja in kretnja čisto drugačna kakor takrat, kadar smo žalostni. Že po obrazu, po hoji ali po glasu spoznamo človeka, kakšne volje je. Enako spoznamo človekov temperament ne glede na trenutno razpoloženje že samo iz telesnih kretnj in znamenj. Vročekrvnež (sanguinik) je v razgovoru hiter in živahen, govori s celim telesom, maha z rokami, stopica sem ter tja, dočim govori počasni flegmatik mirno, leno in brez kretnj z rokami. Kdor je po svoji naravi ošaben, nastopa tudi na zunaj povsem drugače kakor po naravi skromni ljudje. »Že na prvi pogled vidimo, kaj je v človeku,« tako se pogosto pohvalimo, kadar ocenjujemo značaj kakšnega človeka. S tem smo nehotе ugotovili globoko, a še premalo raziskano resnico, da sta v človeku duša in telo povezana v nerazdružljivo celoto, tako da se v vsakem najmanjšem dogodku, tudi podzavestnem, javljata vedno oba hkrati. Ni javljanja duše brez nekih telesnih znakov kot njenih zunanjih znamenj ali simbolov. Telo s svojimi kretnjami in pojavi je stalni spremljevalec duše. A tudi narobe velja isto: ni telesnega življenja brez duše in njenih nevidnih pogonskih sil. Zato se v vsaki, tudi najneznatnejši telesni, bodisi zavedni bodisi nezavedni kretnji javlja cel človek z vsem svojim značajem. V vsakem, tudi najmanjšem delu telesa se v polni meri razodeva, ista oblikovalna sila duše, ki oblikuje celo telo. Zato učenjaki pravilno sklepajo, da bi globok poznavalec človeškega bitja mogel iz oblike, velikosti in lastnosti enega samega prsta spoznati obliko, velikost in podobo celega človeka.

Seveda takega globokoumnega in bistrega poznavalca človeške osebe med ljudmi ni, vendar nam to dejstvo daje upanje in pobudo, da se poskušamo na podlagi zanesljivih znakov dokopati vsaj do čim večjega poznanja človeške osebnosti in njenega značaja.

Na podlagi vsega tega je jasno, da tudi človekova pisava ni nič drugega kakor posebna duševno-telesna kretnja, v kateri se

izraža celotni človekov značaj. Dasi je namreč pisava na prvi pogled le človekova telesna kretnja, ki jo vidimo začrtano na ploskvi v določenih legah, barvah in oblikah, vendar je obenem tudi poseben izraz duše. Kot potrnilo za to trditev naj nam zadoščata dva migljaja. Gotovo je že vsak izmed nas videl, da imajo nekateri možje roke kakor prave medvedje šape, a njihova pisava je lahna in majčkena, medtem ko imajo nekatere bledolične gospodične z nežnimi ročicami kar medvedje grobo, okorno in veliko pisavo. Ako bi bila pisava samo izraz telesa in njegovih kretenj, bi ta nasprotja bila že vnaprej nemogoča in tudi nerazložljiva. Dalje je vsakomur znano, da se človeku v hudi duševni razburjenosti roke tresejo in da takrat »ne more pisati«, če pa po vsej sili vendarle piše, se to na pisavi takoj vidi; poteze so tako migetajoče, da je pisava skoraj nečitljiva. To je seveda le skrajni, vsakomur vidni in otipljivi primer vpliva duševnega razpoloženja na pisavo, ki nam pa dovolj prepričljivo pove, da se na podoben, dasi manj očiten način dejansko izraža v pisavi vsako duševno razpoloženje. Naloga znanstvenega pisavoslovja pa je, da skuša odkriti zakone, po katerih se duša s svojim značajem javlja v pisavi in njenih potezah. Teh zakonov nam ni tako težko odkriti, ako pomislimo, da je pisava človekova duševno-telesna kretnja, da je pisava posebno znamenje ali simbol duše, ki se nam razodeva v neštetihih podrobnih, na videz brezpomembnih potezah.

Ta znamenja moremo razbirati z različnih vidikov. Točno število takih vidikov bi le težko podali, ker jih je malone toliko, kolikor je raznih človekovih telesnih kretenj.

Kot prvi primer vzemimo pomen velikih ali majhnih kretenj. So ljudje, ki se v svojem celotnem nastopu, hoji, govorjenju in tako dalje gibljejo v izrazito velikih kretnjah. Taki ljudje imajo seveda skladno z vsemi drugimi kretnjami tudi v pisavi velike kretnje. Ker pa ni težko presoditi, kakšnega značaja so ljudje velikih kretenj, zato nam je tudi mogoče ugotoviti, kakšnega značaja je človek z veliko pisavo. Ljudje, ki v velikem loku mahajo z rokami, kadar govore, navadno tudi v velikem loku mahajo, kadar pišejo, imajo zato veliko pisavo. Vemo pa, da so to navadno

ljudje, ki radi pretiravajo, ki jim »beseda ni konj«, ki nimajo dovolj smisla za stvarnost, marveč si postavljajo gradove v oblake. Možno je pa seveda tudi, da so taki ljudje dokaj stvarni in ne pretiravajo, a se vzpenjajo v tako velikih kretnjah zato, ker imajo v sebi velike zmožnosti, ki jih usposabljaajo, da se navdušujejo za daljnosežne načrte. V prvem primeru imamo opravka z neresnimi, zaletelimi in puhlimi zanesenjaškimi naravami, v drugem pa s stvarnimi, resnimi in previdnimi značaji, ki pa so obenem zmožni velikega navdušenja za visoke cilje. Ena in ista poteza pisave dopušča torej dvojno razlago značaja; prva ga razodeva v slabši, druga v boljši luči. Za katero se bomo torej odločili?

Odločitev je tu odvisna od vprašanja, ali je velikopoteznost posledica notranjega duševnega bogastva, ki se izraža v zunanjih gibih, ali pa je posledica notranje duševne praznote in puhlosti, ki ji manjka stvarnega jedra. To je vprašanje samoniklosti pisave.

Samoniklost pisave obstoji v velikem bogastvu samostojnih izvirnih, svojiskih potez, ki jih zaman iščemo v zgolj šolskih pisavah. Čim izvirnejša, čim bolj svojevrstna in »originalna« je kakšna pisava, tem večje duševno bogastvo in samostojnost mora imeti njen pisec. Čim bolj vsakdanja in čim bolj šolska, vsem pravilom lepopisja ustrezajoča je pisava, tem večjo duševno praznoto in revščino nam razodeva.

Prvo, kar moramo pri razmotavanju kakšne pisave dognati, je torej vprašanje njene samoniklosti. Le na tej podlagi nam bo mogoče tudi vse druge posamezne znake ali vidike enoumno presoditi bodisi v slabem smislu, ako je pisava nesamonikla, bodisi v dobrem, ako je pisava samonikla.

V ponazorilo, kako je treba pisavo vsestransko pravilno ocenjevati, naj razčlenimo nekaj primerov.

Pisava št. 1 je nadpovprečno samonikla. Morda bi bila ta samoniklost še za stopnjo večja, ako se ne bi pisec vidno trudil, da bi lepo in razločno pisal. Sploh je najizrazitejša lastnost te pisave njena kar dovršena pravilnost: vse črke so enako velike, v enaki legi in v enakem

razmerju, da, ta pravilnost se izraža kar v neki krčevitosti, s katero so izdelane posamezne poteze. Vse to so znaki izredno močne volje, za njo stoji človek trdnosti, odpornosti in vztrajnosti. Ta poteza tako rekoč gospoduje nad celo pisavo in pišče-

*Od nas spo mlad
se je poslovlila...
Da vse bi dalo sad,
kar k svetju je misel.*

št. 1.

vim značajem. Z njo v najožji zvezi je popolna umerjenost, ki jo najbolje občutimo, ako knjigo obrnemo in jo gledamo narobe: tok (ritem) pisave je nemoten in močan, prostor je enakomerno popisan, nobena vrsta ne gre ne predaleč ne preblizu druge, vrste so premočrtne, dasi pisec ni rabil črtalnika, edino med prvo in drugo vrsto je majhna motnja. Ta umerjenost pisave razodeva globoko naravo, ki se ne dá zlahka spraviti iz ravnotežja, človeka, ki je ob neprijetnih okoliščinah vajej ohraniti mirno kri, ki pa je vendar včasih v svojem razpoloženju nekoliko nepreračunljiv, na kar kaže omenjena motnja, ki jo ob siceršnji umerjenosti občutimo kot povsem nepotrebno in neskladno s celoto. Dalje je to zelo majhna pisava z dvigajočo se vrsto, kar razodeva človeka z izredno razvitim smislom za stvarnost, človeka, ki je v svojem delu temeljit, podjeten in prizadeven, premišljen in previden. Isto lastnost nam potrđita dva naslednja vidika: počasnost pisave in močni pritiski; to dvoje pa hkrati zopet priča o močni volji, ki v teh potezah razodeva pravega duha samostojnosti, odločnosti in neuklonljivosti. Poslednje najde svoje posebno potrđilo v kijasto zakrivljenih potezah nekaterih črk (črka D v tretji vrsti in črki k v četrti). Razen tega je pisec te pisave človek velikodušnih tovariških čustev: prikopen, prilagodljiv in neprisiljen, ki zna navdušiti sebe in druge, spreten družabnik in velik človekoljub, darežljiv in nesebičen, lastnosti, ki nam jih s popolno gotovostjo razodevajo kar trije različni vidiki: poševnost, desnost in odprtost pisave. Njegova pisava je namreč poševna, in sicer gredo poteze izrazito na desno, stran od pisca; razen tega so loki ma-

lih črk m in n odprti navzgor, ne pa zaprti vase navzdol. Ta odprtost in desnost pisave pove, da pisec nikakor ni vase pogreznjen, »notranji človek« premišljevanja, marveč mož dela med ljudmi, v družbi. Vse to kaže na naravno neprisiljen, neposredno in izvirno čuteč značaj, ki ima veselje do življenja, ki pa prav zaradi svoje neposrednosti utegne biti tu pa tam tudi robot, za kar govori zlasti pogosto neprisiljeno zlitje dveh potez v eno samo ploskev (glej črko o v prvi vrsti, zaporedoma vse l, e, nekatere s). To zlivanje v zvezi z bolj okroglasto obliko črk napravi vtis polne, ne »suhe« pisave, kar pomeni, da ima pisec bogato domišljijo, ki mu odpira smisel za lepoto, ki pa prehaja včasih tudi že v nečimrnost (glej črko D), kakor sploh poudarek na začetnih velikih črkah pomeni častihlepnost in samoljubje, smisel za zunanosti. Lepe in smiselne poenostavitve črk (glej črki O, k) razodevajo velik dar urejevanja. Značilno je tudi, da besede na sredi večkrat čisto po nepotrebem pretrga (n. pr. spo-mlad, pos-lovila itd.), kar pomeni, da miselni tok na sredi prekinja. Taki ljudje so navadno bogatih misli, toda niso sistematični, marveč praktični misleci, duhoviti, odrezavi v odgovorih, ki se hitro znajdejo v vsakem novem položaju, zlasti ako imajo dovolj domišljije kakor pisec naše pisave. Tako se nam je v tej pisavi razkrila vsestransko bogata narava z nasprotujočimi si nagoni, ki pa jih vse obvlada močna volja, tako da je temu človeku le težko videti v dušo. Pred seboj imamo torej rojenega diplomata.

Pisava št. 2 je živo nasprotje prejšnji. Njena nenavadna samoniklost priča o izrednem duševnem bogastvu pisca. V njej je vse zelo izrazito, najbolj pa nenavadna velikost malih črk, kar pomeni izredno ži-

*pot duša v vice
članka. Gliš se mi,
10. t. m. 2. Lepo je pr
ro, ker mi teče se v
zelo muoli, in drna*

št. 2.

vahno čustvenost in navdušenje za visoke vzore. Popolna neumerjenost (besede in vrste lezejo druga v drugo), poševnost in desnost pisave pričajo o skrajno nežni, občutljivi, sprejemljivi naravi, ki se kakor igla magnetnica hitro in nemirno odziva na vsak vnanji dražljaj, zato je ta človek silno nemiren, razburljiv, družaben, skrajno nesebičen, brez vsake častihlepnosti, dobrohoten in naravnost zasthrbljen za bližnjega, odprt in odkritosrčen pa tako, da trpi on in drugi poleg njega. Piše zelo počasi, z močnim pritiskom in pravilno, črke so tesno druga poleg druge; kakor naslikane so, kar pomeni, da v njem nad čustvenostjo prevladuje močna volja, ki pa ob prenežnem in hitrem čustvenem valovanju trpi na neodločnosti in pobitosti. Ker so razen tega male črke nesorazmerno večje kakor velike, imamo v njem redke primer zelo skromnega človeka, ki ima neprimerno več zmožnosti kot hotenja. (Navadno je narobe: ljudje delajo velike črke neprimerno večje kakor male, kar pomeni, da so stremuhi, ki hočejo več, kakor zmorejo.) Polna in povrhu kar debelo tekoča pisava nam razodeva obenem bogato domišljijo s pristnim neposrednim življenjskim občutjem, doživljanjem in smislom za lepoto. Besede in vrste so med seboj zelo strnjene, tako da skoraj ni vidnejših presledkov, zato prevladujejo čutno-nazorne zmožnosti na račun razumske jasnosti in doslednosti. Ker pa v ostrih kotih izdelane črke (m, i, n, u) pomenijo baš umsko ostrino, moramo sklepati, da je v njem neka razklanost in neenotnost miselnih in čustvenih tokov; to pomeni, da dobiva njegova bogata čustveno-domišljajska zmožnost iz lastne notranjosti vedno novih pobud. Tako stojimo pred človekom z bogato čustveno nazorno stvariteljsko silo, pred rojenim umetnikom.

Št. 3 nam predstavlja zopet svojevrstno samoniklo pisavo. Najočitnejše so kakor las tanke in ostre poteze, v tem človeku prevladujejo potemtakem razumske zmožnosti nad čutno-domišljajskimi, dasi mu tudi teh ne manjka, ker se v črkah o in e in drugih lokih črnijo vendarle zliva v lise. Razen tega nam izredno močna povezanost posameznih črk med seboj (strešice in pike prehajajo kar v črte, s katerimi sta proti vsem pravilom pravopisja celo po dve besedi zvezani med seboj) razo-

- Absolute ...
 ... tu ...
 ...
 (Izpet ...
 + ...
 ...

št. 3.

deva izrazito sistematičnega in teoretičnega misleca. Ako povrhu upoštevamo še dejstvo, da so zgornje poteze mnogo večje kakor spodnje, potem se nam odkrije še izrazito duhovna usmerjenost človeka, ki mu manjka skoraj vsak čut za praktično vsakdanje življenje, s katerim je povsem zadovoljen, za kar govore le neznatne razlike med dolžinami posameznih črk. Nenaavadna majhnost pisave priča o zelo razvitem čutu za stvarnost. Ker pa se živo zanima predvsem za duhovne stvari in ker druga od druge jasno ločene vrste z nagnjenjem k podčrtavanju razodevajo zelo razvit čut za pojmovno jasnost in doslednost, zato moramo na podlagi vsega tega zaključiti, da stoji za to pisavo rojen teoretični mislec, znanstvenik, ki živi v sebi vsestransko bogato duševno življenje (mislimo na nepravilne kakor iz vlakna izmotane črke m, n, i, u in na lahnost potez brez vsakega pritiska), ki pa je zelo odvisen od vplivov svoje okolice. Poudarek na velikih začetnicah in izpeljava potez ob koncih besed na levo stran pričata tudi o veliki prizadevnosti in želji po uspehih (potrdilo za to je tudi hitrost pisave), dasi prevladuje v njegovem življenju čustvo nad voljo, za kar govori očitna nepravilnost in delna neumerjenost pisave. Končno nam poševnost in hitrost te pisave povsta, da je ta človek prijeten družabnik, dobrohoten, ljubezniv, a tudi občutljiv, zelo prilagodljiv in v svoji prizadevnosti nekoliko površen in nepotrpežljiv.

Št. 4 je zopet že na prvi pogled svojevrstna in samonikla. Tri prevladujoče lastnosti nam skupno dajo ključ za razumevanje osebnosti, ki se za njo skriva. Prvič nam visoko dvignjene in leteče zgornje poteze razodevajo nenavadno poduhovljeno zanimanje. To lastnost nam potrjuje tudi izrazita levost potez (glej samo črke R,

B, j, t), ki pomeni obrnjenost vase, pre-mišljajoč (kontemplativen) značaj. Ako upoštevamo sedaj še močan pritisk in po-časnost pisave, potem takoj vidimo, da imamo opravka s človekom močnega samo-premagovanja. Da je to samopremagova-nje kar izredno (prav ascetično), vidimo iz izrazite ostrine, dalje iz nepravilnosti pisave, ki priča o močnem čustvenem živ-ljenju, in končno iz kar edinstvene posebnosti, kako konec skoraj vsake besede s posebno črtico izpelje na desno stran, kar pomeni, da se trudi za tiste lastnosti, ki jih vsebuje desnost pisave: delavnost, pod-jetnost in spretnost v življenju, zlasti pa dejanska nesebična ljubezen do bližnjega. Ker pa vemo, da je njegova usmerjenost obrnjena v duhovni svet in ne v vsakda-nje praktične zadeve, zato je to njegovo prizadevanje z ene strani izraz čistega samopremagovanja, z druge pa mu daje značaj neke dobrosrčnosti in nekoliko ne-rodne naivnosti. Ta naivnost dobi svoje potrdilo tudi v lepi umerjenosti njegove pisave, kar pomeni, da v njem deluje do-brodušna, umirjena, skladna (harmonič-na) narava, prava sveta ravnodušnost. Še

dve značilnosti: male črke so kakor vlakna nepravilno scefrane, kar pomeni, da je naš dobrodušni ascet duhovno bogat, sprejem-ljiv in fino čuteč, razen tega je tok pisave

*Rad li si večkrat
Bakteren se mi. je koncem
sme. moral opustiti branje!
Vseh duševni papov mi obris*
St. 4.

skoraj za vsako črko pretrgan, kar po-meni miselno bogastvo, iznajdljivost in iz-virnost, duhovitost, bolj ženski razum, ki mu manjka smisel za teorijo in sistem. Iz vsega tega sledi, da bi ta globoko vase pogreznjena in v duhovni svet obrnjena, pobožna, verna in urejena osebnost, ki se v nesebični požrtvovalnosti posveča ljubez-ni do bližnjega, bila najpripravnejša pod-laga za poklic dušnega pastirja.

Pekova hči

Narodna

*Stoji, stoji tam Dunaj lep,
sred Dunaja gradov devet.
Tam svitli cesar v linah stoji
in gleda na vse štir strani.
Pogleda na zunanjo stran:
po trgu mlada Liza drči,
da ji kamnjè spođ nog frči.
Tak svitli cesar govori:
»Kdo ona krščenca bi bla,
ki po sredi trga tak drči,
da ji kamnjè spod nog frči?«
»Oj, to je Liza, peka hči,
ki ji na Dunaj para ni;
če se ji najde po modrost',
se ji ne najde po svetost'.«
Tak svitli cesar govori:
»Naproti Lizi brž pojte!
Brž eden naj po godce gre,*

*da bodo muzicirali,
čas kratek Lizi delali.«
Tak mlada Liza govori:
»Kaj cesarski hlapci k nam
gredo?«
»Oj, mlada Liza, pote gredol!
Brž teče Liza v kamrco,
v samotno svojo kamrco,
kleči pred bridko martroco:
»Oj skrij me, skrij me, večni Bog,
skrij me pod le-tà večni križ!«
To komaj Liza zgovori,
že mrtva tam na tleh leži.
Po Dunaj vsem pa vkup zvonil:
»Umrla je Liza, peka hči,
ki ji na Dunaj para ni;
če se ji najde po modrost',
se ji ne najde po svetost'.«*

Lov za ženo

Janko Moder

Ime je meni Peter Poniglav,
ki pišem te resnično lepe zgodbe.
Ni treba brati, komur ni kaj prav,
saj tudi jaz ne morem mačje godbe.

Ne bom moril vas, vezal vam otrobe,
kaj v mladih letih je bilo z menoj,
kako sem z dedom hodil v gozd po gobe,
dokler po gobe ni odšel on sam. —
Tu, bralec, se zamisli in postoj,
oceni, če boš dalje bral spomine.
Če jih ne boš, besedo moško dam,
da boš imel pozneje še skomine,
ko bo postalo branje bolj mikavno,
ko več ne bom, kot zdaj sem, dolg in pust,
ko moje bo ime postalo slavno
in z veleumi šlo od ust do ust.
Začnimo torej! Bralci, le posluh,
ker zgodba prva je zares od muh! —

Bilo je kmalu v tistih prvih dneh,
ko padlo je srce v prečudne mreže.
Takrat se mi je spati zdelo greh
in biti stran od Lizike najteže!

Imel sem rad jo, to vam moram reči,
a je bila ljubezni tudi vredna,
saj znala kuhati je, prati, peči
in hiša je bila ji zmerom čedna.
Nekoč mi štrukljev spekla je za god,
ki boljših nisem jedel še drugod.
Joj, tisti dobri štruklji! Nam-nam-nam!
Kako sem jih z veseljem natepaval!
Ulegla se je mačka mi k nogam
in pes mi je ob strani pocmokaval.
Jaz pa skrivaj sem pogledaval njo,
ki se je pridno v kuhinji vrtela.
Prišlo mi je na mar, kaj bi bilo,
če bi čimprej se z drago Lizo vzela.
Vestè, ta Liza, to vam je dekle,
se pravi, je bila, da takih malo,
sedaj pa duša že v nebesih je,
za srečno smrt prepeva Bogu hvalo.
A tista leta je bila kot cvet,
kot grozd, ki v njem se sok sladak pretaka.
Ni čudno, če sem bil prevzet,
če je brnela v meni struna vsaka.
A kaj bi pravil vam o teh rečeh,
spomine predel o nočeh pomladnih,
ko je kot vino kri mi vrela.
Že vidim vas, kako vam gre na smeh,
ko rešil sem vas branja zgodb osladnih!
Povem vam le, da sva se z Lizo vzela
in da sva se kar dobro razumela.
Seveda, brez izjem nikjer ne gre,
zato sva tudi z njo se včasih sprla.
Ej, to so šle krog hiše mi noge,
ko za menoj z metlo jo je ucvrla!
A moram reči, da mi je kar všeč
bilo to, da je znala biti huda,
da zlepa ni spustila me pred peč
in da nikdar se ni plašila truda.
Od nekdanj že ne maram žensk medenih,
katerih jezik vpričo gladko laže,
a za hrbtom ti dolge osle kaže.
In gospodinj ne morem čudno lenih,
ki ni jim mar ne dom in ne ognjišče,
s sosedo le klepèta zmeraj išče.
No, moja Liza res bilà ni taka,
a druga jo kazila je napaka.
Jeziček njen! Ej, s tem imel sem križe,
ko bil ji je namazan kot le kaj!
In kakor belouški zmeraj striže,
tako je njej počival redkokdaj.
Še dobro pomnim, bil je mrzel dan,
ko sem pod mrak se prazen z lova vrnil;

za peč sem legel truden in zaspan
in sploh se k Lizi nisem nič obrnil.
Sam Bog ve, kaj je Lizo spet razgrela,
da pod menoj je votlo vse bobnelo.
Grmeli so debeli štori v peč,
da bal sem se, da vse se bo podrlo.
Premišljal sem, katera huda reč
napadla spet je moja ženkó vrló.
A prav tedaj strahotno zabobni
in velik štor spet v ogenj prileti.
Zdaj tudi v meni je vzkipela jeza,
ker sem že mislil, da se peč pogreza.
Brž planil sem razburjeno pokonci,
pohitel v kuhinjico začrnelo,
kjer pred ženo so trepetali lonci
in vse v vrtincu čudnem se vrtelo.

Ko vidim ta nered, zarjovem: »Liza!«
S pestjo udrihnem, da zastoka miza,
a žena urno k meni se obrne,
pri tem pa polno skledo soka zvrne.
In kakor če v plamen vliješ olja,
še z večjo silo ogenj zagori,
tako je zrasla v nama slaba volja,
grozila, da vsak časek prekipi.
»Mrcina sitna, dedec, ti si kriv,
da šla po gobe s skledo je večerja,
a dobro vem, da mene boš dolžil,
grdoba grda!« In tako me zmerja
brez kraja kar naprej. »Eh, kaj bi tisto!«
z roko zamahnem, češ da to ni važno
in da operem vest tako že čisto.

A stara me z očmi predre sovražno,
z rokami pa pograbi brž orožje
in kot neurje nadme prihiti.
»Počasi, žena! Spomni se, kdo mož je!
Preveč ne bodi vroče mi krvi!«

A nič zalegla moja ni beseda,
še bolj porasel ženi je greben.
»Ne boš me, šleva! Rekla je sosedá,
naj sram te bo, ker si ostudno len!
Po cele dneve mi po gozdu brodiš,
a žena naj se trudi za oba
in še ponoči mi na prežo hodiš,
jaz pa samujem naj lepo doma!«
Ko slišal sem besede o sosedí,
spoznal sem, koliko je ura bila.
Poskusil sem s pohlevnimi pogledi,
da bi vendar se žena pomirila.
Zaman! Kot da jo je obsedel vrag,
kričala kar naprej je pesem svojo.
Še več! Stopila je celo na prag,
da vsem bi razodela krivdo mojo!
To mi vendarle je bilo preveč,
posegel sem z roko na klin po puško,

češ grem na lov, ko sem tako odveč.
Še ta trenutek pa dobil sem buško
z metlo po glavi. »Ropar, ubijalec!
Ne maram biti tvoja žena več!
Razbojnik! ... « (Tukaj vstavi, dragi bralec,
teh vzdevkov in še lepših kopo celo,
kar jih iz ust je Lizinih zletelo!)
In če sem bolj miril jo in tolažil,
bolj divja je bila in bolj kričala,
da sem jo pustil in jo zasovražil
in da že nekajkrat se je kesala,
da je bila tako presneto slepa,
da me je, tepca, vzela za moža.
Nasvet ji dam, naj dolgo ne ukrepa,
naj se pri župniku ločiti dá!
Seveda v šali, ona pa zares
ucvre jo kar naravnost proti vasi
in jaz za njo, res sprva bolj počasi,
dokler še v meni ni zagorel kres
brezkrajne jeze. In začel se ples
je divji. Po jesenski temni noči
vihrala pred menoj je jezna žena,
zmerjala, divje vpila in jokala,
da večja reva ni od nje nobena
in da ob možu nima več obstanka,
da se v župnišču bo ločiti dala.
Ljudje so vprav se spravljali k počitku,
le tu in tam je pozna še vaščanka
iz trgovine nesla kaj v zavitku.
A kot bi trenil, vse je oživeló
in z nama vred v temačno noč hitelo.
Po zavrtéh in po vseh stranskih potih
je vest brzela kakor na perotih.
Saj nič ne rečem, res bilo je smešno,
ko sem podil se s puško za ženo,
a zdelo se mi najbolj je uspešno,
če pred gospodom uredim vse to.
Prisopla sva nazadnje pred župnišče,
a v oknih vseh bila je že temà.

Oddahnem si, a žena na metlišče
 se opiraje, vpije za oba:
 »Gospod! Gospod! Branite me, branite!
 Moj mož me bo ustrelil kot žival!
 Gospod! Me slišijo, gospod! Vstanite!«
 Kot Lotova sem žena mirno stal
 in kar verjeti nisem mogel sluhu,
 da žena, ljuba žena me krivi,
 a sam pri sebi sem premišljal v duhu,
 kaj vse strupen nam jezik naredi.
 In res se pri gospodu luč je vžgala,
 drhteča roka okno je odprla,
 čudeč postava se je v noč zazrla
 in z zaskrbljenim glasom povprašala:
 »No, Liza, kaj bo takega? Govôri!«
 In kot če kdo vodo iz vedra buti,
 tako se ploha vsuje. »Daj, umôri
 me tukaj pred gospodom, dedec! Mož!«
 in v blaznem joku zaihti. Ne sluti
 gospod tegà, zato kar onemi,
 a končno le zaslišim izmed rož:
 »Stoj, Liza! Srd iz tebe govori!
 Premisliš se in žal ti bo besed!«
 »Ni res, gospod! Razbojnika ne maram!«
 Zdaj čutil sem, kako postajam bled
 in ne čakaje konca, sam pobaram:
 »Kaj res ne maraš več me, Liza? Žena!«

»Čeljust ostudna, molči! Mož moj nisi!
 Ne maram te, ne maram! Moč nobena
 me več s teboj ne spravi! Ropar, ti si
 me ustreliti mislil! Pomagajte
 mi, gospod župnik, in ločiti dajte
 od te zverine me, ki nima duše
 in ne srca!« (Joj, bralci, zdaj držite
 me na vso moč, da kletve ne zapišem!)

»No, Peter, ti povej, kako je to!«
 vtem župnik z okna spet spregovori.
 »Kaj tudi ti ne maraš za ženo?«
 »Ne maram več, gospod! Ne maram!
 Nočem!
 Gospod, miru in sreče spet si hočem!
 Ločite naju, če bo to pomaglo!«
 Saj sam ne vem, kako sem to izdaval,
 le vem, da me pri stavku tem je zmoglo,
 da nisem nič kaj več iz sebe spravil.

Kot po nevihti vse se umiri,
 negibna spet tišina gozd ogrne,
 je zdaj obstalo vse in vse zamrlo,
 le v sebi čutil sem naval krvi,
 po glavi so se gnale misli črne
 in nekaj me grabilo je za grlo.
 »Če je tako in sta oba edina,
 da več ne moreta živeti skupaj
 in da razdvaja vaju bolj bližina
 kot družji, vama moram res pomoči
 podreti trdni zid, ki vaju loči.
 Veš, draga Liza, prècej ne obupaj,
 če mož ti kaj po volji ne stori!
 A, Peter, tudi ti lepo prenesi,
 če žena kdaj preveč se razjezi!
 Žaljivcem svojim vsekdar prizanesi,
 tako nas božji Učenik uči!
 Zato lepo si v roke zdaj sezita,
 drug drugega slabosti pozabita,
 vrnita spravljena domov se spet,
 živita v slogi mi še mnogo let!«
 »Gospod, miru ni več pri naši hiši!
 Branite me pred možem, to zverino,
 ki me je prejle hotel, Bog me sliši!
 ubiti kakor psa in kot živino!
 Ločite naju, prav lepo vas prosim,
 ker jarem svoj težko zakonski nosim!«

Ko žena je končala s to prošnjo,
 pri srcu mi postalo je težko,
 a končno le povedal sem še to:
 »Rešite naju teže te moreče,
 ločite naju, da ne bo nesreče!«
 »Naj bo, ker sta tako že svojeglava
 in trmasto želita si narazen,
 ker nemogoča je med vama sprava
 in vsak nasvet je moj za vaju prazen,
 ustreči mislim vajini zdaj želji.
 Pregovor star veli: Kakor ležati
 želiš, tako prosto si sam postêlji!
 Ne mislim vaju več prepričevati.
 Kar tu lepo pod okno pokleknila
 in kot da pred oltarjem spet klečita,
 drug drugemu podajta si rokê!«
 Umaknil se je z okna zdaj gospod,

midva pa vsak za se premišljeva je
besede resne, na peščeno pot
sva prav počasi skupaj pokleknila,
čeprav oba domov bi šla najraje,
se spravila lepo in pomirila.
A kot iz puške krogle izstreljene
ni moči zadržati več na poti,
tako rešitve ni bilo nobene

da spet spoznata blagoslov zakona,
ki vama je postal neljuba spona.
Če pa čez noč ne spremenita misli,
pa ločil vaju bom v nedeljo res;
za zdaj pa lahko noč in dobro spita!
Kako bili so ti trenutki kisli,
kako sem čakal, da bi bil že ples
končan nesrečni in sramota skrita!

za naju. Prepuščena svoji zmoti
pohlevno pred župniščem sva klečala,
usode svoje ločene čakala,
na videz jezna, v duši pa skesana.
Čez čas je k oknu spet prišel gospod
in prav slovesno del: »Vidva, zemljana,
skesajta zdaj se urno svojih zmot!
Če Bog kljub vsemu vama je naklonjen,
po blagoslovu bosta brž spoznala
napake svoje in se pomirila.«
Poslušal sem, globoko k zemlji sklonjen,
in čutil, da je roka vztrepetala,
tesneje ženine se oklenila.
Še ta trenutek pa naju oblije
gospodov blagoslov zares obilen.
Cel škaf vodé naju oba prekrije
in nagne naju k tlom kot plaz nasilen.
»Zdaj v miru pojdita domov, otroka,
oba zvesto naj spremlja božja roka,

A izza vseh grmov in vseh dreves
prihajal je prikrit hudoben smeh.
Kako pesti sem v strašni ihti stiskal,
kako z očmi sem po sosedih bliskal
in toliko da nisem planil po ljudeh,
nakopal si na dušo strašen greh.
A kaj bi pravil vam o tem naprej!
Saj že sami veste, da sva vrnila
domov se spet, vzljubila se kot prej
in kmalu to dogodbo pozabila.

A vi, ki so žene vam klepetave
in lahkovorne, lene, trmoglave,
povejte jim to zgodbo v opomin,
da ognete se hudih bolečin,
ki jezik jih nesrečen povzroči
in žena, ki o možu vse verjame.
V svarilen zgled to zgodbo vsak naj vzame,
da ga sramota kdaj ne doleti!

Bil je med nami mož...

Jože Jagodic

I

Še nam je v spominu prelepa podoba našega nepozabnega duhovnega očeta, našega apostola in učenika ter našega narodnega vodnika — nadškofa dr. Antona Bonaventura Jegliča. Pretekla so dobra štiri leta, kar smo ga položili na Ljubljanskem polju k zadnjemu počitku, a njegov duh živi med nami: duh molitve, dela in žrtve bedi nad nami. Naj bi nas spremljal vsekdar tudi v bodoča stoletja.

Da si oživimo njegovo podobo, si oglejmo velikega škofa v nekaterih posebnih značilnih lastnostih.

Eno nam v njegovi podobi zlasti stopa pred oči: Kako si je v šoli samovzgoje in krepostnega prizadevanja izklesal značaj, močan in kremenit, vedno čudovito prost vseh nizkih teženj, v vsaki misli, v vsakem dejanju tako samorasel, tako izvirno trden, da se ni nikoli ničesar bal in se dal voditi samo Bogu, njegovemu nauku in njegovi zapovedi pa svoji vesti.

Od tod trditev, da bi lahko vse Jegličevo življenje označili z dvema besedama: neizprosna odločnost. Zares, bil je silno odločen, neustrašen in pogumen, ne samo, kadar je šlo za njegovo duhovno rast, ampak tudi, kadar je šlo za božjo čast in za zveličanje duš in za njihove pravice. Jeglič ni bil dvomljivec in omahljivec; odločitvam se ni umikal, marveč je odločal bistro, jasno in hitro. Nikoli ni sklepal kompromisov z zlobo, lažjo in grehom. Kadar je moral nastopiti za svoje ljudstvo, ni poznal ne meja ne ovir. Prosil je, moledeval, priganjal in ni odnehal, do-

kler ni dosegel. Od črte, ki jo je spoznal za pravo, ga ni premaknila ne obljuba ne grožnja. Ko je spoznal resnico, se ni dal omajati niti za senco. Nikoli se ni ustrašil ne človeka ne zoprnih okolnosti, marveč se je za vsako dobro in pravično stvar postavil v boj v prvo vrsto. Svoje velike napore je izpeljal z železno vztrajnostjo, tu

ni klonil pred nikomer in ničemer, če jih je bilo treba braniti. Tam, kjer hodijo drugi naokrog, je šel on vedno naravnost. To neomajno neustrašenost je Jeglič pokazal vedno, kadar je šlo za načelne stvari, sledeč edinole svoji vesti ter svojim dolžnostim do Cerkve in naroda. V tem ga je vedno prešinjala neka plemenita strastnost. Tem bolj, ker je pri svojem delu in stremljenju zadeval pogosto na velikanske težave. Še več! Malokoga so za življenja toliko zasramovali ter blatili. Toda Jeglič je kljub temu hodil svojo ravno pot. Zoprnosti so mu povzročale bridkosti, niso ga pa napravile malodušne-

ga, ni se dal nikdar niti ukloniti niti streti. Narobe: prav nasprotovanja so mu dajala še več poguma. Ni klonil glave, vsak vihar ga je našel pripravljenega, da mu kljubuje. Čim več je bilo težav, tem bolj se je njegov značaj iskril v sijaju neustrašenega poguma. Njegove zasluge za nas poznamo. Ali vse te so bile pridobljene z velikim naporom in velikim junaštvom! Ko je n. pr. gradil prvo slovensko gimnazijo, je moral premagati strašna nasprotovanja. Toda spoznal je, da je gimnazija potrebna, hotel jo je doseči, žrtvoval se je in boril, neprestano delal in — zmagal.

Njegove volje ni ustavila ovira, ki bi bila druge davno oplašila. In kakšno neizprosno odločnost je kazal pri prizadevanju za spolno poučevanje naroda! Odločnost in neustrašenost do občudovanja. Ta je bila prav zaradi ovir, nasprotovanja in blatenja tako močna, da je nadškof Jeglič ob velikih in redkih naših možeh — junak.

Naša zgodovina zadnjih štirih desetletij piše trenutke, ko so voditelji slovenstva oklevali: on ni omahoval. Bil je prvi, ki si je upal dvigniti prapor za pravdo naroda ob pretežkih urah važnih zgodovinskih odločitev.

Prav ta neizprosna odločnost je bila tista moč, ki je Jegliča podžigala in vodila k orjaškim žrtvam in uspehom za koristi naroda...

V pogumu je bil skoraj nedosegljiv. »Čemur sem se vedno čudil,« pravi prof. Aleš Ušeničnik, »je Jegličovo nezlomljivo zaupanje v zmago dobre stvari, njegov vedri pogum in njegov pogumni pogled naprej.

Ne da bi ne bil doživel prevar, ali da bi ga prevare ne bile zbolele. Tisto ne. V dolgi dobi svojega škofovanja je doživel mnogo prevar. Mnogokrat tudi njegovi niso razumeli njegovih namenov, nasprotniki pa so jih celo sprevrčali. Tožili so ga v Rimu, da pohujšuje ljudstvo, tožili so ga na Dunaju, da ljudstvo zapeljuje, tožili so ga v Beogradu, da ljudstvo podpihuje... Njega je bolelo, če so mu najboljše namere tako sprevrčali, toda klonil ni. Pač smo ga videli, kako je v najhujših preskušnjah ihtel pred Bogom v sveti daritvi, a od oltarja se je vračal miren, z glavo pokonci, neupognjen in neustrašen, z zaupanjem v resnico in pravico. Dostikrat je bil po najtežjih udarcih kmalu nenavadno vesel in se prav tistikrat najrajši šalil. Temu sem se vedno čudil in so se čudili tudi drugi, ki so to opazovali. Če je slišal ali bral, kako sovražniki po svetu kujejo naklepe zoper Kristusa in njegovo Cerkev, ni omahoval, ampak pogumno gledal v bodočnost, ko bodo nasprotniki osramočeni spoznali, da je Cerkev nepremagljiva. Bolela ga je zaslepljenost, bolela zloba, bolelo zlo, ki ga povzročajo „moči teme“, toda njegovega duha nič ni uklonilo. Z mirnim zaupanjem je molil, zaupal in klical na delo.« (Slovenec 1930, 122.)

II

Vir za njegov pogum in njegovo neustrašenost je bil v njegovi močni volji, v moči nad samim seboj. Brez te moči nad samim seboj bi ne bil Jeglič niti pol svojega dela opravil. Njegova odločnost se ni nikoli utrudila, njegov um je snoval vedno nove načrte, njegovo srce je bilo vedno pripravljeno pomagati, vneti srca za dobro, in njegova volja se ni ustrašila nobene ovire. Bil je do sebe do konca neizprosni, prav nič se ni vdajal prijetni lagodnosti in lenobnosti. Dosegel je, da je bilo pri njem vse prešinjeno z močno voljo in vključeno v zavestno zasledovanje namenov. Zdelo se je, da je govoril kakor Napoleon: Proč iz besednjaka besedo: Ni mogoče! Samo s tako voljo je mogel delati kar čudeže, kajti nemogoče napraviti mogoče je čudež, in pa vzdržati kar nečloveške napore, ki si jih je nalagal. Ob tej volji si moral priznati, da je železnih živcev. Če se je prepričal, da je kaka stvar potrebna, koristna ali dobra, se je hitro odločil, se z vso odločnostjo zanjo zavzel ter pustil ob strani vse ovire. Kar je nam nedosegljivo, česar drugi niso ali nismo mogli, je dosegel on. V njem je bila skrajna napetost volje, nezlomljiva moč moža, ki ve, kakšen cilj ima pred seboj, ki se dobro zaveda, za kaj dela. Bil je človek dejanj, junaških dejanj, ne mož omahovanja. Tako so mu leta pod konec življenja pač pobelila častitljivo glavo, a niso mu uklonila volje do dela in ne zatemnila čistosti duha. Neomajen kot hrast je stal sredi viharjev. Tako lahko rečemo, da je bil kot tak zadnja izrazita osebnost našega javnega življenja polpretekle dobe. Ta doba je imela izrazitih osebnosti lepo število: dr. Krek, dr. Šusteršič, dr. Lampe, dr. Tavčar, Fran Šuklje, Ivan Hribar itd. Zanimivo bi bilo primerjanje naših velikih osebnosti zadnje dobe. Jegliča je mogoče kdo prekašal v velebistroumnosti (genialnosti), v širini obzorja, v udarnosti govora, nihče pa ga ni prekašal v moči volje in odločnosti.

III

Saj smo imeli mnogo nadarjenih mož. Mnogi izmed teh pa so svoje talente vse premalo izrabili. Imeli so moč, a niso imeli tiste vztrajne volje, ki ji je od zore do mraka in v pozno noč vedno geslo: delo, delo, delo! V Jegliču je bilo združeno obo-

je: moč talentov, ki jih je prejel ob rojstvu in jih ni zakopal. Od dne do dne pa je tudi rasla njegova volja za nepretrgano delo in se stopnjevala do uspehov in plodnosti, da strmimo. Ob Jegliču se zavedamo, da velebitroumnosti ni škodi med zasluge, da je to le dar. Delavnost pa ni nikdar podarjena, z njo je bistveno zvezana zasluga. In Jeglič je bil vse življenje mož dela, trdega, vztrajnega, odločno usmerjenega, globoko in široko zastavljenega dela. Opravljal ga je skoraj brez slehernega počitka. Zares, tudi počitek in odih sta nosila pečat dela, nikoli ni popustil vajeti, da bi mu čas mineval brez koristi. Nikdar ni iskal počitka v brezdolju. Tudi na sprehod ni hodil. Če mu je čas dovoljeval, je rad kam potoval. Pa še ta potovanja niso bila za zabavo, ampak božja pota ali pa dušnopastirska potovanja (n. pr. v Ameriko). Težko je reči, da bi mu bilo kako razvedrilo milo. Če je moral kdaj zaradi družbe posedeti, se mu je videlo, kako težko mu dene. Vstal je čimprej, pa k molitvi in na delo. Da si kdo želi počitka, tega on ni razumel. Sam si ga je zaželel le izjemoma in še to, da se je telesno nekoliko okrepil. Sicer pa vemo, kakšen je bil njegov odih, počitek. Ob začetku leta je razdelil ves čas na delo. V načrtu je bilo sicer navadno tudi nekaj tednov »počitnic«, a to niso bile počitnice v našem smislu, temveč le sprememba dela. Treba je bilo vse prebrati, kar je med letom zaradi drugega dela zastalo, pa še več moliti... Večino spisov je spisal ponoči in dostikrat je pisal, dokler mu pero ni padlo iz rok. Do zadnjega leta škofovske službe je dan za dnem po ure in ure presedel v spovednici. Takemu so se vsi čudili, češ kako da je kdo tako malo človek. In škof Rožman pravi: »Čudim se, kje je našel Jeglič čas, da je pisal knjige pri vsej svoji izredni ekspeditivnosti, s katero je reševal zadeve, ki so prišle predenj. Zavedajoč se, da na svojem službenem mestu tke podobo zgodovine svojega naroda, je pisal obširen dnevnik, ki bo nekoč važen vir za versko, kulturno, narodno in politično zgodovino Slovencev. Dan za vse delo ni zadostoval; del noči mu je moral še služiti. Dnevnik je pisal navadno pozno v noč. Marsikatera sled v dnevniku dokazuje, da je tudi njegovo močno in zdravo telo premagala utrujenost in da mu je omagala roka, ki je

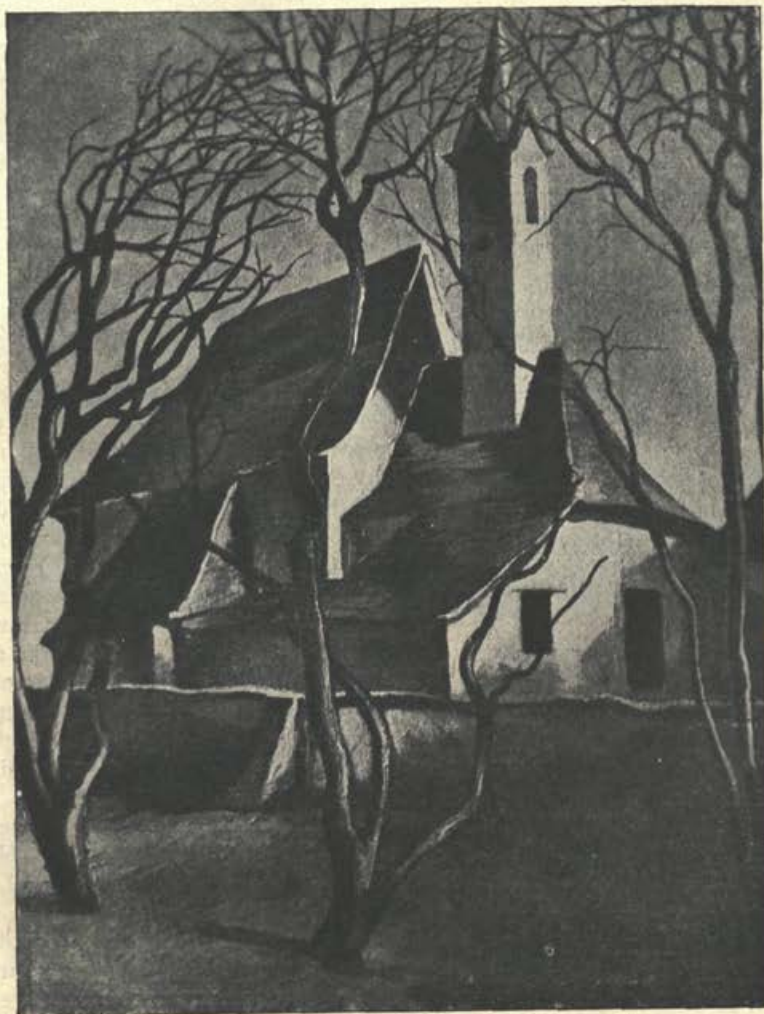
vodila pero...« (Slovenec 1937, 149). Bila je v njem nikdar mirujoča podjetnost. Nikdar ni mislil, da je vse naredil, da lahko počije. Dejal je: »Vedno sem prosil Boga, naj mi dá priložnost, da bom mogel veliko delati, prosil ga pa tudi, naj mi dá moči, da bom delo zmagal.« In je dodal: »Vidite, pa mi delo nič ni škodovalo, sem kljub temu učakal visoko starost.« Zabičeval je svojim duhovnikom: »Nikdar ne zduhujate, da je preveč dela! Delati se mora, delati noč in dan, in ne roke križem držati.« Zato je lene neprestano priganjal, vsemu ostro sledil in ni dal miru ne sebi ne drugim. In ker je sam veliko delal, je znal tudi drugim vlitii ognja za delo. In to je tako rekoč glavna oznaka njegovega življenja, da ni poznal nobenega počitka, da je bilo posvečeno samo delu za druge. Kamor koli sega pogled, povsod so sledovi njegovega bogatega življenja. Povsod so delale njegove marljive roke, ljubile njegove globoke oči, mislilo njegovo visoko čelo, verovalo njegovo veliko srce, srce velikega delavca v vinogradu Gospodovem...

To je troje izrazitih Jegličevih lastnosti. Predaleč bi nas zavedlo, če bi si hoteli predstaviti celo podobo Jegliča kot človeka. Kako ga je n. pr. zanimalo vse, kar ga je obdajalo, in kako mu je bilo zato dodeljeno morebiti najlepše plačilo, ki ga more človek na svetu dobiti: starost z mladostnim srcem! Kajti Jeglič je bil vedno mlad, mlad sredi mladine. Zato je bil vedno poln plemenitega optimizma, ki nikoli ne obupuje, marveč dela in moli. Vsa plemenitost njegovega značaja pa je temeljila v njegovi veliki ljubezni, ki mu je iz nje izviralala vsa lepota srčne omike, milina, ljubeznivost do sočloveka, do drugih, do ljudstva. Zato bomo razumeli, zakaj je bil Jeglič ob svojem velikem delu zmeraj sončen in vesel, zmeraj dobre volje, zmeraj s šalo na jeziku, kar sama dovtipnost. Bil je po naravi idealist, a tudi realist, ker je vedno gledal naravnost predse. Predvsem pa mu je bila lastna popolna resničnost in brezobzirna odkritosrčnost do sebe in do drugih. Nikoli se ni dal voditi slepilom, ni zidal gradov v oblake, gradil je vedno na dejansko resničnost, ki mu je bila zmerom odhodna točka in je svoje načrte zmeraj ob njej spopolnjeval in popravljaj. Z vsem tem se je družila njegova velikopoteznost in širokosrčnost. Bil je izredna osebnost, da se je

ostro ločil od povprečnih ljudi. In kar je več: bil je krmar, ki je najbolj na mestu, ko je vihar, in ki pozna visoke zvezde, ki varno vodijo. Vedno je zadel pravo pot in jo varno hodil sam in z vsemi, ki so šli z njim.

Naj pregledujemo nadškofa Jegliča od katere koli strani, od vseh se nam vidi občudovanja vreden; tako velik, tako mogočen, da nam je kar nerazumljiv. Ve-

liki in številčno močni narodi so, pa skoraj nimajo osebnosti, kakor je bil Jeglič. Lahko trdimo, da je bil največji Slovenec. Vsak, pa še tako velik človek, je strme občudoval tega mogočnega moža, ker je videl v njem tisto dovršenost, ki je sam ni imel. Kaj čuda, če je postal Jeglič osrednja osebnost svojega časa. Zares, kjer je bil on, tam so vsi drugi izginili, tam je bil samo on, vse se je osredotočilo v njem.

Franjo S. Stiplovšek: Samostan.

Sv. Mohor, Mohorjeva družba pa — Ljubljanska škofija

Maks Miklavčič

Kdo bi si pred leti upal prerokovati čudna pota, ki jih je prehodila Mohorjeva družba, da je končno dospela v Ljubljano? Vsak napovedovalec bodočnosti bi zgrešil to pot.

Zdaj ko je v Ljubljani, se nam zdi vse v redu, naravno in primerno. Mohorjeva družba je pač naša in zato spada k nam, tako bo modroval vsak Mohorjan. Kako spada k nam in kakšne zgodovinske zveze se s tem oživljajo, tega pa ne bo vsak pogodil. Toliko bo vsem znano, da je ljubljanska škofija že v začetku Mohorjevo družbo vzljubila in podprla, da je imela družba tu splošno največ udov in da je že več let v Ljubljani njeno uredništvo. Komaj pa se bo kdo domislil, da imata Mohorjeva družba in ljubljanska škofija istega zavetnika sv. Mohorja, čeprav je treba v ta namen vzeti v roke le poljuben »Letopis ljubljanske škofije« in prebrati na drugi strani: »Patrona škofije: Sv. Mohor in Fortunat, mučenca, 12. julija.« Pa je v tem pozabljenem dejstvu zakrit dobršen kos naše domače cerkvene zgodovine, ki bo Mohorjane gotovo zanimal.

Najprej nekaj

o sv. Mohorju in Fortunatu

Kdor pozna Zgodovino Hrvatov, ki jo je napisal učeni Ferdo Šišić, bo z začudenjem bral, da sta bila škof Hermagoras, slovenski Mohor, in diakon Fortunat mučena v sremskem mestu Sirmiju, torej tam, kjer je danes dobro znana Sremska Mitrovica. Bilo je to leta 303, za vlade cesarja Dioklecijana, tistega preganjalca kristjanov, ki je moral utrujen odstopiti in je preživel zadnja leta v mogočni palači, ki je danes vanjo zgrajen velik del mesta Splita. Verjetno so kristjani iz Sirmija na begu pred Huni odnesli s seboj svetniške ostanke sv. Mohorja in jih shranili v Ogleju. Dejstvo je, da sta tam bili shranjeni mučeniški trupli sv. Mohorja in Fortunata, da so ju tam močno častili in njuno življenje obdali s sijajem legende, ki daje mestu Ogleju izreden pomen. Oglejsko cerkev, tako trdi legenda, je ustanovil

evangelist sv. Marko, isti, ki je ustanovil škofijo v Aleksandriji v Egiptu in ki mu pripisujejo tudi ustanovitev škofije v Benetkah.

Toda sv. Marko ni ostal v Ogleju, temveč je postavil tam za škofa Mohorja, ki si je pred mučenjem izbral svojega pomočnika Fortunata za naslednika; oba sta potem skupno šla v mučeniško smrt. To legendo je prvi zapisal langobardski zgodovinar Pavel Diakon, ki ima tudi važne vesti o starih Slovencih, langobardskih sosedih po letu 568. Pavel Diakon je zapisal legendo, kakor je krožila v 8. stoletju po Kristusu. Še mlajše poročilo o smrti sv. Mohorja pripoveduje, da je bil sv. Mohor mučen že pred Neronom, torej hkrati kot apostola Peter in Pavel. Slava in veljava sv. Mohorja se je s tem še povečala.

Morda so bili boji med Slovenci in Langobardi vzrok, da so v prvi polovici 7. stoletja (pred letom 648) nasilno prenesli sedež oglejske škofije in hkrati tudi ostanke sv. Mohorja v obmorsko mesto Gradež. Vpliv ostankov je bil tolikšen, da se je tedaj gradeška cerkev sv. Evfemije preimenovala po sv. Mohorju in Fortunatu, kakor je še danes. V Oglej so se sveti ostanke vrnili šele pod vladno patriarha Pozona (1019—1042); ta je v Ogleju zgradil mogočno baziliko, ki jo še danes občudujemo. Hotel je Gradežu iztrgati slavne ostanke, dal jih je prenesti nazaj v Oglej in svoji stolnici, posvečeni Materi božji, dodal sv. Mohorja za drugega zavetnika. Tej cerkvi se je pripetilo isto kakor poznejše cerkvi v Gornjem gradu; tudi ta je bila prvotno posvečena Mariji, po letu 1752, ko je bila dograjena sedanja veličastna gornjegrajska cerkev, pa se imenujeta kot edina njena patrona sv. Mohor in Fortunat.

Usoda gornjegrajske cerkve je v zvezi s splošnim širjenjem češčenja sv. Mohorja in Fortunata, ki so ga patriarhi uradno pospeševali, odkar je bila njima v čast zgrajena bazilika v Ogleju (posvečena leta 1031). Njima v čast so gradili cerkve, med najstarejšimi v šmohorju na Koroškem (pred 1169), v 13. stoletju so začeli

sv. Mohorja upodabljati na oglejskih novcih, 1282 so sklenili patriarhom podložni škofje, da se v vseh teh škofijah uvede praznik sv. Mohorja. Kljub temu je bil spomin sv. Mohorja postavljen do 1291 na dan 12. julija skupno s spominom sv. Marjete, ki so jo prej močno častili; z letom 1291 so god sv. Marjete v patriarhatu predstavili na 19. julij, da so mogli god sv. Mohorja slovesneje praznovati. Danes je sv. Mohorju in Fortunatu posvečenih 9 žup-

obseg oglejskega patriarhata

Oglej je bil mogočno rimsko mesto in izhodišče za rimske vojske in trgovce iz Italije v Posavje in Podonavje. Z njim se je pozneje mogel kosati samo še Sirmij, sedanja Sremska Mitrovica. V krščanski dobi je Oglej številčno nazadoval in ob preseljevanju narodov že skoraj izginil. Po prihodu Slovencev je postal spet važno misijonsko središče za naše kraje in je pri

Ljubljana ob ustanovitvi Mohorjeve družbe (1860).

nijskih cerkva in 30 podružnic v območju nekdanjega oglejskega patriarhata; od teh jih ima videmska nadškofija 4, goriška 3, tržaška škofija 3, celovška 3, mariborska 10, ljubljanska 16. Izven patriarhata so znane le 4 cerkve sv. Mohorja (v beneški, brixenski in senjski škofiji), v Sloveniji severno od Drave pa nobena. Iz pregleda teh cerkva sklepamo dvoje: prvič, da je češčenje sv. Mohorja k nam prodrlo razmeroma pozno, takrat, ko so bile tod župnije že ustanovljene, zakaj za te starejše župnije je znano, da so patrocinij spremenile; drugič, da so izven patriarhata svetnika poznali le najbližji sosedi. Kako da ga niso poznali severno od Drave? To nam bo razumljivo, če se spomnimo, kakšen je bil takrat

tem tekmoval z mestom sv. Ruperta, s Salzburgom. Prav legenda, da sta bila sveti Marko in sveti Mohor začetnika oglejske škofije, je Ogleju pridobila tak ugled, da je uspešno tekmoval s Salzburgom za cerkveno oblast nad našimi kraji. Mejo obeh cerkvenih področij je končno postavil cesar Karel Veliki leta 811 ob Dravi. Za ves prostor od vključene Furlanije do Panonskega nižavja je bil oglejski patriarh (ta naslov mu je šel le pod vplivom legende!) edini nadškof; izven njegove oblasti sta bili le hrvatska in madžarska država. Podrejani škofje so bili le v primorju (v Trstu, Kopru, Pulju, Pičenu itd.) in na italijanskem ozemlju — Goriško, Sp. Koroško, Sp. Štajersko in Kranjsko, torej vse dežele južno od Drave in ob Savi, niso imele

nobenega škofa. To stanje je trajalo v glavnem do 1751, v celem 940 let; takrat je patriarhat prenehal in se razdelil v dve nadškofiji, v novo nadškofijo goriško za avstrijske pokrajine pa v nadškofijo videmsko za pokrajine v beneški oblasti. Oprti na izročilo, da je bil zavetnik oglejske cerkve učenec sv. Marka, so patriarhi bili škofje za večino slovenske zemlje in kakih 200 let poleg tega tudi svetni gospodje na Kranjskem. Ni čuda, da je v cerkvah in krajevnih imenih ostalo toliko sledov te stoletne vlade!

Oblast oglejskih patriarhov pa ni bila nemotena. V začetku 15. stoletja so jih Benečani oropali v primorju vseh posesti, preko našega ozemlja pa so do morja prodri Habsburžani. Ti zadnji so večkrat poskušali, da bi svoje dežele odvzeli patriarhovi cerkveni upravi s tem, da bi ustanovili za kraje ob Savi in Dravi novo škofijo. Vsi naporji so bili brezuspešni vse dotlej, ko je Habsburžanu Frideriku III. pripadla dediščina silnih Celjanov (izumrli 1456). Na roke mu je bil takratni papež Pij II., bivši župnik v Starem trgu pri Slovenjem Gradcu, pa tudi tržaški škof in Friderikov tajnik.

Za sedež nove škofije je cesar Friderik izbral Ljubljano, takrat še večje mesto, kakor sta bila Trst in Zagreb. Da se omogoči gmotni obstoj nove škofije, se je moral raziti edini benediktinski samostan na Slovenskem — v Gornjem gradu, ki je vršil nadzorstvo nad številnimi župnijami na Štajerskem (gornjegrajski arhidiakonāt). Ker je tudi cesar kot celjski dedič imel patronstvo mnogih župnij na Kranjskem in Koroškem, se je nabralo toliko ozemlja, da se je škofija mogla ustanoviti. Ustanovno listino je cesar izdal 6. decembra 1461 v Gradcu — o sv. Miklavžu letos bo tega 480 let — dne 6. septembra 1462 je papež Pij II. ustanovo potrdil in hkrati določil njen obseg. Nova

ljubl j a n s k a š k o f i j a

naj bi postala glavni dedič oglejske nadškofije na habsburškem ozemlju! Prav zato je dobila nova škofija tudi ista patrona, ki sta bila slava in ponos oglejskega patriarhata, sv. Mohorja in Fortunata. Na zunaj je bila postavitev obeh patronov olajšana s tem, ker sta bila vsaj od leta

1208 druga zaščitnika gornjegrajske cerkve, ki je dala škofiji podlago.

Ljubljanska škofija je bila sicer večja kakor obe nekoliko starejši, Salzburgu podložni škofiji severno od Drave, krška in lavantinska, večja tudi kakor tržaška, ki je bila skoraj taka, kakor je spet danes, bila pa je zelo razkosana. Segala je v tri dežele, Kranjsko, Koroško in Štajersko, imela pa je kar osem med seboj ločenih delov. Njena kranjska posest je imela za podlago bivšo šempetrsko župnijo v Ljubljani, ki je segala od Save do Iga in Godoviča; od tod je imela zvezo po pasu od št. Vida, Vodice, Sore in Šmartina pri Kranju na Kranj, Naklo, Preddvor k župnijam, ki so se razvile iz Radovljice, to je do Bohinja in Kranjske gore. Posebej ji je na Gorenjskem pripadal še Črni graben z Dobom in Krašnjo, na Dolenjskem pa sta samevali njeni dve fari: Svibno in št. Jernej. Na Štajerskem so ji bile podložne vse gornjesavinjske, škalske, braslovške in pilštajnske odvisne župnije, na Koroškem pa Šmihel pri Pliberku in sv. Miklavž pri Beljaku z župnijami, ki so od tod nastale. Za to posest so se vrstili še spori s patriarhom, najuspešneje pod škofom Hrenom, ki je vladal točno 300 let pred Jegličem (1598 do 1630). Oglejska in pozneje goriška nadškofija je bila seveda še vedno obsežnejša, saj so tam ostali vsi kraji na Goriškem, v Ziljski dolini, v Rožu, na Dravskem polju in v Celjski kotlini, večina Dolenjske, pa tudi okoliš škofje Loke, Tržiča, Kamnika, Mengša in Moravč. Ljubljanska škofija je bila sicer neodvisna, vendarle pa prešibka upravna enota, da bi zavrla vpliv Ogleja. Zato je Jožef II. (1780—90) poskusil drugo pot. Z vso odločnostjo je odpravil stoletne meje, vse škofije približal deželnim mejam in mlado goriško nadškofijo prestavil v Ljubljano. In res je bil eden ljubljanskih škofov pravi nadškof, namreč Mihael Brigido (1788—1806). Bil pa je tudi doslej edini, zakaj po njegovi smrti so vrnili Gorici čast in oblast nadškofije, delne naslednice velikega oglejskega patriarhata. Veljava častitljive legende o sv. Mohorju ni več odločala o novih cerkvenih področjih, čeprav je bilo češčenje oglejskih mučencev močno razširjeno povsod južno od Drave.

Pod stoletnim vplivom tega češčenja je dobila svojega nebeškega zaščitnika tudi

Ko je škof Slomšek izbiral zaščitnika nove knjižne družbe, ji je določil Sv. Mohorja, čigar ime je bilo južno od Drave tako zelo znano. Celovec je bil dovolj blizu nekdanjemu oglejskemu patriarhatu, da so tam tega svetnika poznali, ljubljanska škofija pa je že tako imela za svojega patrona

sv. Mohorja in Fortunata. S tem imenom je veliki ljudski vzgojitelj upal, da bo družbo mogel udomačiti in priljubiti vsem Slovencem.

Naj se Slomškove želje za Mohorjevo družbo uresničujejo tudi zdaj, ko je njen sedež v Ljubljani, ki je imela že davno namen, da nadomesti Oglej, kjer sta našla grob mučenca sv. Mohor in Fortunat.

Legenda o sveti hostiji

Emilijan Cevc

Od goric do obzorja se razteza široko polje, polno pšenice, možu do ramen visoke. Tam na zahodu so vinske gorice, kjer grozdje zori in marelice rodé in klopotec ob koso ves dan pozvanja. Med polji in travniki, kot morje brezkončnimi, se izgublajo hiše. Bele, rumene in lahno rdečkaste se skrivajo med sadovnjaki, kjer se drevesa do tal sklanjajo pod težo sadov. Vsa modra je voda, ki se vije čez ravnino, lepa kot to nebo, čez zemljo razpeto od goric do sončnega vzhoda in od severnih vetrov do toplega juga. Oblaki romajo tod čez; prikažejo se na obzorju, potem gredo tiho, tiho nad zemljo, vsi sončni, kot čreda nebeških živali, nadahnjeni z rožnato barvo. Pod njimi se vozijo dolgokljuni štrki in ropotajo s kljuni.

Čez polje gre steza, ravna steza, s topoli zasajena; od hiše do hiše drži in od vasi do vasi. Po njej gredo ljudje k sveti maši in k sveti spovedi v belo cerkev za hrastovim gajem, kajti danes je velik praznik Jezusove Rešnje Krvi. Kot rdeča roža je ta dan. Sam Bog ga je dal, tako je lep in svetel. Zato so žene v praznjih krilih, z rožnimi vencii v rokah, ki jim še dišijo po mleku in svežem kruhu. Možje stopajo, kot bi pšenico sejali v deviške razore; gredo deklice s pisanimi rutami in z mašnjimi bukvicami in fantje kot mlada drevesa; še otroci hitijo v božji hram, vso pot čeblija in se smejejo racam, ki čofajo po jarkih in lužah. Tako gredo proti cerkvi skozi rosno jutro in zvonovi zvonijo, da se njihova pesem kot jutranja molitev razliva čez vas in polje, ki diši po medu in žitu.

Samo bogati Zamorec je ostal doma in

njegova lepa ljubica Marinka. Polno izbo ima zlata, polne kašče rumenega žita, sodi mu prekipevajo od sladkega vina in ljubica je mlada in lepa kot sonce: rdeča kot gartroža, bela kot lilija, lepša ko nageljnov cvet. Toda Zamorčevo lice je skoraj črno, črni so lasje in oči, najbolj črno pa je njegovo srce. Pritepel se je neke pomladi, Bog ve od kod, s polno skrinjo cekinov. Tisto leto poprej je bila silo slaba žetev in ljudje so bili na spomlad revni in lačni, da še za mlado žetev niso imeli. Takrat si je Zamorec pridobil pol dežele: pol je je pokupil, pol prigoljufal ter si postavil cel gradič na koncu vasi, nazadnje pa je dobil k sebi najlepše deklee iz vasi, Liparjevo Marinko. Njena mati je zaradi tega od žalosti umrla, oče je od bridkosti začel piti, brat je zavoljo sramote odšel po svetu... Marinka pa si ni mnogo storila iz tega. Hej, v Zamorčevi hiši je bilo veselo; po cele noči so pele gosli in harmonika, pili, plesali so od mraka do zore — sam Bog je bil žalosten takih ljudi. Če je berač nimo hiše prišel, so ga s psi nagnali, če so prišli otroci koledovat, so jih s kamenjem napodili, če je kmetič dolžan ostal, ga je Zamorec vrgel iz bajte z ženo in otroki vred.

Pohujšanje je postal za vso deželo: devet dolgih let že ni pokleknil pred spovednikom ne on in ne njegova ljubica in božji blagoslov ni zvezal njunega življenja v zakon. Vsa soseska ga je sovražila, še župnik se je njegove hiše izognil kot kužnega mrliča. »Hudič mu pomaga!« so govorili ljudje in se križali. In res ni nikoli prišla nesreča nad Zamorčevo hišo in njivo, nikoli mu ni zbolela živina, njegovega

žita ni toča pobila in slana je prizanašala njegovim vinogradom.

V dolgih vrstah gredo ljudje mimo njegove hiše, zatopljeni v svetost jutra in praznika, Zamorec pa stoji ob oknu; svojo ljubo objema okoli pasu in se smeje na vsa usta: »Glej, glej, čreda ovac gre v hlev...« Tudi Marinka se smeje in ga zaljubljeno gleda. »Joj, kako je pogumen moj ljubi, niti Boga se ne boji!«

Zamorec gleda pobožne ljudi, ki hité v cerkev, in tedaj se nečesa domisli. Od prešernega veselja se udari po čelu: »Veš kaj, Marinka! Vsa dekleta gredo k sveti spovedi in obhajilu. Pojdi še ti k sveti maši, potlej pa k oltarju poklekni in, kar ti bo mašnik iz keliha dal, v hadro zavij in domov prinesi.«

Marinka ga je nagajivo pogledala, ga objela okrog vratu in vprašala: »Kaj pa mi boš dal za to?«

»Srebrne uhane, zlat prstan in biserne koralde.«

Res se je Marinka v praznje oblekla, si židano hadro ogrnila čez glavo, rdeče krilo in zlat pas je vzela in zelen, spreminjast predpasnik. Potem se je pridružila procesiji vernih.

Cerkveni zvonovi pojo, kot angelci božji pojo. Njihovi glasovi tkejo mavrično lestev od zemlje do nebes, da se duše po njej sprehajajo do samega božjega prestola. »Tin, tin, tin, spokori se, sin!« poje srebrni zvonček in veliki zvon pozvanja: »Slavo daj, slavo daj, dober je Bog...!« Od vsega lepega se srce topi.

Na zelenem gričku stoji cerkvena; iz sivega kamna je zlagana, z drobnim peškom obsipana, z belim apnom beljena, z novim slemenom stropana, s Svetim Duhom zaklenjena, z božjo močjo odklenjena. Velike lipe rasto krog nje. Cerkvena vrata so na stežaj odprta, da se s srede travnika vidi na sveti oltar, kjer vsa v zlatu med angelci Marija sedi s svojim Sinom v naročju. Mašnik v rdečem plašču dviga kelih, nad njim drži belo hostijo, zvonček zvoni in ljudje klečijo nizko sklonjeni, se trkajo na prsi in prosijo Boga, da jim grehe odpusti.

Do praga je prišla Marinka, naprej si ne upa. Zdi se ji, da se bo zadušila tu notri, kjer vse polno molitev k Bogu hiti in orgle začenjajo svoje hvalnice. Joj, boji

se, boji se Marinka. Kristus na križu pod korom je uprl prav vanjo svoje umirajoče oči... Oj, kako bolijo te oči, polne žalosti in očitanja. Marinka zameži in stopi v cerkev. Po sredi gre, med klečečimi ljudmi, naprej do oltarja, do tiste kamnitne, z belim prtom pregrnjene ograje. Nato poklekne še ona. Poslednjič jo opomnijo pogledi svetnikov, ki vsi zlati stoje na oltarju; zazdi se ji, da bo Marija zajokala. Toda če bi bili vsi ti ljudje, ki jo zdaj tako začudeno gledajo, svetniki, bi videli hudička, ki čepi Marinki za vratom in jo tišči, tišči za belo grlo, da ji sapa pohaja in diha kot zvezana ovca. Še sivolasi župnik se začudi, ko jo zagleda. »Glejte si no! Ali ni tole Zamorčeva ljubica, ki nikoli v cerkev ne gre in s tem poganom v grehu živi?« Že je obhajal staro ženico ob Marinki, že je pri njej — — toda vest mu ne da miru in vpraša:

»Marinka, kdo pa je tebe v cerkev poslal?«

»Sama sem šla! Iz pobožnosti,« odgovori hudič za njenim vratom.

»Kje pa si bila pri sveti spovedi?«

»V mestu, pri očetih kapucinih,« pravi vrag.

»Ali boš odslej poboljšala svoje življenje in zapustila hudobnega Zamorca?«

»Postila se bom po šestkrat na teden, po kolenih bom romala na Sladko goro, nikoli več ne bom prestopila Zamorčevega praga,« se v tretje zlaže hudič. In duhovnik vzame iz zlatega keliha belo hostijo, kot sneg belo, naredi z njo sveti križ in jo s tresočo roko položi Marinki v usta.

Takrat so zajokali angeli in svetniki božji. Marinka je slišala, kako je sam križani Jezus v bolečini zavzdihnil. Hostija na jeziku jo je žgala kot živ ogenj. Stekla je iz cerkve, da je svilena obleka zavihrala za njo. Ko je prišla okoli vogla, se je skrila za košato lipo, vzela sveto hostijo iz ust, jo v hadro zavila ter tekla domov. In ni se zavedala, kako grozen greh je storila.

Pa glej: koder je šla, je zvončkljalo ob njej; trave in žito, drevesa in rože so se priklanjale, ptički so priskakljali na pot in mahali s perutnicami in sonce je z modrega neba svetilo prav na hadro, kjer je nosila Gospodovo Telo.

Na pragu jo je že pričakoval grešni Zamorec.

»Brž prinesi zlato skodelico, zlato skodelico in srebrn nož!« je zavpil. Marinka je postavila na mizo sveto Rešnje Telo, odhitela v shrambo ter prinesla zlato skodelico, v zlati skodelici srebrn nož.

Vsa bela je ležala uboga hostija na

in tal ter vso sobo napolnile s svojim vonjem.

Potem pa je ukazal Zamorec: »Zakuri, zakuri zdaj belo peč, da bova vrgla Jezusa v peč!«

Ni se mogla ustavljati. Odrinila je po-

France Košir: Rože.

mizi; bela kot golobček, tanka kot svila, s križcem v sredi zaznamovana.

Joj, usmili se, Jezus!

Zamorec je zagrabil srebrni nož ter z njim zarezal rano v hostijo, dolgo rano v beli Kruh — in čudo božje! — iz rane je pritekla Rešnja Kri Jezusova.

V zlato skodelico je zajel svete krvi, jo preko mize razlil — in kamor je padla krvava kaplja, so rože pognale iz mize

krov od ognjišča, si do komolcev zavihala rdeče rokave in stresla polno naročje dračja v peč, da je ogenj zaprasketal ter so iskre pršele po veži. Ko pa je ogenj najviše vzplamtel, je Zamorec pograbil hostijo ter jo vrgel v razbeljeno žrelo peči.

Pa glej: plameni so se razdelili in postali strašno svetli.

Nič niso žgali, samo svetili so. In nenadoma je zajokalo iz peči — majhno Dete

je ležalo med žerjavico, majhno nago Dete, in širilo ročice proti Zamorcu in Marinki. Oj Jezus, oj Jezus, usmiljeni Bog!

Tedaj pa je zaklicalo mlado Dete, sveto Dete:

»Zakaj me preganjaš, Zamorec? Zaradi tebe sem krvavi pot potil na Oljski gori, z železnimi šibami sem bil tepen, trnovo krono so mi dali na glavo... Zakaj me sovražiš, Zamorec?«

Zamorčeva duša pa je bila zakrknjena: »Vsem dobrim ljudem si obljubil sveti raj, jaz pa bom zavržen na vekomaj. Zato te sovražim!«

Še je rekel ubogi Jezus: »Zate sem težki križ vlekel na goro Kalvarijo; kri mi je tekla iz rok in iz ran; čez kamenje so me vlačili in trikrat sem padel, da se je zemlja stresla od groze. Zate so mi kite in žile raztrgali, noge in dlani so mi prebodli; da bi vesoljni svet odrešil, so me dvignili na križ. Zakaj me preganjaš?«

»Zato te sovražim, ker si rekel, da je berač moj brat, in ker si ukazal, naj se ljubimo med seboj...!«

»Joj, človek! Zate sem tri ure na križu visel, v smrtnih bolečinah in žeji, ko sta me zapustila nebo in zemlja in sam moj Oče, ki je v nebesih. Sonce in luna sta izgubila svetlobo tisto uro in zvezde so padale z neba. Svojo dušo sem izdihnil, prsi in srce so mi prebodli ter me položili v grob... Ali te nisem ljubil dovolj, o človek?«

Takrat pa je Zamorec iz vsega grla kriknil: »Prav zato te sovražim, ker si me ljubil! Sovražim te bolj kot vse drugo na svetu!«

In zagrabil je sveto Dete, ga potegnil iz peči in vrgel med hude svinje na gnojišče. Nič ni pomagalo, da je Marinka jokala in prosila Zamorca, naj izpusti malega Jezusa. Na sredo gnojišča je padel Otrok. Toda hude svinje, ki so svoje mladice požrle ter se med seboj do krvi oklale, so postale zdaj krotke kot ovčke. Na tla so popadale in poklekile okoli svetega Deteta Jezusa.

Oj Jezus, oj Jezus, usmiljeni Bog! Svine Te poznajo, Zamorčič pa ne!

Takrat pa je planil rdeč ogenj z ognjišča ter zajel Zamorca, hišo in hlev. Odprla se je zemlja in požrla Zamorca. Iz ognja pa je bilo slišati krike: »Gorim, gorim! Pomagaj, Jezus!«

»Vse bi ti odpustil, le tega ne morem, da si Marinko danes v strašni greh zapeljal. Tega ti ne morem odpustiti!« je rekel Jezus, iz ognja pa je še bolj zajokalo. Zgorelo je grešno Zamorčevo telo, duša pa je šla v pekel, kjer so jo na goreč stol posadili, v gorečo postelj položili, v peklenске muke zavili ter jo z žveplom in smolo napojili.

Tačas je klečala Marinka med svinjami na gnojišču in solze, kot grozdne jagode velike, so ji tekale po licih.

»Odpusti mi, Jezus! Usmili se, Jezus!« je jokala in s svojimi solzami umivala božje Dete. Slekla si je židano jopico in ga vanjo odela, z zlato verižico ga je prepasala. Nazadnje je dvignila Dete v svoje naročje in ga nesla čez travnik, proč od grešne hiše in pogubljenega Zamorca.

»Pelji me k mamic!« je rekel Jezušček in jo pogledal s svojimi modrimi očmi tako proseče, kot bi ga samega bilo strah.

»Kje je tvoja mamica?« je vprašala Marinka.

»Pojdi kar naprej, čez polje in vodo, čez gozde in gore.«

In Marinka je šla in šla.

Ves dan je hodila in vso noč. Srebrne šolne si je izhodila, si noge ranila na trnju in kamenju, kri ji je tekla iz rane na čelu, kajti padla je in se ranila na skali. Jezušček pa je tekel zraven nje. Ko ga je hotela vzeti v naročje, ni pustil, pa čeprav je imel tudi on že krvave nožice, obtolčene prste in opraskana kolena.

»Jezušček moj, dovoli mi, da Te ponesem.«

»Ne, Marinka! Tako velik je tvoj greh, da sama ne moreš opraviti dovolj pokore zanj, zato trpim še jaz s teboj, da boš prej očiščena in ti bo prej odpuščeno...«

Marinka je še bolj zajokala, še huje jo je pri srcu zabolelo:

Prišla sta do polja, kjer je v zraku škrjanec prepeval, gruča otrok pa je tekala po travi in posnemala njegovo petje:

Sej, sej, sejaj, sejaj!
Kdo pa bode žel?
Kdor je lepo plel.
Kdo pa bode mlet?
Kdor je srage 'mel!

Samo en otrok je negibno sedel za mejo; ni skakal, ni prepeval, iz slepih oči mu je tekel črn gnoj.

»Ubožec!« je rekla Marinka in ga po-
božala po glavi.

»Podari mu svoje oči!« je prosil Jezus.

In Marinka je sklonila glavo, Jezus je
vzel njene oči in jih vtaknil otroku v gnoj-
ne jamice. Dete je zavriskalo, ker je za-
gledalo sonce, zoreče njive, škrjanca v zra-
ku, Jezuščka pred seboj in žalostno ženo
ob njem. Okrog Marinke pa je nastala te-
ma, bolj črna kot najtemnejša noč. Pa se
ni pritoževala, še vzdihnila ni, voljno je
vse pretrpela. Snela si je koralde z vratu
in jih dala otroku: »Ná in moli zame!«

Potem je dala Jezuščku roko, da jo je
vodil preko zemlje na tej spokorni poti.

Hodila sta kar naprej, kar naprej. Lač-
na in žejna sta bila in trudna do smrti, pa
nista tožila. Če je Marinka jokala, je jo-
kala iz kesanja, ne iz bolečine. Vmes sta
molila.

Za deveto vasjo in deveto goro sta na-
šla berača pod visoko lipo. Molče jima je
molil roko, ne molitve, ne prošnje ni bilo
iz njegovih ust — bil je nem.

»Daj mu svoj jezik, Marinka!« je za-
prosil Jezus in tisti trenutek, ko je deklica
prikimala, je onemela, berač pa je v ve-
selju Bogu hvalo zapel. Preden pa sta se
poslovlila od berača, je snela Marinka pr-
stan z roke in ga podarila beraču. Ker
sama ni mogla več govoriti, je rekel Jezus:
»Pa moli zanjo...!«

Še tri vasi sta minila, čez sedem križ-
potij sta šla in glej, gluha ženica jima je
nasproti prišla.

»Daj ji svoj sluh!« je zaprosil Jezus in
od tistega časa ni Marinka nič več slišala
pesmi zvonov in prepevanja ptic, še last-
nega joka ne, toda njeno srce je bilo spo-
korno in vdano do smrti. Ob slovesu je
vzela srebrne uhane in jih spustila ženici
v dlani, Jezušček pa jo je priporočil v
molitve.

Od tistega trenutka je postalo mladen-
ki pri duši lahko in svetlo.

Daleč je ostala ravnina za njima. Sonce
in dež sta ju spremljala na poti, topli in
mrzli vetrovi in toča in blisk... Lezla sta
v gore, po kolenih, po rokah — tako sta
bila izmučena. Vsa obleka jima je že raz-
padla, koža jima je posinjela, kri se jima
je mešala s solzami in prahom. Še Jezu-
šček je od bolečin in trudnosti začel jo-
kati. Dobro, da je bila Marinka slepa in
gluha, sicer bi ji bilo še huje pri srcu. Na
vsakem grmiču je pustila deklica šop svo-
jih lepih las.

Nazadnje ni mogla Marinka nikamor
več. Obležala je sredi skalovja, kjer so
cvetele majhne rdeče in rumene rože, kjer
se je veter igral z meglami in je bilo nebo
tako blizu, da bi ga človek z roko dosegel.
Marinka je čutila, da bo tukaj konec njene
spokorne poti. Le v svojem srcu, ker z usti
ni mogla, je zaprosila:

»O, ljubi Jezus, pomagaj mi!«

Takrat pa jo je Otrok blagoslovil. Ma-
rinki so se odprle oči in videla je, kako je
prihajala nebeška Gospa v modro-zlati obe-
leki iz nebes in se ji smehljala. Odprla so
se ji ušesa in je slišala petje angelskih zbo-
rov, ki so se usipali za Marijo. Jezušček pa
je stekel nebeški Materi naproti in klical:
»Mamica, mamica. Rešil sem dušo!«

Tedaj se je Marinki še jezik razvezal in
vzkliknila je: »Jezus, Marija!« in padla na
obraz.

In Marija jo je prišla za roko, za dru-
go jo je sam ljubi Jezus prijel. Nebeške
trobente so zapele, angeli in svetniki so
zarajali, položili Marinki zlato krono na
glavo in jo ogrnili z bisernim plaščem.

Potem so jo vzeli v sveto nebo, v sveto
nebo, v sam sveti raj.

Jezus, Marija, nam ga daj!

Pomlad

Jože Šmit

*Plitva so travnata morja,
dom je ob bregu ko grad,
topla so v zarji obzorja,
dober se vračam v pomlad.*

*Drenove veje gorijo,
rumeni plameni sijo,
angeli zdrabamarijo
nizko nad mano nesó.*

Vaška znamenja in kapelice

Francè Stelè

Znamenja in kapelice predstavljajo v alpskih deželah, katerim pripada tudi velik del Slovenije, lepoto obogatitev, katero popotnik, potujoč po naši zemlji, ohrani v najlepšem spominu. Vselej so v okras kraju, najsi že stoje ob vhodu ali izhodu vasi, na križiščih cest sredi vasi ali na križpotjih sredi polj, na prelazih v gorah, na mostovih ali na samotnih mestih sredi

»Krvavo znamenje«
pri Kamniku.

polja. Enoličnost pokrajine je z njimi ublažena, misel popotnikova se pri njih odpočije in oživi. Njihova mreža je razpredena preko vse slovenske zemlje in kaže nešteto različnih oblik. Glavni osnovni obliki sta spominski steber in odrpta kapelica. Škoda je za naše samospoznanje, da vsega tega bogastva še nihče ni celotno opisal, ker bi s tem močno obogatil naše narodopisje in kulturno zgodovino. Znamenja bi nam namreč vedela veliko povedati o krajevni zgodovini, o duševnih razpoloženjih in težavah ljudstva, ki jih je stoletja in stoletja postavljalo. Po veliki večini spadajo v čisto ljudski življenjski krog in se uvrščajo v kulturno skupino, kjer je narodna pesem, pravljica in razno ljudsko izročilo. Predvsem imamo v njih enega najprizrčnejših izrazov verskega čustvovanja — življenja ljudskih množic in posameznikov.

Namen in pomen teh spomenikov ljudske kulture je prav različen: mogli so nastati kot spomin na zgodovinske dogodke ali iz najosebnejših povodov. So pa kljub temu tudi neki splošni, celo zunanji povodi, ki so pospeševali postavljanje znamenj in kapelic. Znamenja in kapelice so namreč deloma tudi ljudska orientacijska sredstva, kažipot. Stavili so jih na križpotjih, posebno tudi na razpotjih, da so označili pot, ki je vodila od glavnih cest k božjepotnim cerkvam. Okolica Brezij ali Svetega Primoža nad Kamnikom, sv. Višarij in Bleda je polna takih kažipotov. Že v ti zvezi so znamenja in kapelice s svojimi podobami, napisi in slikami izpodbuda k pobožnemu razmišljanju in molitvi. Še bolj velja to za premišljeno postavljene skupine kapelic, ki vodijo od večjih krajev k tako imenovanim Kalvarijam, božjim grobom itd. Omenjam n. pr. pokrajinsko in umetnostno nepozabni hrib Sv. Roka nad Šmarjem pri Jelšah, Kalvarijo v Celju, Kalvarijo v Kamniku, vrsto znamenj od Višnje gore do Dednega dola in nekdanj v Ljubljani zelo češčeno, sedaj po večini že razpadlo vrsto kapelic od Sv. Petra v Ljubljani do Device Marije v Polju.

Druga skupina, ki obsega lesene križe in kamnitne stebre s Križanim, je nastala

Znamenje pri Sv. Jobu
na Koroškem.

samo iz notranje potrebe, postaviti spomenik Odrašeniku, da bi ljudi stalno spominjal na njegovo trpljenje in odrešilno smrt.

Lesenih križev je po Sloveniji nešteto; lepi kamnitni stebri so bolj redki in zato večje pozornosti vredni, posebno ker so pogosto tudi starejši. Kamnitni križi in stebri so posebno razširjeni na Krasu, lep primer imamo v znamenju škofa Hrena na Ambroževem trgu v Ljubljani. Leseni križi s svojimi preprostimi, včasih pa tudi umetniško izrazitejšimi upodobitvami Kristusove muke so nam zrcalo preprostega ljudskega umetniškega snovanja. Posebno pozornost vzbujajo po svoji velikosti in različnosti n. pr. križi v Slovenskih goricah.

Velik del stebernih spomenikov, ki stoje pogosto v poljih izven vasi, označuje mesta, kjer so pokopavali mrliče ob velikih kužnih nadlogah v prejšnjih stoletjih, posebno v XVII. stoletju. Ti spomeniki nosijo še danes pogosto ime »kužna znamenja« in so okrašeni razen s križem navadno s podobami patronov zoper kugo, s sv. Rokom in sv. Boštjanom na čelu. V ptujski okolici imajo ta znamenja tudi narodnozgodovinski pomen, ker imajo po večini slovenske napise, tako n. pr. steber v Stogovcih iz l. 1642 in steber v Bukovcih iz l. 1668.

Velik del obstoječih kapelic je nastal v

zvezi z vsakoletnimi procesijami v okolici farne vasi (n. pr. o sv. Rešnjem Telesu); pri njih naj bi pred nalašč za take prilike narejenimi oltarji postajale procesije in se podeljeval blagoslov. Posebno bogata je v tem oziru okolica Horjulja.

Sicer pa je najnavadnejši povod za postanek križev, znamenj in kapelic kaka osebna ali splošna zaobljuba. Posebna vrsta so križi s tablicami, kjer napisi in slike spominjajo na kake nesreče.

Glede starosti v splošnem lahko rečemo, da so znamenja v obliki kamnitnega stebra starejša kakor znamenja v obliki kapelice. Ohranilo se nam jih je več iz gotske dobe, kakor »krvavo znamenje« pri Kamniku iz l. 1510 in iz istega leta steber v Komendi; renesančne oblike pa ima znamenje v Gornji Radgoni. Ta vrsta stebernih znamenj, ki obstoje iz nizkega podstavka, okroglega stebra in razširjenega masivnega ali odprtega vrha s piramidasto streho, spominjajo na tako imenovane svetilniške stebre, katere so postavljali na pokopališčih. Eden stoji še poleg stolnice v Mariboru, po sliki ga poznamo tudi s pokopališča pri Sv. Petru v Ljubljani.

Znamenje z dolbinami pri Grabštajnu
na Koroškem.

Baročna kapelica pri Zasipu nad Bledom.

S to prvotno obliko v zvezi je mlajši, posebno v XVII. stoletju razširjeni tip masivnega zidanega spominskega znamenja. Ta se je ohranil deloma do naših dni, vendar je nad njim že v XVIII. veku prevladala in prevladuje še danes zidana, odprta kapelica. Krasilna in podobarska oprema teh znamenj in kapelic je slikarska ali kiparska. V obeh načinih imamo prav lepe primere, posebno na Gorenjskem, kjer je v škofjeloški okolici in nazadnje v Poljanah cvetela poljudna umetnost in kjer je deloval poleg znane rodbine šubicev tudi najzanimivejši poljudni slikar novejšje dobe Gosar iz Dupelj. Znamenja, kakršno je v Železnikih, številna v okolici Škofje Loke, Kamne gorice in Dupelj, nam nudijo lepe primere te nabožne krasilne stroke.

V novejši dobi je te vrste spomenikom posvetil posebno pozornost arh. J. Plečnik. Njegova šola je izdelala svojčas celo vrsto načrtov, katerih eden je bil pri Horjulju tudi izvršen. Več jih je naredil sam za razne kraje in naročnike in za razne namene. Omenjamo samo Marijino znamenje na Bledu, kapelico v bližini Preske in spomenik vojnim žrtvam na Breznici.

Kar se lepote strani teh spomenikov tiče, je pri kamnitnih stebrih znamenjih bolj ali manj skrbna ali bogata oblika obdelanega kamna sama nosilka estetskega

učinka. Pri lesenih križih je poglavitno večja ali manjša ekspresivnost preproste rezbarije Križanega in bolj ali manj slikovita streha. Važno vlogo ima pri teh spomenikih njih naslon na skupine dreves. Križ in drevo sta na Slovenskem skoraj nerazdružna; pogosto križ pritrdijo kar na drevesno deblo; na Štajerskem in posebno v Slovenskih goricah pa spremlja znamenja in kapelice monumentalni jagned in na daljavo označuje njih mesto.

Zidani stebri se oblikovno bogatijo zlasti z dolbinami, s slikovitim obrisom gmote stebra in z igračkasto ali mogočno streho. Odličen primer lepega baročnega znamenja se nam je ohranil na Suhi pri Šk. Loki.

Pri zidanih kapelicah se osnovna oblika, ki predstavlja dolbino za kip ali majhen oltar, razširi spredaj s pogosto tristrano ali vsaj na spredaj odprto ločno, na stebre oprto lopo. Lepi primeri so ob potu z Bleda na Zasip in pod cerkvijo v Tunjicah.

Poleg zidane ali kamnoseške oblike pa je najvažnejša pri teh spomenikih zveza z naravo, tako da si okolice slovenske vasi ne moremo misliti brez znamenj kapelic. Mnoga izmed teh znamenj pa imajo še po-

Znamenje v Biški vasi pri Mirni peči iz leta 1837.

seben pomen; tako posebno Kristusovemu trpljenju na razpotju pri kolodvoru v Stični postavljeni steber, ki je v krščansko znamenje predelani rimski obcestni miljnik; kapelica v gozdu pri Crngrobu pa ima umetniško dragocene slike.

Znamenja in kapelice so del kmečke kulturne miselnosti, ki je v svoji osnovi verska. Po njih dobiva tudi vsakdanji življenjski prostor naše vasi svoj posvečeni pomen, ki se prav pri znamenjih ob času procesij in pogrebnih sprevodov lahko spremeni kar v obrednega.

Zaradi zanimivosti in privlačnosti našega podeželja moramo te spomenike ohranjati in obnavljati, saj hranijo toliko dragocenih spominov na življenje naših prednikov. Posebno krajevna verska društva, kolikor ne občine same, so poklicana, da skrbe, da ne razpadejo. Kadar jih obnavljajo, naj bi veljalo načelo, da jih je treba obnavljati v starih oblikah in tudi v starem gradivu. Posebno cement in eternit bi morala biti izključena pri takih delih, ker sta po naravi nelepa in starini popolnoma tuja.

Križ na potu iz Skofje Loke v Medvode.

Marija in brodnik

Narodna

*Marija z Ogrskega gre,
oj gre do žalostne gore.
Za njo priteče pobič mlad,
nazaj priklical bi jo rad:
»Nazaj, nazaj, Marija ti,
Marija sedem žalosti!
Cerkvá ti ni zadosti še,
Ti svetih maš premalo je?«
»Cerkvá mi je zadosti že,
mi svetih maš premalo je!
Možje do cerkve pridejo,
na konjih tje prijezdijo;
z oltarjev konji zobljejo,
iz kamnov se napijajo.
Žené do cerkve pridejo,
nemarno se zgovarjajo.«
Marija šla do jezera
in je brodarja klicala:
»Prepelji me za božji lon,
repelji za nebeški tron!«
»Ne vozim jaz za božji lon,
ne vozim za nebeški tron:*

*za same bele krajcarje
in pa za stare reparje.«
Marija krilce vzdignila,
naravnost gre čez jezerce.
Pri kraj vodá do členka bla,
po sredi je po suhem šla.
Marija še na sredi ni,
brodarju hiša že gori.
Brodar zavpije na vso moč,
Marijo kliče na pomoč:
»Nazaj poglej, Marija ti,
Marija sedem žalosti!«
Marija pa odgovori:
»Pomagajo naj krajcarji!«
Brodar spet vpije na vso moč,
Marijo kliče na pomoč:
»Marija, če ne rešiš me,
vsaj reši mlado detece!
Sred izbe zibka tam stoji
in mlado dete v njej leži.«
Marija vtrne solze tri,
precej se ogenj pogasi.*

Tina

Francè Kunstelj

»To je pa za vas, Tina,« je pomolila gospa Kestnerjeva postrežnici, ki je v veži čistila pod, belo pismo.

»Zame?« se je ta začudila. Pa čeprav je čakala na pošto že noč in dan. Mokra žakljinasta cunjja ji je spolzela iz rok in kar kleče je odprla pismo. Ko je hlastno prebrala, se je ozrla okoli, pa gospe ni bilo nikjer. Iz kuhinje je bilo slišati rezke korake. Tina je prestavila škaf z vodo, ožela cunjjo in spet začela čistiti. Kakor da se ni nič pripetilo.

Zunaj nad trgom se je smejal prijazen jesenski dan. Tina je pa delala, delala. Vse jo je že bolelo: v kolenih, v križu, roke so jo ščemele. Jutri bo nedelja, se bom že spočila, si je dejala in stisnila zobe.

Ko se je druge kraty vračala na večer v vas, kjer je pri Marinčevih gostovala, za skromne denarje seveda, je tu in tam skoraj postala. Mrak se je že plazil po cestah in zadnji so se odpravljali s polj. Morebiti so ji bili glasovi teh ljudi tako domači, da je prisluhnila, morebiti se je ustavljala, da sliši rezgetanje konj, mukanje krav in beket ovac, ki so jih gonili pastirji s paše, ali pa se je samo spominjala let, že davno minulih, ko je bila tudi ona pastirica? Ali pa jo je opajalo zvonjenje, ki se je tako blago in slovesno razlegalo sem od fare in polnile vso prostrano dolino? Ali pa jo je ustavljala samo tista tiha misel, ki je ždela globoko v srcu in je samo ona vedela zanjo. Misel na novo hišo, ki bo nekoč vstala na Blažonovem. Tam nad vasjo. Tam bo nekoč življenje...

Ali nocoj — nič. Skoraj zdrvela je mimo bajt, kjer so se vžigale luči in je dišalo po dimu in večerji.

Ko je stopila v svoje stanovanje, ni prižgala luči. Kakor brez moči je sedla na stol in strmela v gluho temo. Sobotni večer. Morala bi bila pospravljati za nedeljo, pa ni. Ah, ti ljubi moj Bog, to šimnovo pisemce — tako skromno, pa dá toliko misliti! Saj prav zato, ker je skromno, da že zlepa ne tako. Pridem, piše, v kratkem. Potlej pozdrav in nič več. Tako hladno. Ta Šimen, o —? Tesari, tesari tam po divjih gozdéh, kdo bi mu zameril, če je

tak! Nič drugega ne piše. O, preden sta stopila pred oltar, ji je povedal vse kaj več. In Drejč, sin rajne sestre — Bog ji daj dobro! — se tudi malo domisli na dom. Za božič je še prišel pogledat, potlej nič več. Zdaj je že velik. Mesto ga je zgrabilo, na vasi ni bilo zanj prostora... Vsi se pehajo za delom. Ona še najbolj. Jutri bo nedelja. Samo za hip oddiha, potlej bo spet šla: če h Kestnerjevim ne, pa na Mirke, le v gostilno ne mara več, ji že preseda tisti duh po vinu in cigaretah. Ali še rajši gre na dnino, če jo kličejo vaščani. V senožet, na polje, na leho, na sonce, tam je življenje...

Kadar bi se moral Šimen vrniti, je Tina pripravila stanovanje kakor za praznike: prezračila je posteljnino, omare odprla na stežaj, brisala prah po vseh kotih, čedila in pospravljala, kar se je dalo, poročno sliko je celo umila, da se je svetila kakor nova, mizo je pregnila z belim prtom in nanjo posadila vazo z dišečimi rožami. Vse za šimna, seveda. In tako tudi tokrat. Pa tudi tokrat z dušo in srcem. Vse za šimna, ki bo v kratkem prišel.

In Šimen je res prišel. Že teden po tisti soboti, ko je dobila pisanje.

Tina je bila vsa iz sebe. Še praznično bluzo je oblekla. Zavriskala bi. Zdaj bo Šimen spet doma. Zimski večeri ne bodo tako dolgočasni, marsikaj se bosta menila, ona bo šivala, on kaj bral iz časopisov ali knjig — včasih bo šla na delo, če jo bodo klicali, pa ne zmeraj, ne vsak dan, ker bo Šimen doma, joj, dnevi bodo tekli prehitro! Na vse bo pozabila. Še na tisto mrzlo pisemce. In na marsikatero misel, ki se ji je nehote utrnila ob njem.

Segla sta si v roke. Tako velik se ji je zdel tisti hip. In močan kakor hrast. Močan, saj je hraste podiral. In ves zaraščen v brado, da bi se ga na samem človek ustrašil. In njegove svetle oči, ki pobliskavajo izpod obrvi! Hm, ta Šimen!

Tina je čakala, kdaj bodo tiste bliskave oči obstale na belem prtju. Ali vsaj na rožah, na dišečih rožah. Pa niso. Včasih so. Takrat je posijalo v sobo prijazno sonce. Kakor na praznik... Šimen je truden, saj ne more...

»Jej!« ga je Tina silila k večerji, ko se ji je zdelo, da je žlico prezkodaj odložil. Na vso moč se je trudila, da bi mu dala nekaj tistega, kar je že pojemalo. Pa sama ni vedela, kaj je bilo. Ko je stopil v sobico, ni videl počiščenega poda, ne sveže posteljnine, ne rož na mizi.

Na Mihelovo je bilo v vasi žegnanje. Pred cerkvijo, ki se je vsa bela kopala v toplem jesenskem soncu, je stala gruča fantinov in mož. Šimna ni bilo mednje kakor druga leta. Zjutraj se je odpeljal v mesto. Je dejal, da pojde Drejča pozdravit. Tina je šla sama v cerkev. Tako mrzlo ji je bilo pri srcu, da ni mogla moliti. Zvečer je čakala. Pa šimna dolgo ni bilo od nikoder. Zaskrbelo jo je. Morda ji je v spomin blisnila tista beseda, ki jo je že davno nekje brala: tujina je strup za mladega človeka. Pa za šimna menda ne. Ah, ne, saj ni več mlad. Šimen že ne. Saj je tako dober zanjo, za Tino, za vse...

Ali res...?

Od onstran vasi se je razlegnil fantovski vrisk. Tina je slonela ob oknu in zrla v noč. V črno noč, ki je segala prav do njene duše. Mislila je na šimna, na Drejča, na Blažonovo. Da, tudi na Blažonovo bajto, ki jo je imela že tolikrat v mislih. Hm, tiste pol podrtije gori nad vasjo, za vrabce je še, za ljudi ne. Kaj naj res poskusi in ustvari iz nič nekaj? Če bo sploh Blažon dal? In šimen, kaj bo privolil?... Iz teme so vstajala davna leta. Tista, ki jih je trlo delo, samo delo. Kaj naj se mar to kar naprej vleče, v večnost? Prišla bo spet pomlad, šimen bo vzel tesačo in šel v svet. In Drejča ne bo nič iz mesta. To je torej življenje treh, ki so nekoč o njem sanjali. Gostači so, ne gre drugače. Čeprav si Tina beli glavo z velikimi mislimi: tam v rebri čepi bajta, tista podrtija, ki bo nekoč priklicala v svet življenje...

Šele čez dva dni se je šimen vrnil. Sedel je za mizo, vzel v roke časopis in prebiral kakor iz navade. Še tega ni povedal, kaj je z Drejčem.

Tudi naslednjo nedeljo ni vzdržal doma.

Čmerikav dan je visel nad vasjo. Jensen.

Toda Tina ni mislila o tem, ko je stopala v klanec. Svoj živ dan še ni imela duše tako obložene z velikimi mislimi ko

tokrat. Vsa sključena je rinila v breg. Kakor da je šel njen korak v neznanu daljo, kjer človek ne ve, ali ga čaka sreča ali smrt.

Blažonova domačija je ždela nad vasjo kakor kraljica v svojem razkošnem bogastvu. Tina je za hip obletela z očmi rumeno brajdo, ki je preprežala novo vrtno ograjo in se spenjala na belo pročelje hiše, izpod težkih grozdov so kukala zeleno barvana okna, po dvorišču so se pasle gosi in kokoši, tam onstran je stal hlev, svinjak, kašča, skedenj, kozolec. In tam za kozolcem je čemela bajta. Tista podrtija, s slamo krita in z zelenim in črnim mahovjem prerasla. Zdaj je prazna. Že dobrega pol leta je, kar so se Padržkovi izselili. To naj bo novi dom? Za Tino in šimna? Saj ni moči gnezdit v tej zapuščini!

Na dvorišču je zalajal pes, ko je Tina stopila po podstenju. Srce ji je bilo v prsih kakor otroku, ki mu preti nesreča, pa se ne more braniti.

»Tina, ti?« Blažonovka, mlada in zala kakor menda nobena vaščank, je sedela pri oknu. Odložila je rdeče vezano knjigo, ki jo je brala, in začudena zrla v prišleca.

»Z gospodarjem bi rada govorila,« je grabila Tina za besede. Glas se ji je tresel. Obstala je pri vratih, kakor da bi ne smela naprej. V tej hiši ni bila, kar imajo prezidano. Zdaj je vse drugače ko včasih, ko sta bila še stara živa. Tako gosposko. Morebiti bi morala reči »z gospodom bi rada govorila, če bi bili tako prijazni...« Da, preden je začel Blažon prekupčevati z lesom, je stala v hiši še težka javorova miza, nad njo bel golobček z zlomljeno perutjo, po stenah podobe svetnikov, v kotu zaprašeno ogledalo in oljčna vejica. Tina jo je prinesla, ko je bila pri Blažonu za pastirico. To je že davnaj, davnaj.

Blažon je vstopil. Suh, dolg, gladko obrit in na prečo počesan. Včasih je nosil škornje, zdaj nizke šolne.

»Kupčija? Hm, kakšna neki?« je zakoračil po hiši in ujel ženin pogled.

»Naša moč« je najbolj razširjen in priljubljen slovenski mesečnik. Za malenkostno letno naročnino (40 c.) ga prejimate, če ste zavarovani pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

»Bajto bi kupila,« je Tina poprijela s trdim glasom kakor moški, ki je sklenil že dokaj kupčij. Srce ji je še močnejše tolklo v prsih.

»Hm, za koliko?« Blažon in žena sta se spet spogledala. A videti je bilo, kakor da žena Blažonka ne razume teh besed. Zdaj je zapičila svoje drobcene oči v moža, zdaj v Tino.

»Hm, kaj pa Šimen?« se je Blažon zavzel, ko je slutil, da misli ženska kar zares.

»Šimen sem jaz!« je Tini vzkripelo. »Dosti pa ni vrednosti, streha, tramičje, hlevna vrata, vse trhleni...«

»Hm, kje neki?« jo je prestregel Blažon kakor užaljen. »Ne silim. Toliko in nič manj! Daš?«

In Tina je udarila.

Šimen je bil že doma, ko je prišla. Kakor da jo je čakal.

»Šimen!«

»Kaj?«

»Hišo imava! Blažonovo bajto!«

Okrenil se je proti Tini in se malce zamejala. Stala sta si nasproti, kakor da sta si tuja.

»Blažonovo?« se je zavzel ves začuden. Ali stoji pred njim žena ali kdo? In kaj govoriči?

Pogledal ji je v oči. V tiste globoke

oči, ki so tako bodle, a so bile vendar tako sladke.

»Tina, denar, kako... Kaj vendar misliš?« Hlastal je za besedo, pa se mu je izmikala.

»To, kar morem. Selila se bova. In na spomlad zidala,« je pridodala in sedla bliže k njemu. Zunaj je bila že noč. Z drevja je začelo tiho kapljati, dež se je silil.

Tina in Šimen sta sedela v kuhinji ob oknu in molčala. Dolgo, tja v pozno noč. Ali razumela sta drug drugega bolje, kakor če bi na ves glas govorila...

Za božič je prišel domov tudi Drejč iz mesta. Ključavničar Drejč, ki se je izučil obrti. Zavil je skoz vas v klanec. In pottlej mimo Blažonovega proti bajti, ki je čepela tam za kozolcem. Pri Tini in Šimnu bo njegov novi dom.

V mesto se ni vrnil. Ostal je doma.

Prišla je pomlad in vzela sneg, ki je dolgo zimo pokrival zemljo. Trave so zelele, v lazih so peli kosí.

Vsako leto ta čas je vzel Šimen tesačo in šel po svetu. Letos je ostal doma. In kadar je mislil na tujino, se je spomnil Tine. In tedaj se je zazdel sam sebi majhen, čisto majhen in slaboten, Tina pa velika in močna. Močna kakor hrasti, ki jih je nekoč podiral.

Prleška pesem

Leopold Stanek

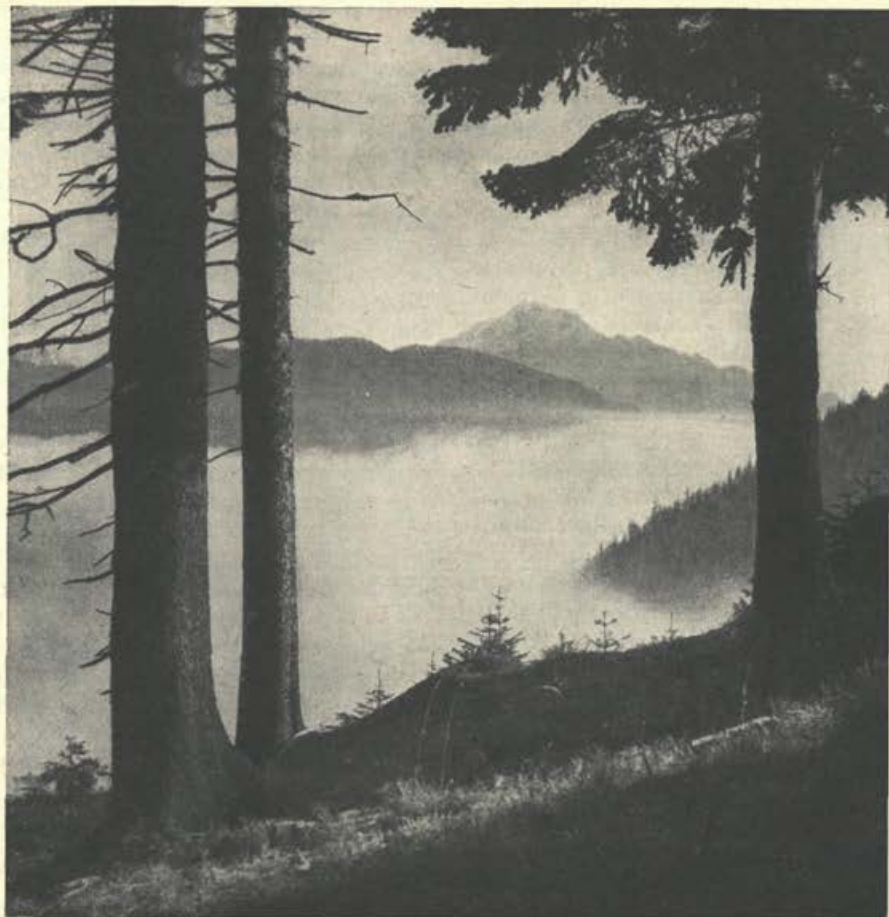
*Kaj je belo,
kaj je belo?
Sneg, ki nam zemljó pokriva,
ko izmučena počiva.*

*Kaj zeleno,
kaj zeleno?
Trata okrog doma,
ko pomlad do nas priroma.*

*Kaj rdeče,
kaj rdeče?
Z okna nageljni viseči
kakor lica so žareči.*

*Kaj rumeno,
kaj rumeno?
Zreli grozdi so rumeni,
grejo, grejo ógledniki k meni...*

*Kaj je belo,
kaj je belo?
Solze, ki jih roka briše —
šli so, šli so mimo hiše.*

Blagoslov gorá

Janez Gregorin

V teh časih se človek gorá komajda še spomni. Ob lepem vremenu se ozre z mestne ulice proti severu, se za trenutek razveseli njihove srebrnobeke lepote, toda občuti jo kot nekaj tujega, nekaj daljnega, svetlo, krasno prikazen iz sanj. Kako daleč so že tisti srečni časi, ko si spomladi hodil po gorski dolini, s srcem prekipeva-jočim od čistega veselja, romal k samotni koči med belimi orjaki, z radostjo gledal, kako so se bukve po pobočjih že odele s svetlim, nežnim listjem, odtrgal tu pa tam spomladanski cvet, legel vznak v mehko travo ter se brez skrbi in razmišljanja zagledal v modro nebo, po katerem so hi-

teli pod rahlim pritiskom visokega vetra beli oblaki, tisti svetli in veseli oblaki, ki nikdar ne prinesejo dežja in ne pokvarijo vremena, ampak le lepšajo nebo. Čisto na rahlo so pluli čez brdnico zelene gore, neslišno drseli čez smelo grebenko rez, za hip pridušili blestečo luč v sivih skalah, dihnili z motno senco čez prisojna snežišča, se kakor dim motali po mokri, črnkasti steni, se raztepli v štrene, ko jih je iz ozke škrbine naskočil krepki sever, se zapodili pod njegovim sunkom ob skalah strmo kvišku in izginili v nič, se posušili, razblinili v samo najglobljo, najžlahtnejšo nebeško modrino. Mir, božji mir je bil tu,

nebeška modrina, ki je lila v oči in v dušo vedro tolažbo in čvrsto zaupanje. Sreča ti je napolnila srcé, skrbi so izginile, misli so se nekam porazgubile, obležal si tu negibno kakor reči okrog tebe. Ure so bežale, nisi se zavedal časa, občutek zanj se ti je izgubil. Počasni ritem dogajanja v gorah, ritem razpadanja in rasti, to mirno razvijanje, ki ne pozna naglice, ta brezbrizna počasnost spreminjanja, ta pokrajina, ki se skoraj še za tisočletja ne meni, te je vsega prevzela. O, srečne ure, ko je človek na vse pozabil, ko se je izgubil v božjem stvarstvu, ure, ki jih srcé ne more pozabiti, ki si jih v mestnem hrupu in trušču, v tem blaznem teku in begu, v tem motnem vrtincu tako vroče želi nazaj!

Dajmo, obrnimo hrbet zbezanemu mestu, pojdemo iz teh pustih zidov, odpravimo se gorski pomladi naproti! Tam se bomo spočili ter se z mirnim duhom in zadovoljnim srcem spet vrnili med ljudi!

Kako lepa je na primer pomlad, ta najlepši letni čas, v naših gorah! Od ravnine do vrha se zdi, da srečujemo ob poti vse letne čase, dokler na temenu gore ne stopimo v kraljestvo zime. Moramo si jo ogledati v vsej njeni krasoti.

V ranem jutru se odpravimo na pot. Nahrbtnik na ramo, palico v roke! Trdo poje naš korak po tlaku. Grmeče nas ponese po železni cesti vlak proti goram. Mlado pomladansko jutro izvablja iz zelenečih polj, iz gozdov, z livad nepopisno prijetno svežost, rahla meglica, skoraj prej podobna dihu kakor čadu, se vleče čisto pri tleh, prešibka in pretenka, da bi mogla soncu zabraniti prešerno igračkanje na rosi, ki se iskri v tisočerihih barvah. Vesele se dviga iz jutranjih logov, nemirno zaigra srcé, pritajena melodija se izmuzne iz ust, ki so bila med zidovi trpko stisnjena ali pa so govorila grenkosti in abotne srditosti. Naprej, naprej h goram, na višine, tja, kjer človek lahko pošteno, svobodno zasope, da se mu razširijo prsi, da mu mrzli zdravi zrak šine skozi grlo! Bliže k goram, proč od naselij, proč od ljudi in vsakdanjega trušča! Vlak hiti, občutje se razpreda v misel, takt koles, ki zmagujejo daljave, postane ljuba pesem. Pokrajina se odpira, gozdovi se razmikajo na levo in desno. Vedno manj ljudi je v vagonu. Sonce se vzpenja na rumenkastomodro nebo in vedno močnejše pripeka, v opoldanskih

urah si kmet na polju že z laktom briše znoj s čela. Na ovinku se je skozi okno zasvetila in v hipu spet izginila srebrnkasta gmota, kakor prikazen je šla mimo oči, pa je vendar radostno vznemirila dušo. Gore so se nasmehnile z ledene višave človeku, ki z vdanim srcem roma k njim kakor na božjo pot.

Že se ustavlja vlak, ki te je bil naglo in varno ponesel tako daleč proč od hruma. Hlastno sežeš po nahrbtniku in stopiš na plano. Še nekaj hiš pustiš za seboj pa že stopiš v gorsko sprejemnico, v vežo zvzišenega svetišča, kamor smeš stopiti samo s srcem, iz katerega je bilo plemenito čustvo pometlo vso nesnago. Z leve in desne te pozdravijo zeleni holmi predgorja. Kakor dragim znancem jim pokimaš in ko se skozi zeleneče krošnje bukovega drevja ob poti spet in spet oziraš nanje, čutiš v vedrem bliskanju snega, ki še pokriva visoka, ponosna temena, da te radi trpé in da ti ne zamerijo, če si jih prišel obiskat. Pod potjo šumi voda, liže kamenje, ga obli in globi teman tolmun. Nobeno prijateljstvo tako ne osveži človeka in mu v taki meri ne vrne samozavesti kakor ta vedri šum in ta dobrodejni hlad, poln nekakšne ganljive ljubeznivosti, ki ti napolnjuje duhá z dobroto in prizanesljivostjo do vsega, kar bi ti utegnilo stopiti na pot. Ponosno se belijo zastavne kmečke hiše, še bajta se ti zazdi nekam praznična. Bosopeti otroci se podijo krog nje, dekletca nabirajo pozne trobentice v bregu in pihajo vanje. Po pesku brska koklja in piščeta se oglašajo s svojimi tenkimi glasovi. V svetlorožnatem oblaku cvetočega drevja pritajeno vrši, čebele se spreletavajo, kdaj pa kdaj se v soncu zaleskeče mušica. Na obronku se pase živina, mlad pobič veselo igra na orglice. Tu je še svet mladih sanj, polnih lepote, podjetnega upanja in smelih načrtov! In tudi ti, žalost, utihni; izgubi se, spomin, ki se tako vsiljuješ srcu, spomin na prijatelja, ki ne more več gledati te krasote in se veseliti tega lepega dneva v vsej njegovi ljubkosti in mičnosti, kakor si jo danes človeške trume predstavljajo le še iz lepih verzov, ki so jih bili napisali pesniki blagega, prostodušnega, prav nič opreznega, zadržanega ali domišljjavega čustva! Proč s teboj, žalost, v tem svetlem dnevu, polnem luči, polnem veselja! Kdo pa vé, če prav zdaj

ne romajo po samotnih višinah spet k vrhovom svetle prikazni mož, ki so ob nesrečni uri negibno obležali v trdem naročju gore, če tenkim, čistim meglicam podobni spet ne sedajo na mrzlo sivo skalovje gorskega temena in ne poslušajo otožne pesmi ve-

še kakor oblak, ki je za hip zamračil sonce, dnevu pa ni mogel vzeti veličastnega sijaja.

In že gremo naprej. Dolina se oži, globoko v koritu se peni zelenkasta voda. Zamolkle so njene globine. Sonce iz dneva

Kraljestvo gorá.

tra? In tako postaja tudi ta samotna ura polna neke veličastne vedrine in tolažilnosti. Otožna misel, ki nas je obšla ob spominu na nesrečnega prijatelja, kateremu je bila smrt pritisnila ledeni poljub na čelo tam v skalah ter mu upihnila visoki plamen neugnanosti prav tedaj, ko je mislil, da je dan najvišji in življenjska sila najmočnejša — ta otožna misel, ta bridki spomin se nam zdi samo

v dan bolje opravlja svoje delo tam na višavah. V nedrih gore so oživila vsa ta skrita in očitna pota, po katerih z glasnim šumom hiti snežnica v nižavo, kjer redi s studenci, z viri in s potočki reko. Vsak čas se izza drevja pred nami oglasi novo žuborenje, po neštetihi slapičih se prelivajo te vode iz tolmunca v tolmun, skačejo s skale na skalo in se podvizajo v globel. Gozd se je že odel v svatovsko

zelenje, tu pa tam se iz somračnega zatišja zasveti cvetoč grm. Visoko gor sega nežnozeleno bukovje, nad njim se širijo in vzpenjajo v višave temne smreke in prav tam, že na meji vsega živega, kjer še vlada zima s snegom, z ledom in z mrzlim dihom, stojé kakor zadnji kljubovalni borci široko naokrog razpostavljeni ponosni macesni, po eni plati vsi ogoljeni in osmukani, prve straže rasti, ki pogumno prestrežajo srdite sunke viharjev, trdno zarite v skale; tako varujejo dolino, da ostane tudi v najhujšem mrazu gorka in mirna. Neugnano hitimo naprej. Že se je razširila globel, prav na rahlo se dvigajoča trata s prijazno kočo nas vabi. Vsa je posuta s pomladanskim cvetjem. Kje bi človek našel lepši kraj za počitek? Za trato se še širi temen gozd, nad njim pa se že dviga belo svetišče, neznansko veličastno v svoji krasoti. Kako sije in se iskri v dopoldanskem pomladnem soncu! Tja gor hité želje! Ura počitka je v kraju. Pot postane strmejša, tiho kakor v samotni cerkvi je še v gorskem gozdu, le kdaj pa kdaj globoko nekje v gošči zaščebeta ptič pa takoj spet umolkne, kakor bi se bil ustrašil lastnega glasu. Živo čutimo, da še ni dolgo, kar se je bila tod poslovila zima. Bolj ko spemo više, večje in pogostejše so umazane zaplate plazovnega snega, ki je bil med drevjem napravil v jezni uri veliko razdejanje. Prvo spomladansko cvetje se je komaj šele odprlo. In že smo na kraju, gozd se je zredčil, čudovit sijaj z višav je s svojim odbleskom presvetil njegovo somračno globino. Mogočna krnica se odpre pred nami. Ogromen plaz leži v njej. Kaj vse je bil napravil temu pohlevnemu gorskemu gozdu v temni noči, ko je jug vznemiril temna gorska pobočja in pognal sneg, da je z divjo naglico zgrmel z višav, pobral vse, kar mu je bilo na poti, bobnel in rohnél — kakor viharji, ki so besneli tam po sedlih, škrbinah in temenih gorá, bučal, da je ječalo ozračje in se je tresla zemlja! Vojska ponosnih drevesnih velikanov leži pobita in divje razmetana, debela so razčesnjena, polomljene veje štrle iz snežnih gramad. Strašna sta dan in noč, ko se gore pripravljajo k vstajenju in ko nevoščljivo začutijo, da je dolino že zajela pomlad! Vse naravne sile pobesné, ponoré, v divji ples se spuste vetrovi, oblaki krenejo s

svojimi razcefranimi zastavami v bojni metež, presunljivo ukazuje viharni rog k naskoku, grom pretresa stene, bliski pošastno slepijo in od vseh strani se zlobno krohotajo odmevi. Plazovi buče, groza se širi in gorje mu, ki bi ga takšna noč našla nepripravljenega sredi strmali! Čez dan, dva se prva sila uleti, prvo divjanje unese. In na vrhéh je spet pokojno, ko dobi sever oblast nazaj. Še dolgo kraljuje tam gori ostra zima, še si ne dá izpuliti žezla. In curki, ki čez dan močijo črnikaste, že skoraj kopne stene, v nočeh spet pomrzavajo. Po visokih krnicah se še gibko prepeljavajo zadnji smučarji, ki se kar ne morejo posloviti od zime, v nižavi pa so trate že pokrite s pisanim prtóm. In plezalci, ki jih niti surovost zime v robéh in stenah ni mogla zadržati doma, se še pred začetkom poletja hodijo merit z nevarnostmi. Strmo snežno vesino načno s stopinjami v njeni nedotaknjeni belini. Po zaledenelih pločah lezejo in njihov cepin udarja v skrepeneli sneg za stolpiči. Kladivo zvenči, klini pojo, ko se vzpenjajo po navpični steni. Globoko pod njimi se vrhovi vsi beli in bleščeči kopljejo v zlati sončni luči, nje pa stresa v senčni mrazotni steni, da si hukajo v premrle roke. Le kvišku jih žene, tja gor, kjer lahen veter nosi čez rob mlečnobeke tenke meglice. Tja gor se ozirajo obrazi, ki so zastrti z rahlim nemirom, v očeh se zrcali neugnana podjetnost, ki ni čisto brez zaskrbljenosti. Kopa je še nevarnosti, ki prežé na te pogumne, samotne romarje, ki hodijo svoja strma, drzna, množici nedostopna pota. Kaj je težavnih mest, kratkih odstavkov, ki še poleti, ko so kopni, terjajo od njih vseh sposobnosti in vsega tveganja! Končno strmina poneha, z radostnim srcem hité po zadnjem snežnem pologu čez zmerno se dvigajoči zadnji greben k vrhu, kjer si po nevarnem podjetju možato in iskreno stisnejo roke. Zlata večerna zarja jim obliva obraze, s katerih že začena izginjati zagrizenost boja. Potete se jim ublažijo, oči se spet veselo in brezskrbno zasmеjejo, prešeren vrisk se iztrga iz grla. Pogled jim še enkrat splava k daljnim goram, nato pa se naglo spustijo po pobočju, ki je že na pol kopno. Nekje na sosedni gori se zbudi veter, potegne sem čez, brž počéše suhe bilke ter se poigra s skuštranimi lasmi teh mladih

ljudi, ki v urnem teku hité v nižavo. Tu pa tam se kdo pripogne, si utrga zgodnji spomladanski cvet ob stezi ter si ga vtakne v gumbnico. Urno je treba stopiti, saj vlak ne čaka. In tako se v zgodnjem mraku, ko se na zelenkastem večernem nebu prižigajo prve zvezde, zbere na postaji vsa ta velika družčina, ki je bila poromala k spomladanskim goram; sami tihi občudo-

vanci lepote. Z veselim srcem, z vedrimi obrazi in s pesmijo na ustih hité zdaj v temno noč, ko težko sopečni vlak prešerno meče v zrak tisoče in tisoče rdečezlatih isker. In ko spet stopijo na trdi mestni tlak, ki ga razsvetljujejo ščemeče, neprijetno sijoče luči, vedo, da nihče niti ne slutí, kako lep dan so preživeli v nepopisni lepoti spomladanskih gorá.

Kratek pregled ureditve italijanske države

Dr. Henrik Steska

Zakonodaja

Vsaki državi so potrebni zakoni. Z njimi se urejajo mnogoštevilni odnosi ljudi med sabo in do nositeljev javne oblasti. Kdor bi se zakonitim predpisom ne pokoraval, tega javna oblast prisili k spoštovanju zakonov. Zakone izdajajo posebni, na čelu države stoječi organi. V Italiji so to **kralj** in obe zbornici italijanskega parlamenta. Zakonski predlogi morajo biti najprvo v vsaki teh zbornic sprejeti, nato pa še od kralja potrjeni, brez tega ni zakona. Ena teh zakonodajnih zbornic je senat, druga pa zbornica fašijev in korporacij. **Senat** je sestavljen iz princev kraljevske rodbine in iz večjega števila do smrtnih članov, ki jih kralj na predlog ministrskega sveta imenuje izmed starejših italijanskih državljanov, ki so ali visoki cerkveni ali državni dostojanstveniki ali se sicer odlikujejo po svojih zaslugah ali velikih davkih. Njih število znaša navadno okoli 400 oseb. Povsem drugače je sestavljena **zbornica fašijev in korporacij** (Camera dei Fasci e delle Corporazioni). Kakor že ime pove, so jedro te zbornice predstavniki fašistične stranke in pa poklicnih stanov. Tudi v to zbornico se predstavniki ne volijo; poleg Mussolinija kot vodnika (Duce) fašistične stranke in še nekaterih veledostojanstvenikov so vsakokratni člani Narodnega sveta fašistične stranke na eni in člani Narodnega sveta korporacij na drugi strani že po svojem položaju tudi člani zbornice fašijev in korporacij. **Narodni svet fašistične stranke** (Consiglio Nazionale del Partito) pa sestavljajo tajnik te stranke, ki ga na predlog Duceja imenuje kralj, dalje od Duceja

na tajnikov predlog imenovana dvanajstotrica direktorija stranke, potem od tajnika postavljeni inspektorji fašistične stranke in končno še od Duceja na predlog tajnika fašistične stranke za dobo enega leta imenovani zvezni tajniki (Federali), po eden za vsako pokrajino. Že tukaj opažamo, da so funkcionarji te edino priznane politične stranke postavljeni od zgoraj navzdol, a njena vrhovna vodilna organa sta Duce in Veliki fašistični svet, vrhovni posvetovalni organ pa tu omenjeni Narodni svet fašistične stranke. Člani **Narodnega sveta korporacij** (Consiglio Nazionale delle Corporazioni) so poleg ministrov in državnih podtajnikov pa nekaterih funkcionarjev fašistične stranke predvsem predsedniki poklicnih konfederacij in pa pravi člani sveta posameznih korporacij. Treba je torej še pojasniti, kaj so **konfederacije** in kaj korporacije, ki so poleg fašistične stranke tako značilne za italijansko vladavino. Osebe istega poklica se smejo ločeno po podjetnikih in delojemalcih združiti v **narodne federacije** ali zveze, ki se raztezajo na vso državo in imajo po večini svoj sedež v Rimu ali pa v Milanu. Krajevni organi teh zvez so tako imenovani **sindikati**, ki jih moremo primerjati našim obrtnim združenjem in ki se raztezajo ali na posamezne pokrajine ali na občine ali tudi na več pokrajin. Ker pa je

Vsako življenjsko zavarovanje (n. pr. za primer smrti, smrti in doživetja, doživetja, za doto itd.) boste najugodnejše sklenili le pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

nad 100 takih narodnih poklicnih federacij, jih je italijanska zakonodajna združila v devet širših zvez ali konfederacij, to so štiri konfederacije podjetnikov (poljedelcev, obrtnikov, trgovcev pa kreditnih in zavarovalnih podjetij), štiri take konfederacije delojemalcev in končno še konfederacija svobodnih poklicev in umetnikov, kamor spadajo n. pr. zdravniki, lekarnarji, živinozdravniki, advokati, novinarji, umetniki itd. Vsaka izmed teh devetih konfederacij pa ima v vsaki pokrajini poseben organ, ki se imenuje unija (unione t. j. združba).

Te poklicne organizacije zastopajo seveda predvsem lastne stanovske koristi, a omiliti je treba tudi nasprotja med podjetniki in delojemalci, med malo obrtjo in veliko industrijo, med podjetniki, ki sirovine proizvajajo, in tistimi, ki jih predelujejo, med podjetji, ki se med sabo spopolnjujejo, med proizvajalci in potrošniki itd. V ta namen je fašistična Italija ustanovila 22 korporacij. Osem korporacij je takih, da obsega vsaka izmed njih poljedelsko, obrtno in trgovsko pridobivanje. Tako obsega korporacija za žitarice proizvodnjo žita, mlinsko obrt, pekarstvo, trgovino z žitaricami in trgovino z žitnimi izdelki. Drugih osem korporacij se nanaša le na obrt in trgovino, n. pr. korporacija za steklo in keramiko. Pri šestih korporacijah pa ni ne predhodne poljedelske ne obrtne stopnje, marveč opazamo le dokončno, neposredno potrošnji in sploh zadovoljitvi človeških potreb namenjeno delovanje. To velja n. pr. glede korporacije za zavarovanje in kredit ali glede korporacije za svobodne poklice in umetnosti. Vsaki teh 22 korporacij predseduje načelnik vlade in minister za korporacije, a svet posamezne korporacije šteje določeno število pravih in dodeljenih svétnikov. Ker obsega vsaka korporacija več vrst ali kategorij gospodarskega udejstvovanja, pripada vsaki kategoriji njenemu številu ustrezajoče zastopstvo in morajo biti pri vsaki kategoriji delojemalci in delodajalci zastopani v enakem številu. Tudi rokodelstvo, gospodarske zadruge, mala posest in tehniki morajo imeti svoje predstavnike. Za vsako korporacijo je določeno, koliko svétnikov izberejo posamezna vanjo uvrščena združenja, a tudi fašistična stranka sama pošilja nekaj članov v svet posamezne korporacije.

Fašistična stranka in tu omenjena poklicna gospodarska zastopstva pa ne sodelujejo le pri zakonodaji, marveč tudi pri upravi. Država mora v okviru in na temelju zakonov braniti in ohraniti javni red in skrbeti za čim skladnejši dvig in čim krepkejšo utrditev narodne prosvete, gospodarskega življenja in ljudskega zdravja v državi. Vse to je naloga javne uprave, kolikor ni to zadeva sodišč. Na čelu vse uprave stoji kralj in cesar, ki pa vrši svojo oblast po kraljevi vladi, sestavljeni iz Prvega ministra in ostalih ministrov. Prvi minister ne predseduje le sejam ministrskega sveta, temveč je vrh tega tudi prvi načelnik vlade (Capo del Governo), ki tudi ministrom določa smer njihovega delovanja, obenem pa je tudi vodnik (Duce) fašizma in načelnik fašistične stranke. Druge ministre imenuje kralj le na predlog Prvega ministra. Dočim je Prvi minister politično odgovoren le kralju, pa odgovarjajo drugi ministri Prvemu ministru, ki predlaga kralju tudi njihovo razrešitev. Tako pri imenovanju ministrov kakor pri postavljanju Prvega ministra pa sodeluje tudi še posebno važno posvetovalno telo, Veliki fašistični svet (Gran Consiglio del Fascismo), ki ne daje vladi le nasvetov glede politične smeri, marveč vodi tudi seznam oseb, primernih, da jih predlaga kralju v imenovanje za Prvega ministra, in tudi oseb, primernih, da jih Prvi minister predlaga kralju v imenovanje za ministre. Velikemu fašističnemu svetu pa gre, kakor že ime razodeva, tudi vrhovno vodstvo fašistične stranke. Zanimiva je sestava tega vplivnega posvetovalnega telesa, ki mu predseduje Duce sam. Večina članov pripada temu telesu zavoljo svojega položaja v državni organizaciji, kakor na primer načelnik vlade, predsednika obeh zakonodajnih domov, najvažnejši ministri, predsednik kraljevske italijanske akademije, tajnik fašistične stranke, generalni komandant milice, predsednik štirih konfederacij obrti in poljedelstva. Načelnik vlade pa more za dobo treh let imenovati za člane tega sveta tudi druge osebe zaradi njih zasluga za narod in fašistično revolucijo.

Vsak minister načeluje posebni veji javne uprave, toda Prvi minister sme sam

voditi tudi več ministrstev, tajnik fašistične stranke pa sploh ne načeluje kaki posebni upravni veji, marveč skrbi za čim tesnejšo povezanost stranke s kraljevo vlado. Minister za zunanje zadeve, minister za vojno, minister za mornarico in minister za zrakoplovstvo skrbijo za varnost države navzven, notranji minister pa za javno varnost v državi, za ljudsko zdravje in vse verske zadeve. Minister pravosodja (Ministro di Grazia e Giustizia) vodi vrhovno upravo in vrhovni nadzor glede sodstva in sodnih ustanov. Minister za narodno vzgojo se bavi s šolstvom in drugimi prosvetnimi ustanovami in prireditvami, minister za ljudsko prosveto pa s tiskom, s propagando, s kinematografijo, s turizmom in z gledališči. V pristojnost ministra za poljedelstvo in gozdarstvo spada skrb za poljedelstvo in živinorejo, za gozdarstvo, za lov in ribarstvo in zlasti tudi vsa dela za izboljšanje zemlje. Ministru za javna dela pripadajo zadeve glede zgradb, cestnih gradenj, javnega vodovja, vodnih gradenj in hidroelektričnih naprav. Ministru za promet je poverjena skrb za železnice, za pošto, telegraf in telefon in za trgovinsko mornarico. Poslovanje ministra za korporacije se nanaša na organiziranje in na medsebojno skladno delovanje vsega korporativno in sindikalno urejenega gospodarskega življenja; vrh tega mu pripadajo še vse zadeve glede male in velike obrti, glede zaščite industrijske svojine, glede rudarstva in glede trgovine. Dočim so doslej omenjenim ministrom poverjeni le posli kake

posamezne veje drž. uprave, pa pripadajo ministru za italijansko Afriko vse zadeve glede italijanskih kolonij v Vzhodni Afriki in Libiji. Država seveda ne more opravljati svojih obsežnih poslov brez izdatnih finančnih sredstev. Skrb za kritje stroškov, potrebnih državi, je naloga ministra financ, čigar področje se razteza na davke in pristojbine, na carine in monopole (na primer sol, tobak, banane), na upravo državne imovine in državnih dolgov pa na državni proračun. Da se pa zaradi uvoza iz inozemstva in izvoza v inozemstvo ne zrahljajo temelji domačih financ in domačega gospodarstva, je bil postavljen še poseben minister za zunanjo trgovino in valute (Ministro degli scambi e valute).

Vsakemu ministru pomaga poseben urad, imenovan ministrstvo, ki je deljeno na generalne direkcije, le-te na oddelke, oddelki pa na sekcije. Eden ali več državnih podtajnikov zastopa ministra.

Bodisi pri posameznih ministrstvih bodisi za več ministrstev skupaj obstoje tudi razni centralni uradi, zavodi in posvetovalni organi, ki podpirajo delovanje ministrstev ali pod njihovim nadzorom samostojno vodijo državna podjetja in državne naprave. K tem poslednjim ustanovam šteje mo n. pr. upravo državnih železnic, upravo pošte in telegrafa, upravo telefonske službe, avtonomno upravo državnih cest, upravo državnih gozdov in avtonomno upravo državnih monopolov. Izmed posvetovalnih organov je najvažnejši državni svet (Consiglio di Stato) v Rimu, ki daje ministrom svoje mnenje o zakonskih predlogih in mi-

Ljudska keramika iz Ribnice. (Jakob Pogorelec.)

nistrskih uredbah, posluje pa tudi kot upravno sodišče zoper odločbe upravnih oblastev, ki so na drugi stopnji odločala. Računski dvor (Corte dei Conti) je tudi tak samostojen urad, ki nadzira denarno in sploh imovinsko poslovanje vse državne uprave. Izmed centralnih uradov naj bosta omenjena še državna advokatura, ki odgovarja našemu državnemu pravobranilstvu, a je podrejena Prvemu ministru, in glavno državno oskrbnišтво (Provveditorato generale dello Stato) pri finančnem ministrstvu za nabavo pisarniških potrebščin in upravo državnih posestev. Vrhovni zdravstveni svet pri notranjem ministru, Narodni svet za vzgojo, znanosti in umetnosti pri ministru za narodno vzgojo, Vrhovni svet za javna dela pri ministru za javna dela so tudi posebno pomembni posvetovalni organi vlade, h katerim pa moramo šteti še korporacije in zlasti Narodni korporacijski svet, najsi se njihovo poslovanje nikakor ne omejuje zgolj na dajanje mnenj.

Kraljeva vlada v Rimu zaradi velikega obsega države in raznoličnosti nje posameznih krajin ne more kar sama iz enega središča upravljati vse države. Država je zaradi tega razdeljena na večje število **pokrajinj** (provincia), ki so čim bolj naravne zemljepisne enote okoli glavnega pokrajinskega mesta, po katerem se vsa pokrajina imenuje. Taka pokrajina obsega povprečno 300.000 do 400.000 prebivalcev. V bližini ljubljanske pokrajine so goriška, tržaška, reška, puljska in videmska pokrajina. Najvišji vladni funkcionar v pokrajini je **prefekt** (prefetto), ki ga imenuje kralj na predlog notranjega ministra. Prefekt skrbi za enotno politično delovanje vse uprave v pokrajini in to ne le pri državnih upravnih oblastvih in zavodih, marveč tudi pri vseh drugih javnih, krajevnih in poklicnih enotah v pokrajini. Njegovemu nadziranju so odtegnjeni le vojaštvo, sodstvo in železnice. Ne opravlja torej zgolj poslov, ki jih na vrhovni stopnji vrši notranji minister, marveč tudi posle drugih upravnih vej, in to ali neposredno po svojem uradu, ali pa po drugih, le njegovemu političnemu vodstvu podrejenih državnih uradih za pokrajino. Prefektov urad se imenuje **prefektura** (prefettura), ki jo sestavljajo poleg prefekta viceprefekt ter vrsta drugih uradnikov pravnikov in raznih strokovnih

uradnikov. **Viceprefekt** nadomestuje zadržanega prefekta. **Kvestorju** (questore) pripada skrb za javno varnost v pokrajini. Pokrajinski nadzorniki raznih vrst (n. pr. pokrajinski nadzorniki, določeni za nadziranje pokrajinske in občinske uprave, pokrajinski zdravnik, pokrajinski veterinar, pokrajinski nadzornik za poljedelstvo itd.) pomagajo prefektu pri nadzorovanju itd. **Prefekturni svet** (Consiglio di prefettura), ki ga sestavljajo prefekt in dva višja prefekturna uradnika, daje predloge in sodi tudi o računski odgovornosti pokrajinske in občinske samouprave, pokrajinski zdravstveni svet (Consiglio provinciale di Sanità) je posvetovalen organ v vprašanih zdravstva. **Pokrajinski upravni odbor** (Giunta provinciale amministrativa), ki šteje poleg prefekta več višjih prefekturnih uradnikov in finančnega intendanta, kakor tudi več na predlog tajnika fašistične stranke od notranjega ministra imenovanih izvedencev, pa nadzira zlasti delovanje pokrajinske in občinske samouprave ter javnih dobrodelnih naprav, a kot petčlanski odbor opravlja tudi še posle upravnega sodstva glede nekaterih odredb krajevnih upravnih oblastev. Nadalje predseduje prefekt **Pokrajinskemu korporacijskemu svetu** (Consiglio provinciale delle Corporazioni), ki pa ni le posvetovalen organ, marveč po navodilih centralnih korporacijskih organov tudi sam skrbi zlasti za določitev cen, za sklepanje kolektivnih delovnih pogodb in sploh za skladno sodelovanje poklicnih sindikalnih organizacij, za dvig gospodarske proizvodnje, za strokovno izobrazbo in za delovanje poklicnih človekoljubnih organizacij. Ta svet nadzira tudi javne zavode in druge ustanove za pospeševanje proizvodnje, kredita, varčevanja, socialnega zavarovanja, strokovnega pouka in podobno. Člani pokrajinskega korporacijskega sveta so nekateri višji uradniki (n. pr. razni strokovni nadzorniki pri prefekturi), dalje osebe, ki jih na predlog poklicnih organizacij v pokrajini postavi prefekt na ta način, da so delodajalci in delojemalci enako zastopani. Ta, v današnjem času posebno važni svet se deli v več odsekov, katerim načeluje od ministra za korporacije na predlog tajnika fašistične stranke imenovani predsednik in dva podpredsednika, ki sta ravnatelja že prej omenjenih pokrajinskih združenj

(unij) delodajalcev in delojemalcev le-onih poklicnih kategorij v pokrajini.

Izven okvira prefekture, toda vendar podrejene političnemu nadzoru po prefektu so izmed državnih vsej pokrajini namenjenih oblastev zlasti študijska uprava (Provveditorato agli Studi), ki ji je poverjena uprava ljudskih, srednjih in strokovnih šol in ji pomaga pokrajinski svet za vzgojo; dalje finančna intendantca (Intendenza di finanza), ki je podobna naši finančni direkciji in so ji podrejeni davčni uradi (agenzia delle imposte), katastrski tehnični uradi (ufficio tecnico del catasto), carinski in monopolni uradi (ufficio doganale e dei monopoli) itd.

Pokrajina pa ni le ozemlje za državno upravo, je tudi samoupravno telo z lastnimi nalogami, z lastnimi organi, lastno imovino in lastnimi davščinami. Upravlja jo predsednik (preside) in 4 do 8 rektorjev, ki so od kralja, oziroma od notranjega ministra postavljeni za dobo 4 let. Prebivalstvo pokrajine torej ne določa svojih predstavnikov in ne gre za tako samoupravo, kakršno imamo navadno pri nas v mislih. To okrnjeno samoupravo,

s katero je javnopravni osebi priznana pravica, da svoje lastne interese zasleduje in jih z lastnimi sredstvi zadovoljuje, imenujejo avtarkijo. Med najvažnejše naloge pokrajin spada vzdrževanje cest, blaznic in najdenišnic, prispevanje k srednjim šolam itd. Pokrajinskemu rektoratu pomaga pokrajinski urad (Ufficio provinciale) s pokrajinskim tajnikom (Segretario provinciale).

Ne državna uprava v pokrajini ne pokrajinska samouprava pa ne poznata zadostno potreb še manjših krajevnih enot, kakršne so posamezni kraji in skupine bližnjih naselij. Zaradi tega je pokrajina razdeljena v večje število občin. Funkcionarji občin so tesneje povezani s krajem in njegovim prebivalstvom, poznajo bolje občinske potrebe in utegnejo zaradi tega z večjo vneto zastopati krajevne koristi, ki pa nikoli ne smejo nasprotovati državnim interesom. Da se to doseže in obenem odstrani strankarstvo v občinski upravi, je fašizem odpravil vse dotedanje voljene občinske organe ter vso občinsko oblast združil v eni sami osebi. To je podestà. Beseda pomeni prav za prav oblast, a tu-

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Pred škofijo 5

PRAKTIČNE KNJIGE ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

- Beg A.: Naše gobe. Navodilo za spoznavanje užitnih in strupenih gob. 75 barvnih tabel. L 7.60.
- Dragaš dr. B.: Pomoč novorojenčku in dojenčku. 224 str. L 9.15.
- Grad dr. A.: Slovensko-italijanski slovarček. Slovarček ima 6000 besed. Ker je njegov namen predvsem praktičen, bo zlasti služil kmetu, obrtniku in trgovcu. 130 str. Broš. L 8.—, vez. L 11.—.
- Humek M.: Dober sadjevec. II. izdaja. 75 str. L 7.10.
- Humek M.: Sadje v gospodinjstvu. 100 str. L 9.15, vez. L 12.20.
- Humek Š.: Prehrana po novih zdravstvenih načelih. 224 str. L 11.40, vez. L 15.20.
- Jenko-Inkret: Umna reja kuncev. 89 strani. S slikami. L 6.10.
- Kalinšek F. S.: Slovenska kuharica. 8. izdaja. 728 str. s slikami. Vezano L 60.80.
- Kuret N.: Parlate P'italiano? (Govorite italijanski!) 48 strani, broš. L 5.70.
- Majdič L.: Nasveti za hišo in dom. 410 str. L 7.60, vez. L 11.40.
- Mihelčič F.: Zdravilne rastline. O njih nabiranju, gojenju in uporabi. 251 str. z atlasom zdravilnih rastlin na 26 tabelah s 86 slikami v bakrotisk. Trdo vezano L 32.20, v platno L 36.10.

- Purgaj L. S. M.: Gospodinjstvo. 2. izdaja. S 156 slikami. Vezano L 19.—.
- Pevec A.: Sirarstvo. 286 str. L 22.80, vezano L 26.60.
- Remeč M.: Varčna kuharica. 2. izdaja. 232 strani. Vezano L 13.70.
- Reya dr. O.: Vremenoslovje. Poljudna izdaja. 120 str. s 46 slikami. Trdo vez. L 19.—, v platno L 22.80. Prepotrebna knjiga za vsakogar, ki hoče razumeti kateri koli vremenski pojav.
- Skalický B.: Kletarstvo. 193 str. L 22.80, vezano L 27.50.
- Slivnik A.: Uvod v perutninarstvo. Kako vzgajamo in gojimo kokoši in druge domače ptice. 174 str. L 15.20, vezano L 19.—.

VZGOJNE IN NABOŽNE KNJIGE

- Toth dr. T.: Pomladni viharji. (Knjiga za fante.) 204 str., broš. L 21.—, vez. L 25.—.
- Cudovito lepa, globoka in z iskreno odkritostjo pisana knjiga o usodnih letih spolnega dozorevanja fanta v moža.
- Jaklič dr. Fr.: Svetla pot. 269 strani, vezano L 18.25. Knjiga za spolni pouk za fante in dekleta.
- Kalan J.: Bog med nami. Obiskovanja in premišljevanja v presv. Zakramentu pričujočega Boga. 408 str., vezano L 16.75.
- Guardini R.: Sveta znamenja. 115 str. L 13.30, vez. L 19.—.

Zahtevajte vestnik »Naša knjiga«, ki vam je brezplačno na razpolago!

kaj nosilca javne oblasti v občini. V večjih občinah mu pomagata še en ali dva vicepodestata. Podestà je za dobo štirih let od kralja imenovan in je njegova služba brezplačna, zgolj častna. Postavljen je tudi lahko za dvoje ali troje manjših občin skupno. Opravlja pa podestà dvoje vrst poslov. Nastopa ali kot vladni funkcionar po navodilih nadrejenih državnih oblasti (prefekta itd.) ali pa kot predstavnik občine, ki ima svoje lastne interese in lasten proračun z lastnimi davščinami. Podestà vodi zlasti matične knjige o rojstvih, porokah in smrti, vrši krajevno nadzorstvo nad javno varnostjo in ljudskim zdravjem, skrbi pa tudi za pravočasno zdravstveno pomoč siromašnejšim slojem, za gradnjo in vzdrževanje cest, vodovodov, pokopališč itd. Varnostna policija pa pripada podestatu le, kadar ni posebnega komisarja za javno varnost, ki je državni uradnik. Kakor prefektu in njemu dodeljenemu kvestorju, tako tudi komisarju za javno varnost in pa podestatu pomagajo pri zunanji policijski službi karabinjeri (orožniki), agenti za javno varnost in pa prostovoljna milica za narodno varnost. Le izjemoma, če ta javna sila (forza pubblica) ne zadošča, se pokliče na pomoč še vojaška sila (forza armata). V večjih občinah daje podestatu nasvete **municipalni svet** (Consulta municipale), ki sestoji vobče iz 10 do 24 od prefekta na trojni predlog sindikalnih združenj za štiri leta imenovanih svetovalcev. Zanimiv je izbor teh svetovalcev, ker morajo biti posamezne poklicne kategorije primerno zastopane in število predstavnikov delodajalcev enako številu predstavnikov delojemalcev. Od delodajalcev odpadejo povprečno tri četrtine svetovalcev na poljedelsko, industrijsko, rokodelsko in trgovsko kategorijo, od delojemalcev pa ena tretjina na duševne delavce in svobodne poklice. Tudi v manjših občinah sme prefekt po lastni uvidevnosti imenovati tak sosvet 6 do 10 oseb. Tajniške posle opravlja podestatu **občinski urad** (Ufficio comunale) z občinskim tajnikom, a za nadziranje zdravstva v občini mu določi prefekt posebnega **občinskega zdravnika**, ki je glede svojega strokovnega poslovanja obenem podrejen tudi pokrajinskemu zdravniku.

Skrb za siromašne osebe v občini je poverjena posebnemu **občinskemu zavodu**

za pomoč (Ente comunale di assistenza), ki ga pod predsedstvom podestata upravlja mešan odbor, postavljen od fašistične stranke in od sindikalnih združenj. Tu je zastopana tudi ženska fašistična organizacija.

Za glavno mesto kraljevine in vsega rimskega imperija veljajo posebni predpisi. Rimu načeluje **guverner** (Governatore), ki je podrejen neposredno kraljevi vladi. Pomagajo mu viceguverner kot njegov namestnik, Consulta di Roma kot posvetovalen organ, a generalni sekretariat kot tajništvo.

Sodstvo

Še nekaj besed o ureditvi sodstva v Italiji. Kakor pri nas, tako tudi drugod v Italiji odločajo o zasebnopravnih odnošajih (n. pr. o lastnini, o pogodbah, o rodbinskih zadevah in o dedovanju), dalje o krivdi in kazni hujših pregreškov posebni uradi z neodvisnimi sodniki. Taka sodišča so:

1. **mirovni sodniki** (giudice conciliatore), eden ali več v vsaki občini; ti skušajo stranki poravnati, toda v manjših sporih tudi kar sami odločajo;

2. **preture** (okrajna sodišča), kjer sodi sodnik poedinec o srednje hudih sporih in o prizivih zoper mirovne sodnike, dalje o prestopkih;

3. **tribunali** (okrožna sodišča), ki sodijo v zborih treh sodnikov o večjih sporih in o prizivih zoper okrajna sodišča, kakor tudi o zločinih, ki niso pridržani porotnim sodiščem; o najhujših zločinih sodijo **porotna sodišča** (corte d' assise) v zboru dveh apelacijskih sodnikov in petih porotnikov skupno o krivdi in kazni;

4. **apelacijska sodišča** (corte d' appello), ki jih je 18, sodijo v zboru petih ali štirih sodnikov o sodbah tribunalov; pri teh sodiščih je tudi po en odsek za spore o kolektivnih pogodbah (Magistratura del lavoro) in po en kazenski tribunal za mlajše mladoletnike.

5. **kasacijsko sodišče** (corte di cassazione) v Rimu sodi v zboru sedmorice sodnikov vobče le o pravilni uporabi zakonov v tistih primerih, ko je kakšno sodišče odločalo na drugi stopnji.

Posle državnega tožilca pri tribunalih in višjih sodiščih opravlja **prokurator**, oziroma **generalni prokurator**.

Za skrbne gospodinje

Napravimo iz starega novo

Da moramo danes paziti na vsak kosček blaga in na vsako nit, ni treba še posebej poudarjati. Ničesar ne vrzimo proč, ker lahko vse koristno uporabimo.

Iz mamine obleke bomo lahko napravile za 8 do 12 letno deklico lepo novo obleko. Razparamo jo, blago operemo, položimo za nekaj časa v ocet, zavijemo v krpe in še dokaj vlažno zlikamo. Blago je skoraj kakor novo.

Iz mamine jope ali očetovega jopiča lahko napravimo plašček za fantka ali deklico.

Iz moške obleke pa naredimo lepo obleko, jopico in krilo (kostum) za vitko mlado dekle. Iz suknjiča lahko napravimo obleko, če blago obrnemo, celo gumbi bodo na pravilni strani. Iz hlač pa naredimo krilo. Delamo ga tako, da je ena hlačnica polovica krila. Krilo ima poleg stranskih šivov tudi spredaj in zadaj šiv. Hlače obrnemo, da pride spodnji del pri krilu zgoraj. Pri srednjem šivu spredaj in zadaj vstavimo gubo, da je krilo za hojo zadosti široko. Blago za gube vzamemo iz zgornjega dela hlač. Tudi to blago prej operemo, če pa ni hudo umazano, le očistimo madeže, krpe pa za nekaj časa položimo v ocet. Ko se odteče in malo osuši, ga na narobni strani dobro zlikamo. Ne smemo ga pa pustiti, da bi se čisto posušilo.

Iz manjših krp, ki jih za obleke ne moremo več uporabljati, si napravimo copate. Za zgornje dele vzamemo močnejše volneno blago, za podlogo pa flanelo ali kaj podobnega. Za podplate lahko vzamemo vsako blago, tudi staro perilo ali njegove ostanke.

Če imamo pleteno jopico, ki ni več lepa ali na rokavih ne več cela, napravimo iz nje jopico za malega ali kaj podobnega. To delamo tako: Vse dele razparamo. Iz klobčičev napravimo s pomočjo dveh stolov predena, jih na dveh mestih dobro prevežemo in nato volno operemo. Volna je zopet kakor nova.

Tudi nogavice napravimo lahko iz volne, dodamo le še tanko nit bombaža, da bodo nogavice bolj trpežne. Vzamemo pa tudi po več niti za pletenje, če je volna tanka.

Tanke nogavice, ki jih ne nosimo več, tudi razparamo. Stopala odrežemo, šiv zadaj odpremo in toliko časa pulimo niti, da se nogavica gladko para. Taka prejica je potem kakor nalašč za dodatno nit, ker je tanka. Tudi za mašenje, to je krpanje nogavice je ta nit prav dobra; treba jo je le trdo naviti, da se nekoliko izravna. Za šivanje pa vzamemo dve do tri skupaj. To je še posebno važno, ker prejice za krpanje, zlasti pa barv, ki jih potrebujemo, ne moremo več kupiti.

Če bomo tako delale, bomo zares izrabile, kar imamo, in marsikaj prištedile. Varčna gospodinja pa je tudi v boljših časih že tako delala.

Kako obleko ohranimo

Ohranitev oblek je posebno v sedanjem času zelo važna. Samo od nas je odvisno, kako dolgo nosimo obleke.

Najvažneje je, da pazimo na obleko najbolj tedaj, kadar jo nosimo.

Pri pospravljanju, zlasti ko pometamo, ne smemo imeti lepe obleke na sebi, ker se prah ujé vanjo.

Kadar kam sedemo, vedno dobro poglejmo, če je stol čist.

Pri jedi moramo sestri dovolj blizu kmizi, da nam ne kane kaj na obleko.

Ko jemo solato, posebno pazimo, da nam ne brizgne olje na prsi.

Madeže na obleki težko očistimo, zato rajši glejmo na to, da jih ne delamo.

Ko je zunaj veter in suho vreme, oblecimo — če jo seveda imamo — rajši svetlejšo obleko, na kateri se prah ne pozna preveč. Če je temna obleka prašna, pridejo dostikrat že izčiščeni madeži zopet na dan.

Preden spravimo volneno obleko za dalje časa v omaro, jo moramo dobro stepsti, očistiti madežev in dobro prezračiti; šele potem je varna pred molji. Toda vse

Nizki mesečni prispevki! Točna izplačila! To je KARITAS, ki je oddelek naše domače

Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani

Za posmrtnino oziroma pogrebno, za doto in za starostno preskrbo zaupajte zavarovanje le KARITAS!

to še vendar ne zadostuje. Vsaj enkrat na mesec je treba obleko dobro prezračiti — tako obleko najbolj obvarujemo in je ta način mnogo boljši kakor vsa sredstva zoper molje. Nečiščene obleke imajo neprijeten duh, ki ga dobé tudi druge obleke, če vise dalje časa v isti omari.

Tako napravimo tudi s poletnimi oblekami. Lepo jih operemo, zlikamo in šele nato spravimo v omaro. Hrbet obleke, ki je od potu najbolj prizadet, zgubi najprej svojo jasno barvo, tembolj pa, če obleke ne operemo takoj, ko jo odložimo. Tudi pranje je olajšano, če nesnaga ne prejeda obleke. Najbolje je, da hrbet vsaki novi obleki podložimo s tulom; ta popije ves pot in barve manj obledijo.

Temne volnene obleke, ki se ne dajo več dobro čistiti in imajo že preveč prahu v sebi, moramo tudi prati, in sicer takole: V topli vodi raztopimo Radion ali Persil, prilijemo mrzle vode, da je raztopina skoraj mrzla. Potem obleko operemo, jo večkrat dobro izplaknemo in položimo za nekaj časa v ocet. Blago dobi zopet jasno barvo. Volnene obleke nikdar ne smemo do dobrega posušiti in je tudi ne smemo ožeti. Obesimo jo samo toliko, da se odteče, nato jo zavijemo v rjuho in jo, ko še ni povsem suha, dobro zlikamo na hrbt-ni strani.

Tako peremo lahko tudi žametno obleko. Obesimo jo na narobno stran in do dobrega posušimo. Tudi zlikamo jo lahko, toda samo v zraku; eden drži, drugi lika.

Staro, razparano volno najlepše operemo v milnici. To napravimo tako, da narežemo koščke mila, ki so že premajhni za drugo rabo, in jih dobro prekuhamo, da se raztopijo. Nato dolijemo vode in volno v mlačni raztopini operemo, potem jo pa v topli vodi večkrat izplaknemo in docela posušimo.

Poletne obleke ali bluze, ki jih imamo sedaj po večini iz umetne svile, zahtevajo posebne pažnje pri pranju. Kadar je umetna svila suha, je močna kakor bombaževina; mokra pa se zelo rada trga. Če pri pranju ne pazimo in preveč drgnemo ali ovijamo, imamo v tako rekoč novi obleki ali bluzi kaj hitro luknjo. Zato vzamemo nekoliko več Radiona ali milnice in peremo prav tako kakor volneno blago: v mrzli raztopini.

Pristno svilo lahko zelo lepo operemo,

če dodamo mlačni vodi nekaj žlic salmianka, nato pa svilo v topli vodi nekajkrat izperemo. Tudi svila se ne sme nikdar popolnoma posušiti, vedno jo likamo, ko je še precej vlažna. Umetna svila je pa v tem pogledu izjema: likati jo moramo popolnoma suho.

Z belim namiznim in životnim perilom je lažje ravnati, le madeži od rje nam delajo dostikrat težave. Če madeži niso stari in če jih očistimo takoj, ko jih opazimo, jih lahko popolnoma odstranimo, če nanje kanemo limonov sok, polikamo z vročim likalnikom in to nekajkrat ponovimo. V prihodnji žehti popolnoma izgine tudi madež tega limonovega soka.

Če bomo s svojimi oblekami vedno tako ravnali, jih bomo dobro in dolgo ohranili.

K a k š n o o b l e k o s i b o m o k u p i l i

Če kupimo novo obleko, ne moremo zadosti paziti na to, kaj si bomo izbrali. Če nam sredstva ne dovoljujejo, da si pogosto kupimo novo obleko, si moramo izbrati blago čim manj vsiljive barve in tudi vzorec naj bo čim bolj preprost.

Če moramo obleko, kostum ali plašč nositi nekaj let, si ne bomo kupili blaga s križastim ali progastim vzorcem, temveč enobarvno ali na lahno progasto, temnomodro, temnorjavo ali podobno blago. To velja za damske in moške obleke.

Spomladi in poleti nosimo rajši svetlejše obleke. Tudi pri teh je izbira težka. Če bomo imeli samo eno obleko za poletje, ne bomo kupili rožaste. Največkrat lahko oblečemo obleko iz platna ali surove svile; pri tej je tudi kroj preprost. Kdor pa ima mnogo oblek, si za izpremembo kupi tudi rožasto. Na deželi velja seveda to samo za boljše obleke.

Pri izbiri oblek vedno pazimo na to, da si kupimo sebi primerno obleko. Vsak človek mora pač vedeti, kaj mu najbolj pristoji, ne samo glede barve, temveč tudi glede kroja. Zakaj si ne bi izbrali obleke, ki dobro pristoji naši polti, barvi naših las in oči? Dostikrat kdo ne ve, zakaj se mu obleka tako lepo prilega: izbral si je pač barvo blaga, ki je zanj primerna. Za plavolase ljudi z modrimi ali sivimi očmi je najlepša obleka modre barve v vseh odtenkih. Pristoje jim tudi vse barve, ki so modri sorodne: sive, zelene, pa tudi črne

Trgovski učni zavod v Ljubljani, Kongresni trg št. 2

prireja sledeče tečaje: *Enoletni trgovski tečaj s pravico javnosti. Ugodnosti: Veljavnost izpričeval, rodbinske doklade, dijaške vozovnice. — Večerni trgovski tečaj. Začetek 15. oktobra. — Stenografski tečaji. Začetek po dogovoru. Slovenski in nemški tečaj, korespondenčno in debatno pismo. — Strojepisni tečaji. Začetek po dogovoru. Slepo tipkanje. Desetprstni sistem. — Jezikovni tečaji. Italijanščina, francoščina, angleščina, nemščina. Začetni in nadaljevalni tečaj. Začetek poljuben. — Vsa pojasnila daje vodstvo ustno in pismeno:*

Trgovski učni zavod v Ljubljani - Kongresni trg 2, telefon št. 29-86

barve. Temnopoltim ljudem s temnimi lasmi in očmi pa najbolj pristoje rjave, peščene, rdeče pa tudi zelene barve.

Vobče si zapomnimo, da mora imeti vsa garderoba take barve, ki se med seboj dobro ujemajo — potem ne potrebujemo dosti novih rut, klobukov, čevljev, torbic in drugega.

Če hočemo, da bo vsa naša vnanjost ubrana, moramo brezpogojno paziti, da si ne nabavimo obleke vseh barv, temveč samo tistih, ki so za nas primerne.

Kdor se bo ravnal po tem, bo vedno lepo oblečen, imel bo v vsakem letnem času tudi manj skrbi, manj dela in mnogo manj novih potreb.

Predejo, predejo mlada dekleta

Kako lepo se ujema nebesnomoder cvet lanu z zlatorumeno pšenico v vročih poletnih dneh! Zdi se nam, kakor da je v sredino pestrega mozaika naših polj padel z neba širok, dolg trak nebesne modrine.

Žal se nam ta prekrasni pogled le malokdaj nudi, že desetletja se v naših krajih lan skoraj več ne goji. Davno smo se navadili na perilo iz raznovrstnih tkanin.

Kako lepi so bili časi, ko so naše prababice nosile ošpetlje in predpasnike ter pregrinjale mize in postelje s pristnim, doma pridelanim platnom. Kako so žarela dekletom lica, ko so si jih otrla z debelonitno brisačo. To, kar so predle in tkale naše prababice, so često nosili še njihovi vnuki. Pa kako pristni so bili ti izdelki pridnih rok naših prednic! V takem platnu res ni bilo drugega ko vlakno lanu, te prastare rastline. Za tkanine pa, ki jih kupimo danes, nikdar ne vemo, ali niso tkane iz najrazličnejše mešanice celuloze, kopriv, bombaža in drugega.

Da bi naša dekleta hotela zopet spoznati in pravilno ceniti vrednost lanu zaradi njegove pristnosti! Da bi zopet vezle prekrasne narodne vzorce nageljnov na bele prte! Spet bi se oglasilo v tihih nočeh trkljanje trlic. Dekleta in žene bi se spet zbirale v dolgih zimskih večerih v domačo skupnost in predle. Koliko tople in prisr-

čne poezije je bilo v tej skupnosti, ko so še gojili to koristno in lepo domačo obrt!

Ni dvoma, da bi vsak, še tako majhen posestnik mogel najti košček zemlje, kjer bi mogel posejati lan. Morda tak košček, ki bi sicer ostal neobdelan. Lan je tako lepa rastlina, da tudi domačemu vrtu ne bi delala sramote. Noben košček zemlje naj ne bi ostal neizkoriščen, zlasti še, ker je lan skromna rastlina, ki ne zahteva prvovrstne prsti. Ni samo vlakno dragoceno, temveč tudi seme je zelo koristno; iz njega dobimo uporabno laneno olje.

Naš čas zahteva od nas, da se od dneva do dneva prilagajamo novim potrebam. Česar nam ne nudi trg, si skušamo zopet sami pridobiti. Vrnitev k nekdanjim lepim navadam bi dala našim kmečkim domovom novo veselje, mir in tudi pravo ljubezen do dela, kakor je bilo to v davnih časih.

Morda bo marsikdo rekel, da ni vredno pridlovati lan. To nikakor ne more biti res. Kajti lan lahko sejemo na prostor, ki bi ostal sicer neobdelan. Dekleta in žene naj seveda predejo le v prostih urah, ko bi sicer po nepotrebem zapravljale čas. Tudi vsako ročno delo se zdi z gospodarskega vidika nepotrebno. Če pa delamo iz ljubezni do dela in le v prostih minutah, ne bomo gledali zgolj na koristnost in hoho tudi srečnejši, kakor smo danes.

Kmečko delo po mesecih

Januar

Na polju in travniku: Kolikor dopušča vreme, izvažamo gnoj, kompost, trosimo umetna gnojila in apno. Če je kopno, lahko tudi orjemo. Kjer se je nad žitom napravila ledena skorja, jo stremo z brano. Preglejmo podsipnice, če so v redu. Prekopljimo kompostni kup. Očistimo in poglobimo jarke. Preglejmo drenaže in zlasti njihove odtoke.

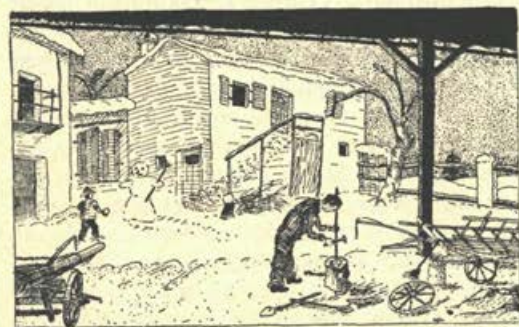
Na vrtu in v sadovnjaku: Narežemo cepiče češpelj in češenj. Ob nepremrzlem vremenu nadaljujemo s snaženjem sadnega drevja; odstranimo suhe veje in gnezda gosenice belina in zlatnice ter zaradi boleznih osušene plodove. Prebiramo sadje v shrambi.

V vrtnarstvu popravljamo in spopolnjujemo orodje, okna toplih gred, pregledamo gomolje in čebule cvetic, ki so v shrabah, ter zelenjavo (zelje, endivijo, radič i. dr.).

V kleti je prvo pretakanje vina; le če je preveč kisline in je vino zdravo, ga pustimo nepretočenega. Drože moramo vsak teden pomešati, da se kislina zgubi. Pred pretakanjem preskusimo stanovitnost vina, da namreč pustimo vino v kozarcu. Če se vino skali in ne spremeni okusa in barve, ga pretočimo. Če vino zarjavi, moramo dodati 8—10 g kalimetabisulfitna na 1 hl in šele po 8—10 dneh pretočiti. Kleti morajo biti zaradi mraza dobro zaprte.

V vinogradu nadaljujemo z rigolanjem in pazimo, da ne pade sneg v jarke. Sneg skidamo z nezrigolane zemlje niže na že zrigolano zemljo.

Doma: Domačega dela je mnogo: čistimo vse prostore in tudi orodje ter stroje; popravljamo in mažimo jih, prevlecimo jih na novo z barvo. Preglejmo tudi vozove ter jih spravimo v red. Popravljajmo ograje in plove. Preglejmo domačo lekarno in jo izpopolnimo. Preglejmo kleti. Krpajmo vreče. Spletimo košare, luščimo bučnice in sončnice za olje, pripravimo butare. Tudi za zatiranje podgan in miši je sedaj čas.

Dobro premislimo, kaj bomo prihodnje leto vse potrebovali. Naročimo umetna gnojila, modro galico, semena, stroje in druge po-

trebščine, da jih ne bomo iskali v zadnjem trenutku. Naročimo in plačajmo »Orača«.

V hlevu: Ne pozabimo, da je treba živini čistega zraka, puščajmo jo na prosto, kolikor je pač mogoče. Zračimo hlev. Negujmo kožo in kopita. Pripravimo krmo (rezanico) za zalogo. Za breje svinje, ki bodo v kratkem prasetile, pripravimo suh in topel prostor ter primerno krmo.

Ovce: Hlev snažimo in zračimo. Breje ovce ločimo od drugih in jih dobro krmimo z beljakovinsasto hrano.

Koze: Breje dobro negujemo, jalove krmimo s senom, slamo in vejnikom.

Perutnina: Kuram nesnicam pokladamo beljakovinsasto hrano: otrobe, jajčne lupine, repo; hlev snažimo in zračimo.

Kunci: Koljemo odvečne živali in zbiramo kožice za kožuh. Živali krmimo s senom, ovsem, repo in peso.

V gozdu: Za spomladansko pogozdovanje naročimo sadike ali si priskrbimo gozdno seme. Nabirajmo smrekove in borove storže. — Zima je pravi čas za sekanje lesa, zlasti v nižjih legah in koder sekamo prebiraje. Kadar pokriva sneg zmrzla tla, napravimo pri podiranju in spravljanju najmanj škode gozdni zemlji in mladovju. Drva spravljamo pod streho in v skladovnice. Pripravimo si zvezek za gospodarsko knjigo. Pregledamo, če so v redu posestne listine (posestna pola, izpisek iz zemljiške knjige in prerisek katastrske mape).

Februar

Preberimo še enkrat, kar je napisano za januar. Marsikaj, kar v januarju ni bilo mogoče napraviti, bomo sedaj lahko storili.

Na polju in travniku: Zemljo plitvo obdelajmo za spomladansko setev. Boljše kot oranje je vlačenje z brano ali obdelovanje s kultivatorjem, če je bila njiva že jeseni pripravljena za to. Ne obdelujmo v mokrem! Ozimine, ki so trpele zaradi hude zime, gnojimo z gnojnico ali z umetnimi gnojili (čilski soliter, superfosfat). Če je mraz rastline dvignil iz zemlje, jih z valjarjem pritisnemo nazaj. Ob južnem vremenu napravimo ob polju jarke, da voda lahko hitro odteče. Sejemo oves.

Travnike vlačimo s travniško brano, zravnamo krtine, čistimo, posekamo nepotrebno grmovje, pobiramo kamenje.

Na vrtu in v sadovnjaku: Ob ugodnem vremenu nadaljujemo čiščenje dreves, posebno moramo sedaj odstraniti lišaje in mah, roparje raz debela. Ob suhem vremenu poskropimo breskve z 2 % raztopino modre galice (bordoško brozgo) in 3 % apna ali s 15 % žvepleno-apneno brozgo, da preprečimo kodravost listov. Narežemo cepiče jabolk in hrušk.

Na vrtu navadno zaradi neugodnega vremena skoraj ni dela. Konec meseca ob suhem, bolj toplim vremenu obrežemo lepotično grmovje, pripravljamo kompost in gnoj za toplo gredo.

V kleti je zadnji čas, da opravimo prvo pretakanje. Po pretakanju moramo prazni sod oprati, osušiti in rahlo zažveplati. Sode z vinom dolivamo; klet polagoma zračimo.

V vinogradu: Dobro je v tem mesecu gnójiti vinograde. V drugi polovici meseca se začne rez. Ob rezi odstranimo rosne korenine na mladih trsih, lubje s starih trsov očistimo in sežgemo. Kjer nastopa preveč oldij ali peronospora, je dobro poskropiti trse s 15 % žvepleno-apneno brozgo.

Doma: Semenski oves čistimo s trierjem in ga razkužimo. Enako storimo z drugimi jarimi žiti. V kleti prebiramo krompir in jo zračimo, da ne bo pretopla. Čas je, da začnemo s siljenjem ranega krompirja. Pripravimo orodje za spomladansko delo; ostrimo lemeže in zobe pri brani.

V hlevu: Čistoča! — Delovne vole bolj krmimo. Preglejmo, koliko smo porabili krme do sedaj; na Svečnico še ni konec zime, ampak ravno sredina. Doječe svinje dobro krmimo, da ne bodo preveč shujšale.

Ovce: Posebno pazimo na ovce, ki bodo kmalu skotile. Ovac pozimi ne strižemo.

Koze: V toplih dneh spustimo živali na prosto. Koze molznice krmimo z dobrim senom, deteljo, nekaj otrobi in ovsem.

Perutnina: Odbiramo jajca od najboljših kokoši za nasad. Priskrbimo si kokljo ali puro.

Kunci: Nad devetmesečne samice pripustimo k samcu.

V gozdu: Zadnji čas je, da naročimo gozdne sadike. Nabiramo macesnove storže. Kupljenemu ali doma izluščenemu semenu gozdnega drevja preizkusimo kalivost. Februar (sečenj) je mesec, ko največ sekamo. Za sekanje poganjkov ob potih je konec zime najugodnejši čas. Če zapade visok sneg ali nastopi hud mraz, prenehamo s sekanjem. Iz gozda trebimo ničvredno, polomljeno in od mrčesa napadeno drevje. Les odvažamo, preden skopni sneg. Posekan les izmerimo. Pregledamo meje svojega gozda, če so zadosti

dobro označene proti sosedom. Če le utegnemo, klupiramo stoječa drevesa (merimo debelino).

Marec

Na polju in travniku: Zadnji čas je za gnojenje! Zemljo plitvo preorjemo ali — še bolje — obdelamo le z brano ali s kultivatorjem. Pri globokem obdelovanju se zemlja preveč izsuši. Sejemo oves in druga jara žita, a ne pregosto! Podsejemo deteljo in korenje, sadimo bob, sejemo graščico in lan.

Kolikor jih še nismo, vlačimo travnike s travniško brano ter jih, kjer nam je mogoče, namakamo, toda ne pretirano, tako da se zemlja lahko tudi ogreje. Preglejmo mostiče, če so v redu.

Na vrtu in v sadovnjaku: Obrezovanje sadnega drevja; preden začne brsteti, ga poskropimo s 5—6 % arborinom ali s 15 % žvepleno-apneno brozgo. Kjer nastopa cvetožer, je edino učinkovito sredstvo tole: Ko nastopi prvo toplo vreme, navsezgodaj razgrnemo rjuhe pod drevesi in stresemo veje; odpadle hroščke takoj uničimo. Gnojenje sadovnjaka, če ga nismo opravili jeseni. Ko drevje zbrsti, ga poskropimo s ¼ % bordoško brozgo. Precepljanje sadnega drevja.

Na vrtu v dobrih legah setev peteršilja, korenčka, špinače, čebule, zgodnjega česna, graha. V tople grede ali v zabojčke, ki jih postavimo na sončen in topel prostor, sejemo za vzgojo sadik seme solate, vseh kapusnic, zelene in seme cvetic. Presaditev jagodnih sadik.

V kleti je samo dolivanje vina, zračenje kleti in oskrba posode.

V vinogradu moramo v prvi polovici meseca končati rez in zakoličiti vinograde. Zravnano zrigolano zemljo. Konec meseca opravimo prvo globoko kop in pred kopjo privežemo trte.

Doma: Pripravimo rani semenski krompir. Popravimo stavbe in zlasti strehe, ki so morda pozimi trpele.

V hlevu: Hlev pridno zračimo, a v njem ne sme vleči. Mladi pujski gredo ob lepem, suhem vremenu lahko z materjo na prosto (v tekaljšče).

Ovce: Ovce z jagnjati posebno dobro krmimo. V lepem vremenu pustimo ovce na pašo. Prvi dan le eno uro — pozneje vedno več.

Koze: Kozo z mladičem dobro krmimo in ji priskrbimo pašo.

Perutnina: Nasadimo koklji ali puri, po možnosti več obenem. Kokošnjak temeljito osnažimo in pobelimo z apnom.

Kunci: Pripravimo gnezdo za skotitev. Pripustimo še druge samice. Iščemo zeleno krmo za kunce.

V gozdu: Tla v gozdnih prazninah pripravimo za setev semena. Sejemo macesnovo seme in semenje listovcev. Konec meseca začnemo tudi že s saditvijo gozdnih sadik, posebno moramo hiteti posajati macesen, javor in brest. Nadaljujemo trebljenje gozda. Oglarjenje se začne. Opazujemo vršičke in debela smrek, če se ni že pojavil zgodnji lubadar (črv). Napadena drevesa posekamo in olubimo. Lubje in vrhovje odstranimo ali na varnem prostoru sežgemo. Tedaj, ko sneg skopni in bilje še ni pognalo, je največja nevarnost, da nastanejo gozdnj požari.

April

Na polju in travniku: Pšenico pobranajmo, ko zemlja ni presuha, a tudi ne premokra. Sadimo peso, krompir, koruzo, fižol in buče ter sejemo nemško deteljo in krmske rastline. Ne sejmo ali sadimo pregosto, pa tudi ne prezgodaj, da mraz in vlaga ne bosta škodovala! Za vse te rastline je čas tudi še v maju. — Plevel (mlado repico in gorčico) pod ovsem uspešno zatiram z neoljenim apnenim dušikom. Oplevemo žitna polja in lan.

Na travnikih pulimo ob vlažnem vremenu plevel, ki ima debele korenine, zlasti pa jesenski podleseki.

Na vrtu in v sadovnjaku: Obrezovanje, preceppljanje, gnojenje sadnega drevja in škropljenje pred brstenjem, če ga nismo mogli prej opraviti. Če drevje proti koncu meseca odcvete, ga takoj po cvetju poškrpimo zaradi zatiranja škrlupa in jabolčnega zavijača z 2 % žvepleno-apneno brozgo ali s 1/2 % bordoško brozgo in vsaki dodamo še 300 g aresina ali meritola ali pa samo s pol odstotnim nospratom. Saditev sadnih drevesc.

Na vrtu nadaljujemo s setvijo; sejemo prtilični fižol, paradižnike, rdečo peso, sadimo ohrovit, kolerabo, zgodnje zelje, solato, začasno presadimo (pikiramo) paradižnike in zeleno, karfijole, vzgojene v topli gredi ali v zabojih. Začenjamo iz plevla in drugih odpadkov napravljati nov kompost.

V kleti: Vino moramo drugič pretočiti, kasneje je vreme pretoplo. Dolivanje sodov.

V vinogradu opravimo prvo kop, če je nismo konec marca, ob enem gnojimo. Saditev novih vinogradov in podsajevanje.

Doma: Zasejemo peso v gredice, da jo bomo pozneje presadili na njive. Čistimo, belimo in zračimo izpraznjene kleti.

V hlevu: Vreme je že dovolj ugodno, da vse vrste živali lahko spuščamo na prosto, če že ne na pašo, vsaj v tekalščice. Za mlado živino so posebno važni zrak, sonce in gibanje na prostem. Hleve medtem čistimo in belimo. Z zeleno krmo bodimo še previdni.

MLADE prašičke odstavljajmo šele z osmimi tedni, a svinjo dobro krmimo, da ima dovolj mleka in da preveč ne shujša.

Ovce: Strižemo ovce. Ovce gredo vsak dan na pašo. Vse slabe ovne kastriramo, za plemo pustimo najboljšega ovna. Na 30 ovac enega ovna.

Koze: Koze gredo vsak dan na pašo. V hlevu krmimo s senom in z zeleno travo.

Perutnina: Piščance dobro negujemo. Koklja naj jih vodi na pašo.

Kunci: Pri samicah pustimo največ osem mladičev. Samico z mladiči krmimo z ovsem, otrobi, deteljo in zeleno travo.

V gozdu: April je mesec pogozdovanja. Posebno hitimo s sajenjem macesna in listovcev. Pazimo, da koreninice gozdnih sadik ne pridejo na sonce! Jamice naj bodo globoke, da segajo koreninice čim globlje v svežo zemljo. Pregoste mlade gozdove spomladi redčimo, da se drugo drevje bolj okrepi. Od začetka aprila do konca septembra ne sekamo hrasta, domačega kostanja in poganjkov v nizkem gozdu. Požarov se je še bati. Zatiram gozdnj mrčes, posebno lubadarja. V gospodarsko knjigo vpišemo množino posekanega lesa, dohodke iz gozda, stroške za pogozdovanje.

Maj

Na polju in travniku: Sadimo ali sejemo še krompir, buče, fižol, proso, lucerno, travna semena in koruzo za krmo. Njivo, kjer je bil vsajen krompir, osem dni kasneje pobranamo, da uničimo plevel in zrahljamo zemljo. Začnimo z označevanjem krompirja za selekcijo. Pričnemo okopavati peso in krompir. Oplevemo žita. — Na deteljiščih uničimo predenico. (Odkositi, ostanek zaliti z 18 % raztopino zelene galice!)

Na travnikih bomo kmalu kosili; pripravimo se na to. Prav zgodaj kosimo tam, kjer bi radi uničili plevel, ki se razširja s semenom (loščec!). Zgodnja košnja pa da tudi

boljšo krmo. — Deteljo kosimo, kadar je v cvetju.

Na vrtu in v sadovnjaku: Če nismo mogli zaradi kasnega cvetenja škropiti v aprilu, škropimo sedaj z enakimi sredstvi kakor pri prvem škropljenju. V 2—3 tednih po tem škropljenju moramo drugič škropiti prav tako kakor prvič. V tem mesecu nastopajo listne uši, katere moramo zatirati z 1 % afidonom ali z 2 % tobačnim izvlečkom. Kolobarje mladih dreves moramo prekopati, da uničimo plevel.

Na vrtu je poglavito opravilo presajanje, pletev, okopavanje in zalivanje. Po 15. maju sadimo paradižnike, melone, papriko. Presajamo solato, karfioljo, pozno zelje; sejemo solato in endivijo. Presajamo poletne cvetice, sejemo nageljne in druge dvoletne cvetice.

V kleti dolivamo sode; zračimo le ponoči, da je klet bolj hladna. Oskrbujemo posodo.

V vinogradu: Pletev in vezanje mladic; odstranimo le nerodovitne poganjke na trsu, ne na šperonih. Od 15. maja dalje je nevarnost prve okužbe s peronosporo in moramo prvič škropiti s $\frac{3}{4}$ % modro galico, 8—10 dni pozneje drugič z 1 % modro galico. Za zatiranje trsnega sukača dodamo galici pri prvem in drugem škropljenju 300 g meritola ali aresina. Kjer močno nastopa oidij, žveplamo trte po prvem škropljenju.

Doma: Čistimo in pripravimo pode, senike in kozolce. Popravljamo izpraznjene shrambe, zlasti tla. Mišim pridemo sedaj laže do živega. Vprežno živino lahko zaposlimo z dovozom gramoza za pota ali tudi za stavbe (dvorišča, gnojišča, silosi).

Naročimo semena in umetna gnojila za jesen, pozneje bo še manj časa za to!

V hlevu: Previdno preidimo na zeleno krmo. Če se vendarle pojavi driska, so domača zdravila: juhe iz dobro pražene ječmeneve ali ovsene moke ali iz praženega zdrobljenega fižola, graha, želoda ali divjega kostonja. Tudi pitna voda ne bodi premrzla!

Bodimo pripravljeni, da bo morda kako žival napelo.

Prašiči imajo zelo radi mlado deteljico, ki je sedaj v izobilju.

Ovce: Ovce gredo v planine na pašo.

Moze: Osemtedenske kozličke odstavimo, koza pasemo vsak dan. Če nima dovolj paše, jo krmimo s travo in senom.

Perutnina: Koklje odvadimo kokanja. Kokoši nesnice naj se ves dan pasejo.

Kunci: Šest do osemtedenske mladiče odstavimo in jih krmimo z deteljo, travo in ovsem (eno žlico na dan na glavo). Kunce krmimo s senom in zeleno travo.

V gozdu: V visokih legah končamo s pozgodovanjem. V tem času sekamo smreko, ker je muževna in se da lahko beliti. Če le mogoče pa sedaj ne bomo spravljali lesa, da ne bomo poškodovali mladega zaroda. Uničujemo rjavega hrošča, ki roji po hrastovju, pokončavamo lubadarja, rilčkarja in smrekovega prelca. Trdoživ gozdni plevel (robidovje in dr.) sedaj najlaže zatremo, ko je v polnem soku. Izbiramo, zaznamujemo in merimo drevje, ki ga nameravamo sekati poleti. Koder sekajo tuji delavci, žigosamo drevesa na delu in korenini.

Junij

Na polju in travniku: Okopavanje in osipavanje koruze, pese in krompirja. Razredčenje pese in presajevanje. Škropljenje krompirja zoper plesni (prvič z 1 %, 3 do 4 tedne pozneje z $1\frac{1}{2}$ % bakreno apneno brozgo). Vse bolne krompirjeve grme izkopljemo in uničimo.

Travo in vse krmske rastline kosimo, kadar so v cvetju. Pustimo primeren del detelje za seme! — Na travnike po prvi košnji lahko izvažamo gnojnico ali kompost.

Pokosimo vse meje in robove ob njivah in travnikih, da se ne bo razmnožil plevel.

Na vrtu in v sadovnjaku: Če je bilo vreme preveč deževno, je potrebno še tretje škropljenje zaradi zatiranja škrlupa. Opravimo ga kakor drugo. Kdor ni tega naredil, naj vsaj uničuje zapredke jabolčnega molja, ki se v tem mesecu pojavi. Zatiramo listne uši. Pobiramo odpadlo črvido sadje in ga uničujemo. Kdor sploh ni škropil, naj konec tega meseca ali v začetku julija obda debela s pastnimi pasovi, da polovi bube jabolčnega zavijača. Zalivanje dreves!

Na vrtu je isto delo: pletev, okopavanje, rahljanje zemlje in izdatno zalivanje. Odstranjujemo zalistnike na paradižnikih, sejemo endivijo, kolerabe, redkev, grah in fižol za jesen.

V kleti dolivamo sode. V sredi meseca je v slabih kletih, pri slabem in nepretočenem vinu nevarnost zavrelke zaradi toplote. Zavrelko ustavimo, če takoj dodamo 10—12 g kalimetabisulfita na 1 hl vina in po 8—10 dnevih pretočimo vino v rahlo zažveplane sode.

V vinogradu moramo takoj po cvetenju škropiti z galico in po škropljenju zažveplati trte. Poškropiti moramo dobro vse grozdiče. Odstranjujemo zalistnike. Opravimo drugo bolj plitvo kop, prej pa ponovno rez mladic.

Doma: Pripravimo semensko ajdo, repo in proso! Ali je vse pripravljeno za žetev? — Namažimo kolesa pri vozovih.

V hlevu: Konje ženemo na vodo, da se kopljejo. Zavarujemo jih pred muhami! — Tudi druga živina, zlasti pa prašiči, je hvalježna za vodo in za kopel.

Ovce: Ves dan se pasejo. Na paši jim pokladamo soli.

Koze: Če nam je treba kozličev za pleme, jih zraven dobre paše dobro krmimo z deteljo, ovsem in senom.

Perutnina: Kurnico redno čistimo in preganjamo mrčes.

Kunci: Kletke snažimo vsak dan; kunce varujemo pred soncem.

V gozdu: Mlade nasade čistimo, da jih ne zatre trava, plevel (robida, brinje i. dr.). Trebimo nekoristno grmičevje in drevje. Med tem delom tudi najlaže nabiramo zdravilna zelišča. Poletna sečnja v visokih in odročnih krajih. Manjši gozdni posestniki naj sekajo le prebiralno in naj vzgajajo mešane gozdove z drevjem različnih vrst in razne starosti. Sekanje na golo razdene kmetije! Pazimo na škodljiv mrčes in ga zatiramo, kjer koli se pojavi. Obhodimo in pregledamo meje oddaljenih gozdnih parcel.

Julij

Na polju in travniku: Preglejmo krompirjeva polja ter izkopljimo vse, kar je bolnega. Na prazna mesta sadimo peso ali zelje. Nadaljujemo s selekcijo. Pri vseh okopaninah skrbimo, da se njive ne bodo zaplevelile in da bo zemlja na površini rahla.

Žito žanjemo, kadar je pravilno zrelo — ne prezgodaj, ne prepozno.

Strnišče takoj plitvo preorjemo. Sejemo ajdo, repo, krmske rastline, zeleno koruzo. Korenje je treba opleti. Za ajdo gnojimo s superfosfatom, za repo in krmske rastline s hlevskim gnojem.

Najboljše travnike konec meseca že drugič kosimo.

Na vrtu in v sadovnjaku: V sadovnjaku je manj dela: zalivanje sadnih drevesc, na precepljenih drevesih očistimo vse poganjke, na cepiču pustimo le en poganjek in pritrdimo šibo, da se poganjek ne odlomi.

Na vrtu je zalivanje, na spraznjene grede

sadimo endivijo, zelje, kolerabe, sejemo cvetice dvoletnice.

V kleti dolivamo vino, oskrbujemo posode, zračimo le zjutraj ali ponoči.

V vinogradu škropimo še enkrat s 1 ½ % modro galico, zoper odirj pa žveplamo grozde. Galici dodamo tam, kjer se je pojavil sukač, ponovno 400 g meritola ali aresina na 1 hl škropiva.

Doma: Pripravimo vse za mlačev; preglejmo mlatilnico, velnico, trier; ne pozabimo na jermene! Uredimo shrambe, čistimo, belimo.

Očistimo silose ter jih v notranjosti opremimo z zaščitno prevleko.

Dajmo vode domačemu psu!

V hlevu: Zatirajmo muhe! — Ob obilici dela ne pozabimo na molzno kontrolo. — Ob hudi vročini polijmo prašiče z vodo.

Ovce: Skrbimo, da imajo ovce vedno dovolj paše.

Koze: Snažimo hlev, da ni smradu. Koze varujemo pred vročino.

Perutnina: Petelinčke kopunimo. Slabe piščance spitamo in prodamo za zakol.

Kunci: Samce, ki nam jih ni treba za pleme, kastriramo. Ločimo samce od samic.

V gozdu: Gozdni plevel trebimo še naprej, da ne raztroši semena. Sekamo suho ter polomljeno drevje, redčimo pregost mlad gozd in napravljamo drva. V hribih nadaljujemo s poletnim sekanjem. Spravljanje lesa in drv odložimo rajši na poznejši čas. Na škodljivce

(lubadarja, rilčkarja i. dr.) ostro pazimo in jih uničujemo. Kadar nastopi suša, pazimo, da ne nastane ogenj v gozdu. Posekan les in v gozdu zložena drva izmerimo. V odročnih krajih merimo debelino stoječih dreves. To delo je treba opraviti le vsako peto (deseto) leto, da vemo, kakšno zalogo imamo v gozdu.

Avgust

Na polju in travniku: Spravljamo oves, ponekod tudi še druga žita. Sejemo še kako krmsko rastlino, ogrščico in repico. — Izkopavati začnemo rani krompir.

Na travnikih se je pričela košnja otave. — Kosimo semensko deteljo.

Na vrtu in v sadovnjaku: Spravljanje ranih jabolk in hrušk, breskev in sliv. Obrati moramo, preden je sadje drevesno zrelo. Vkuhavamo breskve, marelice, maline in borovnice. Pripravimo orodje za obiranje in sušenje sadja.

Na vrtu okopavamo, plevemo, zalivamo, pripravljamo prazne gredice za novo setev. Konec avgusta sejamo motovilec, zimsko solato, špinačo; presajamo kolerabo in jagodne sadike. Seme zelenjadi in cvetic odbiramo in spravljam.

V kleti dolivamo vino in oskrbujeemo posodo.

V vinogradu moramo škropiti še enkrat z modro galico, če bi se še pokazala peronospora. Okoli 15. v mesecu vršičkamo trsje, kar je važno za kakovost in dozorevanje pridelka. Važna je tudi tretja kop v tem mesecu. Pri enoletnih cepljenkah odstranimo rosne korenine.

Doma: Kolesa pri vozovih namočimo, da se ne razsušijo, in jih namažemo!

Mlačev!

Kaj bi ukrenili, če bi izbruhnil požar? Premislimo! Imejmo pripravljeno vodo. — Spravljamjo slamo, da ne bo ležala okoli poslopj.

Ali je klet pripravljena za krompir, čista, opremljena z lesenim odrom in opažem?

Kaj bomo jeseni zasejali, kako gnojili? Ali je seme in gnojilo pripravljeno, orodje v redu, da ne bo zadrege?

V hlevu: Ne prenehajmo z molzno kontrolo! — Zatirajmo muhe! — Živino pustimo na prosto, če le mogoče na pašo.

Ovce: Ovčarnik temeljito očistimo. Nadziramo ovce na paši.

Koze: Pripravljamo krmno za zimo.

Perutnina: Kokoši dobro krmimo, ker se misijo.

Kunci: Samice ponovno pripustimo. Spolmadanske mladiče dobro krmimo.

V gozdu: Koder hočemo, da bi se gozd sam zasejal, zrahljamo zemljo, da seme (jelo, hrastovo in dr.) laže doseže podlago. Če smo prisiljeni, klestimo sedaj gozdno drevje, toda le tam, kjer ne grabimo listja, in na drevju, ki ga bomo pozimi posekali. Poprav-

ljamo pota, po katerih bomo odvažali les. Lubadar roji drugič, pazimo! Požar je še nevaren. Drevesa, namenjena za sekanje pozimi, zaznamujemo in izmerimo. V gospodarsko knjigo vpišemo, kaj in koliko smo poleti sekali.

September

Na polju in travniku: Ko je krompir dozorel — ne prej! — ga skopljemo. Kdor je selekcioniral, bo sedaj imel glavno delo s pregledom pridelka pod posameznimi grmi. — Tudi kdor ni selekcioniral, naj odbira semenski krompir že sedaj. Ne mešajmo posameznih vrst krompirja.

Spravljajmo fižol, koruzo, proso, ajdo, semensko deteljo; sejmo rdečo deteljo.

Ozimine sejmo na dobro uležano zemljo, ne pregosto in ne v mokro!

Zaključimo košnjo otave. Na travnikih se je začela paša. Pastirji naj pravilno razmažejo kravjeke in uničijo travniški plevel.

Na vrtu in v sadovnjaku: Spravljamjo sadje, napravimo sadjevec, sušimo sadje. Pobiramo pastne pasove in jih uničujemo.

Na vrtu plevemo in okopavamo nove grede. Ako še nismo sejali, sejemo takoj sedaj zimsko solato, špinačo, motovilec in zimski česen. Privezujemo doraslo endivijo, ob suhem vremenu spravljamjo pridelke. Pripravljamo gnoj. Sadimo dvoletne cvetlice na trajno mesto.

V kleti pripravimo za trgateg: Očistimo klet in ganterje, namočimo suho posodo in jo dobro operemo (pokvarjeno izlužimo s krompom, kateremu dodamo 2 % kuhinjske sode). Pred trgatvijo pretočimo vse vino, ki je v kleti, in naročimo potrebne kvasnice za vrenje moštov.

V vinogradu pa samo podbiramo gnilo grozdeje.

Doma: Razkužimo seme ozimin zoper snetjavost. — Napolnimo silosne jame, krmno dobro zrežemo in stlačimo v silose, ki jih na vrhu trdno zapremo in dobro zamažemo z ilovico.

Zbirajmo in sušimo bučno in drugo seme za olje. — Začnemo z novim kompostnim kupom.

V hlevu: Izrabimo jesensko pašo po travnikih in deteljščih, a bodimo previdni zaradi napenjanja.

Pripravimo vse za pitanje prašičev.

KARITAS je najbolj priljubljeno, vsehskozni pošteno in res domače zavarovanje. Desettisoči so že bili deležni dobrot tega zavarovanja. **KARITAS** je oddelek naše domače

Vzajemne zavarovalnice v Ljubljani
in zato popolnoma varno zavarovanje.

Ne uporabljamo premladih živali za plemo; za plemo je godna mlada svinja šele, ko ima eno leto in tehta vsaj 100 kg.

Ovce: Ovce gonimo s planin v nižje lege. Pripravljamo vejnik.

Koze: Samice pripustimo h kozlu. Spomladanske dobro krmimo in jih pripustimo drugo spomlad.

Perutnina: Odberemo za plemo dobre jarčice. Odvečne peteline prodamo. Triletne kokoši zakoljemo.

Kunci: Pripravljamo krmo za zimo. Za plemo odberemo le dobre mladiče, druge pa spitamo.

V gozdu dozoreva hrast in javor. Konec meseca obiramo jelove storže, iz katerih seme hitro izpada. Pripravljamo tla za jesensko pogozdovanje in si nabavimo potrebno seme in sadike. Seme jelke (hoje) sejemo jeseni in samo v senci drugega drevesa. Merimo poleti posekan les in drva, če jih še nismo prej. Pripravljamo drva. Začnemo z odvažanjem iz gozda. Lubadar in požar sta v gozdu še vedno nevarna.

O k t o b e r

Na polju in travniku: Končamo s setvijo ozimlin. Spravljamo peso, korenje, zelje, repo. Sprva pokrijemo podsipnice le malo, bolje šele, ko nastopi mraz.

Globoko orjemo za spomladansko setev. Odvažamo gnoj v kupe ali pa tudi že gnojimo za spomlad.

Travnike gnojimo z gnojem, kompostom ali na boljših zemljah tudi že z umetnimi gnojili. — Ne pasimo v mokrem ter razmažimo kravjeke ali jih zbirajmo na kompostu!

Na vrtu in v sadovnjaku: Kjer nastopa mali zimski pedic, obdamo drevesa z lepjivimi pasovi. Spravljanje zimskega sadja opravimo tedaj, ko je sadje na drevesu popolnoma dozorelo. Sadje shranimo v shrambi, da se spoti, in ga po 10 dnevih odberemo. Kolikor je mogoče, posušimo sadje za prehrano pozimi in spomladi! Izkopljemo jame za sajenje mladih drevesc, naročimo sadna drevesca.

V vrtu lahko še sadimo zimski česen, šalotko in presajamo zimsko solato. Pripravimo

shrambo za zimsko zelenjad. Vrt globoko prekopljemo in ga pustimo v grudah, da mraz opravi svoje.

V kleti: Stiskanje grozdja; odstraniti moramo gnilo in nezrelo grozdje. Gnilo grozdje stiskamo posebej in dodamo temu moštu 8 do 10 g limetita na 1 hl. Po 36 urah pretočimo. Po burnem vrenju dolijemo sode in jih opremimo s kipelno veho. Tropine spravimo.

V vinogradu: Čim poznejša trgategv. Proti koncu meseca začnemo z rigolanjem novih nasadov, ker bi pozneje lahko nagajalo vreme (dež, mraz). V starih vinogradih globoka zimska kop. Naročimo cepljenke za novi vinograd.

Doma: Očistimo stroje in orodje, ki ga letos ne bomo več rabili, ga namažimo, pripravimo ter spravimo pod streho.

Nadaljujemo s polnjenjem silosov. Uredimo kompostišča.

V hlevu: Precenimo, kako bo s krmo. Ali je dovolj, ali pa bo treba kako živinče odati? — Preidimo počasi na zimsko krmiljenje; pričelo se bo pitanje prašičev.

Ovce: Pripustimo samice. Ovce strižemo. Odvečne ovne in ovce prodamo ali pitamo za zakol. Ovce privajamo na suho krmo.

Koze: Odberemo plemenske živali, druge prodamo.

Perutnina: Kurnico temeljito očistimo in pobelimo z apnom. Jarčke dobro krmimo, da začno nesti.

Kunci: Kunčnice temeljito očistimo in pobelimo z apnom.

V gozdu: Nabiramo želod, bukviso, kostanj in drugo zrelo semenje. Pogozdovanje s semenjem (posebno jelovim) opravimo takoj. Sadike posajamo jeseni tam, kjer pogozdovanje spomladi ni uspelo. Prebiraje čistimo gozd slabega in nekoristnega drevja. Dokon-

čamo priprave za zimsko sečnjo. Pri prodaji lesa pazimo, da nam bo v kupni pogodbi vse jasno. »Na čez« ne bomo nikoli prodajali lesa iz gozda. Oglarjenje se bliža koncu. Ob suhem vremenu grabimo listje. Steljarimo pa tako, da pride isti del gozda na vrsto le vsako četrto leto, ker bi sicer odvzeli gozdu za rast potrebno naravno gnojilo.

Na polju in travniku: Spravljamo repo. Globoko orjemo za spomladansko setev. — Pokrivamo podsipnice. — Urejamo jarke za odtok vode ob njivah. — Tudi na travnikih nas čaka mnogo dela, ki pa smo ga že opisali v navodilih za januar in februar.

Na vrtu in v sadovnjaku: Sadnemu drevju gnojimo s hlevskim gnojem ali pa z umetnimi gnojili, ki učinkujejo dlje časa. Začetek snaženja sadnega drevja. Poberemo vse listje iz sadovnjaka in ga sežgemo, ker vsebuje kali škrlupa in drugih boleznih, ali pa ga, ker ima precej fosfora, kompostiramo in posujemo z apnenim dušikom, ki uniči bolezenske kali. Pregled sadja v shrambi, da nagnito odstranimo. Obramba zoper zajca.

Na vrtu spravljamo zimsko zelenjad. Ako prej nismo, sedaj globoko prekopljemo vsa zemljo in jo pognojimo.

V kleti: Ko je vretje vina popolnoma končano, sode dolijemo in trdno začepimo.

V vinogradu: Rigolanje novih nasadov; če v oktobru nismo opravili globoke kopl, jo dajmo v novembru. Če je le mogoče, pognojimo vinograd v jeseni, ker se gnoj čez zimo razkroji ter ima trta spomladi redilne snovi že na razpolago, kar pospešuje rast in zgodnejšo zoritev lesa in grozdja.

Doma: Pregledamo vse prostore in orodje. Marsikaj je še v neredu, ker poleti ni bilo dovolj časa, da bi vse prav natančno opravili. Urejamo, popravljamo! Začno se razna zimska dela (glej navodila za januar). — Vodovode in sesalke ovijamo s slamo pred mrazom. Gnojnične sesalke vzamemo iz jam!

Prezračimo spravljeno žito. — Prekopljemo star kompostni kup.

Pripravimo vse za zakol prašičev.

V hlevu: Tudi sedaj še puščamo živino — zlasti mlado — ob lepem vremenu na prosto. Hlev zračimo, a brez prepriha. Prašiče pridno pitamo.

Ne uporabljajmo premladih živali za plem!

Ovce: Ovce krmimo s senom, v lepem vremenu jih pasemo.

Koze: Pripravimo hlev za zimo.

Perutnina: Začnemo z zimsko krmo: otro-

bi, pesa, oves, malo koruze. Pripravimo brskališče za zimo.

Kunci: Začnemo klati spomladanske mladiče in stare kunce. Živali počasi navajamo na suho krmo.

V gozdu: Če tla ne zmrzujejo, še lahko sejemo listovce. Začenja se zimska sečnja. Odvažamo les; najprej pospravimo po gozdu raztresene kose. Pripravimo drva za dom, kolikor jih nismo utegnili že prej. Grabimo listje (le z lesenimi grabljami) in napravljamo steljo. V gospodarske knjige vpišemo stroške za jesensko pogozdovanje in množino izkoriščenega lesa in stelje. Ogledamo si, če sosedje niso spremenili meja naših gozdov.

December

Na polju in travniku: Dokler zemlja ni zmrznjena, lahko še orjemo. Izvažamo gnoj, kompost. — Pokrijemo podsipnice, če jih še nismo.

Doma: Zavarujmo vodovode in vodnjake pred mrazom!

Prezračimo žito, prebirajmo krompir. Preglejmo kleti, če so dobro zavarovane pred mrazom. — Kar je še orodja zunaj, pospravimo! — Luščimo bučnice. — Pripravljamo drva.

Zaključimo vse račune; plačamo, kar smo dolžni, terjamo, kar imamo dobiti. — Preglejmo, če so vsa zavarovanja v redu.

V zimskem času berimo kako koristno knjigo!

Na vrtu in v sadovnjaku: V sadovnjaku enako delo kakor v novembru. Pregled sadja in zelenjave v shrambi, pretok sadjevca.

Na vrtu moramo vrtnice pokriti in sploh vse občutljive lepotične grme zavarovati pred mrazom.

V kleti: V začetku meseca dolivanje sodov; proti koncu meseca prvo pretakanje vina, ako ni prekislo. Pred pretakanjem poskusimo stanovitnost vina, kakor je omenjeno za mesec januar. Ker je zunaj mraz hujši,

zračimo klet le po potrebi, ko zunaj ni premrzlo.

V vinogradu: Rigolanje, čiščenje jarkov in jam za nadzemno vodo.

V hlevu: Hlevska vrata opremimo s slamnatimi vrvmi, da bolje zadržujejo mráz. — Mlada živina naj gre ob sončnih dnevih na prosto! — Še enkrat preglejmo, kako bomo shajali s krmom. — Nega kopit. — »Zjedi« redno odstranjujemo iz jasil.

Ovce: V hlevu ločimo ovne, breje ovce in jalove. Najbolje krmimo breje ovce.

Koze: Molzne koze krmimo s senom, ovsem, otrobi; jalove s slamo, vejnikom.

Perutnina: Skrbimo, da bo kokošnjak dovolj topel in snažen.

Kunci: Kletke dobro snažimo, jih popravljamo in delamo nove.

V gozdu: Zimska sečnja se nadaljuje. Pri podiranju pazimo, da ne puščamo previsokih štorov in ne tratimo lesa. Drva napravljamo iz vejevja pri redčenju ter pri trebljenju najmanj za pol leta vnaprej. S posekanih smrek, macesnov in borov pobiramo storže za pridobivanje semenja. Konec leta zaključimo gospodarsko knjigo, primerjamo dohodek in izdatke gozdnega gospodarstva. Odločimo se po skrbnem premisleku za način sekanja in pogozdovanja v prihodnjem letu. Pri tem ne pozabimo, da je zaloga lesa v gozdu glavnic, od katere smemo letno izkoriščati le obresti (to je letni prirastek).

Brejost domačih živali

Kobila je breja povprečno 340 dni (48 tednov ali 11 mesecev).

Oslica je breja povprečno 365 dni (52 tednov ali 1 leto).

Krava je breja povprečno 285 dni (40 tednov in pol ali 9 mesecev).

Ovca in koza sta breji povprečno 147 dni (22 tednov).

Svinja je breja povprečno 115 dni (17 tednov).

Psica je breja povprečno 63—65 dni (9 ted.).

Mačka je breja povprečno 56—60 dni (8 ted.).

Zajkja je breja povprečno 30 dni (4 tedne in 2 dni).

Kokoš vali povprečno 20 dni, gos in raca 30 dni, pura povprečno 28 dni, golobica 28 dni, kanarčkova samica povprečno 14 dni.

Če se začne brejost	se konča brejost (približno)			
	kobili	kravi	ovci ali kozi	svinji
1. januarja	6. decembra	12. oktobra	27. maja—1. junija	25. aprila
15. januarja	20. decembra	26. oktobra	10.—15. junija	9. maja
1. februarja	6. januarja	12. novembra	27. junija—2. julija	26. maja
15. februarja	20. januarja	26. novembra	11.—16. julija	10. junija
1. marca	3. februarja	10. decembra	25.—30. julija	23. junija
15. marca	17. februarja	26. decembra	8.—13. avgusta	7. julija
1. aprila	6. marca	10. januarja	25.—30. avgusta	24. julija
15. aprila	20. marca	25. januarja	8.—13. septembra	7. avgusta
1. maja	5. aprila	9. februarja	25.—30. septembra	24. avgusta
15. maja	19. aprila	23. februarja	8.—13. oktobra	6. septembra
1. junija	6. maja	12. marca	23.—28. oktobra	23. septembra
15. junija	20. maja	26. marca	8.—13. novembra	7. oktobra
1. julija	5. junija	11. aprila	24.—29. novembra	23. oktobra
15. julija	19. junija	25. aprila	8.—13. decembra	6. novembra
1. avgusta	6. julija	12. maja	25.—30. decembra	23. novembra
15. avgusta	20. julija	26. maja	8.—13. januarja	7. decembra
1. septembra	6. avgusta	12. junija	25.—30. januarja	24. decembra
15. septembra	20. avgusta	26. junija	8.—13. februarja	7. januarja
1. oktobra	5. septembra	12. julija	25. febr.—1. marca	23. januarja
15. oktobra	15. septembra	26. julija	10.—15. marca	6. februarja
1. novembra	6. oktobra	12. avgusta	26. marca—1. aprila	23. februarja
15. novembra	20. oktobra	26. avgusta	10.—15. aprila	9. marca
1. decembra	5. novembra	11. septembra	25. aprila—1. maja	25. marca
15. decembra	19. novembra	25. septembra	10.—15. maja	8. aprila

*Vse, kar potrebujete za šolo in za pisarno, dobite najugodneje v
knjigarni Družbe sv. Mohorja
na Miklošičevi cesti 19 (palača Vzajemne zavarovalnice), telefon 49-51*

Prva pomoč pri nezgodah in boleznih

I. Nezgode

Rane. Pri obvezovanju odprtih ran moramo paziti predvsem na to, da so čiste, da se ne okužijo in ne prisade. Ne smemo se ran dotikati, dokler se nismo v topli vodi z milom dobro umili in nato razkužili z alkoholom, lizolom ali sublimatom. Tudi z umitimi rokami se jih ne dotikajmo. Čistih ran ne čistimo in ne močimo, ampak jih pokrijmo s čisto sterilno tančico, gazo, ki jo lahko kupimo ali pa sami razkužimo s kuhanjem v vodi pri 100° C. Na gazo denemo sterilno vato in oboje pritrdimo z obvezo. Za navadne obveze je zelo priročna trikotna ruta. V sili obvežemo le s čisto platneno krpo ali nerabljenim žepnim robcem.

Malo krvaveče rane izperemo če le mogoče s prekuhano vodo, **močno krvavečih** pa ne, ker se z izpiranjem krvavitev še poveča. Pri teh je treba krvavitev čimprej ustaviti. Ako krvavitev ni prehuda in ni ranjena žila odvodnica (arterija), zadostuje, da rano trdo obvežemo in dvignemo ranjeni ud. Pri močni krvavitvi ali če je ranjena žila odvodnica, kar spoznamo po tem, da brizga iz rane svetlordeča kri, prevežemo ud nad rano z robcem ali gumijasto cevjo, ali pa pritisnemo s prsti prav tam in brž pokličemo zdravnika. Ranjeni ud ne sme biti prevezan več kot dve uri, sicer odmre. Če postaja moder, z obvezo za nekoliko trenutkov popustimo. Rano, ki zeva, stisnemo pred obvezovanjem tako, da se njena robova stikata.

Pri krvavitvi iz nosa naj bolnik stisne obnosnici in ju približno 10 minut mirno drži, da se medtem kri strdi in krvavitev sama ustavi. Glavo naj drži sklonjeno nekoliko naprej in naj globoko diha. Na tilnik polagamo mrzle obkladke. Če krvavitev še ne preneha, zamašimo nosnici s sterilno gazo.

Bolnik, ki krvavi iz ušes, zaradi udara ali uboda, notranje poškodbe v glavi ali pretresa možgan, naj drži glavo pokonci. V krvaveče uho potisnimo zamašek razkužene gaze, da dobro zamašimo sluhovod. Ne izpirajmo ušesa z vodo ali kako drugo tekočino, ker lahko nastane vnetje srednjega ušesa ali celo možgan. Pošljimo brž po zdravnika.

Iz ust krvavimo največkrat, če si izdremo ali izbijemo zob. Tako krvavitev ustavimo, ako držimo v krvavečih ustih nekoliko časa mrzlo vodo in jo večkrat izmenjamo. Pri močnejši krvavitvi zamašimo zobno luknjo z gazo ali vato in krepko stisnemo čeljusti. Po približno 10 minutah krvavitev sama preneha. Krvavitve pri ugrizih na ustno sluznico ali na jezik so tako majhne, da same prenehajo.

Nevarnejše so krvavitve skozi grlo, katerih vzrok leži globlje. Krvavimo lahko iz pljuč. Bolnik pljuje svetlordečo penasto kri z mehurčki, ker je pomešana z zrakom. Krvavimo pa lahko tudi iz želodca. Kri je temnordeča ali črna, brez mehurčkov, z ostanki jedil.

Pri obeh krvavitvah naj bolnik mirno leži v postelji, tako da so prsi in glava višje od nog. Na prsi, oziroma želodec mu polagajmo mrzle obkladke ali vrečico z ledom. Če krvavi iz pljuč, naj pije samo hladno slano vodo. Ne sme ne govoriti in ne kašljati. Pri krvavitvi iz želodca ne sme uživati nobene hrane. Potrebna je takojšnja zdravniška pomoč.

Opekline namažemo z oljem ali bolje z zmesjo iz pol lanenega olja in pol apnene vode. Mažemo lahko tudi z mastjo, vazelinom ali borvazelinom, nekateri priporočajo taninovo mazilo. Mehurje naj odstrani zdravnik. Ne umivajmo opeklin z vodo.

Ozeblina in zmrzline. Da ne ozebemo po rokah ali nogah, gibajmo z njimi, da se nam ogrejejo. Ne hodimo takoj k topli peči! Ozeblina drgnemo s snegom ali ledeno vodo, namažemo z jodovo tinkturo, pozneje jih suho grejemo. Če je koža nepoškodovana, je dobro mazilo klorovega apna.

Zmrznjenega človeka prenesemo na hladen prostor, mu razrežemo obleko in ga drgnemo po telesu s snegom ali mokrimi mrzlimi krpami, dokler se otrpli udje ne zmehčajo in koža ne pordeči. Nato ga prenesemo na toplejši kraj, kjer ga drgnemo še z gorkimi krpami. Ako so zmrzli samo posamezni deli telesa, jih drgnemo toliko časa, da postanejo rdeči. Ko postanejo udje gibljivi, previdno pomagamo ponesrečencu z umetnim dihanjem.

Umetno dihanje izvajamo takole: ponesrečenca položimo vodoravno na hrbet in mu podložimo pleča. Pokleknemo ob glavi, primemo ponesrečenca za podlahti, jih dvignemo k sebi in ponesrečencu h glavi. Za trenutek prenehamo, nakar spravimo roke v prvotno lego, pri čemer jih pritisnemo močno ob prsni koš. To ritmično stiskanje in širjenje prsnega koša kakih 20 krat na minuto ponovimo, dokler ponesrečenec ne začne dihati. Včasih traja to nekaj ur. Zato ne prenehajmo prezgodaj s poskusom umetnega dihanja! Ko ponesrečenec začne dihati in se zave, ga okrepčamo s hladnim vinom, rumom ali žganjem, pozneje naj dobi topel čaj ali toplo črno kavo. Z umetnim dihanjem obujamo k življenju tudi utopljenca, obešence, od sončarice ali strele zadete ljudi.

Utopljenca primemo v vodi le za lase ali pa damo drog, da se zanj prime, ker je nevarnost, da potegne pod vodo tudi reševalca samega. Ko je rešen iz vode, mu odpnemo obleko, ga položimo na trebuh, da izbljuje vodo iz pljuč in želodca. Zato mu še odprimo

Kolesarji, pozor! Noben sodoben kolesar ne vozi brez kolesarskega zavarovanja, ki ga pod posebno ugodnimi pogoji sklene pri naši domači **Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani**

usta in stiskajo prsni koš. Nato pomagamo z umetnim dihanjem. Ko začne dihati, mu dajmo gorke pijače po žlicah. Skrbimo za dober zrak in mir!

Od električnega toka ali strele zadeti. Velike opreznosti je treba pri reševanju ponesrečencev, ki jih je zadel električni tok. Najprej odklopimo tok. Če to ne gre, odstranimo s ponesrečenca z lesenim drogom ali palico potrpane električne žice. Človeku, ki je nezavesten ter slabo in težko diha, pomagamo z umetnim dihanjem. Ponesrečenec je često le navidezno mrtev in pogosto oživi, če ga reševalci dovolj dolgo skušajo obuditi. Če bije ponesrečencu srce tako slabotno, da ga komaj čutimo, ga masiramo s tem, da hitro zaporedoma tolčemo po njem. Če si je ponesrečenec, zadet od strele, pretresel možgane ali živec ali je opečen, se ravnajmo po navodilih, ki jih dobimo za te poškodbe.

Na zlomljeno nogo ali roko polagamo mrzle obkladke in skušamo nato ud vsaj nekoliko uravnati, s tem da zlomljena dela uda vlečemo v nasprotno smer, nato obložimo zlomljeni ud z vato, ga zvežemo med dve deščici in napravimo tako zaslon obvezo. Vse to povijemo s povoji in denemo v obvezo, ki naj prepreči gibanje. Potrebna je takojšnja zdravniška pomoč.

Izpahnjen ali izvinjen ud naj miruje. Devajmo nanj mrzle obkladke. Izpah uravnava zdravnik.

Na zmečkane dele telesa polagamo obkladke s svinčeno kisló vodo.

Pasji ugriz. Če je koga ugriznil pes, naj takoj izmije rano s tekočino za razkuževanje in jo namaže z jodovo tinkturo. Rano naj takoj obveže, izreže meso okoli nje ali jo izžge. Javi naj ugriz uradnemu zdravniku, da pošlje bolnika, ako je potrebno, v Higieniski zavod ali v Zdravstveni dom, kjer ga bodo cepili zoper pasjo steklino.

Kačji pik. Pri kačjem pikú moramo preprečiti strupu pot iz rane v kri. To naredimo tako, da pličeni ud nad rano trdno prevežemo, rano z rezom razširimo, da močno krvavi, bolniku pa damo črne kave, čaja ali žganja kot protistrup. Pošljemo takoj po zdravnika, ki bo vbrizgnil serum zoper kačji strup.

Mrčes. Če nas piči mrčes, strupena muha ali osa, kanimo na ranico kapljivo razredčenega salmiaka in polagajmo nanjo mrzle obkladke z navadno ali svinčeno vodo ali milnico.

Tuja telesa. Če se nam je zadril v kožo ali podnjo trn, šivanka, drobec stekla ali kamna, izvlecimo ga iz rane, če ga moremo. Rano namažimo z jodovo tinkturo in obvežimo. Lomljivih stvari ne odstranjujemo, ampak pošljimo po zdravnika. Iveri in drobci lesa so zlasti nevarni, ker lahko zanesejo v rano povzročitelje mrtvičnega krča (tetanusa).

Klopa, ki se nam je zaril v kožo, zadušimo z oljem ali bencinom, nato ga šele odstranimo.

Smet ali mušico iz očesa skušajmo izbrisati s čistim robcem ali vlažno vato. Ne nemočajmo očesa, ker s tem smet le globlje

zarijemo. Pomaga tudi, če gladimo zaprtó oko od senc proti nosu. Oko se močneje solzi in solze odplavijo tuje telo. Ali pa poglejmo navzdol in potegnimo spodnjo trepalnico za vejice naprej. Solze kmalu izperejo smet iz oči. Če je predmet oster, pošljimo takoj po zdravnika. Drobec ometa ali živega apna izbrisemo z vato, ki je namočena v olju in ne v vodi. Za stvari, ki jih sami ne moremo izbrisati iz očesa, je potrebna takojšnja zdravniška pomoč, ker je sicer nevarno tudi za drugo oko. Oko obvežemo, da se ne premika.

Manj nevarno je tuje telo v ušesu. Najdemo ga zlasti pri otrocih, ki se igrajo s fižoli, koruznimi zrni, graham, gumbi in jih potisnejo tudi v uho. Ker ta telesa v ušesu ne povzročajo nobene nevarnosti, ne bezajmo sami po njem, da jih ne potisnemo še globlje v sluhovod in da ne prederemo bobenčka. Tudi ne vlivajmo vode v uho, ker se tuje telo lahko napoji in ga potem še težje odstranimo. Izbrizgavanje ušesa izvrši zdravnik. Žive mušice, hrošče, bolhe ali črviče izplaknemo iz ušesa s toplim oljem.

Tuje telo spravimo iz nosa najlaže, ako si zatismo prosto nosnico in krepko pihnemo skozi nos. Da krepkeje kihnemo, njuhajmo tobak ali poper. Ne dregajmo sami po nosu, ker lahko potisnemo tuje telo še globlje v nos, lahko nam zdrkne v grlo in se zadušimo.

Grizljaj, ki se je zataknil, je treba izvleči iz grla z kazalcem in sredincem. Često se reševalcu to posreči. Če se pa ne posreči, že dotik prstov razdraži grlo na bruhanje, s katerim se rešimo nevarnega grizljaja. Če pogoltnemo kak trd predmet, uživajmo gosto hrano, krompir ali zelje, da gre s tem vred skozi črevo.

II. Bolezni

Mrtvični krč ali odrevenelost (tetanus) nastane iz ran, ki jih je okužil bacil te bolezni; ta je zlasti v zemlji, prahu in cestnem blatu. Po osmih dneh ali še prej postane bolnik živčno preobčutljiv, nato pa dobi močne krče v čeljustih in tilniku in pozneje po vsem telesu. Prvo pomoč more dati edino zdravnik z vbrizganjem varnostnega seruma pri sumljivih ranah, ki so prišle v dotik s prstjo ali prahom. Bolezen je pogosta zlasti pri vrtnarjih, kmetovalcih in drvarjih.

Pretres živcev. Zaradi sunka v prsi ali trebuh, pri prometnih nesrečah, ob preteči nevarnosti dobi človek pretres živcev. Bolnik je bled, čelo obliva mrzel znoj, govori hripavo in zmedeno. Srce oslabi, dihanje je kratko, hitro. Nekateri so nemirni, drugi brezbrizni, mirni. Bolnik naj leži tako, da bo imel glavo više od nog. Moramo ga sleči ali vsaj odpeti in ga drgniti s suhimi krpami po dlaneh, mečih in podplatih. Zavijemo ga v toplo odejo in mu damo vročega čaja, kave ali ruma, da mu okrepimo srce.

Pretres možganov. Možgane si pretresemo, če se udarimo na lobanjo ali gornji del hrbtenice, če trdo sedemo ali če pri skoku pademo na pete, ko so noge iztegnjene in je

Okusno in solidno

Vam opremi stanovanje, pension, trgovski lokal, pisarno in drugo

Ivan Dogan

strojno mizarstvo in zaloga pohištva — Ljubljana, Tyrševa 17, telefon 32-61

sklep napet. Ponesrečenec se onesvesti, močno bljuje, slabo diha in hrope, žila mu bije neenakomerno in počasi. Bolnika položimo vodoravno, glavo v isti višini kot trup, v mirno, temno sobo, odpnimo mu obleko in zavijmo ga v toplo odejo. Ko se zave, mu dajmo vroče kave ali žganja.

Možgansko kap vidimo navadno pri starejših ljudeh. Bolnik leži v nezavesti, ker mu je počila krvna žila v možganih in izlita kri pritiska nanje. V obraz je temnordeč. Pri dihanju hrope. Navadno ohromi na polovico telesa ali pa mu ohrome posamezni udje, usta so mu na pol odprta, iz njh visi jezik, govoriti ne more. Bolnik se onesvesti nenadoma.

Bolnik naj leži v temni, zračni sobi; visoko mu podložimo glavo, iz katere mu mora izteči kri, ki je je tam preveč. Odpnimo mu obleko, na glavo polagajmo hladne obkladke, na noge pa tople. Ne smemo mu dajati alkohola ali drugih pijač, ki razburjajo srce. V sobi naj bo popoln mir.

Omedlevica nastopa pri mnogih boleznih zaradi pomanjkanja krvi v možganih. Bolnik je bled, dihanje je šibko, žila bije slabo, ne reagira na dražljaje. Leži naj na čistem zraku, tako da mu je glava niže kot hrbet in noge, škropimo ga po prsih z mrzlo vodo in drgnimo s kisom ali žganjem po čelu, sencih in prsih. Vdihuje naj močan kis, salmiak ali amoniak. Dokler je v nezavesti, mu ne dajamo pijač. Šele ko se zave, naj dobi kozarec vode, vina, požirek žganja ali črne kave, da se okrepeča.

Božjast, padavica (epilepsija) je možganska bolezen. Ob napadu je bolnik v globoki nezavesti, neobčutljiv, v obraz moder, diha nepravilno, iz ust mu silijo krvave pene, močni krči mu zvijajo vse telo. Napade izzove strah, napor, alkohol. Napad traja najdlje 15 minut, navadno manj. Bolnika moramo predvsem varovati, da se ob napadu ne poškoduje. Položimo ga na tla, kjer mu pripravimo z blazinami in odejo ležišče ter odstranimo vse, s čimer bi se mogel raniti. Odpnemo mu obleko in polagamo na glavo hladne obkladke. Odpremo mu usta in vtaknemo med zobe leseno žlico ali klin, ovit z vato, da si ne razgrize jezika in s škrtanjem ne pokvari zob. Nato pustimo bolnika pri miru, da napad poneha. Po napadu ga položimo v posteljo in mu polagamo na glavo mrzle obkladke.

Otroška božjast ima enake bolezenske znake kot padavica. Nastopa pri rahitičnih otrocih, pri motnjah v prebavi ali v začetku nalezljivih bolezní. Otroku dajemo hladne ob-

kladke na glavo, mu izpiramo črevo s kisom in vodo. Ako je temperatura velika, polagamo hladne obkladke na telo.

Sončarica nastopa, ako vroče sonce pripeka dalj časa na nepokrito glavo ali na tilnik. Zlasti je pogosta ta bolezen v tropskih krajih. Sončna vročina povzroči nabiranje krvi v glavi in povečava pritisk v možganih. Bolnik zeha, vrti se mu v glavi, miglja mu pred očmi, obraz je najprej rdeč, pozneje bled; pade v nezavest, površno diha, žila mu slabo bije, včasih nastopijo krči. Bolnika prenesemo v hladno sobo, položimo ga na tla tako, da bo imel glavo višje od telesa. Slecimo ga do pasu in mu z mrzlo vodo umivajmo glavo in prsi. Na čelo in srce mu polagajmo mrzle obkladke. Če je potrebno, pričnemo z umetnim dihanjem. Ko se zave, mu damo večkrat hladne vode, mleka ali limonade.

Kolika ali krči v trebuhu napadajo želodec, črevo, žolčni mehur in ledvično kotočanje. Bolnik naj gre takoj v posteljo in naj dobi zelo tople obkladke, segreto vodo ali vrečico s toplim peskom in toplega kamiličnega čaja ali mleka.

Zastrupljenja: Ogljikov oksid nastaja pri nepopolnem gorenju, ako ni zadosti zraka. Tvori se n. pr. v zakurjeni peči, kjer je premalo zraka ter kurivo samo tli in ne zgori popolnoma. Nastaja tudi v motorjih, kjer bencin ne zgoreva popolnoma in se nabira zlasti v majhnih, slabo zračenih avtomobilih in garažah. Zastrupljenca prenesemo na dober zrak, ga slečemo do pasu in mu pomagamo z umetnim dihanjem. Ko se zave, mu damo kakršno koli okrepečilo.

Kislina. Pri zastrupljenju s kisljinami dajemo bolniku velike količine vode ali mleka, jedilne sode, milnice ali apnene vode.

Lugi. Pri zastrupljenju z lugi damo piti kislo vino, citronov sok ali z vodo razredčen kis, nato pa mleko. Pošljimo po zdravnika, ki bo izpral želodec.

Gobe. Pri zastrupitvi z gobami izzovemo bruhanje, izperemo želodec in izčistimo zastrupljenca z ricinovim oljem. Pozneje mu dajemo črno kavo in mrzle obkladke na glavo. Kot protistrup damo na noževi konici tanin.

Zastrupljenje z mesom, klobasami in ribami. Bolnik bruha, ima trebušne krče, krče v mečih in drisko. Včasih ga boli glava, ima suho grlo, dvojno vidi, zaprt je in nezavesten. Bolniku damo v vodi raztopljene čreslovine ali tanina, z bruhanjem, odvajalnimi sredstvi ali klistrom skušamo spraviti strup iz želodca in črev.

Srce močno in nepravilno bije pri zastrupljenju z nikotinom, kavo ali čajem, po hudih telesnih naporih, pri živčno obolelih in pri tistih, ki so oboleli na srcu. Bolnik težko diha in ima občutek strahu. Leži naj mirno z dvignjenim gornjim delom telesa. Na srce polagamo hladne obkladke in dajemo baldrijan po kapljicah.

Kolcanje se pojavlja pri trebušnih boleznih. Za bolnika je neprijetno in ga zelo izmuči. Bolnik naj pije sodo ali hladno vodo in naj zadržuje dihanje. Zaužije naj kapljico kisa ali etra na sladkorju.

Bruhanje z bolečinami v trebuhu je znak težkega obolenja v trebuhu. Nastopa tudi pri poškodbah trebuha in glave. Če je bolnik pri zavesti, mu držimo glavo, da mu zmanjšamo napenjanje pri bljuvanju. Po bljuvanju mu pomagamo izprati usta in dajemo hladno pijačo, vodo ali led. Ako je v nezavesti, mu obrnemo glavo na stran, da to, kar izbruhne, ne bi šlo v sapnik in v pljuča. Potem mu očistimo usta z mokro, hladno krpo. Na glavo polagamo hladne obkladke. Ako je trebuh desno spodaj napet (**vnetje slepiča**), dajemo hladne obkladke, sicer tople. Ako bljuvanje dalje traja, je potrebna zdravniška pomoč, ker so obolenja v trebuhu zelo nevarna.

Če nas skeli, ker imamo **kožo odrgnjeno ali vneto**, se namažemo s cinkovim mazilom ali posujemo s cinkovim prahom.

Zulj na roki ali nogi namažemo z jodovo tinkturo, prederemo mehur s čisto, v ognju razžarjeno iglo in nalepimo levkoplaster.

Tvore in gnojenja namažemo s cinkovim mazilom in nalepimo levkoplaster.

Ošpice so nalezljiva otroška bolezen. Znački obolenja se pokažejo 9 do 14 dni po okuženju. Otrok je nerazpoložen, nahoden, kašlja, ima vročino in vnete oči. Po nekaj dneh se pojavi izpuščaj, svetlordeče pege, za lečo ali grah velike, ki se včasih lahko tudi spoje. Vročina traja še nekaj dni potem, ko se je pojavil izpuščaj. Če se bolezen pravilno razvija, je otrok čez teden dni zdrav in čvrst. Izpuščaj izgine in koža se nekoliko olušči. Za ošpicami zbolí otrok samo enkrat. Izmed bolezní, ki lahko nastanejo po ošpicah, sta najčešči vnetje srednjega ušesa in pljučnica. Pri tuberkuloznih otrocih se stanje po ošpicah poslabša. Ošpice prenašamo z zrakom tudi brez neposrednega dotika. Predmeti ali zdravi ljudje iz bolnikove okolice bolezní ne prenesejo. Prostor, v katerem je bolnik ležal, ni treba razkužiti. Bolezen je nalezljiva, ko se pojavijo znaki bolezní, in ostane nalezljiva, dokler ima otrok vročino. Posebno majhne in slabotne otroke je treba varovati pred otroki, ki so zboleli za ošpicami. Če otrok zbolí, mora ostati v postelji še 8 dni potem, ko je izgubil vročino. Soba mora biti prezračena, zrak v njej vlažen. Usta in žrelo izpiramo otroku s kamiličnim čajem. Pri veliki temperaturi dajemo mrzle obkladke na čelo. Potrebna je na vsak način zdravniška pomoč, že zaradi bolezní, ki se rade pojavljajo pri ošpicah.

Škrlatinka. Bolezen nastopi z vročino 2 do 10 dni po okuženju. Otrok ima bolečine v vratu, boli ga glava, v obraz je rdeč, kmalu se pojavi temnordeč droban izpuščaj po obrazu, trupu in udih. Vročina traja več dni. Čez dva tedna se začne koža v velikih kosih luščiti po vsem telesu, na dlaneh in podplatih. Bolezen je nalezljiva v teku 6 tednov. Po škrlatinki se rade vnamejo žleze na vratu, pojavijo se motnje srca, vname se srednje uho ali obole ledvice. Posebno je treba paziti, da zdravi otroci ne pridejo v stik z bolnimi ali z osebami iz njihove okolice, da se ne okužijo. Tudi v najlažjih primerih mora bolnik za štiri tedne v posteljo. Vedno je potrebno zdravniško zdravljenje že zaradi nalezljivosti škrlatinke in bolezní, ki nastanejo ob njej. Otroka moramo varovati pred prehladom tudi še po prebiti bolezní. Bolniška soba bodi zračna, zrak v njej vlažen.

Davica (difterija). Bolezen nastopi 2 do 5 dni po okuženju. Otrok postane utrujen, boli ga glava, bruha, hripav je in težko diha; često ga boli trebuh. Sluznica žrela in žlez nebnič je vneta in otekla. Na nebničah vidimo pikaste sivobebe pege, ki se večajo, dokler nebničice niso pokrite s sivobelimi oblogami, ki se razširijo tudi na nebne loke in jeziček. Otrok težko požira, žleze pod spodnjo čeljustjo so otekle, na splošno je otrok zelo slab. V hujših primerih se obloge razširijo v nos ali v grlo in sapnik. — Bolnik je hripav, značilno glasno kašlja, nemiren je in težko diha. Otrok se lahko zaduši, ako ga zdravniška pomoč pravočasno ne reši. — Okuži se enako kot pri škrlatinki. Davica se ponovi le redkokdaj.

Dušljivi kašelj (oslovski). Da je dušljivi kašelj, sumimo, če kašlja otrok več kot pet dni, ne da bi bil prehlajen, zlasti ako so napadi ponoči češči in močnejši kot podnevi. Napadi v začetku niso tako izraziti kot pozneje. Značilno za napad je, da otrok večkrat zaporedoma sunkovito zakašlja, nato pa glasno vdihne zrak, ki ga je pri kašljanju porabil. Otrok je zaripel v obraz, izčrpan, često bruha sluz in jedi po napadih, ki so lahko zelo pogosti. Bolezen traja približno šest tednov. Treba jo je čimprej spoznati, ker jo lahko skrajšamo in ublažimo s cepivom, če ga uporabimo zadosti zgodaj. Razen cepiva dajemo še pomirjevalna sredstva. Otrok mora čim več na zrak. Sprememba zraka pomaga ob koncu bolezní. Samo otrok lahko okuži druge, ko kašlja. Druge osebe in predmeti iz njegove okolice ne okužijo. Bolezen se ne ponovi.

Angina. Mehko nebo, žleze nebničice in žrelo so vneta in otekla. Na nebničah vidimo pikaste sivobebe pege. Otekle so tudi žleze pod spodnjo čeljustjo. Bolnik ima lahno vročino, težko požira, boli ga glava, utrujen je. Tudi po lahni angini lahko nastopi vnetje srednjega ušesa, sklepni revmatizem, obolenje ledvic in srca. Bolnik mora v posteljo, okoli vratu mu položimo mokre ovitke in jih pokrijemo z volneno ruto (Priznicovi ovitki). Za grgranje mu dajemo vodikov prekis.

Influenca (hripa). Bolezen nastopi 1 do 3 dni po okuženju s hudo vročino, ki traja s presledki ali brez njih več dni. Bolnika močno boli glava, ima bolečine v križu in sklepih, zelo je utrujen, včasih ima tudi mrzlico. Nadaljnji znaki hripe so: nahod, vnetje oči, vnetja gornja dihalna pota, hripavost, kašelj, slab tek in obložen jezik. Po influenci se rado vname srednje uho in nastopi pljučnica. Bolnik mora takoj v posteljo. Dajemo mu sredstva za potenje, lipov čaj, aspirin. Zoper hripavost in kašelj dajemo okoli vratu in na prsi Priznicove ovitke in prsni čaj. — V hujših primerih bolezní svetujemo zdravnikov nadzorstvo.

Griza. Bolnik dobi vročino in bolečine v trebuhu 2 do 7 dni po okuženju. Čez nekaj ur slede prvi redki vodenasti iztrebki s močnimi krči in pritiskom na izpraznitje. Pogosti iztrebki postanejo kmalu sluzavo krvavi, lahko so tudi gnojni. Po nekaj dneh je bolnik močno izčrpan, srce oslajeno. Trebuh je vrt, občutljiv. Bolezen traja nekaj tednov do enega meseca. Bolnik mora v posteljo. Da ga izčistimo, mu dajemo 1 do 2 žlici ricinovega olja, na trebuh pa termofor ali gorke, vlažne obkladke. Hrana mora biti tekoča. Pomaga štirikrat na dan po eno žlico živalskega oglja. Po bolezní pazimo na hrano, ki mora biti lahka, in da se bolnik ne prehladi. V hujših primerih pošljimo po zdravnika.

Pljučnica se prične z mrzlico. Bolnik bruha, boli ga glava, zelo je utrujen, zbada ga ob strani, težko diha in kašlja. Vročina se dvigne takoj na 40°C in ostane nekaj dni. Značilen je steklast izpljunek, ki je rožnato pobarvan. Tretji dan se na ustnicah izrinejo mehurčki. Zdravljenje je izključno zdravniško. Bolezen ni posebno nevarna za mlade, zdrave ljudi, odvisno je vse od srca. Nevarna pa je za pijance, stare ljudi in obolele na srcu. Po pljučnici često nastane gnojno vnetje rebrne mreže.

Po zakonu o nalezljivih boleznih je treba izmed omenjenih nalezljivih bolezní prijaviti uradnemu zdravniku: škrlatinko, davico in grizo; v hujših primerih: ošpice, dušljivi kašelj in hripa.

III. Domača lekarna

Domačo lekarno, ki jo imej vsaka hiša, je najbolje namestiti v posebni leseni omari s primerno izdelanimi predali. Strogo moramo paziti, da je domača lekarna vedno dobro zaklenjena, da nimajo dostopa do zdravih otroci in druge nepoklicane osebe. Ključ pa mora biti vedno dosegljiv vsaki odrasli osebi. Ker nekatera zdravila močno diše (razkužila in mnogi čaji), se morajo posamezni predali tesno zapirati, da se druga zdravila ne navzamejo duha od njih. Tekočine imejmo v dobro zamašenih steklenicah. Praške in soli hranimo v steklenicah s širokimi vratovi, ker se sicer navzamejo duha in vpijajo vlago. Za čaje so najboljše lesene škatle. Ker se čaji izdiše in izgube svojo vrednost, jih obnavljajmo vsako leto.

V domači lekarni skrbno pazimo na red. Vsako zdravilo naj bo na svojem mestu in naj ima razločen napis.

Za prvo pomoč naj bodo v domači lekarni tile pripomočki:

Toplomer, s katerim merimo telesno toploto.

Čista sterilna gaza ali prekuhane platnene krpe, da z njimi pokrijemo rane.

Čista pavola ali vata za čiščenje ran.

Nekaj povojev in trikotna ruta za obvezovanje ran.

Zavojček dobrega obliža, najbolje levkoplaster.

Lizol za razkuževanje rok in predmetov.

Jodova tinktura za razkuževanje ran.

Alkohol za čiščenje ran in bencin za čiščenje kože.

Arnikova tinktura za izpiranje gnojnih ran ali za obkladke na ranjena in poškodovana mesta. Cvetočo arniko namočimo v žganju in jo pustimo na soncu.

Laneno seme kot vroč obkladek, da omehča vneto tkivo ali odpravlja bolečine.

Gorčično moko, poparjeno z vrelim mlekom, uporabljamo za obkladek pri tvorih in gnojenjih.

Kis ali ocet pri slabostih srca, za ovitke, da se okrepe živci, ali za drgnjenje.

Pisalne, računske, razmnoževalne, šivalne stroje in nalivna peresa vseh sistemov popravilja strokovno, hitro in najceneje

Baraga Ludovik

LJUBLJANA – NEBOTIČNIK

Vsi nadomestni deli in tudi rezervna peresa so vedno na zalogi

Vazelin ali borvazelin v steklenem lončku, namažemo ga na gazo in položimo na rane.

Laneno olje, zmešano z enako množino apnene vode, je dobro mazilo za opekline.

Smukec za posipanje vnete kože pri otrocih in odraslih.

Aspirin z vročim čajem za potenje pri prehladu.

Piramidon zoper glavobol.

Hoffmanove kapljice zoper slabosti v želodcu.

Baldrijan v koreninah daje čaj zoper vetrove in tudi za pomirjenje živcev. Pri slabih živcih priporočajo baldrijanovo tinkturo, ki se ne pokvari in v dobro zamašeni steklenici ne razširja zoprnega duha.

Bučne pečke, skuhane na mleku, zoper prehlad in kašelj.

Zoper slabosti v želodcu so dobre tudi **kapljice** iz tehle domačih rož: tavžentroža, kamilice, pelin, arnika in kumina, namočena v žganju. Jemljemo nekaj kapljic na sladkorju ali z vodo.

Bezgovo mlado listje in cvetje je dobro kot čaj zoper prehlad. Bezgove jagode in borovnice uporabljamo suhe ali razkuhane pri griži.

Kumina in janež (seme) odganjata vetrove.

Kamilice. Posušeno cvetje daje čaj zoper bolečine v trebuhu, dalje za grgranje, izpiranje oči, ust in nosa.

Lipovo cvetje daje izvrsten čaj zoper prehlad.

Slez (ajbiš) daje čaj zoper kašelj, rabimo ga tudi za grgranje in obkladke.

Žajbljev čaj je dober za grgranje, izpiranje ust in ran ter zoper zaprtje.

Brinovo olje je za utiranje pri revmatskih bolečinah.

Ricinovo olje za čiščenje črevesa.

Cvetoč pelin daje čaj ali tinkturo in vino, ki krepi želodec in vzbuja tek.

Citronova kislina daje limonado in zboljšuje slabo vodo.

Domača telovadba

A Osnovna stoja, lahti upognite preko ramen (sl. 1). — Roké sprožite v stran, v istem trenutku izpad z levo nogo levo naprej (sl. 2). — Nazaj v prvotno stoji, nato izpad na desno.

B Razkoračna stoja, odročite; zasukajte telo v levo (sl. 3), nato v desno (sl. 4); upognite ga naprej toliko, da se s konci prstov dotaknete tal ob nogi (sl. 5).

C Osnovna stoja, odročite, pete dvignite od tal, globoko vdihnite (sl. 6). — Roke pred prsi prekrížajte, pete spustite, izdihnite (sl. 7).

D Osnovna stoja, roke upognite ob lahteh, držite jih tesno ob telesu. — Tecite eno minuto na mestu (sl. 8); dihaite mirno skozi usta.

E Telo v trebušni legi; oprite se z dlanmi in prsti nog ob tla (sl. 9). — Z upogibanjem lahti spuščajte in dvigujte telo.

F Zibajte se v nizkem počepu; pete imejte pri tleh, kolena skupaj, lahti daleč naprej (sl. 10).

G Telo v hrbtne legi, roke položite ob telesu na tla. — Dvigujte telo z mišicami v tilniku in v hrbtu (sl. 11).

H Telo v hrbtne legi; glavo podprite z rokami. — Noge (menjaje) v kolenih krčite in pritegujte k prsim, nato iztegujte (sl. 12).

I Telo v hrbtne legi; glavo podprite z rokami, pritegnite pete (sl. 13). — Navpično dvigujte noge, stegnene polagajte počasi na tla (sl. 14).

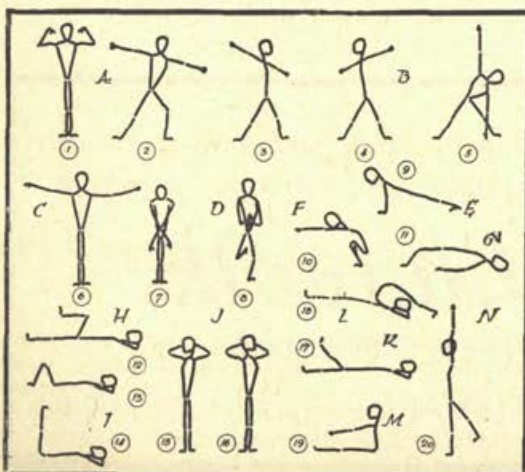
J Osnovna stoja; roke sklenite za glavo. — Sukajte gornji trup v levo (sl. 15) in desno stran (sl. 16).

K Telo v hrbtne legi; glavo podprite z rokami. — Noge iztegnite ter jih menjaje dvigujte in spuščajte (sl. 17).

L Telo v hrbtne legi; glavo podprite z rokami. — Dvigujte noge čez glavo, da se s prsti na nogah dotaknete tal (sl. 18).

M Telo v hrbtne legi, roke ob telesu. — Dvigujte telo toliko, da sežete z rokami daleč naprej proti prstom na nogah; kolena iztegnjena (sl. 19)!

N Osnovna stoja, vzročite. — Levo nogo sprožite nazaj (sl. 20), nato jo potegnite v prvotno držo, isto napravite z desno nogo!

Takse in pristojbine

V Ljubljanski pokrajini so v veljavi še vsi predpisi Zakona o taksah bivše Jugoslavije. Bivše banovinske takse so sedaj pokrajinske takse. — Vedno, kadar je označeno, da je določeno plačilo takse za listine ali spise od pole, se šteje kot pola papir, katerega razprostrta širina cele pole, pomnožena z njegovo dolžino, daje 1750 cm² površine ali manj. (Navadna trgovska oblika papirja ima 1428 cm².) Ako je površina papirja, listine ali spisa večja, se plača taksa tolikokrat, kolikorkrat je površina 1750 cm² obsežena v površini cele listine ali spisa in ne glede na to, ali je cela površina popisana ali ne. Začeta pola velja za celo polo.

Vloge in prošnje na oblastva od vsake pole L 4.—.

Priloge k prošnjam, vlogam in pritožbam (ako ni na njih že večja taksa) L 1.60.

Pismene odločbe (rešitve), odloki in obvestila oblastev L 8.—.

Priložbe zoper odločbe nižjega državnega ali avtonomnega oblastva, namenjene višjemu oblastvu, od vsake pole L 12.—.

Nekolkovanih ali nezadostno kolkovanih vlog državnih ali samoupravna oblastva ali službene osebe ne smejo sprejemati. Vrnejo jih tistemu, ki jih je izročil, da jih v roku 30 dni predpisno kolkuje, ker sicer vlog ne rešijo. Za opomin oblastva, ki stranko poziva, naj plača takso, ki bi jo bila morala tudi brez poziva, se plača L 4.—. Kdor te opominke takse ne plača, se od njega izterja z izvršbo.

Izpričevala in potrdila, ki jih izdajajo privatne osebe ali oblastva o osebnih lastnostih, razmerah, sposobnosti, delu itd., L 8.—; — **krstni in rojstni list, samski, poročni in mrliški list** (cerkveni kolk) L 3.80.

Stalne napisane ali naslikane objave ali reklame, tudi svetlobne, po njih velikosti na leto, in sicer pod 1/2 m² L 16.—, od 1/2 do 1 m² L 32.—, nad 1 m² do 4 m² L 60.—, nad 4 m² L 100.—. — **Lepaki** L 0.20 za vsak izvod, ako jih nosijo po mestu pa L 4.—. — **K** reklamni taksi vobče se pobira še 50 % pokrajinska doklada.

Zakupne pogodbe o najemu stanovanj, lokalov in zgradb po višini letne najemnine, ne glede na to, za koliko časa se pogodba sklene, in sicer:

do L 912.—	L 4.—
nad L 912.—	do L 1.368.— L 8.—
nad L 1.368.—	do L 2.280.— L 16.—
nad L 2.280.—	do L 3.800.— L 24.—
nad L 3.800.—	do L 7.600.— L 40.—
nad L 7.600.—	do L 11.400.— L 80.—
nad L 11.400.—	do L 19.000.— L 160.—

Nad tem zneskom pa od vsakih nadaljnjih L 38.— še 1 %.

Kupno-prodajne pogodbe: za nakup in prodajo premičnin od vrednosti 2 %; nepremičnin do vrednosti L 76.000.— 6%, nad 76.000.— do 380.000.— 7 %, nad L 380.000.— do 1.900.000.—

8 %, nad L 1.900.000.— 10 %. V obeh primerih se plača še za listino L 20.—. Pri taksi za nakup in prodajo nepremičnin se pobira še 1 % v korist sklada za gradnjo, popravila itd. sodnih zgradb in ureditev zemljiških knjig ter 2 % pokrajinske takse za prenos nepremičnin.

Posodbene pogodbe o oddaji nepetroška stvari za določen čas v rabo L 8.—, ako pa je za rabo pogojena kakšna odškodnina, 2 %.

Pooblastila, neomejena ali omejena, od vsake pole L 12.—.

Potrdila ali priznanice o prejemu vsote ali predmetov $\frac{1}{2}$ % vrednosti, o sprejeti najemni in za stanovanj in lokale: do L 190.— L 0.40, od L 190.— do L 380.— L 0.80, od L 380.— do L 760.— L 2.—, od L 760.— do L 1.140.— L 4.—, nad L 1.140.— za vsakih L 38.— še L 0.20.

Oporoke: za izjavo poslednje volje kot listine za vsako polo L 6.—; za ustne izjave poslednje volje na zapisnik L 60.—; za prodajo pismene izvensodne izjave poslednje volje v shrambo sodišču L 30.—. K tej taksi se pobira še $\frac{1}{10}$ kot sodni prispevek.

Naročilnice: L 0.40.

Računi: do L 19.— brez kolka, nad L 19.— do L 38.— L 0.40, nad L 38.— do L 190.— L 0.80, nad L 190.— do L 380.— L 1.20, nad L 380.— L 2.— od vsake pole.

Nabavne knjižice trgovcev in obrtnikov o oddanem blagu posameznim osebam na leto L 4.—.

Trgovske knjige: glavne L 0.40, druge L 0.20 od vsakega lista, ne glede na njegovo velikost. Tej taksi so podvrženi tudi kartočni listi.

Za prepise aktov in listin v pisarni brez overovitve; za izpiske iz računskih ali drugih uradnih knjig, ki jih vodi oblastvo, se pobira od polovične pole: če izvrši prepis privatna oseba, L 0.80, če izvrši prepis oblastvo, L 4.—. Če so listine ali akti v tujem jeziku, se pobira dvakratna taksa.

Za potrditev ali overitev vseh listin, potrdil, izpiskov in prepisov listin (legalizacija javnih listin) se plača L 5.— od vsake listine. Vse omenjene listine, ki se žele predložiti kateremu koli uradu zunaj krajevne pristojnosti, območja ali bivališča podpisnika, se morajo legalizirati. Za veljavnost v Kraljevini sta zavezani taksi največ le dve legalizaciji. Legalizacijska taksa se ne plača, če je po veljavnih zakonih listina, na kateri je podpis, ki naj se legalizira, oproščena taks. Ista ugodnost se priznava listinam oseb, ki s potrdilom svoje občine izkažejo svoje siromaško stanje.

Tovorni listi: za kosovne pošiljke L 0.80, za vagonске pošiljke L 4.—. — Za potrditev prenosa pravice iz tovrnega lista: za prvi prenos na drugega L 12.—, za vsak nadaljnji prenos L 20.—. — Razen tega se plača v korist drž. cestnega sklada za vagonске po-

šiljke premoga, kamna, sladkorne pese, peska, zidne in strešne opeke, rude in že rabljene ambalaže L 6.—, za prazne vagone L 4.—.

Živinski potni list (potrdilo o zdravju živali in lastnini): za male živali: ovce, koze in prašiče L 0,20, za enega konja ali eno rogato žival pod dvema letoma starosti ali za enega osla ali mezza, ne glede na starost, L 1,20, za enega konja ali rogato žival v starosti nad dve leti L 2.—. — Za **prenos lastništva** na kupca se plača za vsako malo žival L 1,20, za vsako veliko žival L 4.—. — K tej prenosni taksi se pobira še pokrajinska taksa, in sicer za drobnico L 0,80 in za posamezno veliko žival L 1,60. — V korist veterinarskega in živinorejskega sklada se pobira: za izdajo živinskega potnega lista L 0,40, za prenos lastništva ali ob odpisu dela kupljene živine za vsako glavo L 0,20, za podaljšanje potrdila o zdravju in za izpremembo namembnega kraja L 0,20.

Za razglasitev, da ne veljajo raztrgane (nečitljive) ali izgubljene listine in prav tako vrednostni papirji (razveljavitev listin), in sicer pri vrednosti od L 190.— do 380.— L 6.—, nad L 380.— L 12.—; če pa listina nima vrednosti označene, L 18.—. — Razen tega se plača še $\frac{1}{10}$ gornje takse kot sodni prispevek.

Za prijavo, da ima kdo vozila, ne glede na to, ali se uporabljajo in ali so uporabna, se plačuje na leto: za avtomobil, prikolico in avtobus L 40.—, za motocikel s prikolicco ali brez nje L 20.—, za fijakarski (polfijakarski) voz L 10.—, za kolo L 2.—. — Razen gornje takse je treba plačati še naslednje letne dav-

ščine v korist državnega in pokrajinskega cestnega sklada, in sicer: za potniški avtomobil (motorno vozilo z najmanj 4 kolesi in največ 6 sedeži): za taksi L 76.—, za zasebni avto L 152.—, za zasebni avto, ki je istočasno tudi taksi, L 266.—, za tovarne avtomobile, vse zasebne brez izjeme, po nosilnosti: do 0,5 tone L 190.—, od 0,5 do 1.— tone L 380.—, od 1.1 do 2.0 tone L 760.—, od 2.1 do 3.0 tone L 1.140.—, od 3.1 do 4.0 tone L 1.900.—, od 4.1 do 5.0 tone L 2.660.—, od 5.1 do 6.0 tone L 3.420.—. Za vsako nadaljnjo začeto tono nad 6.0 tone se plača L 760.—. — Za motocikle L 19.—, s prikolicco in za tricikle L 28,50, za navadne vozove, ki redno služijo za prevoz lastnika ali surovin in blaga za trgovska, industrijska in druga podjetja, razen tistih, ki se redno rabijo za potrebe selskega gospodarstva, z vzmetmi in polvzmetmi, L 19.—, brez vzmeti L 15,20, dvokolice (z vzmetmi ali brez njih) L 7,60.

Vstopnice za gledališče, kino, zabave, plesne veselice 20 % (oziroma ena šestina) od vrednosti vstopnice ali prostovoljnih prispevkov. Razen tega se k tej taksi pobira še 5% kontrolna taksa in 40% pokrajinska doklada.

Davek na dohodek hišnega služabništva znaša na leto L 19.— za vsako osebo. K temu davku se plača še L 1,90 v korist narodno-obrambnega sklada in L 9,50 v korist pokrajinskega bednostnega sklada. Dokaz plačila teh davščin je davčna karta. — Dohodki kmetijskih delavcev (orači, kosci, žanjice itd.) in služabnikov pri kmetijskem delu (pastirji, viničarji itd.) ne spadajo pod uslužbenški davek.

Mere in uteži

V prejšnjih časih so jemali za mero dolžino **človeških udov** — tako smo dobili za dolžino: čevljev, seženj, palec, pest — ali **delo**, ki ga je kdo opravil v nekem času — tako smo dobili oral ali joh, to je toliko zemlje, kolikor jo en jarem (joh, dva vola) obrne en dan. Kajpak take mere niso bile do pike natančne. Povrhu pa so bile skoraj v vsaki državi drugačne po imenu in velikosti. To je bilo seveda nerodno, zlasti ko se je mednarodna in svetovna trgovina v novem veku tako zelo razvila. Zato so si želeli enotnih mer. A kakšne naj bi bile? Francoska akademija znanosti je slednjič predlagala desetiński sestav mer (to je: večja mera imej 10, 100, 1000 manjših mer, kar si je lahko zapomniti); za enoto je svetovala pri dolžinah meter, pri težah pa kilogram. Meter je mera, ki je vzeta po obsegu zemeljske krogle na sredi (na ravniku) in meri štiridesetmilijonski del tega obsega (ali z drugimi besedami: ravnik je dolg 40.000.000 metrov). Kilogram pa je teža 1 litra vode pri 4°C. Te predlagane mere so zelo pripravne. Najprej jih je uvedla Francija že za časa velike revolucije l. 1791. V preteklem stoletju so jih počasi vpeljale tudi druge države; tako so metrske mere

postale enotne in svetovne mere. Pri nas so bile vpeljane leta 1872.

Svoje posebne stare mere uporablja danes poleg novih enotnih le še Anglija (n. pr. angleško miljo, jard), le angleška mera za ladje, registrska tona, je še povsod v rabi. Toda stare mere so pri nas še vedno znane, vsaj po imenu. Mlajši jih več ne poznajo, kar pride večkrat narobe. Zato najvažnejše stare dunajske mere, ki so bile pri nas v rabi, spodaj navajamo in jih primerjamo s sedanjimi metriskimi merami.

Dolžinske mere

- 1 Mm (miriameter) = 10 km = 10.000 m.
- 1 km (kilometer) = 1.000 m (metrov).
- 1 m = 10 dm (decimetrov) = 100 cm (centimetrov) = 1.000 mm (milimetrov).
- 1 dm = 10 cm = 100 mm.
- 1 cm = 10 mm.
- 1 mm = 1.000 mikronov (pod drobnogledom važna mera).

Stare

- 1 seženj = 6 čevljev, 1 čevljev 12 palcev, 1 palec 12 črt ali linij.
- 1 seženj (klaftra) = 1.8965 m (1 m 89 cm 6 in pol mm).

- 1 čevlj = 31.6 cm (31 cm 6 mm).
 1 palec (cola) = 2.63 cm (2 cm 63 mm).
 1 vatel (laket) = 77.75 cm (77 cm 75 mm).
 1 pest (konjska mera) = 10.54 cm (10 cm 54 mm).
 1 morska milja = 1852 m.
 1 angleška milja = 1609 m.
 1 avstrijska milja = 7.586 m.
 1 ruska versta = 1067 m.
 1 srbska milja = 500 m.

Ploskovne (površinske) mere

- 1 km² (kvadratni kilometer) = 100 ha (hektarov).
 1 ha = 100 a (arov).
 1 a = 100 m² (kvadratnih metrov).
 1 m² = 100 dm² (kvadratnih decimetrov).
 1 dm² = 100 cm² (kvadratnih centimetrov).
 1 cm² = 100 mm² (kvadratnih milimetrov).

Stare

- 1 oral (joh) = 1.600 kvadratnih sežnjev.
 1 oral = 57,5 a = 5754.64 m².

Telesne (prostorninske) mere

- 1 m³ (kubični meter) = 1.000 dm³ (kubičnih decimetrov).
 1 dm³ = 1.000 cm³ (kubičnih centimetrov).
 1 cm³ = 1.000 mm³ (kubičnih milimetrov).

Votle mere

- 1 hl (hektoliter) = 100 l (litrov).
 1 l = 10 dl (decilitrov) = 100 cl (centilitrov).
 1 cl = 10 ml (mililitrov).

Stare

- 1 štrtinjak = 564,50 l = 10 velikih veder (ljudsko: sod za 600—750 l).
 1 polovnjak = 282,25 l = 5 velikih veder (štrajhov); (ljudsko: sod za 300—400 l).
 1 veliko vedro (čeber) = 56,6 l = 2 mali vedri = 40 bokalov.
 1 malo vedro = 28,3 l = 20 bokalov.

- 1 bokal = 1.41 l = 4 maseljci.
 1 maselj (merica za tekočino) = 35 cl (centilitrov).
 1 maselj (za žito) = 96 cl (centilitrov).
 1 polič = 7 dl (decilitrov).
 1 mernik = 28.3 l = 1 malo vedro = 20 bokalov = okoli 23 kg pšenice.
 1 registrska tona (za ladje) = 2,83 m³ = 10 kubičnih čevljev. Ladja s 1.000 reg. tonami pelje tovar 250 železniških voz!

Uteži

- 1 t (tona) = 10 metrskih stotov (centov, kvintalov) = 1.000 kg (kilogramov).
 1 q (cent) = 100 kg.
 1 kg = 100 dkg (dekagramov) = 1.000 g (gramov).
 1 dkg = 10 g.
 1 g = 10 dg (decigramov).
 1 dg = 0,1 g.

Stare

- 1 funt = 56 dkg (dekagramov) = 32 lotov.
 1 cent (»stari cent«) = 56 kg in 6 g = 100 funtov.

Števne mere

- 1 véliki tucat = 12 tucatov = 144 kosov.
 1 tucat (dvanajstica) = 12 kosov.
 1 kopa = 6 razstavk = 60 snopov.
 1 razstavka = 10 snopov.
 1 bala (papirja) = 10 risov.
 1 ris = 10 knjig.
 1 knjiga = 10 leg.
 1 lega = 10 pol.

Časovne mere

- 1 leto = 12 mesecev = 52 tednov in 1 dan.
 1 teden = 7 dni.
 1 dan = 24 ur.
 1 ura = 60 minut.
 1 minuta = 60 sekund.
 Navadno leto ima 365, prestopno 366 dni.

Manufaktuerna trgovina

ČEŠNIK JANKO

Ljubljana

LINGARJEVA ULICA 1 - TELEFON 36-65

Cestna in prometna znamenja

Jarek

Ovina

Križišče

Zavarevan železn. prehod

Nezavar. želez. prehod

Splošna nevarnost

Prednost vožnje

Prepoved za vsa vozila

Promet za avtomobile prepovedan

Promet za motocikle prepovedan

Prepovedana smer

Prepovedano postajanje

Prepovedano parkiranje

Največja dovoljena brzina

Prepovedano za teža nad 5,5 tone

Znak za prednost

Znak za bližnjo pomoč

Prostor za parkiranje

Stoj (Stop) carinarnica!

Dovoljena smer

Prepovedano hupanje

Promet za motorna vozila prepovedan

Prepovedano prehitavanje

Kreniti na desno

Kreniti na levo

Dopustna širina

Dopustna višina

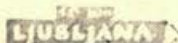
Teža za avtomobile

Pozor na vlak

Predznak za križišče

Smer

Znak za šolo

POJASNILA

1. Kar je na naši sliki belo, je belo tudi na znamenjih v naravi.

2. Kar je na naši sliki črno, je na znamenjih v naravi rdeče; to so: a) vsi znaki za nevarnost, ti imajo obliko trikotnika, b) vsi strogi predpisi in vse prepovedi; vse to ima obliko kroga.

3. Kar je na naši sliki črtkano, je na znamenjih v naravi modro. To so vsa opozorila in navodila; ta imajo obliko pravokotnika.

Posebno pomni tole:

1. Hodil in vozi vedno desno, prehitvaj samo levo!

2. Vozilo imej ponoči razsvetljeno spredaj z lučjo, zadaj z odbojnim steklom!

3. Ob srečevanju zastril reflektorsko luč, ki jemlje vid nasproti vozečim vozačem.

4. Kadar nameravaš z vozilom (kolesom) zaviti preko ceste, daj prej znak vozačem, ki so za teboj.

5. Zlasti bodi pozoren na ovinkih in ko srečuješ živinsko vprego.

6. Pešec naj hodi čez ulico vedno naravnost in tam, kjer so prehodi v tlaku zaznamovani.

7. Pri prehodu čez prometno ulico pazi do srede ulice na vozila, ki prihajajo od leve strani, nato pa na tista z desne.

8. Če ne veš, kam bo krenilo vozilo, ki te je zateklo na cesti, obstoj na mestu. Tako se boš najlaže izognil nesreči.

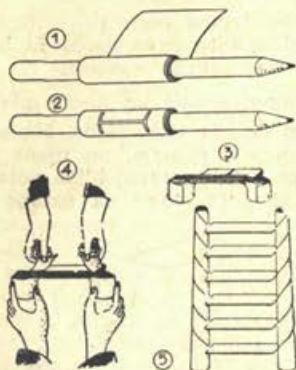
9. Strogo se ravnaj po vseh določenih cestno-polijskega reda, katerega namen je, skrbeti za red in varnost na cestah.

10. Zavedaj se vedno, da cesta ni samo tvoja, ampak da služi javnosti.

Skrivnostni čarodej, še ti nam kaj povej!

Papirnata lestev

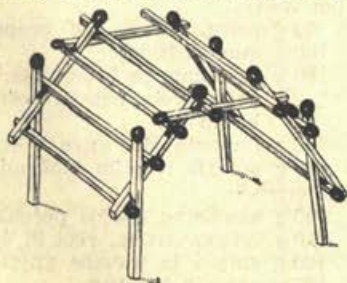
Vzemimo precej dolg trak papirja, ga navijmo okrog svinčnika, kakor je razvidno iz risbe 1, potem prerežimo naviti papir počez na dveh krajih in obe povprečni zarezki združimo s podolžno, kot kaže risba 2. Vse tri zarezke pa morajo segati prav skozi vse plasti papirja do lesa. Potem potegnimo svinčnik

ven, papirni zvitek pa na obeh koncih prelomimo po povprečnih zarezkih, kot vidimo na risbi 3. Na isti risbi tudi vidimo, kako moramo zgornjo plast papirja po sredi počez prerezati, da dobimo dva kosa, ki sta vidna na risbi 4. Zdaj nekdo potegne za ta dva konca, mi pa držimo za oba končna zvitka. Če smo zadosti spretno zvitli in prerezali, bomo dobili nekaj takega, kakor je razvidno iz risbe 5. Paziti pa moramo, da vzamemo malo trši papir, da se ne raztrga, preden lestev razvlečemo v svojo dolžino.

Most iz vžigalice

Dobro si oglejte našo risbo in sami poskušajte nekaj takega sestaviti. Vedite pa, da je

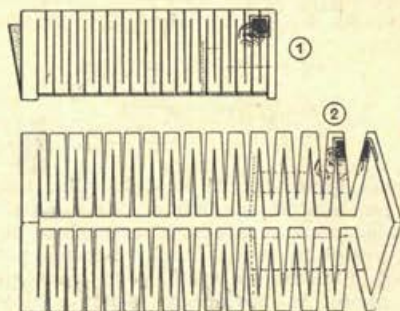

za takle most treba precej potrpljenja in seveda tudi nekaj spretnosti. Marsikak poskus se vam bo ponesrečil, toda vztrajni ne obupa.

Skozi dopisnico

Marsikdo se vam bo nemara nemalo začudil, če mu boste rekli, da znate zlesti skozi navadno dopisnico. Mogoče vam kdo še verjeti ne bo hotel. Za takega nevernega Tomaža boste seveda morali napraviti poskus. Da

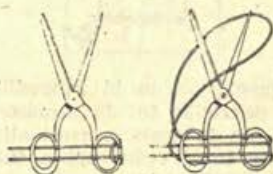
pa se vam bo poskus posrečil, dobro preberite navodilo. Vzemite dopisnico, jo po dolgem prepognite in počez razrežite na majhne

in ozke pasove, kakor kaže naša risba. Ko ste to opravili, dopisnico previdno razprostrite in prav gotovo jo boste lahko toliko raztegnili, da bo šel vsak skoznjo. Seveda pa morate paziti na to, da je ne boste pri striženju kje po nerodnosti napačno prerezali, kajti potem ne bo več mogoče iti skoznjo, ker ne bo več cela.

Škarje na vrvc

Skozi držaj škarij vtaknite vrvc, oba konca obdržite v roki in recite komu, naj škarje

reži z vrvice, toda tako, da ne boste spustili nobenega konca iz rok in tudi vaš tovariš ne bo prerezal vrvice. Oglejte si dobro našo risbo pa se boste hitro naučili.

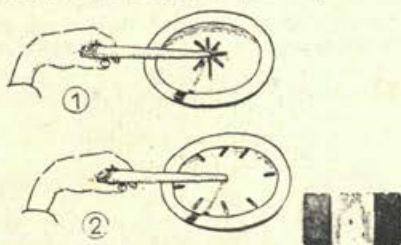
Poslušne vžigalice

Vzemimo ne preveliko posodo, vanjo nalijmo vode in jo postavimo na mizo. Potem razpostavimo v vodo vžigalice, da plavajo lepo v krogu. Ko smo vse to dobro pripravili, vzemimo svojo čarovno palico, jo vtaknimo v vodo sredi med vžigalicami in zapovemo: Vžigalice, narazen! In res, vžigalice se poslušno odmaknejo proti robu posode. Potem vtaknimo drug konec svoje čarovne palice v vodo in zaukažimo: Vžigalice, zbor! Kakor bi trenil, bodo vse vžigalice priplavale proti

Izložbene šipe in drugo steklo zavarujte zoper posledice razbitja pri naši domači

Vzajemni zavarovalnici v Ljubljani

sredi in se razpostavile okrog čarovne palice, kot so bile prvotno. — Kakšna je rešitev skrivnosti? Nič posebnega. V palico je treba

na enem koncu zaviti košček mila, na drugem pa košček sladkorja. Milo namreč v vodi odda plast maščobe, ki se razleže po vsej vodni vršini in seveda tudi vžigalice potegne s seboj. Sladkor pa vpija vodo, voda priteče proti njemu in povleče za seboj tudi vžigalice. Važno pri tem poskusu pa je to, da ni posoda ne prevelika ne premajhna.

Brv čez jarek

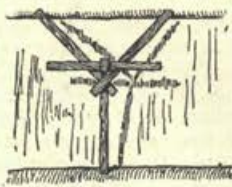
Mislite si, da je jarek na naši risbi širok tri metre, na bregu pa imamo dve deski, ki tudi nista daljši od treh metrov. Kako bomo

prišli čez jarek, ne da bi zabrodili v vodo? Mislimo si povrh še to, da nimamo niti vrvi niti žabljev, da bi deski zvezali ali zblili. Nalogo moramo torej rešiti samo tako, kot je nakazano na naši risbi.

Se enkrat brv čez jarek

Tudi za to premostitev imamo samo štiri deske brez vrvi in žabljev. Jarek je širok tri

metre, vsaka izmed desk pa tudi ni daljša. Le dobro si oglejte našo risbo, da boste tudi sami znali kaj takega narediti!

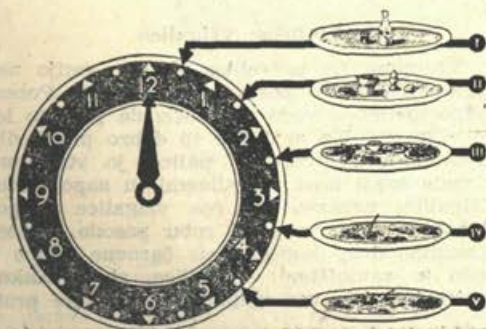
Kovanec ostane na koncu prsta

Dobro si oglejte našo risbo. Na prstu leve roke imamo kos papirja, na njem pa kovanec. Z desno roko moramo hitro potegniti papir izpod kovanca, tako da ostane kovanec

na prstu. Sprva se vam ta poskus najbrž ne bo posrečil, toda paziti morate na več stvari. Ko potegnete z desnico, ne smete stresti z levico, zato jo naslonite ob kak trden predmet. Kovanec vam bo tudi zato padal na tla, ker ga niste postavili natančno na sredo prsta. Mogoče imate zmečkan in hrpav papir, ki vam tudi nagaja pri poskusu.

Naša prebava

Hrana ostane v želodcu različno dolgo; čas je odvisen od kemične sestavine in fizikalnih lastnosti hrane.

Ako zaužijemo opoldne, ostane v želodcu:

I (do pol ene):

150 g alkohola;

II (do pol dveh):

100 g mehko kuhanih jajc;

100—200 g kuhanega mleka;

III (do pol treh):

70 g belega kruha ali prepečenca;

100 g umešanih jajc;

150 g zmečkanega krompirja, osoljenega krompirja in češnjevga kompota;

200 g kuhanih rib, kave s smetano;

250 g ocvrtilih telečjih možgan;

IV (do pol štirih):

100 g nemastne telečje pečenke;

150 g črnega kruha, riža in špinacea;

160 g surove in kuhane gnjati;

195 g pečenih golobov;

230 g kuhane piške;

250 g kuhanih golobov;

V (do pol petih):

100 g razrezanega posušenega mesa;

140 g kaše iz leče;

150 g kuhanega fižola;

200 g grahove kaše;

250 g pečenega zajca in gosi, pečene bifteka;

210 g pečenega goloba.

Dogodbice in šale za velike in male

Iz pekla ni rešitve

Ko je Michelangelo (beri: Mikelándželo) že skoraj dovršil svojo prelepo sliko sodnega dne, jo je nekega dne prišel gledat tudi papežev obrednik Blaž di Chisepa (beri: Kizepa), ki pa ni kaj prida pohvalil mojstrovega dela. Michelangelo je sicer slišal njegovo očno, pa je mirno nadaljeval z delom in v peklenškem sodniku Minoju približno upodobil Blaža. Obrednik se je pritožil pri papežu, ta pa mu je smehljaje odvrnil:

»Poglej, dragi prijatelj, če bi te postavil v vice, bi lahko kaj naredil zate; toda v peklu si, iz katerega, kakor sam veš, ni rešitve.«

Iz vinarja drobšč

V neki trgovini se je hotel neki vajenec ponorčevati s kmetom, ki je bil videti precej počasnih misli. Ko sta merila neko blago, ga je vajenec mimogrede vprašal:

»Ali veste, koliko je trikrat sedem?«

»Če sebe pristaviš, je natančno dve sto deset (210),« je mirno odgovoril očanec ter prestavil čedro v svojih brezzobih čeljustih.

Bahaštvo med diplomati

Benjamin Franklin, izumitelj strelovoda in priznani politični in vzgojni pisatelj, ki je bil od 1778 do 1785 zastopnik Združenih držav na francoskem dvoru, je nekoč obedoval s francoskim in angleškim poslanikom. Ko sta ura in pijača že opravili svoje, se je dvignil Anglež in spregovoril:

»Anglija — sonce, katerega žarki razsvetljujejo in oplajajo najbolj oddaljene zakotke sveta!«

Francoski poslanik se je sicer malce začudil nenavadnemu hvalospěvu, vendar se je brž znašel in s kislim obrazom sladko odgovoril:

»Francija — mesec, katerega prijazna svetloba je vsem narodom v veselje in zanos ter v tolažbo soncu v temi in hudih časih!«

Benjamin Franklin pa je čisto kratko in jedrnato dejal:

»Jurij Washington (beri: Vošington) — Jozue, ki je soncu in mesecu zapovedal, naj se ustavi, in sta ga obadva poslušala!«

In prav je imel, kajti namignil je na zmago Washingtona nad Angleži in Francozi v severnoameriški vojski za neodvisnost.

Pri pouku topništva

Nagajiv dijak je hotel preskusiti podčastnikovo učenost, pa ga je vprašal:

»Kako pa ulijejo top?«

Podčastnik, ki je spredel dijakovo hudomušnost, si je hotel pomagati s šalo ter je odgovoril:

»Nič posebnega! Vzamejo luknjo in nalijejo jekla okrog nje!«

Dijak pa se ni dal ugnati:

»Dobro, toda od kod pa dobe to luknjo?«

Zdaj je bil podčastnik v zadregi, kaj naj bi rekel, toda dijak mu je začel razlagati:

»Saj prav to je poglavitno! Kolač je treba speči in ga pojesti, luknja v sredi pa ostane!«

Slast in sladkost vina

Harun al Rašid, mogočni kalif, je nekoč rekel nekemu arabskemu pesniku, ki je prepričevalno opeval vino, njegove slasti in učinke, da je gotovo sam pil vino, sicer ne bi mogel tako podrobno in pravilno pisati o tem. Torej zasluži, tako je odločil kalif, hudo kazen, ker je Mohamed vino strogo prepovedal.

»Vsemogočni kalif,« je odgovoril pesnik, »od kod pa tvoja svetlost ve, da sem tako pravilno in dobro pisal o sladkostih in učinkih vina, če ga tvoja vzvišena usta še nikoli niso pokusila?«

Kalif se je nasmehnil:

»Pojdi za to pot, toda o vinu ne piši nikoli več!«

Koga bi rad videl

Zdravnik: »Ne smem vam prikrivati, da je vaša poškodba precej huda in da lahko vsak čas nastopi smrt. Imate mogoče še kako željo? Bi radi še koga videli?«

Ponesrečenec: »Da, gospod zdravnik.«

Zdravnik: »Koga pa?«

Ponesrečenec: »Drugega zdravnika.«

Dober diplomat

Plemič Greenville, ki je bil na dvoru kraljice Elizabete Angleške znan zaradi svojih šaljivih domislic, je nekoč kraljici na vprašanje, kaj misli o ženskah, takole odgovoril:

»Nič kaj prida dobrega, kajti le tri poštene so na svetu.«

Dvorjanke so prebledele, Elizabeta pa je smehljaje vprašala:

»In katere so te poštenjakinje?«

»Vaša vzvišenost je prva, moja žena je druga, tretje pa ne maram imenovati, da bo vsaka lahko prepričana, da je tretja,« je odgovoril hudomušni možak.

O škotski varčnosti

»Moj sinko je tako varčen, da nikoli ne razmetava denarja za sádje, ampak gre rajši mimo trgovca s sadjem in mu pokaže osle. Ta gotovo vrže zã njim kakó jabolko ali hruško!«

»Kaj bo to! Moja teta je še veliko bolj varčna. Zmeraj gleda čez naočnike, samo da ne bi obrabila stekla!«

Cerkvena predstojništva vljudno opozarja naša domača

Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani, da prilagodijo zavarovalne vsote za cerkvena zavarovanja vsakokratni resnični vrednosti zavarovanih predmetov. Vsi župljani vam bodo v primeru požara za to hvaležni.

Lažnivec iz vljudnosti

Mark Twain (beri: Tven) je nekoč rekel neki gospé, ki je sedela z njim pri mizi:

»Kako ste lepi!«

»Škoda, da o vas ne morem tega reči!« se je malce neljubeznivo odrezala užaljena gospa.

»Naredite kakor jaz, lagajte!« je brž zaklical domiselni hudomušnež in vsa družba se je zasmejala.

Ljubezensko pismo

Nekega dne je prišel Gannet, znani ameriški gojitelj dirkalnih konj, nepričakovano v svoj hlev, kjer je bil priča nenavadnega prizora. Na nizkem stolu je sedel njegov črni konjar in glasno bral neko pismo, za njim pa je stala njegova črna hišna in mu z obema rokama zatiskala ušesa.

»Kaj pa počenjata?« je vzklikal farmar.

Onadva sta planila narazen in konjar mu je začel v zadregi pojasnjevati:

»Veste, gospod, naša Liza je dobila od svojega neko pisanje, a ne zna brati in je mene prosila, naj ji preberem. Bala pa se je, da ne bi slišal, kaj v pismu piše, zato mi je zatisnila ušesa.«

Gannet se je prisrčno nasmejal preprostosti obeh črnih služabnikov in ju pustil, da sta v miru dokončala svoje branje.

Od zadnjč je

Korenov Mihec je kuhan in pečen pri sosedovih. Vsak dan jih mora slišati, pa vendar nič ne pomaga. Nekega dne ga mati dolgo zaman kliče in, ko se končno sinko le od nekoč prikaže, ga začne mati oštevati:

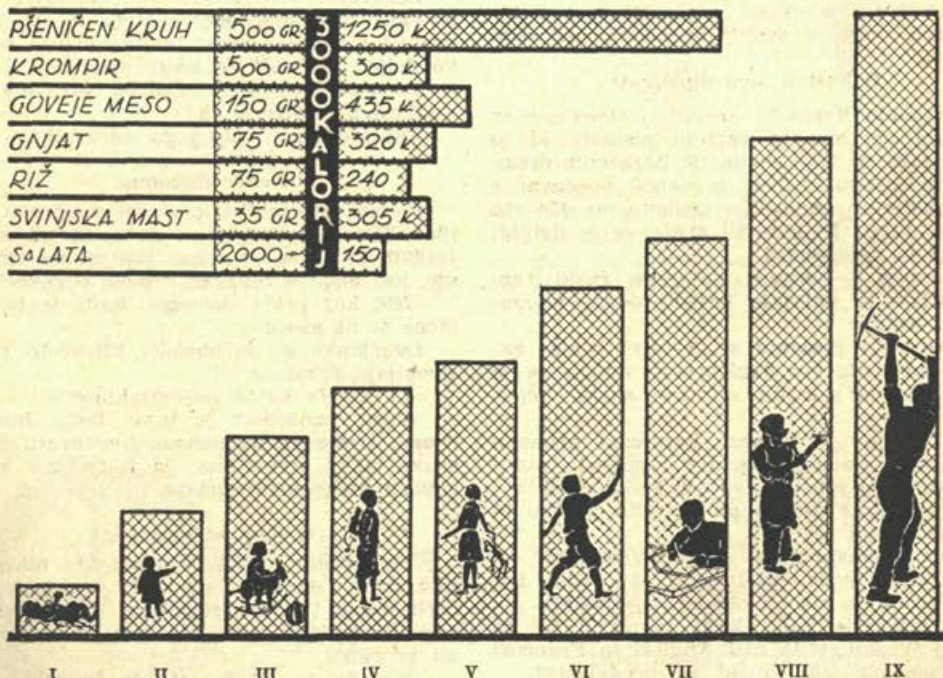
»Si bil že spet tam, potepin, da te sram ni!«

»Saj nisem bil, mama.«

»Kako da ne! Nikar ne lagaj! Saj ti na očeh berem!«

»Res nisem bil, mama. Je pa mogoče na očeh še od zadnjč zapisano!« se odreže nadobudni dečko.

Koliko hrane potrebujemo?

Dnevno potrebujejo:

- I. dojenček 300 kalorij,
- II. 1 leten otrok 750 kalorij,
- III. 2—5 leten otrok 1200 kalorij,
- IV. 6—8 leten otrok 1500 kalorij,

Hrano potrebujemo zato, da z njo telesu nadomestimo izrabljene snovi in mu dovajamo dovolj energije.

Vsa energija se končno pretvori v toploto. Zato izražamo mero človeku potrebne hrane kar z enotami za toploto, to je s kalorijami.

- V. 8—15 letna deklica 1650 kalorij,
- VI. 10—17 leten mladenič 2100 kalorij,
- VII. mož pri lahkem delu 2400 kalorij,
- VIII. mož pri sred. težkem delu 3000 kalorij,
- IX. mož pri težkem delu 3750 kalorij.

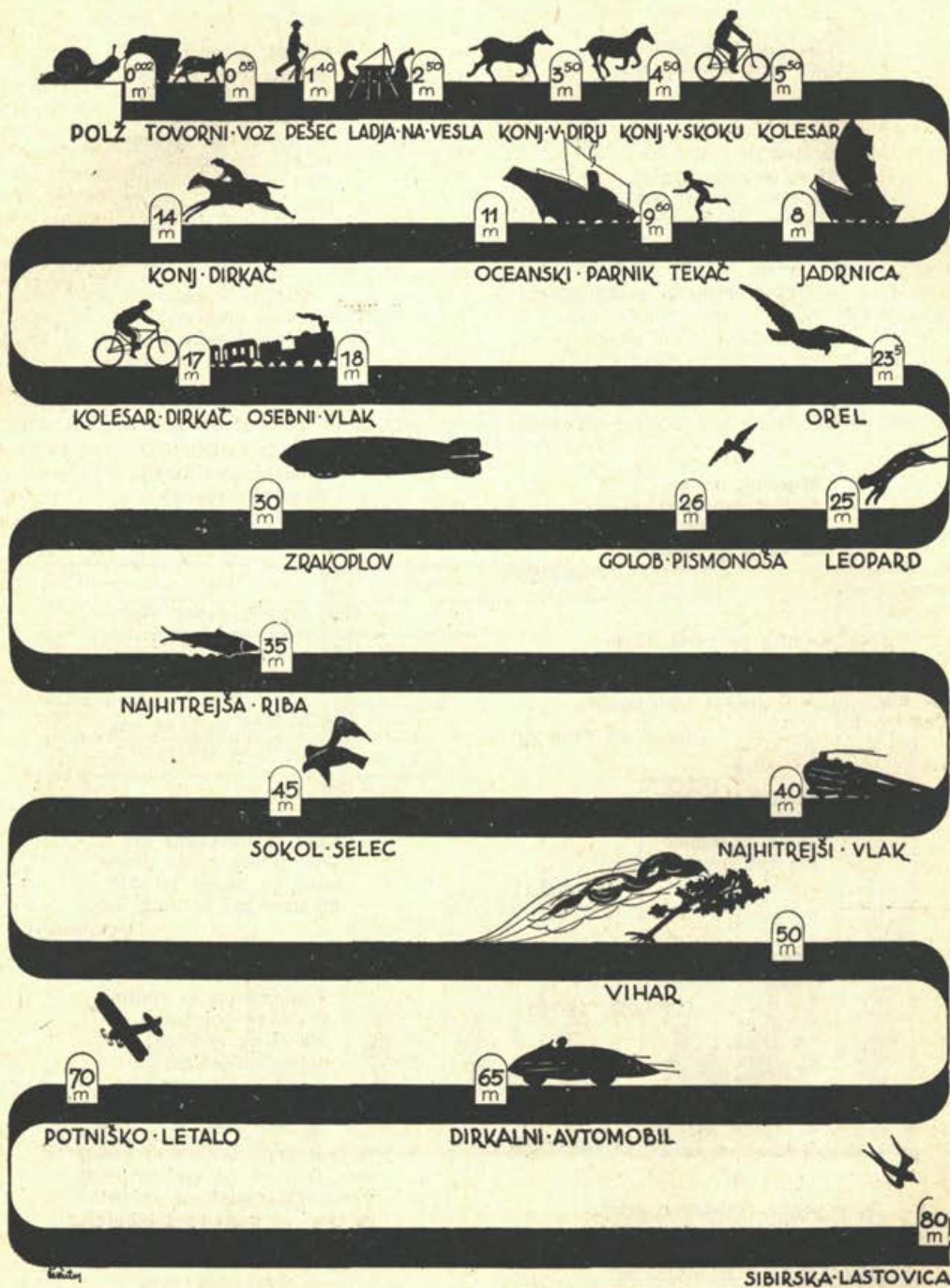
Kalorija je množina toplote, ki segreje 1 g čiste vode za 1° C.

Iz spodnje slike je razvidno, da potrebujejo največ kalorij ljudje s težkim delom, gornja slika pa kaže, koliko in kakšne hrane bi moral dobivati odrasel človek.

Lesnike trdé za ostre zobé

1.
Hiša polna je jedi,
toda vrat nikoder ni.
(Jafce.)
2.
Brata dva in sestri dve
znašli so se vrh zemljé:
prva sestra zmeraj teče,
prvi bratec vse opeče,
druga sestra zmeraj pije,
drugi bratec vse prekrije.
(Voda, ogenj, zemlja, trak.)
3.
Lani smo bili usnjeni,
letos dobri smo leseni.
(Cevlj.)
4.
Možiček ubog
je bos samonog,
klobuček ima
in vsak ga pozna.
(Goban.)
5.
Dva majhna po cesti hitita
in dva ju velika lovita,
naj dirjata vélika, kar se dá,
pritlikavih nikdar ne ujameta.
(Kolesa pri vozn.)
6.
Dokler ti pijem,
rad me imaš,
ko se napijem,
me več ne poznaš.
(Pivnik.)
7.
Ko zdravja B si išče,
na G je zdravilišče.
(Bohnik, Golnik.)
8.
Zelena je vsa,
sto igel ima,
šivati ne zna.
(Smreka.)
9.
Kdo pozna prostoren grad,
v njem je tisoč oken, vrat,
tisoč stebrov in stebričev,
tisoč stolpov in stolpičev,
građ enak mu ni noben.
In ta grad je ves zelen,
v njem prebiva pevcev sto,
lepe pesmice pojo.
Grad je ta sam Bog ustvaril,
prebivalcem ga podaril.
(Gozd.)
10.
Postoj, le postoj
za hip pred menoj
in vse ti pokažem
in vse ti narišem
in nič se ne zlažem
in nič ne zabrišem.
Čim bolj sem umito,
tem bolj sem odkrito.
(Ogledalo.)
11.
Srčki zeleni,
bele glavice,
v bóli nobeni
ni boljše zdravnice.
(Lipa.)
12.
Črnolasa deklica
tisoč biserov imela,
zlatolasa deklica
bisere je vse ji vzela.
(Noč, zvezde, zarja.)
13.
Štiri luknje, dober stan,
nosiš rad me slednji dan.
(Srajca.)
14.
Brez roké in brez nogé
vedno bje, vedno gre.
(Ura.)
15.
Lani še ob pozni uri
sem dobila goste prave,
letos pa zapro mi duri,
ko kristljan še moli ave.
(Gostilna.)
16.
V plamenih se rodim,
v višave poletim,
nikoli ne zgorim,
dolino zakadam.
(Dim.)
17.
K sestricam so bratci veselil
sam Bog ve od kod prileteli,
v naročje sestricam so seli
in Bog ve kam spet odleteli.
(Metuljčki in cvetlice.)
18.
Leseno telo,
železno uho,
a mojli zobje
drvarja jezé.
(Sekira.)

Hitrost v sekundi

Slika nazorno kaže, kako daleč pride kdo v eni sekundi. Polž bi se komaj premaknil, hitra sibirski lastovica pa bi bila že 80 m daleč. — Največjih hitrosti seveda niti naslikati ne moremo. Zvok preleti na pr. v sekundi daljavo 331 m, svetloba pa kar 30

tisoč km. Zemlja se vrtili okoli svoje osi in poleg tega še okoli sonca, da doseže hitrost 30 km v sekundi, sonce pa brzi s hitrostjo 19 km v sekundi. — Kaj so hitrostni rekordi človeka spriču hitrosti nerazumnih stvari, ki so zamisel in delo božjega veleuma!

Znano in neznano

Vsak začetek je težaven

Dandanašnji ljudje si kaj težko zamišljamo čas, ko še ni bilo cigaret, peres, dežnikov, elektrike, vlakov in podobnega. In vendar niti ni dolgo tega, kar je vse to začelo svojo zmagovito pot po svetu.

*

Brez vlaka je še danes marsikateri kraj, a malo jih je, ki bi se železnice oteпали in bali, kakor so se je pred kakim stoletjem. Znana je hudomušna podoba, ki predstavlja splašene konje pred plugom, v ozadju pa lokomotivo z vozovi, ki kot strašilo ropota čez polje. Pa ni bilo samo pri nas nasprotovanje in hudovanje nad novim prevoznim sredstvom. Tudi drugod so bili nazadnjaški ljudje, ki niso mogli spoznati koristi, ki jih lahko nudi železnica.

Celo znanstveniki so vstajali in dokazovali, da je teoretično in praktično povsem nemogoče, da bi se mogla jeklena kolesa premikati po železnih tirnicah. Pravili so tudi, da bi bil zračni pritisk pri tej brzini tako velik, da ga ne bi moglo nobeno živo bitje vzdržati. Trdili so celo, da je para kot pogonsko sredstvo izmišljotina. Ko so avstrijskemu cesarju Ferdinandu I. predložili načrte za progo, ki naj bi se po njem imenovala, je dejal: »Čemu neki železnice, ko niti poštno kočije niso vedno zasedene!«

Čas pa je vsem tem znanstvenim teoretičkom pokazal, da je včasih tudi siva učenost preslaba, da bi postavljala postave. Kaj bi neki ti možje rekli o brzini, kakršno imajo danes vlaki in kaj celo o brzini današnjih letal?

*

Ljudje še pred dve sto leti niso poznali dežnika. Imeli so pač sončnike, toda ne navadni zemljani, ampak le kralji in cesarji, ki so v baldahinu videli znamenje svoje veličine in dostojanstva. Nekega dne pa se je na Angleškem predrznil tudi navaden zemljan s takim senčnikom v najhujši plohi na cesto. Mož je namreč živel dlje časa na Kitajskem, kjer je bilo senčnikov na pretek, pa si je enega prinesel za spomin v svojo domovino. In tistega deževnega dne se je spomnil praktične vrednosti svojega senčnika in odšel z njim na ulico. Seveda je vse drlo za njim! Ljudje so se norčevali iz njega, otroci so ga gledali kot deseto čudo in se kar v trumah gnetli okrog njega, dokler ga ni zaradi kršenja reda ustavil stražnik in ga z dežnikom vred vtaknil pod ključ, kjer naj bi si domiselni mož ohladil razgreto domišljijo. Poslej je bilo policijsko prepovedano hoditi na cesto z dežnikom in šele čez dolgo časa so ljudje uvideli praktično vrednost svojih senčnikov. Ustanovili so prve tovarne dežnikov, ki pa seveda niso bili tako priročni kot dandanašnji, ko ga ženska kar v torbico lahko stlači, možki pa v žep! Tedanji dežniki so

bili po nekaj kilogramov težki, da so si jih mogli privoščiti samo krepkejši ljudje.

*

Tudi cigarete niso od nekdaj, kot si mogoče vneti kadilci domišljajo. Še pred sto leti so poznali samo čedre, vivčke, cigare in žvečilni tobak, o cigaretah pa se ljudem še sanjalo ni. Tista leta nekoč pa so egiptovskim vojakom pri obleganju neke trdnjave pošle cigare. Vivčkov se jim najbrž ni ljubilo tlačiti, žvečiti pa tudi niso marali in tako so se domislili nečesa novega. Začeli so zavijati tobak v papir in kaditi prve cigarete. Kmalu je novost zajela ves svet in dandanašnji je cigareta najbolj razširjena, najbolj znana in priljubljena.

Pšenico vsak dan žanjejo

Marsikomu se bo to na prvi pogled čudno zdelo, kajti prepričan je, da povsod ob istem času žanjejo, torej nekako v juniju in juliju. Pa ne bo tako, kajti letni časi so v različnih pasovih naše zemlje različni in zato ni nič nemogočega, če trdimo, da po svetu žanjejo pšenico vsak dan. Januarja jo žanjejo na Novi Zelandiji pri Avstraliji in v južnoameriški državi Čile, februarja in marca žanjejo v Egiptu in v Indiji, aprila v Perziji in v prednji Aziji, maja v severni in srednji Aziji, na Kitajskem in v Alžiru v severni Afriki, junija po južnih krajih Evrope in v Združenih državah Severne Amerike, julija v največjem delu srednje Evrope in Amerike, avgusta v Belgiji, na Nizozemskem in na Danskem, septembra na švedskem, oktobra na škotskem, novembra v južni Afriki in decembra v Argentini ter v južni Avstraliji.

Boj zoper ledene gore

O ledenih gorah smo že veliko slišali. Dostikrat smo tudi že brali, da je ta in ta ladja zadela ob ledeno goro in se potopila. Največja nesreča te vrste je bila pač pred leti, ko je velikanski parnik Titanic (beri: Tajténik) zavozil ob tako goro in se je pri tem potopilo na stotine ljudi, med njimi tudi ne-

P A R N A P E K A R N A

Fr. Dolinar
Ljubljana

POLJANSKA CESTA 19
PRED ŠKOFIJO 11
TELEFON ŠFEV. 30-56

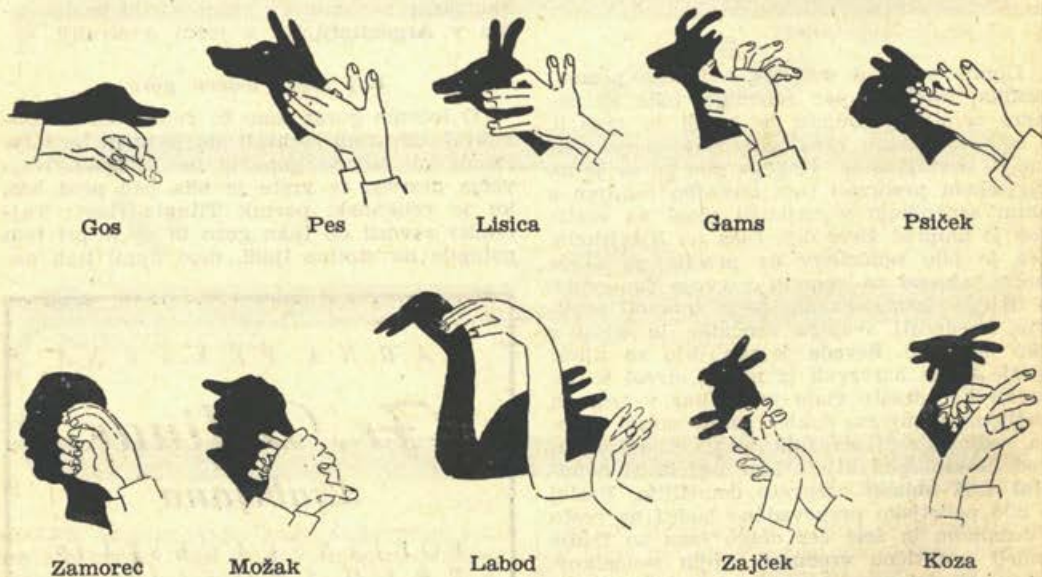
kaj naših Amerikancev. Prav ta nesreča pa je imela dobro posledico. Države so se namreč odločile za organiziran boj zoper ledene gore. Vsaka država prispeva sorazmerno po obsegu svojega trgovinskega brodovja za mednarodno stražno brodovje, ki ima edino nalogo, da opazuje gibanje ledenih gor, opozarja nanje ladjeve, ki plove čez ocean, in — kar je najtežji del njegovih dolžnosti — uničuje te ledene gore. Ko s kake ladje stražnega brodovja zagledajo ledeno goro, takoj ugotove njeno smer in hitrost, velikost in čas, v katerem se bo bržkone stajala. Nato sporoče svoje podatke vsem ladjam in radijskim postajam ter razširijo vest o nevarnosti na vse strani. Sami pa se medtem odpravijo na lov za ledeno goro. Včasih so jih obstreljevali kar s topovskimi krogliami, a ledene gore se še zmenile niso za te mušje pike. Vedeti je namreč treba, da so ledene gore tudi po dvanajst kilometrov dolge, poldrug kilometer visoke in do šest kilometrov široke. Kje bomo pri taki velikanki s topovsko kroglo kaj opravili! V novejšem času so poskušali s torpedi, pa tudi to ni imelo dosti večjega uspeha. Zato so se odločili za razstreljevanje z dinamitom. To je seveda veliko težje in dosti bolj nevarno. Nekaj mornarjev mora namreč odpluti na ledeno goro, ji na pripravnem kraju navrtati luknjo za razstrelivo in pripraviti vse potrebno za prižig. Potem mora njihova ladja čim dlje stran. Šele ko pride v zadostno razdaljo, sme prižgati napravo, ki povzroči, da se po luknjah nabito

razstrelivo vname in razbije ledeno goro. Mornarji, ki opravljajo to delo, so res junaki, ki dostikrat tvegajo tudi življenje. Vendar pa je ustanova stražnega brodovja zelo koristna. Poslej se le redko primeri, da bi kaka ladja zadela ob ledeno goro. In tudi to se je že zgodilo, da so stražni parniki rešili prenekaterega brodolomca, ki se je zatekel na ledeno goro in s strahom gledal, kako se rešilni otok pod njim vsak dan manjša.

Praktična postelja

Vse mogoče izume smo že doživeli in jih še bomo, če Bog dá. Stara in kar pozabljena pa je iznajdba patra Frančiška Urbana iz leta 1730. Izmislil si je namreč, da bi bile zračne postelje še najcenejše. Namesto žime, volne, morske trave ali ličkanja bi namreč načrpali v neprodušno vrečo zraka kot v zračnico pri kolesu in imeli bi zlasti na potovanju, na izletih in taborjenju pripravno posteljo. Prazna vreča bi namreč ne zavzemala veliko prostora in tudi pretežka bi ne bila, ponoči pa bi le bilo sladko spati na suhem in mehkem! In še nekaj je bistri mož uganil. Taka zračnica bi bila sijajna budilka. Odprtinico za črpanje zraka je namreč zvezal z uro budilko, ki je ob zaželenem času odprla ventil. Vreča se je na mah izpraznila in sedla, speči pa prebudil. Mogoče bi bil ta izum še dandanes uporaben, kajti žima, volna in morska trava so od sile drage.

Senčne podobe

Določevanje dneva v tednu

(za vsak dan od leta 1801 do leta 2000)

Razpredelnica let		Razpredelnica mesecev													
1801—1900		1901—2000		Januar	Februar	Marec	April	Maj	Junij	Julij	Avgust	September	Oktober	November	December
01	57	53		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
02	58	54		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
03	59	55		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
04	60	56		7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
05	61	01 57		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
06	62	02 58		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
07	63	03 59		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
08	64	04 60		5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
09	65	05 61		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
10	66	06 62		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
11	67	07 63		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
12	68	08 64		3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
13	69	09 65		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
14	70	10 66		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
15	71	11 67		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
16	72	12 68		1	4	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
17	73	13 69		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
18	74	14 70		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
19	75	15 71		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
20	76	16 72		6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
21	77	17 73		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
22	78	18 74		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
23	79	19 75		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
24	80	20 76		4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
25	81	21 77		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
26	82	22 78		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
27	83	23 79		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
28	84	24 80		2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
29	85	25 81		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
30	86	26 82		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
31	87	27 83		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
32	88	28 84		7	3	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
33	89	29 85		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
34	90	30 86		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
35	91	31 87		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
36	92	32 88		5	1	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
37	93	33 89		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
38	94	34 90		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
39	95	35 91		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
40	96	36 92		3	6	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
41	97	37 93		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
42	98	38 94		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
43	99	39 95		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
44		40 96		1	4	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
45		41 97		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
46		42 98		4	7	7	3	5	1	3	6	2	4	7	2
47		43 99		5	1	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
48		44 00		6	2	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
49	00	45		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
50		46		2	5	5	1	3	6	1	4	7	2	5	7
51		47		3	6	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1
52		48		4	7	1	4	6	2	4	7	3	5	1	3
53		49		6	2	2	5	7	3	5	1	4	6	2	4
54		50		7	3	3	6	1	4	6	2	5	7	3	5
55		51		1	4	4	7	2	5	7	3	6	1	4	6
56		52		2	5	6	2	4	7	2	5	1	3	6	1

Razpredelnica dni							
	1	2	3	4	5	6	7
1	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned
2	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon
3	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor
4	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre
5	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet
6	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet
7	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob
8	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned
9	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon
10	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor
11	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre
12	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet
13	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet
14	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob
15	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned
16	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon
17	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor
18	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre
19	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet
20	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet
21	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob
22	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned
23	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon
24	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor
25	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre
26	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet
27	Sob	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet
28	Ned	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob
29	Pon	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned
30	Tor	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon
31	Sre	Čet	Pet	Sob	Ned	Pon	Tor

Če bi radi ugotovili, kateri dan v tednu je bilo dne 8. februarja 1849, ko je umrl France Prešeren, moramo najprej poiskati v razpredelnici let letnico 1849, potem iti v isti vodoravni vrsti proti razpredelnici mesecev in pod mesecem februarjem, to se pravi v drugi navpični vrsti, prebrati številko, ki je v našem primeru 4. Potem v razpredelnici dni poiščemo v četrtem stolpcu (številka 4) osmi dan. Tako ugotovimo, da je France Prešeren umrl na četrtek.

Se en primer: Ivan Cankar se je rodil 10. maja 1876, umrl pa je 11. decembra 1918. Katera dneva v tednu sta bila to?

V razpredelnici let moramo najprej poiskati letnico 1876, potem v razpredelnici mesecev mesec maj. Tu najdemo številko 6, zdaj pa v razpredelnici dni pod številko 6 poiščemo deseti dan, ki je v našem primeru ponedeljek. Potem poiščemo še dan smrti. V razpredelnici let najdemo letnico 1918, v isti vodoravni vrsti pod mesecem decembrom v razpredelnici mesecev pa številko 7. Zdaj moramo poiskati v razpredelnici dni pod številko 7, torej v zadnjem navpičnem stolpcu, in sicer enajsti dan. Dobimo sredo. Ivan Cankar je bil torej rojen na ponedeljek, umrl pa je na sredo.

Križanka

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20					21				22					23				
24			25				26					27					28	
29		30	31			32	33				34	35			36	37		
38					39				40					41				
42	43			44	45			46	47	48			49	50				51
52			53				54					55					56	
57		58	59			60	61				62	63			64	65		
66					67				68					69				
70	71			72	73			74	75	76			77	78				79
80			81				82					83					84	
85		86	87			88	89				90	91			92	93		
94			95				96					97					98	
99					100					101				102				
103	104			105	106			107	108	109			110	111				112
113			114				115					116					117	
118			119				120					121					122	
123		124	125				126	127				128	129			130	131	
132					133					134				135				
136	137			138	139			140	141	142			143	144				145
146			147				148					149					150	
151		152	153				154	155				156	157			158	159	
160					161					162				163				
164	165			166	167			168	169	170			171	172				173
174			175				176					177					178	
179		180	181				182	183				184	185			186	187	
188					189				190					191				
192					193					194				195				

V vsak prostorček vstavi po eno črko. Besede se začnajo pri številkah, nehajo pa pri debelejših črtah in pomenijo:

Vodoravno: 1. bistveni del strelnega orožja; 6. vrsta morskih rib; 10. vrsta močvirnih rastlin, katerih steblo uporabljamo za paženje, tudi znamenit slovenski filmski igralec; 15. tuja beseda za ploščo, ki jo rabimo pri tiskanju slik; 20. hunski poglavar, strah zahodne Evrope; 21. posmrtno prebivališče pogubljenih duš; 22. kapljice vode, ki se nabere čez noč; 23. grobo sukno iz surove volne; 24. druga beseda za pregovor, izrek; 25. zrno brezcvetne rastline, ki služi za razplod; 26. bližnja sorodnica (ljubeznivo); 27. najmanjši del vsake snovi; 28. navadni števnik; 29. žensko krstno ime, Marijina mati; 31. pisalna potrebščina; 33. prebivalec vzhodne Afrike; 35. druga beseda za laz, krčevino; 37. ptica pevka, tudi del kake stvari, tudi slovenski zgodovinar; 38. druga beseda za učenjaka; 39. tuja beseda za vezenino, pletenino; 40. plin, ki ga uporabljajo tudi pri reklamnih razsvetljenih napisih; 41. druga beseda za značaj; 42. grška boginja; 45. turška beseda za razsodnika; 47. pismo občevalno sredstvo; 50. del Ljubljane; 52. zgodovinsko mesto severno od Zadra v Dalmaciji; 53. slovenski kulturni delavec, Vodnikov sodobnik in prijatelj; 54. mesto v traškem Kerzonezu; 55. nevestina oprema; 56. prometno sredstvo; 57. francoski kraj, znan po svojem svetniškem župniku; 59. del telesa; 61. bistveni del cerkve; 63. tuja beseda za rabo, navado; 65. del telesa; 66. francoska reka, ob njej leži Pariz; 67. rokodelec; 68. otok v Velikih Antilih, tudi znamka cigar; 69. pisatelj »Krašenja cerkva«; 70. druga beseda za pik; 73. del stenske in cerkvene ure; 75. tuja beseda za zanos, vznesenost; 78. druga beseda za pomaganje, podporo; 80. druga beseda za klado, tnalno, štor; 81. del noge; 82. vrsta gradbenega materiala, tudi slovenski pesnik; 83. angleška dolžinska mera; 84. žensko krstno ime (narobe); 85. vrsta mastne zemlje; 87. vrsta poldragega kamenja; 89. tuja beseda za nagib, snov, razlog; 91. grška božica mavrice, poslanka bogov, tudi reka v Paflagoniji; 93. tuja beseda za glas, zvok; 94. druga beseda za podobo, obliko; 95. večja utežna enota; 96. tuja beseda za navzočnost na drugem kraju; 97. prebivalec Španije; 98. prva žena; 99. vrsta listnatega drevja, tudi kraj pri Ljubljani; 100. glavno mesto Argolide; 101. slovenski zgodovinar; 102. tuja beseda za velikana; 103. kraj pri Cerknici na Notranjskem in pri Velikih Laščah; 106. enota za merjenje sile; 108. tuja beseda za napad; 111. poveljnik pandurjev, ki so po njem dobili ime; 113. mestno nočno zabavišče, tudi pristanišče v Črni gori, tudi mesto v Ukrajini; 114. sveta gora na polotoku Halkidiki v Grčiji; 115. druga beseda za nasmeh, smehljaj; 116. dežela v severovzhodni Arabiji; 117. preprosto leseno orožje, drevesna opora; 118. zdraviliški kraj v Istri; 119. vodna žival; 120. priprava v mlinu za trenje prosa; 121. vrsta maščobe; 122. del naslova; 123. vrsta vojaškega orožja; 125. del utrje-

nega prostora; 127. prebivalec severovzhodne dela Slovenije; 129. čebelji samec; 131. staroslovanska črka; 132. grški otok, Odisejeva domovina; 133. hrvaško moško krstno ime, imel ga je Strossmayer; 134. ena izmed sedmerih muz, boginja zgodovine, tudi znamka umetne limonade; 135. druga beseda za psi; 136. beraški instrument; 139. prevozno sredstvo; 141. ribiška potrebščina; 144. velikanska shramba za živež, zlasti za zeleno živalsko krmo; 146. tibetanski bivol; 147. svetopisemski prerok; 148. druga beseda za grdavša; 149. prevozno sredstvo; 150. skrajšano moško krstno ime; 151. moško krstno ime, imela sta ga dva Celjana; 153. znamenje velike noči; 155. žuželka; 157. slovenska gora, znana iz časov čarovništva; 159. prometno sredstvo; 160. vrsta dragega kamenja; 161. kraj pri Grosupljem, tudi pri Mokronogu in pri Tolminu; 162. tuja beseda za izlet na planine; 163. vrsta okrasnega grmovja, tudi slovenski pesnik; 164. tuja beseda za moštvo, posadko, sestavljeno v določen namen; 167. moško krstno ime; 169. vrsta posode za vino; 172. del žitnega klasu; 174. del čeljusti; 175. državica v Zadnji Indiji; 176. druga beseda za vojsko; 177. desni pritok Save na Gorenjskem; 178. vrsta padavin; 179. tuja beseda za časovno razdobje; 181. povabljen, dobrodošel prišlec, obiskovalec; 183. strežaj, hlapec; 185. druga beseda za lepilo; 187. del obraza; 188. skupina po jeziku in navadah sorodnih ljudi; 189. tuja beseda za zagon, polet; 190. grad ob morju severozahodno od Nabrežine; 191. kozji glas; 192. druga beseda za neroden kos lesa, štor; 193. tuja beseda za gosposkega strežaja; 194. vrata pri leseni ograji; 195. otočje v Atlantskem oceanu, portugalska last.

Navpično: 1., 10. in 19. lep izrek; 2. grško prestolno mesto; 3. domača žival; 4. romunska reka, levi pritok Donave; 5. domača žival; 6. tuja beseda za igro ali zabavo, ki v prvi vrsti pospešuje telesno moč; 7. druga beseda za kesanje; 8. tuja beseda za dejanje, uradni spis; 9. druga beseda za ploskanje, tleskanje; 11. tuja beseda za vihar; 12. portugalsko pristaniško mesto v Prednji Indiji; 13. strupena žuželka, tudi gora v Grčiji; 14. druga beseda za zahod; 15. tuja beseda za cirkuškega šaljivca; 16. kraj pri Tržiču na Gorenjskem; 17. datum iz starorimskega kalendarja; 18. hrvaški pisatelj (Zlahtarjevo zlato); 30. angleško pristanišče in utrdba v južni Arabiji; 31. lahka stvar, zračni mehurčki na vodi; 32. poljski delavec, naslov slovenskega kmečkega lista; 33. naslov Verdijeve opere; 34. del žitnega klasu; 35. geometrijski lik; 36. tuja beseda za težo zavoja ali zaboja, tudi reka v Bosni; 37. nemški tovarnar orožja (fonetično); 43. kraj pri Sv. Krištofu pri Laškem; 44. vrsta južnih rastlin; 45. druga beseda za slikarski čopič; 46. šivalna potrebščina, tudi vrh v Savinjskih Alpah; 48. angleška država v Prednji Aziji; 49. tuja beseda za puščavsko zelenico; 50. francoski nabožni pisatelj, tudi matematični izraz pri seštevanju; 51. angleški plemiški naslov; 58. sloven-

ski slikar; 59. zgodovinsko mesto v Dalmaciji; 60. norveško moško krstno ime; 61. norveško prestolno mesto; 62. žensko naglavno pokrivalo; 63. kaznivo dejanje, umor; 64. neprijeten duh po zažganem; 65. živalska hrana, piča, tudi gora v Julijskih Alpah; 71. slovenski pisatelj; 72. druga beseda za ječo; 73. kmečko orodje, tudi vrh v Savinjskih Alpah; 74. dalmatinsko vino; 76. vzdevek slovenskega misijonarja, ki je živel med zamorci; 77. priimek znane filmske igralkice; 78. redko moško krstno ime; 79. svinčeni rudnik v Bosni; 86. druga beseda za poškodbo; 87. češko moško krstno ime; 88. mesto v severni Grčiji; 89. redko moško krstno ime; 90. kraj blizu Gorice; 91. grški bajeslovni pesnik; 92. kraj in vrh severozahodno od šoštanja; 93. mađarska politična osebnost; 104. druga beseda za lakoto; 105. grška pokrajina; 106. kraj v Bosni; 107. vrtna cvetlica; 109. druga beseda za bedaka, norca; 110. vrh v srednji Italiji; 111. drug izraz za rastlino kurji slep; 112. tuja beseda za pripadnika pastirskega naroda; 124. slovenski pisatelj in urednik, znan po polemiki z Gregorčičem; 125. del poslopja; 126. pristaniško mesto v Istri; 127. del vrat; 128. del obešalnika; 129. druga be-

sesta za premetenko; 130. glasbeni izraz, skladba za tri instrumente; 131. moško krstno ime; 137. reka v Švici, levi pritok Rena; 138. tuja beseda za pribežališče, zavetišče; 139. železniška postaja na notranjski prog; 140. druga beseda za prostor, mesto; 142. tuja beseda za dvospev; 143. tuja beseda za vežo; 144. skavtski izraz; 145. nemška reka; 152. druga beseda za vzpetino, grič, goro; 153. druga beseda za čedro, tudi del vodovodne napeljave; 154. druga beseda za grič, vzpetino; 155. jezero v Črni gori, tudi kraj istega imena ob njem; 156. nalezljiva bolezen; 157. druga beseda za grmado, tudi nekdanji slovenski časopis; 158. preprosto prevozno sredstvo; 159. letoviški kraj na Gorenjskem; 165. tuja beseda za enoglasno, zborno, cerkveno petje; 166. tuja beseda za pozitivni električni pol; 167. mesto v Švici; 168. gozdna ptica; 170. nebeško bitje; 171. snov za pletenje; 172. druga beseda za ravno črto; 173. del dneva; 180. druga beseda za predplačilo, tudi vrsta papir; 181. domač praznik; 182. druga beseda za pod; 183. ribiška potrebščina; 184. starorimski pozdrav; 185. kuhinjska začimba; 186. vodna naprava; 187. del obraza, ogledalo človekove duše.

Uganke

Zlogovnica

Iz naslednjih 48 zlogov: al - bor - ci - če - či - de - e - fran - go - hi - i - kost - kov - ma - man - na - na - na - na - nec - nik - nist - njak - no - o - o - ob - pi - ra - rek - ri - rik - rja - skar - slu - sto - šek - ta - tek - ti - tr - va - vi - vi - vin - zad - ža - žab — sestavi 16 trizložnih besed z naslednjim pomenom:

1. strežaj, hlapec, sluga, 2. železniška postaja na prog Ljubljana—Beograd, 3. revolucionarno geslo, 4. strašilo med žitom, 5. turist, plezalec, planinec, 6. slovensko mesto, 7. ožgan kos lesa, 8. zgodovinar, 9. ovoj, kuverta, 10. postaja pri Zidanem mostu, 11. prebivalec kraja južno od Ljubljane, 12. nenapreden človek, 13. moško krstno ime, 14. prenovitev, predelava, 15. gorenjska planina, 16. grafično podjetje.

Kdor je dobil vse pravilne besede, je moral izbrati vse dane zloge. Prve in tretje črke na novo dobljenih besed, brane od zgoraj navzdol, povedo lepo prošnjo.

Črkovnica

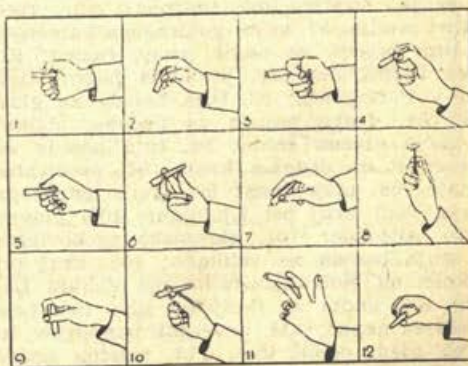
OTEL OGURD AZ ONINDU ETJANVA-
ROP JERPMIČ NI AJROHOM AGETEVS
OBZURD AN ETIBAZOP EN

Na videz mogoče hudo zavozlana uganca, toda le malo truda in rešili jo boste. Gotovo boste svoje bistrosti veselili, mi pa bomo še posebno veseli, če boste izpolnili, česar vas uganca prosi.

Potegavščina

Vprašajte tovariša, kako bi napisal število enajst tisoč enajst sto enajst s številkami. Če ga boste zadostni nenadno vprašali, bo gotovo v zadregi in bo število napačno napisal. Pravilno je namreč samo takole in nič drugače: 12.111.

Kako držimo cigaro?

Tudi po držbi cigare moremo spoznati značaj. Slike nam kažejo:

1. modrovalca; 2. človeka s plemenitim značajem; 3. oblastneža; 4. čustvenega človeka; 5. energičnega človeka; 6. duhovitega gostobesedneža; 7. filozofa; 8. skopuha; 9. razburljivca; 10. omahljivca; 11. blebetača; 12. sebičneža.

Glasnik Družbe sv. Mohorja v Ljubljani

Dragi Mohorjani! Za letošnji dar smo Vam lansko jesen napovedali pet važnih knjig, pozneje pa smo Vam oznanili še obsežen življenjepis. To bi bil res lep dar! Obenem pa dostojen spomenik za 80 letnico Družbe, ki smo jo lani slovesno praznovali. Od te lepe napovedi smo Vam mogli izpolniti le — tretjino: od šestih napovedanih Vam dajemo dve knjigi! Razposlali smo ju tudi tistim župnijam Ljubljanske pokrajine, od katerih Družba v Ljubljani ni prejela niti ene lire. To ne bi bilo mogoče, ako bi nam pri tem dobri ljudje, ki živo čutijo z našo Družbo, ne pomagali s podporami, sodruzniki in uredniki pa s tem, da so skoraj vse delo opravili za stonj. Pisatelj Franc S. Finžgar je dal svojo knjigo »Gospod Hudournik« Družbi brezplačno, celo risbe je plačal sam. Nekaj je morala prispevati od svojega že tako skromnega imetja tudi naša knjigarna na Miklošičevi cesti v Ljubljani. Ta ljubezen mnogih do Mohorjeve družbe nas je spodbujala. Vsem podpornikom bodi tu izrečena iskrena zahvala!

Lepi knjigi Vam dajemo. Gospoda Hudournika so otroci in odrasli že težko čakali. Knjižica je zabavna, vzgojna in poučna. Spisana je za mlado in odraslo. Vredna je, da jo berete večkrat in iz opisanih dogodivščin posnemate vzgojne misli zase in za otroke, o njej pripovedujete in jo priporočate. — Koledarju smo letos posvetili posebno skrb. Dali smo mu novo obleko, svetnike smo prilagodili sedanjemu cerkvenemu koledarju naših krajev in mu dodali razna opozorila, ki jih sami sproti dopolnjujete. Vanj smo nabrali vse, kar naše ljudstvo potrebuje za vsak dan in kar je moralo prej iskati po raznih knjigah; ozirali smo se posebej na potrebe tistih stanov, ki letos ne bodo imeli svojih koledarčkov. V Koledarju imate tudi gospodarske nauke za vsak mesec posebej, mnogo zanimivosti in zabavnih stvari za proste dni in večere, pa tudi vrsto leposlovnih in poučnih člankov, ki so jih napisali strokovnjaki. Prav to, da so odlični sodruzniki pisali letošnji Koledar in s tem pokazali, kako jim je Mohorjeva družba pri srcu, naj nam vsem budi novo ljubezen do te stare ustanove! Po obsegu je letošnji Koledar celo večji kakor prejšnja leta. Seveda, kdor bi gledal samo na velikost in debelino, še vedno ne bo zadovoljen. Tega prosimo, naj premisli, da bi bil kar čudež, ako bi mogli za dobljeno vsoto dati kaj več.

Odbor Družbe je pripravljen storiti vse

ter prevzeti vse žrtve, da Družbo ohranimo in znova dvignemo. Prosimo, naj isto store tudi naši gospodje poverjeniki in udje, zakaj od njih sta obstoj in delo naše ljube Družbe odvisna. Gotovo ni treba ponavljati, zakaj nam je Mohorjeva družba potrebna. Staro navado vsake slovenske hiše, da imajo povsod Mohorjevo knjigo, moramo obdržati. Mohorjeva družba spada med naše najlepše verske in narodne svetinje, zato je število njenih udov merilo naše verske in narodne zavednosti. Mohorjeva družba je cerkvena ustanova, njen pokrovitelj je ljubljanski škof. Njenim udom so bili letos na novo podeljeni odpustki. Za ude se bero svete maše. Koliko so za Mohorjevo družbo žrtvovali naši predniki! Neizpodbitna resnica je in priznavajo jo vsi pošteni Slovenci, da je Mohorjeva družba navadila Slovence brati, utrla knjigi pot med ljudi, s knjigo pa prinesla tudi izobrazbo v vsako gorsko kočo. Njeno delo so milijoni tehtnih verskih, gospodarskih, zgodovinskih in leposlovnih knjig med Slovenci. Zato naj nič ne izpodrine našega spoštovanja in ljubezni do nje, pa tudi truda zanjo! Čim več bo imela Mohorjeva družba udov, tem več knjig in toliko boljših bo lahko nudila! Na prošnjo sv. Mohorja jo je Bog dolga desetletja vidno podpiral in jo bo, upamo, kljub silnim težavam tudi nadalje, le mi ji ostanimo zvesti udje.

Mohorjeva družba je priporočanja vredna, a zdaj tako hudo revna, da si drage reklame ne more dovoliti. Prosimo vse ude, da sami jim poverjenikom olajšajo delo s tem, da sami in čimprej plačajo letnino ter tudi sosede in znance opozore na Družbo ter jih pridobe za vstop. Tako živo reklamo za dobro stvar naj izvrše udje sami! Prosimo dalje, da se iz vsake vasi kak podjeten ud ponudi gospodu poverjeniku za raznašanje knjig in nabiranje novih udov v svoji vasi. Vse naj dela seveda po navodilih svojega poverjenika. Poverjeniki pa bodo poskrbeli, da bo tak sodelavec dobil od Družbe za to delo nagrado. Posebno prosimo tiste župnije, ki so zadnja leta nazadovale, naj se trudijo za dvig Mohorjanov.

Udnina za prihodnje leto je 15 lir, kar je ob sedanji draginji zelo malo.

In naš dar za leto 1942? Nočemo se bahati z njim. Bo tak, da ga boste za to skromno naročnino veselili.

1. Koledar bo zelo drugačen kakor dosedanji. Trdno smo prepričani, da Vas bo iz-

Pošla je F. S. Finžgarjeva povest

GOSPOD HUDOURNIK

Zato prosimo vse poverjenike, ki imajo kaj izvodov odbeč, da jih za primerno odškodnino v r n e j o

knjigarni Družbe sv. Mohorja na Miklošičevi cesti 19 v Ljubljani

da bi mogli z njimi postreči udom, ki se še priglašajo

nenadil in zadovoljil, saj ste si takega že dolgo želeli.

2. **Mohorjeva čitanka** bo obsežna zakladnica praktičnega znanja, obenem pa cvetnik lepih pesmi in povesti. Z njo hoče Mohorjeva družba ostati resnična knjižna — ljudska univerza.

Odpustki za ude Družbe sv. Mohorja

Udje pobožne zveze Družbe sv. Mohorja dobe tele odpustke:

1. **Popolni odpustek** pod navadnimi pogoji (ki so: spoved, obhajilo, molitev v papežev namen — vsaj očenaš, zdravamarijo in čast bodi): a) na dan vpisa, b) na dan sv. Mohorja (12. julija) ali v osmini, c) v zadnji uri, če se spovedo in prejmejo sveto popotnico — ali se vsaj skesajo — in presveto ime Jezusovo, če mogoče z usti, sicer vsaj v srcu pobožno izgovarjajo in smrt vdano

3. **Večernice**, v katerih bomo prinesli zanimivo, za naš čas pisano povest.

4. **Mladinska povest** pisateljice Sonje Sever, ki jo odlikuje živahna domišljija in npravna misel, kar daje njenim pravljicam resno vrednost tudi za odrasle. Knjigo je živahno ilustriral slikar Gabrijel Stupica.

sprejmejo iz Gospodove roke kot kazen za greh.

2. **Nepopolni odpustek**: a) sedem let štirikrat na leto, ako vsaj skesani (to je v milosti božji) obiščejo kako cerkev ali javen oratorij in molijo v papežev namen, b) sto dni za vsako drugo delo pobožnosti ali lju-bezni po namenu Družbe, ako ga vsaj skesani opravijo.

Dano od sv. apostolske penitenciarije 29. julija 1941.

Seznam poverjeništev in udov Družbe sv. Mohorja za leto 1941

Prva številka pove število letošnjih udov, številka v oklepaju pa lanskih.

Cerknica: Babno polje 8 (10), Begunje pri Cerknici 108 (165), Bloke 52 (52), Cerknica — (63), Grahovo 67 (52), Planina pri Rakeku 105 (112), Rakek 72 (74), Stari trg pri Ložu 145 (150), Sv. Trojica nad Cerknico 13 (10), Sv. Vid nad Cerknico 31 (16), Unec 62 (50). Skupaj 663 (754).

Kočevje: Banjaloka 11 (10), Fara pri Kostelu — (50), Gotenica 3 (—), Kočevje — (90), Osilnica 17 (22), Stara cerkev 15 (7). Skupaj 46 (179).

Leskovec: Kostanjevica 40 (54), Sv. Križ ob Krki 60 (55), Škocijan pri Mokronogu 110 (54), Št. Jernej 160 (74). Skupaj 370 (237).

Ljubljana mesto: Stolna 134 (130), Sv. Jakob 129 (140), Marijino Oznanjenje 269 (335), Ljudska knjižnica 27 (19), Moste 230 (220), Trnovo 243 (288), Uršulinke 10 (10), Nova založba 55 (69), Sv. Peter 373 (379), Splošna bolnišnica 34 (50), Umobolnica 32 (33), Zelena jama 42 (56), Sv. Ciril in Metod 172 (153), Spodnja šiška 252 (277), Rakovnik 23 (37), Vič 278 (360), Klasična gimnazija 23 (31), Železniška direkcija 36 (40), I. moška realna gimnazija 26 (28), II. moška realna gimnazija 5 (—), III. moška realna gimnazija 22 (20), IV. moška realna gimnazija 5 (—), I. ženska realna gimnazija 34 (37), Zavod sv. Stanislava 38 (38), Okrožni urad 21 (24), Tabor 19 (—), Mohorjeva knjigarna 472 (287). Skupaj 3004 (3061).

Ljubljana okolica: Brezovica 42 (55), Devica Marija v Polju 203 (235), Dobrova 126 (132), Golo 16 (20), Ig 55 (75), Ježica 113 (107), Notranje gorice 22 (24), Polhov Gra-

dec 70 (66), Rudnik — (43), Sostro 117 (123), Dravlje in St. Vid 161 (368), Tomišelj 33 (33), Želimlje 30 (26). Skupaj 988 (1307).

Novo mesto: Bela cerkev 12 (32), Brusnice 34 (31), Mirna peč 30 (81), Novo mesto 172 (213), Podgrad 24 (19), Prečna 35 (38), Soteska 36 (22), Stopiče 45 (37), Šmarjeta pri Novem mestu 37 (29), Šmihel pri Novem mestu 133 (135), Kandija 15 (15), Št. Peter pri Novem mestu 81 (80), Toplice pri Novem mestu 60 (48), Uršna sela 19 (15), Vavta vas 80 (45). Skupaj 813 (840).

Ribnica: Dobropolje 265 (84), Dolenja vas pri Ribnici 32 (52), Draga pri Čabru 6 (5), Gora 9 (15), Grčarice 4 (5), Loški potok 80 (116), Ribnica na Dolenjskem 241 (245), Rob na Dolenjskem 39 (35), Sodražica 71 (72), Struge na Dolenjskem 63 (47), Sv. Gregor 37 (54), Škocijan pri Turjaku — (22), Turjak 8 (17), Velike Lašče 60 (107), Velike Poljane 19 (17). Skupaj 934 (893).

Semič: Adlešiči 14 (14), Črnomelj — (70), Dragatuš 10 (33), Metlika 47 (64), Planina pri Črnomlju — (7), Podzemelj 16 (15), Preloka ob Kolpi 28 (—), Radovica 47 (56), Semič 55 (72), Sinji vrh — (23), Stari trg ob Kolpi — (31), Vinica pri Črnomlju 55 (41). Skupaj 272 (426).

Višnja gora: Kopanj 57 (67), Lipoglav 21 (18), Polica 46 (46), Stična 95 (95), Šmarje 60 (50), Grosuplje 31 (22), St. Jurij pri Grosupljem 38 (17), št. Vid pri Stični 160 (136), Veliki Gaber 60 (23), Muljava 20 (15), Višnja gora 105 (106), Žalna 1 (42). Skupaj 694 (637).

Trebnje: Čatež pod Zaplalom 59 (—), Mirna 50 (47), Mokronog 40 (65), Sv. Križ pri Litiji 72 (70), Št. Lovrenc ob Temenici

54 (40), št. Rupert pri Mokronogu 80 (100), Trebnje 107 (142), Trebelno 35 (42), Tržišče — (42). Skupaj 497 (548).

Vrhnika: Bevke 26 (22), Borovnica 72 (97), Dolenji Logatec 85 (67), Gorenji Logatec 70 (65), Horjulj 84 (82), Hotedršica — (42), Podlipa 20 (21), Preserje 38 (42), Rakitna 26 (26), Rovte 91 (84), Sv. Trije Kralji na Vrh 30 (40), št. Jošt nad Vrhniko 50

(37), Vrhnika 250 (245), Zaplana 43 (26). Skupaj 885 (896).

Žužemberk: Ajdovec 36 (36), Ambrus — (31), Dobrnič 72 (86), Hinje 12 (18), Krka 16 (17), Sela pri Šumberku 17 (10), Zagradec na Dolenjskem 50 (43), Žužemberk 80 (108). Skupaj 283 (349).

Letošnjih udov skupaj 9.449, lani pa jih je bilo v istih poverjeništvih 10.127.

Podganja ženitev

Kitajska basen

Stara podgana je imela hčerko. Njena najbolj vroča želja je bila, da bi hčerko poročila z najmočnejšim bitjem na svetu. Zato je šla k mesecu, ki ga je imela za »vsemogočnega«. Ta pa ji je rekel:

»Nisem jaz najmočnejši; megla me dostikrat prekrije — ne morem je prepoditi.«

Tedaj je podgana odšla k megli, kajti ta je bila očitno mogočnejša kakor mesec. Toda megla je pokazala v daljavo:

»Veter je mogočnejši — kadar zapiha in me razpodi, se ne morem upirati.«

Podgana je poiskala veter, toda ta ji je zašepetal:

»Stolp mi je na poti, skozenj ne morem.«
Stolp pa je mrko in grozeče pogledal na malo žival in potožil:

»Res trdno stojim in nič mi ne more vihar, toda ve podgane vedno bolj spodjedate moje temelje in nekega dne se bom zrušil!«

Tedaj je podgana videla, da se more podgana poročiti samo s sebi enakim. Vrnila se je spet domov in svoji hčerki dala za moža sosedovega sina.

Kako je bila ustvarjena žena

Hindska legenda

Modro je Tvaštri, edini bog, ustvaril svet in vse stvari so bile na svojih mestih: zemlja, brezbrežno morje, mesec in zvezde, žarko sonce in jadrni oblaki, nad vsem pa se je bočila prostrana kupola neba.

Tedaj je Tvaštri ustvaril prvega človeka. Ko pa je mislil ustvariti ženo, je opazil, da je vse gradivo že porabil. Dolgo je premišljal.

Potem je vzel rahlo okroglna meseca, ljubke zavoje ovijalk, gibčnost lesketajoče se kače, vitkost vrb ob vodi in svetel sijaj preprostih travnih bilk na ledini; vzel je igravo

lahkoto peresa in vedro veselost plešočih sončnih žarkov, spremenljivost bežnega vetra in čiste solze nebeških čolnarjev, oblakov; vzel je mehki žamet pisanih cvetličnih čas, pogled srne, boječnost zajca, nečimrnost ponesnega pava, gruljenje grlic in klepetavost papig, ki se zibljejo po vejah. Nazadnje je vzel mrzloto snega, žar ognja iz globočine gora, trdoto demantov in krvoločnost tigra v džungli — in je vse zmerno in modro pomešal.

Iz tega je Tvaštri izoblikoval ženo in je bil zadovoljen s svojim delom.

Mohorjani

pomagajte svojim poverjenikom pri njihovem delu z agitiranjem in pridobivanjem novih udov za Družbo sv. Mohorja!

Doverjeniki

poiščite v vsakem kraju pridnega pomočnika, ki bo delal po Vaših navodilih!

Podrobna pojasnila dobite v knjigarni Družbe sv. Mohorja v Ljubljani, Miklošičeva cesta 19 (palača Vzajemne zavarovalnice) telefon 49-51

Kazalo

	Stran	Stran	
Herschlov ključ — O koledarju	5	Marija in brodnik (Narodna)	109
Kalendarij	6	Tina (France Kunstelj)	110
Priprošnjiki-zavetniki	30	Prleška pesem (Leopold Stanek)	112
Vreme	31	Blagoslov gora (Janez Gregorin)	113
Marija Pomagaj (Jože Pogačnik)	33	Kratek pregled ureditve italijanske dr- žave (Dr. Henrik Steska)	117
Sveta noč (F. S. Finžgar)	34	Za skrbne gospodinje	123
Sveta Barbara (Narodna)	36	Predejo, predejo mlada dekleta	125
Zenina je iskala (Jože Dular)	37	Kmečko delo po mesecih (risal Čekuta)	126
Očetov glas	48	Brejost domačih živali	134
Slovo (Ksaver Meško)	51	Prva pomoč pri nezgodah in boleznih	135
Dobro za mlade ljudi, ki se v šoli kaj prida zučijo (Jakob Šolar)	54	Domača telovadba	140
Aleksander Manzoni (Dr. Joža Lovrenčič)	57	Takse in pristojbine	141
Čebelji rod v panju št. 14 (Cene Kranjc)	62	Mere in uteži	142
Ob mlinu (Jože Smit)	64	Cestna in prometna znamenja	144
Dela dolžnost in svetost (F. S. Finžgar)	65	Krštnostni čarodej, še ti nam kaj povej	145
Nevesta umrje (Narodna)	67	Naša prebava	146
Rodbinski priimki iz starih svetniških imen (Dr. Anton Breznik)	68	Dogodbice in šale za velike in male	147
Volovska šola (Narte Velikonja)	71	Kolklo hrane potrebujemo	148
O nafti (A. Z.)	73	Lesnike trde za ostre zobé	149
O slovenskem kozolcu (Marjan Mušič)	75	Hitrosti v sekundi	150
Krčma pri Kurentu (Ivan Zorec)	81	Znano in neznano	151
Pisava in značaj (Dr. Anton Trstenjak)	85	Senčne podobe	152
Pekova hči (Narodna)	89	Določevanje dneva v tednu	153
Lov za ženo (Janko Moder)	90	Križanka	154
Bil je med nami mož (Jože Jagodic)	94	Uganke	156
Sv. Mohor, Mohorjeva družba pa — ljub- ljanska škofija (Maks Miklavčič)	98	Glasnik Družbe sv. Mohorja	157
Legenda o sveti hostiji (Emilijan Cevc)	101	Seznam poverjeništev za leto 1941	158
Pomlad (Jože Smit)	105	Podganja ženitev (Kitajska basen)	159
Vaška znamenja in kapelice (Fr. Stelè)	106	Kako je bila ustvarjena žena	159
		Risbe na straneh 140, 144, 145, 146, 148, 150, 152, 156 narisal Vilko Čekuta	

Coetje iz domačih in tujih logov

je knjižna zbirka, katere ne more pogrešati noben slovenski izobraženec. Zares poceni dobi vsak prelepa dela iz domače in tuje književnosti. Doslej so izšli tile zvezki:

	Broš. L	Vez. L
1. Dr. Pregelj: Simon Gregorčič, Izbrane pesmi	4.60	—
2. Dr. Slodnjak: Fran Levstik, Martin Krpan	2.30	5.40
3. Sovrè: Horatius Flaccus, De arte poetica	3.80	6.90
4. Dr. Rupel: Josip Jurčič, Jurij Kozjak	6.10	10.70
5. Dr. Grafenauer: Valentin Vodnik, Izbrano delo	4.60	9.20
6. Dr. Pirjevec: Matija Čop, Izbrano delo	4.60	7.60
7. Dr. Pregelj: Simon Jenko, Izbrano delo	4.60	9.20
8. Dr. Grivec: Žitja Konstantina in Metodija	4.60	9.20
9. Novak: Izbor prekmurske književnosti	4.60	9.20
10. Koblar: Josip Jurčič, Deseti brat	9.20	13.70
11. Dr. Kolarič: Janez Cigler, Sreča v nesreči	4.60	9.20
12. Šolar: F. S. Finžgar, Student naj bo	4.60	9.20
13. Dr. Trdina: N. V. Gogolj, Revizor	4.60	9.20
14. Gspan: Anton Tomaž Linhart, Izbrano delo	7.60	12.20
15. Logar: Fran Erjavec, Hudo brezno	5.—	10.—

Pripravljamo pa naslednje zvezke, ki bodo v kratkem izšli:
Koblar: Josip Stritar, Izbor mladinskih spisov, Sovrè: Homer, Iliada, Šolar: Anton Martin Slomšek, Blaže ino Nežica.

Udje Družbe sv. Mohorja imajo 25 % popusta. — Vse informacije lahko dobite v

KNJIGARNI DRUŽBE SV. MOHORJA NA MIKLOŠIČEVI CESTI 19
palača Vzajemne zavarovalnice — telefon 49-51

*Lepa in poceni
tiskavine
Vam oskebi*

ZADRUŽNA
TISKARNA
LJUBLJANA
TYRŠEVA C. 17

▶ *Ljubljanska*

Resljeva c. 28

mestna plinarna

proizvaja edina v naši pokrajini

▶ **Koks** za kovače, centralne kurjave in industrijo

Surov katran

Strešni katran

Cestni katran za flakovanje cest

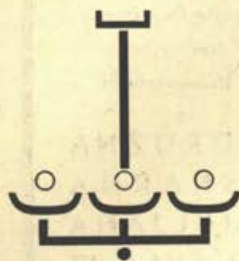
Karbolinej

▶ **Izolačno smolo** zoper vlago

in **plin** za obrt, industrijo in gospodinjstvo

Brzojavni naslov: Plinarna Ljubljana, tel. int. 43-25 — 43-27

Mestna elektrarna ljubljska

V svoji prodajalni na Mestnem trgu 2 ima bogato zalogo lestencev, namiznih svetilk, grelnih aparatov, likalnikov, motorjev in električnih štedilnikov, žarnic in sploh vsega električnega materiala. Za popolnoma elektrificirana gospodinjstva nudi električni tok po izredno nizkih cenah. Posebna cena za ogrevalnike vode na nočni tok! Izvršuje vse električne instalacije za luč in moč najsolidneje in po najnižjih cenah.

Ravnateljstvo mestne elektrarne: Ljubljana, Krekov trg 10
Prodajalna mestne elektrarne: Mestni trg 2 (magistratno poslopje)

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

ZADR. Z NEOM. JAMSTVOM

V LASTNI PALAČI V LJUBLJANI, MIKLOŠIČEVA C. 6

NASPROTI HOTELU «UNION»

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodneje obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poroštvu

Posojilnica je bila
ustanovljena l. 1895

HRANILNICA LJUBLJANSKE POKRAJINE

PREJ
HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

SEDEŽ
LJUBLJANA
EKSPozITURA
KOČEVJE

sprejema vloge na hranilne knjižice in tekoče račune, daje posojila proti zadostnemu kritju, izvršuje navadna in klirinška nakazila ter opravlja vse bančne posle

A. ČERNE, graver

štamplje, etikete, tisk z jeklorezom

Ljubljana – telefon 38-61

Kamnoseška
industrija **ALOJZIJ VODNIK**

Nasl. Alojzij Jankovič

Telefon 22-24 **Ljubljana, Molodvorska 32-34**

Nagrobni spomeniki, oltarji, vsa stavbno-kamnoseška dela po nizki ceni

Kavka Karel POOBlašČENI GRADITELJ IN TESARSKI MOJSTER
LJUBLJANA, ŽIBERTOVA 11 – TELEFON 20-50

gradi vsa v graditeljsko in tesarsko stroko spadajoča dela po danih in lastnih načrtih solidno in poceni

Kupujte samo

ZMAJ BATERIJE

ker so najboljše in zato tudi najcenejše!

ZMAJ

družba z omejeno zavezo

tovarna za galvanične elemente in elektrotehniko

LJUBLJANA

Šmarlinska cesta 28

Prva specialna tovarna za žepne, paličaste, anodne in mrežne baterije. Velika zalogavseh vrst žepnih svetilk, svetilk za kolesa in žarnic.

Zahtevajte cenik! Kupujte le domače blago!

A. JANEŽIČ

LJUBLJANA

FLORJANSKA ULICA 12-14

Trgovina s šolskimi, pisarniškimimi in knjigoveškimi potrebščinami na debelo in na drobno. Knjigoveznica — industrija trgovskih knjig in šolskih zvezkov

Elektroindustrija d. d.

LJUBLJANA, GOSPOSVETSKA CESTA 13

Veletrgovina elektrotehničnega in tehničnega materiala ter strojev

MLADINSKA ZALOŽBA

LJUBLJANA, STARI TRG 30

ima misale, brevirje in razne bogoslovne knjige. — Tu se dobijo poleg drugih knjig vse „Knjižice“ in dve knjige Salezijanske založbe, vse šolske in pisarniške potrebščine.

ZASTOPSTVO MARIETTIJA

Kreditni zavod za trgovino in industrijo

Ljubljana, Prežernova ulica 50

Telefon: 37-81, 37-82, 37-83, 37-84, 37-85

Brzajavni naslov: Kredit Ljubljana

Podružnica:

Beograd, Uzun Mirkova ul. 10

Telefon: 29-154

Brzajavni naslov: Kredit Beograd

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predjmi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic, kuponov, nakazila doma in v tujino, safe-deposits itd.

Rokodelski dom, Ljubljana, Petrarkova ulica 12

V domu je restavracija. V dvorani so strokovni tečajji za rokodelce, zlasti za mojstrske izpite. — Rokodelski oder prireja v domu izbrane klasične in ljudske igre.

Mestna hranilnica ljublјanska

je največji slovenski
pupilarnovarni denarni
zavod. Domači hranil-
niki, sodno-depozitni
oddelek, posojila na
hipoteke, menice in
lombard. Za vse hra-
nilne vloge jamči

Mestna občina ljubljanska

Gospodarska zveza v Ljubljani

Z. Z. O. J.

**TYRŠEVA
(DUNAJSKA)
CESTA ŠT. 29**

je centrala blagovnih zadrug. Vsak kmet mora biti organiziran v svoji zadrugi. Ta in pa centrala najboljše varujeta njegove koristi, tako v sedanosti kot v bodočnosti. Zadruginištvo najboljše oskrbuje svoje člane, kmete, s poljedelskimi potrebščinami in stroji. Kmetje! Strnite se v svojih organizacijah že sedaj, da bo naš skupen nastop tudi v bodočnosti varoval naše koristi. — Močno blagovno zadruginištvo pomeni boljše bodočnost in zagotovljen napredek našega kmeta.

POGREBNO PODJETJE

GAJŠEK IVAN

LJUBLJANA

ZALOŠKA C. 1 IN 6, TELEFON 33-69

*

IZVRŠUJE

vsakovrstne pogebe v Ljubljani in okolici, ekshumacije in prevoze pokojnih v vse kraje, tudi v inozemstvo in obratno.

ZALOGA

vseh vrst kovinskih in lesenih mrliških krst in pogrebnih potrebščin

*

Izvedba strokovnjaška in točna. Cene konkurenčne.

PH. MR. R. SUŠNIK

Lekarna pri Zlatem jellenu

Zaloga vseh domačih in tujih zdravilnih sredstev, mineralnih vodá, obvezil, kirurških in toaletnih predmetov. — Poštne pošiljatve obratno.

LJUBLJANA, MARIJIN TRG

Poštnohranilnični račun štey. 10.522 — Telefon 21-15

Pooblaščeni graditelj
in tesarski mojster

KAMNIKAR LOJZE

Ljubljana, Smartinska c. 55, tel. 35-31

se priporoča za graditeljska in tesarska dela vseh vrst visokih zgradb

SLOVENEK

je najbolj razširjeni slovenski dnevnik
v Ljubljanski pokrajini. — **Oglasi** v
njem imajo zanesljiv uspeh!

SLOVENSKI DOM

je najboljši slovenski popoldnevnik!

DOMOLJUB

je najboljši in najbolj razširjeni tednik
v Ljubljanski pokrajini. Po deželi ga
ima naročenega skoraj vsaka družina.
Oglašujte v njem!

BOGOLJUB

je naš najboljši verski mesečnik. — Naj bo
veren svetovalec v vsaki slovenski družini!

Liste kakor tudi oglase v njih naročite pri
upravi listov, Ljubljana, Kopitarjeva 6

**Konzorcij Slovenca,
Slovenskega doma in Domoljuba
v Ljubljani
je med najpomembnejšimi
našimi kulturnimi
ustanovami!**

S časopisi, ki zastopajo tako za posameznika kakor za narod edino pravilno katoliško smer že skoraj 70 let, zvesto stoji ob strani slovenskemu narodu in ga vodi.

Ostanite zvesti naročniki naših najboljših časopisov, ki so:

**SLOVENEK
SLOVENSKI DOM
DOMOLJUB
BOGOLJUB**

Konzorcij časopisov pa svojim naročnikom omogoča, da pridejo na najcenejši način za vsakomur dostopno ceno do prelepih letnih pregledov notranjega življenja našega naroda in tudi dogodkov po svetu, to je do

KOLENDARJA

in pa do lepega razvedrila, ki je v knjigah

»SLOVENČEVE KNJIŽNICE«

(24 knjig na leto), ki je vsaka le po 5 Lir.

Vse to naročajte pri

upravi »Slovenca«, Ljubljana, Kopitarjeva 6

Tečaj dinarja in lire

din	lira	din	lira	lira	din	lira	din
0.25	= 0.10	51.—	= 19.38	0.05	= 0.13	54.—	= 142.11
0.50	= 0.19	52.—	= 19.76	0.10	= 0.26	55.—	= 144.74
0.75	= 0.29	53.—	= 20.14	0.20	= 0.53	56.—	= 147.37
1.—	= 0.38	54.—	= 20.52	0.30	= 0.79	57.—	= 150.—
1.25	= 0.48	55.—	= 20.90	0.40	= 1.05	58.—	= 152.63
1.50	= 0.57	56.—	= 21.28	0.50	= 1.32	59.—	= 155.26
2.—	= 0.76	57.—	= 21.66	0.60	= 1.58	60.—	= 157.89
2.50	= 0.95	58.—	= 22.04	0.70	= 1.84	61.—	= 160.53
3.—	= 1.14	59.—	= 22.42	0.80	= 2.11	62.—	= 163.16
3.50	= 1.33	60.—	= 22.80	0.90	= 2.37	63.—	= 165.79
4.—	= 1.52	61.—	= 23.18	1.—	= 2.63	64.—	= 168.42
4.50	= 1.71	62.—	= 23.56	2.—	= 5.26	65.—	= 171.05
5.—	= 1.90	63.—	= 23.94	3.—	= 7.89	66.—	= 173.68
5.50	= 2.09	64.—	= 24.32	4.—	= 10.53	67.—	= 176.32
6.—	= 2.28	65.—	= 24.70	5.—	= 13.16	68.—	= 178.95
6.50	= 2.47	66.—	= 25.08	6.—	= 15.79	69.—	= 181.58
7.—	= 2.66	67.—	= 25.46	7.—	= 18.42	70.—	= 184.21
7.50	= 2.85	68.—	= 25.84	8.—	= 21.05	71.—	= 186.84
8.—	= 3.04	69.—	= 26.22	9.—	= 23.68	72.—	= 189.47
8.50	= 3.23	70.—	= 26.60	10.—	= 26.32	73.—	= 192.11
9.—	= 3.42	71.—	= 26.98	11.—	= 28.95	74.—	= 194.74
9.50	= 3.61	72.—	= 27.36	12.—	= 31.58	75.—	= 197.37
10.—	= 3.80	73.—	= 27.74	13.—	= 34.21	76.—	= 200.—
11.—	= 4.28	74.—	= 28.12	14.—	= 36.84	77.—	= 202.63
12.—	= 4.56	75.—	= 28.50	15.—	= 39.47	78.—	= 205.26
13.—	= 4.94	76.—	= 28.88	16.—	= 42.11	79.—	= 207.89
14.—	= 5.32	77.—	= 29.26	17.—	= 44.74	80.—	= 210.53
15.—	= 5.70	78.—	= 29.64	18.—	= 47.37	81.—	= 213.16
16.—	= 6.08	79.—	= 30.02	19.—	= 50.—	82.—	= 215.79
17.—	= 6.46	80.—	= 30.40	20.—	= 52.62	83.—	= 218.42
18.—	= 6.84	81.—	= 30.78	21.—	= 55.63	84.—	= 221.05
19.—	= 7.22	82.—	= 31.16	22.—	= 57.89	85.—	= 223.68
20.—	= 7.60	83.—	= 31.54	23.—	= 60.53	86.—	= 226.32
21.—	= 7.98	84.—	= 31.92	24.—	= 63.16	87.—	= 228.95
22.—	= 8.36	85.—	= 32.30	25.—	= 65.79	88.—	= 231.58
23.—	= 8.74	86.—	= 32.68	26.—	= 68.42	89.—	= 234.21
24.—	= 9.12	87.—	= 33.06	27.—	= 71.05	90.—	= 236.84
25.—	= 9.50	88.—	= 33.44	28.—	= 73.68	91.—	= 239.47
26.—	= 9.88	89.—	= 33.82	29.—	= 76.32	92.—	= 242.11
27.—	= 10.26	90.—	= 34.20	30.—	= 78.95	93.—	= 244.74
28.—	= 10.64	91.—	= 34.58	31.—	= 81.58	94.—	= 247.37
29.—	= 11.02	92.—	= 34.96	32.—	= 84.21	95.—	= 250.—
30.—	= 11.40	93.—	= 35.34	33.—	= 86.84	96.—	= 252.63
31.—	= 11.78	94.—	= 35.72	34.—	= 89.47	97.—	= 255.26
32.—	= 12.16	95.—	= 36.10	35.—	= 92.11	98.—	= 257.89
33.—	= 12.54	96.—	= 36.48	36.—	= 94.75	99.—	= 260.53
34.—	= 12.92	97.—	= 36.86	37.—	= 97.37	100.—	= 263.16
35.—	= 13.30	98.—	= 37.24	38.—	= 100.—	200.—	= 526.32
36.—	= 13.68	99.—	= 37.62	39.—	= 102.63	250.—	= 657.90
37.—	= 14.06	100.—	= 38.—	40.—	= 105.26	300.—	= 789.47
38.—	= 14.44	150.—	= 57.—	41.—	= 107.89	350.—	= 921.05
39.—	= 14.82	200.—	= 76.—	42.—	= 110.53	400.—	= 1052.63
40.—	= 15.20	250.—	= 95.—	43.—	= 113.16	450.—	= 1184.21
41.—	= 15.58	300.—	= 114.—	44.—	= 115.79	500.—	= 1315.79
42.—	= 15.96	350.—	= 133.—	45.—	= 118.42	550.—	= 1447.37
43.—	= 16.34	400.—	= 152.—	46.—	= 121.05	600.—	= 1578.95
44.—	= 16.72	450.—	= 171.—	47.—	= 123.68	650.—	= 1710.53
45.—	= 17.10	500.—	= 190.—	48.—	= 126.32	700.—	= 1842.11
46.—	= 17.48	600.—	= 228.—	49.—	= 128.95	750.—	= 1973.68
47.—	= 17.86	700.—	= 266.—	50.—	= 131.58	800.—	= 2105.26
48.—	= 18.24	800.—	= 304.—	51.—	= 134.21	850.—	= 2236.84
49.—	= 18.62	900.—	= 342.—	52.—	= 136.84	900.—	= 2368.42
50.—	= 19.—	1000.—	= 380.—	53.—	= 139.47	1000.—	= 2631.58